

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT.

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATE-
RIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆ-
SERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS. ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
QUIQVE NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER
SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ

SIVE CURSuum COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS V

S. IGNATIUS, S. POLYCARPUS, PONTIFICES ROMANI SÆCULI II, S. MELITO SARDENSIS; ALII.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 208

—
1894

SÆCULUM II.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΓΝΑΤΙΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

S. P. N. IGNATII

EPISCOPI ANTIOCHENI

EPISTOLÆ

CUM GENUINÆ, TUM DUBIÆ ET SUPPOSITIÆ

*emissa Dissertatione de integritate textus recepti Epistolarum S. Ignatii, auctore H. DENZINGE
in Universitate Virceburgensi Theologiæ Professore.*

ACCEDUNT

ROMANORUM PONTIFICUM SÆCULI II, S. POLYCARPI MARTYRIS, S. MELTONIS SARDENSIS, S. PAPIÆ HIERAPOLITANI, S. QUADRATI ATHENIENSIS, S. CLAUDII APOLLINARIS HIERAPOLITANI, MAXIMI HIERSOLYMITANI, POLYCRATIS EPHESINI, S. THEOPHILI CÆSAREÆ PALÆSTINÆ, S. SERAPIONIS ANTIOCHENI, ARCHÆI AFRICANI, EPISCOPORUM, ARISTIDIS APOLOGISTÆ CHRISTIANI, CASTORIS, ARISTONIS PELLŒI, S. HEGESIPPI, PANTÆNI, RHODONIS, APOLLONII, PLURIUM ANONYMORUM.

EPISTOLÆ, OPUSCULA, FRAGMENTA.

ACCURANTE ET RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE

Bibliothecæ Cleri universæ

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS UNICUS.

PARISIIS

**UD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 202**

—
1894

S. IGNATII EPISTOLÆ INTERPOLATÆ. MONITUM.

(COTELERIUS, *Patres apostolici*, ed. Amstelodam., 1724, II, 43.)

Interpolatas fuisse ac depravatas B. Ignatii Epistolas satis superque demonstrant, tum superiores Epistolæ veræ cum testimoniis veterum ad oras a me positæ, si cum utraque editione committantur; tum ex additamentis illa multa, quæ ad doctrinam, disciplinam et historiam ævi Ignatiani pertinere nullatenus possunt. Citatæ primum interpolationes reperiuntur sæculo sexto per Stephanum Gobarum in Bibliotheca Photii. et Anastasium Antiochenum in Gregorii papæ Epistolis: eo sæculo, sive antea interjectæ per audaculum Græcum; qui aut idem exstitit cum interpolatore Constitutionum apostolicarum, aut diversus, isque antiquior recentior, vel æqualis: incerta enim hæc: quanquam probabilius mihi sit centones Clementinos Ignatiani esse vetustioris suturæ. Illud constare debet adversus Usserium hic; et probavimus supra, triginta canones apostolorum extremos, non sexto demum post Christum sæculo lucem aspexisse, verum jam quarto fuisse vulgatos. An autem consarcinator noster cum Arianis senserit, an a Catholica steterit, ubi ad loca hærescos suspecta ventum erit, expendemus atque explicabimus.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΕΟΥΠΟΛΕΩΣ ⁽¹⁾ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

SACROSANCTI MARTYRIS IGNATII ARCHIEPISCOPI THEOPOLEOS ANTIOCHÆ. EPISTOLÆ.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ.

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, τῇ εὐλογημένῃ ἐν μεγέθει Θεοῦ Πατρὸς ἰ καὶ πληρώματι, τῇ καὶ προωρισμένῃ πρὸ αἰώνων εἶναι διὰ παντὸς εἰς δόξαν παράμονον, ἀτρεπτον, ἡνωμένην, καὶ
 ἰ deest in al. edit.

(1) Θεουπόλεως Ἀντιοχείας. Multis post Ignatium martyrem sæculis, Antiochiæ inditum fuit Theopoleos nomen a Justiniano imperatore. Et longe a veritate aberrabat Guillelmus Tyrius, cum de Antiochia hæc scriberet: « Unde et quia gratis et sine difficultate prædicantem suscepit apostolum, ad Christi fidem unanimiter conversa; et nomen, quod sicut unguentum effusum, longe lateque redolet, prima invenit et docuit, nomen ei designatum est novum, et Theopolis est appellata: ut quæ prius hominis nequam et impii nomen pertulerat, ejus qui

AD EPHESIOS.

Ignatius, qui et Theophorus, benedictæ in magnitudine Dei Patris, et plenitudine, ac prædestinatæ ante sæcula, ut esset semper in permanente gloria, immutabilis, unita, et electa, in vera

eam ad fidem vocaverat, domicilium et civitas deinceps appellaretur. » Quem Guillelmi, lib. iv, cap. 9, locum (moneo obiter) oculis prætergredientibus legens Jacobus de Vitriaco, *Theophilis* putavit se cernere, ubi *Theopolis* jacet. « Postquam vero, inquit, *Historiæ Orientalis* cap. 32, B. Petri apostolorum principis, qui in ea primo cathedralem dignitatem suscepit, ad Dominum conversa est prædicatione et miraculis, a viro nobili et in urbe potentissimo Theophilo, qui postea ejusdem civitatis septimus ordinatus est antistes, appellata est

passione, per voluntatem Dei Patris, et Domini A nostri Jesu Christi Salvatoris nostri; Ecclesiae merito beatæ, quæ est Ephesi in Asia, plurimam in Jesu Christo, et in immaculato gaudio salutem.

I. Suscepi vestrum in Deo multum exoptatum nomen, quod possidetis natura justa, secundum fidem et charitatem in Christo Jesu Salvatore nostro: cum imitatores sitis clementiæ Dei, excitantes vos per sanguinem Christi, cognatum opus omnibus suis numeris absolvistis, postquam audistis me vinctum a Syria abduci pro Christo, qui est communis spes, confidentem vestris precibus me consecuturum, ut Romæ adversus bestias pugnem, quo per martyrium discipulus esse possim illius, qui se ipsum pro nobis obtulit Deo Patris oblationem et hostiam³ Quandoquidem numerosam vestram multitu-

³ al. Ἀποδεξάμενος. ² Ephes. v, 2. ⁴ al. ἐπέει.

Theophilis, ut quæ prius a profano rege nomen habuit, a viro sancto et religioso novum nomen sortiretur * Cor.

(2) Ἐν θελήματι Θεοῦ Πατρὸς, καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Verus Ignatius: Ἐν θελήματι τοῦ Πατρὸς, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Hic, et cap. 1 epistolæ, ubi ἐν αἵματι Θεοῦ mutatum cernitur in ἐν αἵματι Χριστοῦ, suspicari quis posset hæreticam fraudem, nisi alibi sæpe in istis interpolatis epistolis Christus prædicaretur esse Deus. Id.

(3) Λαοῦ. Qui a nobis nunc primum editus est vetus Latinus interpres, quem a patria deinceps Anglicanum nominabimus, legit, χάριτι, gratia. USSER.

(4) Ἀπεδεξάμενον. Ita Græcus codex Nydruccianus: sed Augustanus Ἀποδεξάμενος. Veteris interpretis Latini editiones vulgatæ priore modo legunt, Suscepi: sed mss. posteriore, Suscipiens ut et a nobis editus Anglicanus interpres, Acceptans. Id.

(5) Τὸ πολυπόθητον ὄνομα. Ad Ephesiorum nomen alluisse eum hic existimat Vairlenius; et ante illum Anglicanus noster, ad verba hæc notulam hanc apponens: « Ephesus Græce, desiderium Latine; Ephesii desiderabiles dicuntur, » et alteram ad sequentia illa: Τὸ συγγενικὸν ἔργον, cognatum opus: « sc. vestro nomini et desiderio sancto, quod accendistis in sanguine Jesu Christi. » Unde illis jure merito nomen hoc inditum addit Ignatius, non θεσαι, sed φύσει δικαία vel δικαίως, ut hic forte legendum monuit doctissimus Junius noster, qui etiam illud in superiore hujus epistolæ inscriptione emendari posse existimat, ut pro ἐν πάθει ἀληθινῷ, legatur, ἐν πόθῳ ἀληθινῷ. Id.

(6) Μιμηταὶ ὄντες, etc. Quid si verba sic interpungantur (inquit idem) et legantur, μιμηταὶ ὄντες Θεοῦ. Φιλανθρωπίαν ἀναζωπυρήσαντες. Quam vocem reaccendentes reddidit Anglicanus: vulgatus autem interpres vivificati; ac si legisset, ζωοποιθήντες. Id.

(7) Τὸ συγγενικὸν ἔργον. Anglicanus (ut dictum est) cognatum; vulgatus congenitum opus. Sic enim habent libri mss., non, ut Jacobus Faber edidit, regenerationis charitatis geminum opus. Id.

(8) Ὑπὲρ Χριστοῦ, τῆς κοινῆς ἐλπίδος. Ita enim in hujus fine, et sub initium Epistolæ ad Trallianos bis loquitur noster Ignatius. In Scriptura enim Christus spes, non Israel tantum dicitur, Act. xxviii. 20; sed etiam nostra, I Tim. 1, 4. In Anglicano nostro interprete hic legitur: pro communi nomine et spe; et in Magdalenensi vulgatæ aersionis

ἐκλελεγμένην, ἐν πάθει ἀληθινῷ, ἐν θελήματι Θεοῦ Πατρὸς, καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν (2) τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἀξιωμακάριστῳ, τῇ οὔσῃ ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας, πλεῖστα ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ ἐν ἀμώμῳ χαρᾷ (3) χαίρειν.

I. ² Ἀπεδεξάμενον (4) ὑμῶν ἐν Θεῷ τὸ πολυπόθητον ὄνομα (5) ὃ κέκτησθε φύσει δικαία, κατὰ πίστιν καὶ ἀγάπην ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ Σωτῆρι ἡμῶν μιμηταὶ ὄντες (6) Θεοῦ φιλανθρωπίας, ἀναζωπυρήσαντες ἐν αἵματι Χριστοῦ, τὸ συγγενικὸν ἔργον (7) τελείως ἀπηρτίσατε, ἀκούσαντες γὰρ με δεδεμένον ἀπὸ Συρίας ὑπὲρ Χριστοῦ, τῆς κοινῆς ἐλπίδος (8), πεποιθότα τῇ προσευλῇ ὑμῶν ἐπιτυχεῖν ἐν Ῥώμῃ θηριομαχεῖσαι, ἵνα διὰ τοῦ μαρτυρίου δυναθῶ μαθητὴς εἶναι τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ἀνενεγκόντος Θεῷ προσφορὰν καὶ θυσίαν (9) ἐγὼ ἄ μὲν (10) οὖν τὴν πολυπλήθειαν (11) ὑμῶν ἐν ὀνόματι Θεοῦ ἀπέλθω ἐν (12) Ὀνησί-

exemplari: pro Christo et spe communi. Communis autem spes, ut communis fides. Tit. 1, 4, et κοινὴ σωτηρία, in B. Judæ Epistola. USSER.

(9) Τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ἀνενεγκόντος Θεῷ προσφορὰν καὶ θυσίαν. Vulgatus interpres addidit, ex B. Pauli Epistola ad hos ipsos Ephesios: Εἰς ὄσμὴν εὐωδίας, in odorem bonæ suavitatis; Anglicanus vero, his omnibus prætermisissis, eorum loco substituit: videre festinatis. Absque quibus, sensus Ignatii videtur hic hæere satis perplexus: quem tamen Mæstræus ita extricare conatus est. « Postquam audivistis me vinctum a Syria abduci pro Christo, qui spes est nostra communis, confidereque ut vestris precibus assequer, etc., excitato in vobis igne charitatis, per meritum sanguinis Christi, nalive vobis et familiare opus consummastis. » Id.

(10) Ἐγὼ μὲν οὖν. Ita codex Nydruccianus, ubi Augustanus habet, Ἐπεὶ οὖν. Priorem lectionem secutus est Anglicanus; posteriorem vetus vulgatus Ignatii interpres. Nos priorem retinuimus: ne sequens sententia in Græco contextu suspensa relinqueretur et imperfecta. Id.

(11) Πολυπλήθειαν. In libro manu exarato, πολυπάθειαν male. Mox vide notam marginalem ad veterem interpretationem; atque ibi appone ista. Rufini contra Hieronymam: « Per totos pene libellos suos longe lateque se jactat Didymi videntis esse discipulum, et καθηγητήν, id est præceptorem, in Scripturis sanctis habuisse Didymum. » Necnon hæc ex Vita Hieronymi: « Huic viro in litterarum studiis plerique cathagetæ (l. cathegetæ), id est, præceptores fuere » Quamquam suspicabitur forsitan aliquis in priori loco scribi debere καθηγητήν, propter verba Hieronymi epist. 51: « Gregorium Nazianzenum et Didymum in Scripturis sanctis catechistas (κατηχητάς, aut κατηχηστὰς, ut citatur a Rufino in eadem invectiva 2) habui. » Cor.

(12) Ὀνησίωφ. Ignatium in hac ad Ephesios epistola, meminisse pastoris ipsorum Onesimi, refert Eusebius lib. III Hist., κεφ. λε' quomodo et infra, in Epistola ad Antiochenos, nominatur idem ὁ Ἐφεσίων ποιμήν, Ephesiorum pastor, id est episcopus. Hunc eum esse, de quo S. Paulus apostolus ad Philemonem scribit, et post S. Timotheum Ephesiorum ordinatum ab eo fuisse episcopum, in libello De festivitatibus apostolorum, ad xiv Kalend. Mart affirmat Ado. Eumdemque Philemonis servum a B. Paulo Ephesinæ Ecclesiæ post Timotheum constitutum fuisse episcopum in Bedæ, Netkeri, et Romano Martyrologio, ad eundem diem

μῶν τῶ ἐπ' ἀγάπῃ ἀδιεγγήτω (13), ὁμῶν δὲ ἐπι-
σκόπων, ὃν εὐχομαι κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν ὑμᾶς ἀγα-
πᾶν, καὶ πάντας ὑμᾶς ἐν ὁμοιώματι αὐτοῦ εἶναι (14).
Εὐλογητὸς γὰρ ὁ Θεὸς, ὁ χαρισάμενος ὑμῖν τοιούτοις
οὔσι, τοιοῦτον ἐπίσκοπον κεκτῆσθαι ἐν Χριστῶ.

II. Περὶ δὲ τοῦ συνδοῦλου ἡμῶν Βιόρρου⁵ (15), τοῦ κατὰ
Θεὸν διακόνου ὑμῶν, καὶ ἐν πᾶσιν εὐλογημένου, εὐ-
χομαι παραμεῖναι αὐτὸν ἄμιμον, εἰς τιμὴν τῆς Ἐκ-
κλησίας (16), καὶ τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν τοῦ μακαριω-
τάτου. Κράκος δὲ, ὁ Θεοῦ ἄξιος καὶ ὑμῶν, ὃν ὡς
ἐξεμπλᾶριον τῆς ἀφ' ὑμῶν ἀγάπης ἀπελάβομεν,
κατὰ πάντα με ἀνέπαυσε, καὶ τὴν ἀλυσιν μου οὐκ
ἐπηρεχόνθη, ὡς καὶ αὐτὸν ὁ Πατὴρ Ἰησοῦ Χριστοῦ
ἀναψόξει ἅμα Ὀνησίμῳ, καὶ Βιόρρῳ⁶, καὶ Εὐπλοῖ,
καὶ Φρόντωνι, δι' ὧν πάντας ὑμᾶς κατὰ ἀγάπην εἶδον
Ἰουαίμην ὑμῶν διὰ παντός, ἐάνπερ ἄξιός ᾤ. Πρέπον
οὖν ὑμᾶς ἐστὶ κατὰ πάντα τρόπον δοξάζειν Ἰησοῦν
Χριστὸν τὸν δοξάσαντα ὑμᾶς ἵνα ἐν μιᾷ ὑποταγῇ (17)
ἦτε κατηρτιομένοι τῶ αὐτῶ καὶ κατὰ τῆ αὐτῆ γνώ-
μη, καὶ τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες περὶ τοῦ αὐτοῦ,
ἵνα ὑποτασσόμενοι τῶ ἐπισκόπῳ καὶ τῶ πρεσβυτερίῳ,
κατὰ πάντα ἦτε ἡγιασμένοι.

III. Οὐ διατάσσομαι ὑμῖν, ὡς ὧν τι· εἰ γὰρ καὶ δέ-
δεμαι διὰ τὸ ὄνομα¹⁰ αὐτοῦ οὐπω ἀπήρτισμαι ἐν
Ἰησοῦ Χριστῶ νῦν γὰρ ἀρχὴν ἔχω τοῦ μαθητεύε-
σθαι, καὶ προσλαλῶ ὑμῖν ὡς ὁμοδόλοισ· ἐμὲ γὰρ
ἔδει παρ' ὑμῶν ὑπομνησθῆναι πίστει, νοουθεσίᾳ, ὑπο-
μονῇ, μακροθυμίᾳ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη οὖν ἔᾳ με
σιωπᾶν περὶ ὑμῶν, διὰ τοῦτο προέλαθον παρακαλεῖν
ὑμᾶς, ὅπως συντρέχητε τῇ γνώμῃ τοῦ Θεοῦ. Καὶ
γὰρ Ἰησοῦς Χριστὸς, πάντα κατὰ γνώμην πράττει
τοῦ Πατρὸς, ὡς αὐτὸς που λέγει· Ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ
αὐτῶ ποιῶ πάντοτε. Οὐκοῦν καὶ ὑμᾶς χρὴ ζῆν κατὰ
γνώμην Θεοῦ ἐν Χριστῶ, καὶ ζηλοῦν ὡς Παῦλος·
Μιμηταὶ γὰρ μου, φησὶ, φίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ
Χριστοῦ.

IV. Ὅθεν καὶ ὑμῖν πρέπει συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπι-
σκόπου γνώμῃ (18), τοῦ κατὰ Θεὸν ποιμαίνοντος

⁵ f. Βιόρρου. ⁶ II Tim. i, 16. ⁷ in ms. præpon. τοῦ Κυρίου ἡμῶν. ⁸ f. Βιόρρῳ. ⁹ I Cor. i, 10. ¹⁰ deest
in al. ¹¹ Joan. viii, 29. ¹² I Cor. xi, 1.

similiter legimus. Quod si verum; non alius Ephe-
sinæ Ecclesiæ quærendus fuerit *Angelus* cui in II
Apocalypseos capitulo scribendæ a Domino man-
dantur litteræ, quam hic ipse Onesimus. In Græco-
rum vero Menæis, et Simeone Metaphrasta die
præcedente memoria ejus celebratur, sed Ephe-
sinus ipsius episcopatus ab illis omnino non agno-
scitur. Et vero in Clementinis *Constitutionibus*,
lic. vii. cap. 48. ille Philemonis Onesimus Berææ
in Macedonia ab apostolis constitutus fuisse dici-
tur episcopus; et Gaium, cujus Apostolus meminit,
post Timotheum Ephesiorum fuisse episcopum, in
Synopsisi sua Dorotheus affirmat. Ut Gaius huic
(quem Ephesi fuisse episcopum, etiam in inedito
Hippolyti *De lxx discipulis* libello legimus) succes-
sisse videatur ab Ignatio nostro laudatur Onesimus;
seniore illo, ante hanc ab eo scriptam epistolam,
sub Domitiano martyrio jam coronato; ut in libro
III *Historiæ suæ*, cap. 2, Nicephorus significat.
USSER.

(13) Τῶ ἐπ' ἀγάπῃ ἀδιεγγήτω. Similiter et An-
glicanus noster: *Qui in charitate inenarrabilis est.*
Ubi vulgatus interpres habet *dilecto scriptore nostro*,

A *dinem in nomine Dei suscepi in Onesimo, viro nun-
quam satis ob charitatem prædicato, vestro autem
episcopo; quem obsecro ut vos juxta Jesum Chri-
stum ametis, utque omnes illius similes sitis. Bene-
dictus enim Deus, qui donavit vobis, qui tales estis,
talem possidere in Christo episcopum.*

II. De Burrho autem conservo nostro, et secun-
dum Deum diacono vestro, ac in omnibus benedi-
cto, oro ut inculpatus permaneat ad Ecclesiæ hono-
rem, et beatissimi episcopi vestri. Crucus autem,
et Deo et vobis dignus quem velut exemplar vestræ
charitatis accepimus, per omnia me recreavit, *et
catenam meam non erubuit*⁵, quo modo et ipsum
refrigeret Pater Jesu Christi, una cum Onesimo,
Burrho, Euplo, et Frontone, per quos, omnes vos
quoad charitatem vidi. Fruar vobis perpetuo, si
dignus fuero. Decet itaque vos omnibus modis glo-
rificare Jesum Christum qui glorificavit vos, ut in
obedientia una « sitis perfecti, eadem mente,
eademque sententia; idemque dicatis de eodem
omnes⁹; » ut subjecti episcopo et presbyterio,
per omnia sanctificati sitis,

III. Non præcipio vobis quasi sim aliquid. Quam-
vis enim vinctus sim propter nomen, necdum tamen
perfectus sum in Christo Jesu. Nunc enim incipio
discipulus esse; et alloquor vos ut conservos; nam
oportebat me a vobis commoneri fide, institutione,
patientia, longanimitate: at quando charitas non
sinit me tacere de vobis, propterea anteverti vos
admonere, ut cocurratis in Dei sententiam. Etenim
Jesus Christus omnia facit juxta sententiam Patris,
ut ipse quodam loco dicit: *Ego quæ placita sunt ei,
facio semper*¹¹. Igitur et nos oportet vivere juxta sen-
tentiam Dei in Christo, et æmulari ut Paulus: *Imi-
tatores enim mei, inquit, estote, sicut et ego Christi*¹².

IV. Unde et decet vos concurrere in sententiam
episcopi, qui secundum Deum vos pascit; quod et

vel ut nos (non solum ex Magdalenensi et Petaviano
ms., sed etiam ex Adone, in loco jam citato) resti-
tuimus, *dilecto præceptore nostro*, ac si καθιγγήτῃ
legisset, is, pro ἀδιεγγήτω. Id.

(14) Ἐν ὁμοιώματι αὐτοῦ εἶναι. Anglicanus:
ipsi in similitudine esse. Vet. vulgat., *in concordia
ejus in ipso esse*. Id.

(15) Βιόρρου Βιόρρῳ. Melius Βιόρρου et Βιόρρῳ le-
geretur: ob verum Ignatium, ob interpretes anti-
quos, tum denique quia *Byrrus* et *Burrus* esse
unum nomen patet ex *Historia Augusta*. A transla-
tore Onesimus, qui præcedit, in Onesiphorum trans-
formatus est; quia (opinor) verba ante adducta:
et catenam meam non erubuit, de Onesiphoro ab
Apostolo scribuntur. Cot.

(16) Τῆς Ἐκκλησίας. Anglican. *vestri*. USSER.

(17) Ὑποταγῇ. Anglican. *subjectione*. Vet. vul-
gat. *perfectione*; vel, ut in ms. Magdalenensi legi-
tur, *præceptione*. Paulo post, *in eadem scientia*, ex
tribus mss. reposuimus: ubi Jacobus Faber (ex
meliori fortasse exemplari) *in eadem sententia*,
edidit Id.

(18) Συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ. An-

ipsi facitis, edocti a Spiritu; nam memorabile presbyterium, dignum Deo, ita est coaptatum episcopo, ut chordæ citharæ: ita colligati consensu et concordia charitate, cujus est dux et custos Jesus Christus. Et vero singuli unus chorus estote, ut consoni per concordiam, accepta conjunctione cum Deo per unitatem, unum sitis concentu, Deo Patri, ac dilecto Filio ejus Jesu Christo Domino nostro. Da enim ipsis, inquit, *Pater sancte, ut sicut ego et tu unum sumus, et ipsi in nobis unum sint* ¹⁴. Utile itaque vobis est in inculpata unitate conjunctos Deo, imitatores esse Christi, cujus et membra estis.

V. Si enim ego brevi temporis spatio talem consuetudinem contraxi cum episcopo vestro, quæ non humana, sed spiritualis est; quanto vos bealiores judico qui dependetis ab illo, sicut Ecclesia a Domino Jesu, et Dominus a Domino et Patre suo, ut omnia per unitatem consentiant? Nemo erret; nisi quis intra altare sit, privatur pane Dei. Si enim unius atque alterius precatio tantam habet virtutem, ut Christum inter illos statuatur ¹⁷; quanto plus episcopi et totius Ecclesiæ oratio consona, ascendens ad Deum, exorabit ut omnia quæ petiverint in Christo, dentur ipsis? Quisquis igitur ab hujusmodi separat se, nec convenit in cœtu sacrificiorum, *et ecclesia primitivorum qui conscripti sunt in cœlo* ¹⁸, lupus est, sub ovina pelle mansuetam præferens figuram. Enitimini, charissimi, subjecti esse episcopo et presbyteris et diaconis. Qui enim his subjectus est obedit Christo, qui hos constituit: qui vero his non credit, non credit Christo Jesu: « Qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum ¹⁹ ». Præfractus enim, contentiosus et superbus est qui non obtemperat superioribus. « *Superbis autem inquit, Deus resistit; humilibus autem dat gratiam* ²¹ ». Et: « *Superbi inique agebant usque valde* ²² ». Dicit quoque Dominus ad sacerdotes: « Qui vos audit

¹³ ms. ἐν. ¹⁴ Joan. xvii, 11, 12. ¹⁵ ms. ἀνακεκραμμένους. ¹⁶ ms. Κυρίω. ¹⁷ Matth. xviii, 20. ¹⁸ Hebr. xii, 23. ¹⁹ Joan. iii, 36. ²⁰ ms. γάρ. ²¹ Prov. iii, 34; I Petr. v, 5. ²² Ps. cxviii, 51.

glican.: « concurrere episcopi sententiæ. *Vet. vulgat. Pastorum dispositionem sequi* ». USSER.

(19) Πρεσβυτέριον. Anglican.: *vestrum presbyterium*. Id.

(20) Ὡς χορδαὶ κιθάρα. Eadem similitudine utitur etiam in *Epistola ad Philadelphenos*, de episcopo ipsorum verba faciens: *Συνήρμωσται ταῖς ἐντολαῖς Κυρίου καὶ τοῖς δικαιώμασιν, ὡς χορδαὶ τῆς κιθάρας*. « Sese composuit ad Christi mandata et justificationes, ut nervi aptati sunt citharæ ». Id.

(21) Συνδεδεμένοι οὕτω τῆ ὁμονοίᾳ καὶ συμφώνῳ ἀγάπῃ, ἧς ἐστὶν ἀρχηγὸς καὶ φύλαξ. Ἰησοῦς ὁ Χριστός. Anglican.: « Propter hoc in consensu vestro et consona charitate Jesus Christus canitur ». Græcus textus uberior est; sed imperfecta tamen in eo pendet sententia. Id.

(22) Προσευχῇ, σύμφωνος, etc, ἐπιδεικνύς μορφῆν. Pro istis, in Anglicano nostro legimus: « Qui igitur non venit in idem sic, jam superbit, et seipsum condemnavit. » Quod autem inter miniata illa legitur, ἐν βουλῇ θυσιαίων. et a vulgato Latino

ὑμᾶς ὅπερ καὶ ποιεῖτε αὐτοὶ, σοφισθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος· τὸ γὰρ ἀξιονόμαστον πρεσβυτέριον (19), ἄξιον ὄν τοῦ Θεοῦ, οὕτως συνήρμωσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρα (20)· συνδεδεμένοι οὕτω τῆ ὁμονοίᾳ καὶ συμφώνῳ ἀγάπῃ, ἧς ἐστὶν ἀρχηγὸς καὶ φύλαξ Ἰησοῦς ὁ Χριστός (21). Καὶ οἱ κατ' ἀνδρα δὲ χορὸς γένεσθε εἰς, ἵνα σύμφωνοι ὄντες ἐν ὁμονοίᾳ, συνάφειαν Θεοῦ λαβόντες ἐν ἐνότητι ἐν γένησθε ¹³ τῆ συμφωνίᾳ, τῷ Θεῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἡγαπημένῳ Υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· Δὸς γὰρ αὐτοῖς, φησὶ, Πάτερ ἄγιε, ἵνα ὡς ἐγὼ καὶ σὺ ἐν ἑσμεν, καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσι· χρήσιμον οὖν ἐστὶν ὑμᾶς, ἐν ἀμώμῳ ἐνότητι συντημένους Θεῷ, μιμητὰς εἶναι Χριστοῦ, οὐ καὶ μέλη ὑπάρχετε.

V. Εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν μικρῷ χρόνῳ τοιαύτην συνήθειαν ἔσχον πρὸς τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν, οὐκ ἀνθρωπίνην οὖσαν, ἀλλὰ πνευματικὴν, πόσω μᾶλλον ὑμᾶς μακαρίζω τοὺς ¹⁵ ἀνακεραμμένους αὐτῷ, ὡς ἡ Ἐκκλησία τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ ὁ Κύριος τῷ ¹⁶ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ, ἵνα πάντα ἐν ἐνότητι σύμφωνα ᾦ; Μηδεὶς πλανᾶσθω· ἐὰν μὴ τις ἐντὸς ᾦ τοῦ θυσιαστηρίου, ὑστερεῖται τοῦ ἄρτου τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ ἐνὸς καὶ δευτέρου προσευχῇ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥστε τὸν Χριστὸν ἐν αὐτοῖς ἐστάναι, πόσω μᾶλλον ἢ τε τοῦ ἐπισκόπου καὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας προσευχῇ, σύμφωνος (22) ἀνιούσα πρὸς Θεόν, πείσει παρασχεθῆναι αὐτοῖς πάντα τὰ ἐν Χριστῷ αἰτήματα; ὁ οὖν τῶν τοιούτων χωριζόμενος, καὶ μὴ συνεργόμενος ἐν βουλῇ θυσιαίων (23) καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανῷ, λύκος ἐστὶν ἐν προβάτου ὄρῳ, ἡμερον ἐπιδεικνύς μορφῆν· σπουδάσατε, ἀγαπητοὶ, ὑποταγῆναι τῷ ἐπισκόπῳ (24) καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς διακόνοις· ὁ γὰρ τούτοις ὑποτασσόμενος, ὑπακούει Χριστῷ τῷ προχειρισμένῳ αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀπειθῶν αὐτοῖς, ἀπειθεῖ Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ, οὐκ ὑφεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. Αὐθάδης γὰρ ἐστὶ καὶ ὀσερις, ὑπερήφανος, ὁ μὴ πειθαρχῶν τοῖς κρείττοσιν. Ὑπερηφάνοις δὲ ²⁰, φησὶν, ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Καὶ, Ὑπερήφα-

interprete redditur *in congregationem* (vel *congregatione*, ut libri editi habent) *sacrificiorum*; suppositum existimat Nicolaus Vedelius pro, ἐν βουλῇ θ' ὀσιῶν, *in consilio sanctorum*, Joannes vero Halesius pro, ἐν πόλει Θεοῦ ζώντως, *in civitate Dei viventis*. Contractione θῷ ζῶντ. haud satis ab illo percepta, qui non animadvertit, ex eodem Apostoli loco (Hebr. xi) verba ista fuisse desumpta, unde et proxime subsequencia: Καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανῷ. Id.

(23) Ἐν βουλῇ θυσιαίων. In cœtu sacrificiorum et precum. In Synaxibus. Got.

(24) Σπουδάσατε, ἀγαπητοὶ, ὑποταγῆναι τῷ ἐπισκόπῳ. Anglican.: *Festinemus igitur non resistere episcopo; ut simus Deo subjecti: et quantum videt quis tacentem episcopum, plus ipsum timeat*. Antonius Melissa, lib. ii, cap. 3, eodem fere modo locum hunc Ignatii producit; omissis illis omnibus, quæ in vulgatis editionibus interjecta cernimus. USSER.

νοι παρηνόμουν ἕως σφόδρα. λέγει δὲ καὶ ὁ Κύριος ἅπασιν ἱερεῖς· Ὁ ὑμῶν ἀκούων, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἐμοῦ ἀκούων, ἀκούει τοῦ πέμψαντός με Πατρός· ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν πέμψαντά με.

VI Ὅσῳ οὖν βλέπετε σιωπῶντα τὸν ἐπίσκοπον, πλείον αὐτὸν φοβεῖσθε· πάντα γὰρ ὃν πέμπει ὁ οἰκοδεσπότης εἰς ἰδίαν οἰκονομίαν, οὕτως αὐτὸν δεῖ ἡμᾶς ²⁴ δέχεσθαι, ὡς αὐτὸν τὸν πέμψαντα· τὸν οὖν ἐπίσκοπον, δῆλον ὅτι ὡς αὐτὸν τὸν Κύριον δεῖ προσβλέπειν, τῷ Κυρίῳ παρεστῶτα (25). Ὁρατικὸν δὲ ἄνδρα καὶ ὀξὺν τοῖς ἔργοις, βασιλεῦσι δεῖ παρεστάναι, καὶ μὴ παρεστάναι ἀνθρώποις νωθροῖς. Αὐτὸς μέντοι Ὁνήσιμος ὑπερεπαινεῖ ὑμῶν τὴν ἐν Θεῷ εὐταξίαν, ὅτι πάντες κατὰ ἀλήθειαν ζητεῖτε, καὶ ὅτι ἐν ὑμῖν οὐδεμία αἵρεσις κατοικεῖ· ἀλλ' οὐδὲ ἀκούετε τινος, ἢ μόνοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος καὶ διδασκάλου (26) καὶ ἐστε, ὡς Παῦλος ὑμῖν ἔγραψεν, ἐν σῶμα, καὶ ἐν πνεῦμα, διὰ τὸ καὶ ἐν μιᾷ ἐλπίδι κεκληθῆσθαι τῆς πίστεως. Ἐπεὶ περ καὶ εἰς Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα, εἰς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν. Ὑμεῖς μὲν οὖν ἐστε τοιοῦτοι, ὑπὸ τοιῶνδε παιδευτῶν στοιχειωθέντες, Παύλου τοῦ Χριστοφόρου καὶ Τιμοθέου τοῦ πιστοτάτου.

VII. Τινὲς δὲ φαυλότατοι εἰώθασιν δόλῳ πονηρῶ τὸ ὄνομα περιφέρειν, ἀλλὰ τινα πράττοντες ἐνάξια Θεοῦ, καὶ φρονοῦντες ἐναντία τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας, ἐπ' ἀλέθρῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς· οὓς δεῖ ὑμᾶς, ὡς θηρία ἐκκλίνειν. Εἰκαιὸς γὰρ ἐκκλίνας, ^C σῴζεται εἰς τὸν αἰῶνα· πρόχειρος δὲ γίνεται καὶ ἐπίχρτος ἀσεβῶν ἀπώλεια. Εἰσὶ γὰρ κύνες ἐνεαὶ, οὐ δυνάμενοι ὑλακτεῖν, λυσσῶντες, λαθρόδηκτοι, οὓς φυλάσσεσθαι χρὴ· ἀνιάτα γὰρ νοσοῦσιν. Ἰατρὸς δὲ ἡμῶν ἐστὶν ὁ μόνος (27) ἀληθινὸν Θεὸς, ὁ ἀγέννητος καὶ ἀπρόσιτος, ὁ τῶν ὅλων Κύριος, τοῦ δὲ Μονογενοῦς Πατὴρ καὶ γεννήτωρ. Ἐχομεν ἰατρὸν καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Θεὸν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, τὸν πρὸ αἰώνων Υἱὸν μονογενῆ καὶ Λόγον, ὑστερον δὲ καὶ ἄνθρωπον ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου. Ὁ Λόγος γὰρ σὰρξ ἐγένετο· ὁ ἀσώματος ἐν σώματι, ὁ ἀπαθὴς ἐν παθητῷ σώματι, ὁ ἀθάνατος ἐν θνητῷ σώματι, ἡ ζωὴ ἐν φθορᾷ, ὅπως θανάτου καὶ φθορᾶς ἐλευθέρωσιν καὶ ἰατροῦσιν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ ἰάσῃται αὐτὰς νοσηλευθείσας ἐν ἀπεθείᾳ καὶ πονηραῖς ἐπιθυμίαις.

VIII. Μὴ οὖν τις ὑμᾶς ἐξαπατάτω, ὡς περ ³⁰ οὐδὲ

²³ Luc. x, 16. ²⁴ al. ὑμᾶς. ²⁵ Prov. xii, 29. ²⁶ Ephes. iv, 4, 5, 6. ²⁷ Prov. x, 25; xi, 3. ²⁸ Isa. lvi, 10. ²⁹ Joan. i, 14. ³⁰ ms. ὅπερ.

(25) Τὸν οὖν ἐπίσκοπον, δῆλον ὅτι ὡς αὐτὸν τὸν Κύριον δεῖ προσβλέπειν, τῷ Κυρίῳ παρεστῶτα. Antonius, in loco citato, brevius: Τὸν οὖν ἐπίσκοπον, ὡς αὐτὸν τὸν Κύριον δεῖ προσβλέπειν USSER.

(26) Τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος καὶ διδασκάλου. Anglican. loquentem in veritate. Id.

(27) Ἰατρὸς δὲ ἡμῶν ἐστὶν ὁ μόνος, etc., usque ad, πονηραῖς ἐπιθυμίαις. Pro istis, noster interpret tantum habet: « Unus medicus est, carnalis

me audit, et qui me audit Patrem, qui misit me. Qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit me ²³ ».

VI. Quanto itaque taciturniorem videritis episcopum, tanto magis eum revereamini. Quemcunque enim paterfamilias mittit ad gubernandam familiam suam, hunc ita accipere debemus, ut illum ipsum qui misit. Episcopum igitur manifestum est quod aspicere oporteat ut ipsum Dominum, cum Domino assistat: *Pervidentem autem virum et operibus acutum oportet regibus assistere, et non assistere hominibus socordibus* ²⁴. Et ipse quidem Onesimus supra modum laudat vestrum in Deo pulchrum ordinem, quod omnes secundum veritatem vivitis, et quod inter vos nullus est hæresi locus; sed nec auditis aliquem, nisi solum Jesum Christum, verum pastorem et magistrum; atque estis, ut Paulus ad vos scripsit, *unum corpus, et unus spiritus*, propterea quod *vocati estis in una spe fidei*. Quandoquidem et *unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes et per omnia, et in omnibus* ²⁵. Vos itaque estis ejusmodi, a talibus instructoribus eruditi, a Paulo Christifero et fidelissimo Timotheo.

VII. Nonnulli autem improbissimi solent malo dolo nomen circumferre; sed patrant quædam indigna Deo, et sentiunt ea quæ pugnant cum Dei doctrina, in exitium proprium eorumque qui illis credunt; quos oportet vos, ut feras, evitare. *Justus enim declinans, salvatur in sæculum: facilis autem fit et jucundus impiorum interitus* ²⁷. *Sunt enim canes muti, non valentes latrare* ²⁸, rabidi, clam mordentes; quos vitare oportet: laborant enim incurabili morbo. Medicus autem noster est solus verus Deus, ingenitus et inaccessus; universorum Dominus, unigeniti autem Pater ac genitor. Habemus etiam medicum Dominum nostrum Deum Jesum Christum, ante sæcula Filium unigenitum et Verbum; postea vero et hominem ex Maria Virgine. *Verbum enim caro factum est* ²⁹; incorporeus in corpore, impassibilis in corpore passibili, immortalis in corpore mortali, vita in corruptione, ut a morte et corruptione liberaret et curaret animas nostras, et sanaret eas, impietate malisque concupiscentiis ægrotas.

VIII, Ne quis igitur vos seducat, sicut nec sedu-

et spiritualis, genitus et ingenitus, in carne factus Deus, in mortali (ita enim legendum) vita vera, et ex Maria et ex Deo, primo passibilis, et tunc impassibilis, Dominus Christus noster. » Reliquis omnibus prætermissis; quæ etiam ab exemplaribus quibus olim usi fuerunt Athanasius, Theodoretus et Gelasius, abfuisse, in *Prolegomen*, cap. 3 declaravimus. Id.

cimini; toti namque estis Dei. Cum enim nulla in vobis sit concupiscentia, quæ vos inquinare possit et cruciatu afficere; profecto secundum Deum vivitis, ac estis Christi. Purgamentum vestri sum, et purissimæ Ephesiorum Ecclesiæ, quæ celeberrima est ac plurimum laudanda in sæculis. Carnales spiritualia exercere nequeunt, nec spirituales carnalia: sicut nec fides, quæ incredulitatis sunt: nec incredulitas, quæ fidei. Vos autem pleni sancto Spiritu, nil carnale, sed spiritualia omnia exercetis. In Christo Jesu perficimini, qui Salvator est omnium hominum, maxime fidelium ³⁴.

IX. Novi autem nonnullos per vos transivisse qui habent perversam doctrinam peregrini, monstrosi et maligni spiritus; quibus non dedistis adiutum ad spargendum zizania; obturantes aures, ne reciperetis errorem quem annuntiant; persuasum habentes, spiritum illum populi seductorem, non Christi, sed sua ipsius loqui, mendax enim est. Sanctus autem Spiritus non sua, sed Christi loquitur; nec a seipso, sed a Domino; quemadmodum et Dominus ea quæ a Patre accepit, annuntiavit nobis. *Sermo enim, inquit, quem audivistis, non est meus, sed ejus qui misit me Patris* ³⁵. Et de Spiritu sancto: *Non loquetur, inquit a semetipso sed quæcunque audierit a me* ³⁶. Et de seipso loquitur ad Patrem: *Ego, inquit, te clarificavi super terram; opus quod dedisti mihi, consummavi; manifestavi nomen tuum hominibus* ³⁷. Ac de Spiritu sancto: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet* ³⁸.

Verum erraticus ille et falsus spiritus, seipsum prædicat, sua loquitur, sibi namque placet; seipsum glorificat, plenus enim fastu est; mendax est, fraudulentus, assentatione et adulatione

³¹ al. ὑπάρχει, ³² deest in al. ³³ deest etiam. ³⁴ I Tim. iv, 10. ³⁵ Joan. xiv, 24. ³⁶ Joan. xvi, 13. ³⁷ ms. δέδωκας. ³⁸ Joan. xvii, 4, 6. ³⁹ Joan. xvi, 14.

(28) ὅλοι γὰρ ἐστε Θεοῦ. Codex Nydruccianus, ὅλως, legit. Anglican. *toti existentes Dei*. Vulgatæ editiones veteris versionis Latinæ: *Homines enim estis*. Ms. Magdalanensis: *Omnes enim estis*. Baliolensis et Petavianus. uti a nobis est editum: *Unum etenim omnes estis*. USSER.

(29) Βάσανον ἐπαγαγεῖν. Anglican. *torquere*. Vet. vulgat. *torturamentum superinducere*. Videlius: *Probationem obducere, aut, integritatem quasi Lydie lapide exploratam obducere, seu, tegere, quandoquidem ζίσανος, non tormentum solum, sed etiam Lydium lapidem et examen quod eo fit, significet*. Id.

(30) Περίφημα δὲ ὑμῶν. Novam hic periodum incipit codex uterque Græcus. Augustanus et Nydruccianus: in quorum posteriore additur et initio particula δέ, et fini verbum ἐκβάλλετε. Quæ, licet nec in Augustano exemplari neque in utroque vetere Latino interprete compareant, retinere tamen visum fuit; ne sensus alioqui penderet imperfectus. Περιφήματος autem vocem, a B. Paulo quoque in I Corinth. iv, 13 usurpatam, in Latina sua versione hic retinet noster interpret. Id.

(31) Οἱ σαρκικοί τὰ πνευματικά πράττειν οὐ δύνανται, οὐδὲ οἱ πνευματικοὶ τὰ σαρκικά. Citatur hæc Ignatii sententia a J. Damasceno, in *Parallel. lib. iii, cap. 66*. Id.

ἑξαπατᾶσθε· ὅλοι γὰρ ἐστε Θεοῦ (28). Ὅταν γὰρ μηδεμίαν ἐπιθυμίαν ἐν ὑμῖν ὑπάρχει ³¹, δυνάμεντι, ὑμᾶς βυπᾶναι, καὶ βάσανον ἐπαγαγεῖν (29), ἄρα κατὰ Θεὸν ζῆτε, καὶ ἐστε Χριστοῦ Περιφήμα ³² δὲ ὑμῶν (30), καὶ τῆς ἀγνωστῆς Ἐφεσίων Ἐκκλησίας τῆς διαβολῆτος καὶ πολυῦμνῆτος τοῖς αἰῶσιν, ἐκβάλλετε ³³. Οἱ σαρκικοί τὰ πνευματικά πράττειν οὐ δύνανται, οὐδὲ οἱ πνευματικοὶ τὰ σαρκικά (31). ὥστε οὐδὲ ἡ πίστις τὰ τῆς ἀπιστίας, οὐδὲ ἡ ἀπιστία τὰ τῆς πίστεως. Τρεῖς δὲ πλήρεις ὄντες τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐδὲν σαρκικόν, ἀλλὰ πνευματικά πάντα πράσσετε. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τελειοῦσθε, ὃς ἐστὶ Σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

IX. Ἐγνων δὲ τινὰς παροδεύσαντας δι' ὑμῶν, ἔχοντας κακὴν διδασχὴν ἀλλοκότου καὶ πονηροῦ πνεύματος: οἷς οὐκ ἐδώκατε πάροδον σπεῖραι τὰ ζιζάνια (32), βύσαντες τὰ ὄτια, εἰς τὸ μὴ παραδέξασθαι τὴν ὑπ' αὐτῶν καταγγελλομένην πλάνην (33). πεπεισμένοι τὸ λοκπλάνον πνεῦμα, οὐ τὰ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὰ ἴδια λαλεῖν ψευδολόγον γὰρ ἐστὶ. Τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, οὐ τὰ ἴδια, ἀλλὰ τὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὡς καὶ ὁ Κύριος τὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἡμῖν κατήγγελλεν. Ὁ λόγος, γὰρ, φησὶν, ὃν ἀκούετε, οὐκ ἐστὶν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς. Καὶ περὶ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Οὐ λαλήσει, φησὶν, ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ παρ' ἐμοῦ. Καὶ περὶ ἑαυτοῦ φησὶ πρὸς τὸν Πατέρα: Ἐγὼ σε, φησὶν, ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς: τὸ ἔργον ὃ ἐδώκας ³⁷ μοι, ἐτελείωσα: ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος: Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει (34), ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει.

Τὸ δὲ πλάνον πνεῦμα, ἑαυτὸ κηρύττει, τὰ ἴδια λαλεῖ, αὐτάρεσκον γὰρ ἐστὶν: ἑαυτὸ δοξάζει, τύφου γὰρ ἐστὶ μεστόν: ψευδολόγον ὑπάρχει, ἀπατηλόν, θωπευτικόν, κολακευτικόν, ὑπουλον (35), βᾶψψ-

³⁴ I Tim. iv, 10. ³⁵ Joan. xiv, 24. ³⁶ Joan. xvi, 13.

(32) Οἷς οὐκ ἐδώκατε πάροδον σπεῖραι τὰ ζιζάνια. Anglican: *Quos non dimisistis seminare in vos*. Vet. vulgat.: *Quibus non tribuistis secus viam seminare zizania* (vel, ut mss. legunt, *zizaniam*). Videlius: *Quibus non permisistis ut in transitu seminarent zizania*; vocabulo πάροδον adverbialiter sumpto, pro eo, quod alias dicitur ἐν παρόδῳ Id.

(33) Τὴν ὑπ' αὐτῶν καταγγελλομένην πλάνην. Anglican: *Seminata ab ipsis*. Vet. vulgat. *errorem qui ab ipsis prædicatur* (vel, *est prædicatus*), ut in Græco. Sequentia vero vulgatæ versionis (*nec a semetipso, sed a Domino; sicut et Dominus ea quæ a Patre audivit nobis annuntiat*) in aliis mutilata, ex Magdalanensi codice restituimus. USSER.

(34) Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. Vet. vulgat.: *Ille me glorificabit super terram*, vel ut ms. Baliolensis habet: *Ille me clarificabit in terris*. Mertonensis vero codex simpliciter legit. *Ille me glorificabit*; et Petavianus, *Ille me clarificabit*; absque additione illa altera; quam neque Evangelii, neque ipsius Ignatii textus Græcus agnoscit. Id.

(35) Θωπευτικόν, κολακευτικόν, ὑπουλον. Vet. vulgat. *lubricus, superbus* vel (ut Magdalanensi codex habet) *superciliosus, arrogans*. Alii: *Assentator, adulator, subdolos*. Id.

δὸν (36), φλόγαρον ⁴⁰, ἀσύμφωνον, ἀμετροπέδες, γλισ-
 χρὸν, φοφοδεές (37) οὐ τῆς ἐνεργείας ῥύσεται ὑμᾶς ⁴¹
 Ἰησοῦς Χριστός, ὁ θεμελιώσας ὑμᾶς ⁴² ἐπὶ τὴν πέτραν
 ὡς λίθους ἐκλεκτοὺς, εὐαρμολογοῦμένους εἰς οἰκοδο-
 μὴν θεῖαν Πατρὸς (58), ἀναφερομένους εἰς τὰ ὕψη διὰ
 Χριστοῦ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντος (39), σχοίνῳ
 χρωμένους (40) τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, πίστει δὲ ἀναγο-
 μένους, καὶ ἀγάπῃ κουφιζομένους ἐκ γῆς πρὸς οὐρα-
 νὸν (41), συνοδοιποροῦντας (42) ἅμα ἀμόμοις. Μακά-
 ριοι γὰρ, φησὶν, οἱ ἄμωμοι ἐν ἀδόξῃ, οἱ πορευόμενοι
 ἐν νόμῳ Κυρίου. Ὁδὸς δὲ ἐστὶν ἀπλανής, Ἰησοῦς ὁ
 Χριστός· ἐγὼ γὰρ, φησὶν, εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ζωή.
 Ὁδηγεῖ δὲ ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν Πατέρα· Οὐδεὶς γὰρ,
 φησὶν, ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.
 Μακάριοι οὖν ἐστε ὑμεῖς οἱ θεοφόροι (43), πνευμα-
 τοφόροι (44), ναοφόροι, ἀγιοφόροι κατὰ πάντα κεκο-
 σμημένοι ἐν ταῖς ἐντολαῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ, βασι-
 λειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίη-
 σιν, δι' οὗς ἀγαλλιώμενος ἔξωθήσῃ, δι' ὧν γράφω
 προσομιλήσαι τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ,
 τοῖς πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (45). Χαίρω οὖν
 ἐφ' ὑμῖν, ὅτι μὴ τῇ ματαιότητι προσέχετε· οὐδὲν ⁴⁷

⁴⁰ ms. φλοίαρον. ⁴¹ ms. ἡμᾶς. ⁴² ἡμᾶς ms. ^{43*} I. Const. ap. vi, 18. ⁴⁴ Psal. cxviii, 1. ⁴⁵ Joan. xiv, 6. ⁴⁶ I Petr. ii, 9. ⁴⁷ Ephes. i, 1. ⁴⁷ οὐδέ.

(36) Ῥαψωδόν. *Ambitosum decantatorem* Joannes Brunerus reddidit; *versum consarcinatorem* Hieron. Vairlenius; quod *versibus fere* (ut ille adnotat) *respondebant consulii dæmones, et subinde Homericeis*. Nicol. Vedelius rectius, *hinc inde errores consarcientem*, vertit. USSER.

(37) Ἀμετροπέδες, γλισχρὸν, φοφοδεές, Primum illud ab Homero mutuatus est interpolator, Iliad. B. Vet. vulgat. *immensuratus, nigriformis, tumidus, vel timidus* potius. Vairlenius: *Verbosus, lubricus, meticulous*. Id.

(38) Ὡς λίθους ἐκλεκτοὺς, εὐαρμολογοῦμένους εἰς οἰκοδομὴν θεῖαν Πατρὸς Vet. vulgat. *tanquam lapides electos, qui apti sunt ad ædificium* (sanctum hic interponit codex Petavianus) *Dei Patris*. Anglican.: *ut existentes lapides templi Patris, parati in ædificatione Dei Patris*. Id.

(39) Ἀναφερομένους εἰς τὰ ὕψη διὰ Χριστοῦ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντος. Vet. vulgat.: « Elevati in altum a Christo, qui pro nobis crucifixus est. » Anglican. « *relati in excelsa per machinam Jesu Christi, quæ est crux.* » Græcus codex Nydpruccianus ἀναφερομένους legit in accusativo, Augustanus ἀναφερόμενοι in nominativo casu: simili modo in sequentibus, ἀναγόμενοι, κουφιζόμενοι, συνοδοιποροῦντες. Id.

(40) Σχοίνῳ χρωμένοις. Vet. vulgat. « *confortatos.* » Anglican. « *fune utentes* » Id.

(41) Πίστει δὲ ἀναγομένους, καὶ ἀγάπῃ κουφιζομένους ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν. Vet. vulgat.: *In fide introductos, et dilectione (al. in spe et dilectione) elevatos a terra ad cælum.* » Anglican.: « *Fides autem vestra dux vester, charitas vero via referens in Deum.* » Id.

(42) Συνοδοιποροῦντας. Legit συνοδοιποροῦντες, vocemque hanc cum initio sequentis paragraphi connectit noster interpres, prætermisiss omnibus intermediis: ac si legisset: Συνοδοιποροῦντες οὖν ἐστε, οἱ θεοφόροι. Vertit enim: « *Estis igitur conviatores. Deiferi,* » etc. Id.

(43) Οἱ θεοφόροι, πνευματοφόροι, ναοφόροι, ἀγιοφόροι. Vet. vulgat.: « *Deiferi, Christiferi, spiritiferi, sanctiferi, templiferi.* » Anglican. « *Deiferi et templiferi, et Christiferi, sanctiferi.* » In priore in-

A gaudens, subdolos, gerrarum consarcinator, nugax dissonus, verbosus. lubricus, meticulous; a cujus vi liberet vos Jesus Christus. qui supra petram vos fundavit ^{42*}, ceu lapides electos, coaptatos in divinum Patris ædificium, sublato in alta per Christum pro nobis crucifixum, sancto Spiritu utentes pro fune, fide vero subvectos, et charitate elevatos a terra a cælum, una cum immaculatis ambulantes. *Beati* namque, inquit, « *immaculati in via, qui ambulant in lege Domini* ⁴³. » Porro via omnis erroris expers, est Jesus Christus. *Ego enim* inquit, *sum via et vita*. Deducit autem hæc via ad Patrem. *Nemo enim venit ad Patrem, nisi per me* ⁴⁴. *Beati* itaque vos, qui estis Deiferi, Spiritiferi, templiferi, sanctiferi, per omnia ornati in præceptis Jesu Christi; « *regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis* ⁴⁵; » propter quos exultans dignus habitus sum, per ea quæ scribo colloquium « *sanctis qui sunt Ephesi, fidelibus in Christo Jesu* ⁴⁶. » Gaudeo itaque de vobis quod non attenditis vanitati, neque quidnam carnaliter amatis sed secundum Deum.

I. Const. ap. vi, 18. ⁴³ Psal. cxviii, 1. ⁴⁴ Joan.

C terpretatione vox « *Christiferi* » abundat (unde et a duobus mss. Oxoniensibus, quos nos secuti sumus ea abest) in posteriore, Græce πνευματοφόροι vicem supplet. Nomen ἀγιοφόροι mutavit hic Mastræus, vel ejus typographus, in ἀνοφόροι: licet ἀγιοφόρου epitheton occurrat etiam postea in *Epistola ad Smyrναeos* Ἐπιγραφή. Quærit vero hoc loco Junius noster, an non legendum sit, θεοφόροι, ἀνθρωποφόροι, πνευματοφόροι, ἀγιοφόροι, id est Χριστὸν τὸν θεάνθρωπον, καὶ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν ταῖς καρδίαις φέροντες. Cum enim (inquit) per contractionem in mss. maxime familiarem scriberetur ἀνοφόροι, librarius fortasse per incitiam vel festinationem, levi metathesi, substituit ναοφόροι. Similem errorem nos alibi deprehendimus apud Cyrillum *contra Nestorium* lib. i, pag. 5, edit. Romanæ Græcorum conciliorum: καὶ τίς, φησὶ, τσαούτην βλασφημίαν νοσεῖ, ὥστε ἐκείνην τὴν γεννήσασαν τὸν ναόν (fort. ἄνον) λέγειν πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸν θεόν ἐν ἐκείνῃ ἐκτίσθαι; Aubertus in nupera editione operum Cyrilli eandem lectionem retinet. Et parte prima concilii Ephesini (pag. 163, edit. Romanæ, pagina vero 35 edit. Commelinianæ: Ὅτι θεὸς ὁ Χριστὸς ἐνώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν λόγον εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν ἀναβαίνοντος, καὶ τοῦ προσληθέντος ναοῦ (fort. ἀνοῦ) ἐκ τῶν ἀποστολικῶν, etc. In *Catena* etiam *Græcorum Patrum* idem alicubi a nobis observatum est; sed locus jam non occurrit. Hæc doctissimus Junius. Id.

(44) Πνευματοφόροι. Recte admodum Athanasius: Περὶ τῆς ἐνσάρκου ἐπιφανείας τοῦ θεοῦ λόγου, pag. 600: Αὐτὸς οὖν ἐστὶ θεὸς σαρκωφόρος, καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι πνευματοφόροι. Apud Basilium, *De Spiritu sancto*, cap. 9: Αἱ πνευματοφόροι ψυχαί. Et Maximus, *Prologo in Dionysium*, vocat Paulum apostolum, πνευματοφόρον. Hier. ad ep. 54. eundemque cum Cyrillo *ad Sophon.* iii, 4. In Irenæo lib. v, c. 5: δικαίαις ἀνθρώποις καὶ πνευματοφόροις. Cot.

(45) Τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ, τοῖς πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ex initio Epistolæ B. Pauli ad hosce Ephesios ista inseruit hic interpolator. Noster interpres simpliciter ὑμῖν legit; et cum sequentis periodi initio hæc ita conjunxit: « *Alloqui vobis, et congaudere.* USSER.

(46) Οὐδὲ κατὰ σάρκα ἀγαπᾶτε, ἀλλὰ κατὰ

X. Sed et pro aliis hominibus indesinenter oratis : est enim ipsis spes pœnitentiæ, ut Deum nanciscantur. *Num enim qui cadit, non resurgit? aut qui avertit se, non consertitur* ⁴⁸? Permite igitur eis, a vobis erudiri ; estote ergo ministri Dei, et os Christi. Dicit enim Dominus : « Si eduxeritis pretiosum a vili, quasi os meum eritis ⁴⁹. » Sitis vos adversus iras eorum, humiles ; eorum maledictis opponite intensas continuasque preces ; ipsis errantibus, vos firmi permanete in fide ; efferos mores mansuetudine vincite ; iracundiam lenitate. *Beati enim mites* ⁵⁴ : et Moses mitis super omnes homines ⁵⁵ ; et David admodum mansuetus ⁵⁶. Quare admonet Paulus, inquit : « Servum Domini non oportet litigare ; sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt ⁵⁷. » Non enitentes ut ulciscamini vos de iis qui vos lædunt. *Si reddidi enim, inquit, retribuentibus mihi mala* ⁵⁸. Efficiamus eos nobis fratres, per benignitatem. Dicite autem odio prosequentibus vos : Fratres nostri estis ; ut nomen Domini glorificetur : atque imitemur Dominum, qui *cum malediceretur, non remaledicebat ; cum crucifigeretur, non refragabatur, cum pateretur, non comminabatur* ⁶⁰ ; sed pro inimicis orabat : « Pater, dimitte illis ; nesciunt quid faciunt ⁶². Si quis plus læsus plura toleret, hic beatus est ⁶² ; si quis defraudetur, si quis spernatur propter nomen Domini, hic vere est Christi. Videte ne diaboli herba in vobis inveniat : est enim amara et salsa. *Vigilate et estote prudentes* ⁶³ in Christo Jesu.

XI. Novissima jam sunt tempora : revereamur et timeamus Dei longanimitatem, ne divitias bonitatis et patientiæ ejus contemnamus ⁶⁴. Aut enim fu-

⁴⁸ Jer. viii, 4, ⁴⁹ Const. ap. ii, 14. ⁵⁰ ἐπιτρέψατε. ⁵¹ al. αὐτοῖς. ⁵² Jer. xv, 19. ⁵³ deest in al. edit. ⁵⁴ Matth. v, 4. ⁵⁵ Num. xii, 3. ⁵⁶ I Reg. xxiv. ⁵⁷ II Tim. ii, 24, 25. ⁵⁸ Psal. vii, 5. ⁵⁹ al. ἀντιτέινε. ⁶⁰ I Petr. ii, 23. ⁶¹ Luc. xxiii, 34. ⁶² Matth. v, 11. ⁶³ I Petr. iv, 7. ⁶⁴ Rom. ii, 4.

θεόν. Anglican. « Quoniam secundum aliam vitam nihil (οὐδέν) diligitis nisi solum Deum. » Vet. vulgat. : « Neque ea quæ secundum carnem sunt diligitis, sed ea quæ sunt secundum Deum ; » ac si legisset : Οὐδὲ τὰ κατὰ σάρκα ἀγαπᾶτε, ἀλλὰ τὰ κατὰ θεόν. Quomodo etiam in codice Pacæi, sive Græco Augustano, lectum fuisse, non vere a Mæstræo est hic notatum. USSER.

(47) Μὴ ὁ πίπτων. Non ex psalmo xl (sive xli, 8) desumptus est hic locus, uti putavit Mæstræus, sed ex Jerem. viii, 4, ipso etiam pseudo Clemente hoc indicante ; ex quo, ut alia complura, ita etiam et præsens testimonium mutatus fuisse videtur Ignatii interpolator. Sic enim ille, libro ii *Constitut. Apostol.*, cap. 14 : Διὸ παρορμῶν εἰς μετάνοιαν ὁ Ἰερεμίας λέγει· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται ; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει ; « Hinc Jeremias incitans ad pœnitentiam, inquit : *Num qui cadit, non resurgit? aut qui deflectit, non revertitur?* » Unde et in Latina Ignatii editione, quæ prodiit Argentorati anno 1527, Jeremiæ nomen ipsi contextui (licet contra manuscriptorum fidem) adjectum legitur. Id.

(48) Ἐπιστρέψατε οὖν αὐτοὺς μαθητευθῆναι

X. Καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων δὲ ἀνθρώπων ἀδιαιλείπτως προσεύχεσθε· ἔστι γὰρ αὐτοῖς ἐλπίς μετανοίας, ἵνα θεοῦ τόχῳσι ⁴⁸. Μὴ ὁ πίπτων (47) γὰρ, οὐκ ἀνίσταται ; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει ; Ἐπιστρέψατε ⁵⁰ οὖν αὐτοὺς ⁵¹ μαθητευθῆναι ὑμῖν (48)· γίνεσθε οὖν διάκονοι θεοῦ, καὶ στόμα Χριστοῦ. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· Ἐὰν ἐξαγάγητε ἐξ ἀναξίου τίμιον, ὡς στόμα μου ἔσεσθε. Γίνεσθε πρὸς τὰς ὀργὰς αὐτῶν ὑμεῖς ταπεινόφρονες (49)· ἀντιτάξατε πρὸς τὰς βλασφημίας αὐτῶν ὑμεῖς τὰς ἐκτεναῖς εὐχὰς· αὐτῶν πλανωμένων, στήκατε ὑμεῖς ἐν τῇ πίστει ἐδραῖοι· νικήσατε τὸ ἄγριον ἦθος, ἐν ἡμερότητι· τὸ ὀργίλον ⁵³ ἐν πραότητι· Μακάριοι γὰρ οἱ πραεῖς· καὶ Μωσῆς πρῶτος παρὰ πάντας ἀνθρώπους· καὶ Δαβὶδ πρῶτος σφοδρᾶ· Λιὸ παραινεῖ Παῦλος. Δοῦλον, λέγων, Κυρίου, οὐ δεῖ μάχεσθαι. ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξέλικτον, ἐν πραότητι παιδεύοντά τοὺς ἀντιδιατιθεμένους. Μὴ σπούδάζοντες ἀμύνεσθαι τοὺς ἀδικοῦντας ὑμᾶς. Εἰ ἀνταπέδωκαί, γὰρ, φησὶ, τοῖς ἀνταποδίδουσί μοι κακά. Ἀδελφοὺς αὐτοὺς ποιήσωμεν τῇ ἐπιεικειᾷ (50). Εἶπατε γὰρ τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς (51)· Ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐστε, ἵνα τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου δοξασθῇ· καὶ μιμησώμεθα τὸν Κύριον, ὃς λαιδορούμενος, οὐκ ἀντελοιδορεῖ· σταυρούμενος, οὐκ ἀντεῖπε ⁵⁹ (52), πάσχων, οὐκ ἠπέλειε· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν προστήχετο· Πάτερ, ἄφεες αὐτοῖς, οὐκ οἶδασιν ὃ ποιούσιν. Ἐάν τις πλέον ἀδικηθῆς, πλείονα ὑπομείνη, οὗτος μακάριος· ἐάν τις ἀποστρεφθῇ, ἐάν τις ἀθετηθῇ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, οὗτος ὄντως Χριστοῦ ἐστι. Βλέπετε μὴ τοῦ διαβόλου βοτάνη εὐρεθῇ ἐν ὑμῖν· πικρὰ γὰρ ἐστὶ καὶ ἀλμυρὰ τις (53) αὐτή· Νήψατε, σωφρονήσατε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

XI. Ἐσχατοὶ καιροὶ λαιπὸν εἰσὶν· αἰσχυνοῦμεν, φοβηθῶμεν τὴν μακροθυμίαν τοῦ θεοῦ· μὴ τοῦ πλοῦτου τῆς χρησιότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καταφρευήσω-

ὑμῖν. Vet. vulgat. : « Convertimini ergo ad doctrinam. » Anglican. : « Monete igitur ipsos, saltem ex operibus a vobis erudiri. » In Græco autem textu αὐτοὺς reposuimus ex Nydrucciano codice ; pro αὐτοῖς, quod in Augustano et editionibus ex eo expressis vitiose legebatur. Id.

(49) Ταπεινόφρονες. In nostro interprete additur : « Ad magniloquia eorum vos humilia sapientes. » Pro ἀντιτάξασθε vero quod hic sequitur, alter vetus interpres legisse videtur ἀποτάξασθε, vertit enim : *renuntiate*. Id.

(50) Εἰ ἀνταπέδωκα γὰρ, usque ad, τῇ ἐπιεικειᾷ. Absunt ista, non solum a nostro interprete : sed etiam a Græco codice Nydrucciano. Id.

(51) Εἶπατε γὰρ τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. Pro his, in eodem Græco codice habetur, λέγειν δέ, Id.

(52) Ἀντεῖπε. Ita habet idem codex : pro eo quod in Augustano legitur, ἀντεῖπε. Id.

(53) Ἀλμυρὰ τις. Salsa, in versione Latina ex editione Coloniensi ann. 1536 et 1557, et Basiliensium Micro-presbyterico reposuimus : ubi et alii libri editi et quibus usi sumus mss. falso legebant, *falsa*. Id.

μεν (54)· ἢ γὰρ (55)⁶⁵ τὴν μέλλουσαν ὀργὴν φοβηθῶμεν, ἢ τὴν ἐνεστῶσαν χαρὰν ἀγαπήσωμεν ἐν τῷ νῦν βίῳ· ἔτι δὲ ἢ ἐνεστῶσα χαρὰ καὶ ἢ ἀληθινὴ, τὸ μόνον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εὐρεθῆναι, εἰς τὸ ἀληθινῶς ζῆν· χωρὶς τούτου, μηδ' ἂν ἀναπνεύσαι (56) ποτε ἔλθῃσθε· οὗτος γὰρ μου ἡ ἐλπίς, οὗτος τὸ κτύχημα, οὗτος ἀνελλιπὴς πλοῦτος· ἐν ᾧ τὰ δεσμὰ ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης περιφέρω, τοὺς πνευματικούς μαρτυρίαις, ἐν αἷς γένοιτό μοι τελειωθῆναι, τῇ προσευχῇ ὑμῶν, μέταχον τῶν παθημάτων Χριστοῦ, καὶ κοινωνὸν τοῦ θανάτου αὐτοῦ γενέσθαι, καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἀνεκλιποῦς ζωῆς· ἧς γένοιτό μοι ἐπιτυχεῖν, ἵνα ἐν κλήρῳ Ἐφεσίων εὐρεθῶ τῶν Χριστιανῶν, οἱ καὶ τοῖς ἀποστόλοις πάντοτε συνῆσαν, ἐν δυνάμει Ἰησοῦ Χριστοῦ, Παύλῳ, Ἰωάννῃ, Τιμοθέῳ τῷ πιστοτάτῳ (57).

XII. Οἶδα τίς εἰμι, καὶ τίσι γράφω. Ἐγὼ⁶⁶ μὲν (58) ὁ ἐλάχιστος Ἰγνατίος, καὶ τοῖς ὑπὸ κίνδυνον καὶ κρίσιν παρόμοιος· ὑμεῖς δὲ, ἡλεημένοι, ἐστηριγμένοι ἐν Χριστῷ. Παραδοθεὶς γὰρ ἐγὼ, ⁶⁷ ἀλλὰ τῶν διὰ Χριστὸν ἀναιρουμένων, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ἰγνατίου, ἐλάχιστος ⁶⁹· ἡμεῖς δὲ Παύλου (59) συμμύσταί ἐστέ, ἡγιασμένου, μαρτυρημένου ὅτι σκευὸς ἐστὶν ἐκλογῆς (60)· οὗ γένοιτό μοι ὑπὸ τὰ Ἰχνη εὐρεθῆναι, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, ὅταν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω· ὅς πάντοτε ἐν ταῖς δεήσεσιν αὐτοῦ μνημονεύει ⁷¹ ὑμῶν (61).

XIII. Σπουδάζετε οὖν πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν Θεοῦ (62), καὶ δόξαν· ὅταν γὰρ συνεχῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γένησθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἄπρακτα αὐτοῦ ἐπιστρέφει τὰ πεπυρω-

⁶⁵ al. μᾶλλον. ⁶⁶ deest in al. ⁶⁷ deest in al. ⁶⁸ Matth. xxi, 35. ⁶⁹ al. ἐλάχιστου. ⁷⁰ al. edit. non habent. ⁷¹ al. ὑμῶν.

(54) Μὴ τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καταφρονήσωμεν. Pro istis noster interpretis habet: « ut non nobis in iudicium fiat. » Vulgatus: « et non simus divitiarum aut utilitatum eorum (ita enim mss. legunt, non, *verum*, ut habent libri editi) appetitores, » omnino vitiose. Ignatium enim, vel ipsius saltem interpolatorem, ad hæc verba Pauli respexisse non est dubium: « Ἡ τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ (Dei utique) καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς; Rom. ii, 4. UssER.

(55) Μᾶλλον γὰρ. Locus ex Nydrucciano codice integritati suæ restitutus est: qui in Augustano mutilatus ita legebatur: « Ἡ γὰρ τὴν μέλλουσαν ὀργὴν φοβηθῶμεν, ἢ τὴν ἐνεστῶσαν χαρὰν (χαρὴν legit hic uterque velus Latinus interpretis) ἀγαπήσωμεν ἐν τῷ νῦν βίῳ, μόνον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εὐρεθῆναι, etc., quibus, in interprete nostro respondent ista: « Vel enim futuram iram timeamus, vel præsentem gratiam diligamus. Unum duorum solum in Christo Jesu invenitur. » Id.

(56) Μηδ' ἂν ἀναπνεύσαι. Ita codex Nydruccianus: pro quo Augustanus perperam legit, μηδ' ἂν ἀγνεύσαι. Id.

(57) Τιμοθέῳ τῷ πιστοτάτῳ. Hic jam secundo Timothei in hac Epistola interpolator meminit, adjecto epitheto τοῦ πιστοτάτου. Cum Timotheo autem et Paulum conjungit et Joannem: quod hi tres cum Ephesiis (ad quos scripta fuit hæc epistola) diu versati, præcipui eorum doctores exstitissent. Id.

(58) Ἐγὼ μὲν. Hic, et in tota reliqua hac sectio-

turam timeamus iram, aut præsens gaudium in hac vita amemus; sit autem præsens ac verum gaudium, ut tantum in Christo Jesu inveniamur, ad veram vitam vivendam; sine hoc ne respirare quidem aliquando velitis. Hic enim mea spes, hic gloriatio, hic indeficientes divitiæ; in quo a Syria Romam usque, vincula circumfero, spirituales margaritas, in quibus contingat mihi consummari, precibus vestris, et participem fieri passionum Christi, et mortis ipsius, ac ex mortuis resurrectionis, vitæque æternæ consortem; quam utinam assequar, ut inveniar in sorte Ephesiorum Christianorum, qui et cum apostolis in virtute Jesu Christi semper conversati sunt, Paulo, Joanne, ac fidelissimo Timotheo.

B XII. Scio qui sum, et quibus scribo. Ego quidem minimus Ignatius, et similis iis qui in periculo et condemnatione versantur: vos autem misericordiam assecuti, firmati in Christo. Traditus equidem sum; sed minimus eorum qui propter Christum interempti sunt, a sanguine Abelis justis usque ad Ignatii sanguinem ⁶⁸. Pauli symmystæ estis, qui sanctificatus est, ac testimonium consecutus, quod vas electionis esset; ad cuius vestigia, reliquorumque sanctorum contingat mihi ut inveniar, ubi Jesum Christum nactus fuero: qui semper in precibus suis est memor vestri.

XIII. Date itaque operam, ut crebrius congregemini ad gratias Deo agendas, illiusque gloriam. Quando enim sæpius in idem loci convenitis, labefactantur vires Satanæ, et ignea illius ad peccatum

ne, Nydrucciani codicis lectionem, ut magis distinctam, seculi sumus. Id.

(59) Ἰγνατίου, ἐλάχιστος. ἡμεῖς δὲ Παύλου. Codex Augustanus habet: Ἰγνατίου τοῦ ἐλάχιστου. Παύλου. Id.

(60) Μαρτυρημένου ὅτι σκευὸς ἐστὶν ἐκλογῆς. Anglican. « martyrized, digne beati. » Id.

(61) Ὅς πάντοτε ἐν ταῖς δεήσεσιν αὐτοῦ μνημονεύει ὑμῶν. Ἡμῶν habet codex Augustanus (consentiente etiam utroque vetere interprete Latino): quod etiam retineri potest, si ad ipsam Ignatium referantur ista, et cum ἐλάχιστος supra jungantur. Nos tamen Nydrucciani codicis lectionem, ut perpetuæ Christi mediatoris nostri intercessionem (de qua Apostolus, Rom. viii, 34, et Hebr. vii, 25) aptius convenientem, retinere maluimus. Noster vero interpretis, ad Paulum clausulam istam referens, ita eam nobis exhibuit: « qui in omni epistola memoriam facit vestri in Jesu Christo. » Cum vulgatus ita reddiderit: « Qui semper in suis orationibus memor est vestri. » Sic enim, cum Græco textu consentiens, Magdalensis habet ms., licet Baliolensis, Petavianus, et libri editi « sit, » pro « est, » hic substituerint. Id.

(62) Πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν Θεοῦ. Anglican.: « Crebrius convenire in gratiarum actionem Dei. » Vet. vulgat.: « frequenter convenire » (ut habet ms. Magdalensis et Petavianus) vel (ut Baliolensis, et libri editi) « accedere ad eucharistiam. » Id.

tela⁷² irrita resiliunt. Vestra enim concordia et consonans fides, illius quidem exitium est, satellitum vero ejus supplicium. Nihil præstantius est pace in Christo, qua aboletur omne bellum, aeriorum terrenorumque spirituum. « Non est enim nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem; sed adversus principes et adversus potestates, adversus mundi rectores tenebrarum, contra spiritualia nequitiae in caelestibus⁷³. »

XIV. Non itaque vos latebit aliqua diabolica cogitatio, si, ut Paulus, perfecte habueritis in Christum fidem et charitatem⁷⁵, quæ initium vitæ et finis sunt. Principium vitæ, fides; finis vero, charitas: hæc autem duo quoties in unum coeunt, Dei hominem perficiunt: omnia vero alia, ad probitatem consecutanea sunt. Nemo qui fidem repromittit, peccare debet; nec qui charitatem possidet, odisse fratrem. Qui enim dixit: *Diliges Dominum Deum tuum*, etiam dixit: *Et proximum tuum sicut teipsum*⁷⁶. Qui profitentur se Christi esse, non modo ex iis quæ dicunt, verum etiam ex iis quæ faciunt cognoscuntur: *Ex fructu enim arbor agnoscitur*⁷⁷.

XV. Præstat tacere et esse, quam loqui et non esse. « Non in sermone est regnum Dei, sed in virtute⁷⁸. Corde creditur, ore autem fit confessio; » illo quidem *ad justitiam*, hoc vero *ad salutem*⁷⁹. Bonum est docere, si qui dicit faciat. Qui namque fecerit et docuerit, hic magnus in regno⁸⁰. Dominus noster

⁷² Ephes. vi, 16. ⁷³ Ibid. 12. ⁷⁴ al. οὐλύσαστε. ⁷⁵ I Tim. i, 14. ⁷⁶ Luc. x, 27. ⁷⁷ Matth. xii, 33. ⁷⁸ I Cor. iv, 20. ⁷⁹ Rom. x, 10. ⁸⁰ Matth. v, 19.

(63) Ἡ γὰρ ὑμετέρα ὁμόνοια καὶ σύμφωνος πίστις, αὐτοῦ μὲν ἔστιν ὄλεθρος. Anglic., « et solvitur proditio ipsius in concordia vestræ fidei. » USSER. (64) Οὐδὲν ἄμεινον τῆς κατὰ Χριστὸν εἰρήνης. Citatur hæc Ignatii sententia a Joan. Damasceno, in *Parall.* lib. i, cap. 18, et Antonio in *Meliss.* lib. ii, serm. 67. In neutro tamen apparet illud, κατὰ Χριστὸν, sicut nec in nostro interprete, nec in Vulgatæ versionis libris editis et ms. Baliolensi. Magdalenensis enim et Petavianus ms. habet, ut nos edidimus: « Nihil melius est, quam pacem habere in Christo. Id.

(65) Ἐν ἧ πᾶς πόλεμος καταργεῖται. Vel, ut Antonius citat, ἐν ἧ πᾶς ὁ πόλεμος καταλύεται, Anglican., « in qua omne bellum evacuatur. » Vet. Vulgat. eodem modo, nisi quod pro voce « bellum, » librorum fortasse incuria, *telion* irrepserit. Id.

(66) Οὐκοῦν οὐ λύσεται ὑμᾶς τι τῶν νοημάτων τοῦ διαβόλου. Ita codex Nydruceianus; interpret noster eodem sensu, sed contractius: « Quorum nullum latet vos, » cum Græca lectio illam B. Pauli sententiam expresserit, II Corinth. ii, 11: Οὐ γὰρ αὐτοῦ (diaboli nimirum) τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. At Augustanus codex hic legit: Οὐκ οὖν οὐλύσαστε, vel, οὐλύσεται potius, cui et aliquantulum favet illa veteris vulgati interpretis versio: « Ergo nolite vos vulnerare in » (vel. ex. ut habet Magdalenensis ms.) « aliqua contagione » (vel « cogitatione » potius, ut habet codex Petavianus, quod Græco νοήματι melius respondet) « diaboli » (Ὀὐλή, enim cicatrix est; οὐλεῖν et οὐλεῖσθαι eandem ducere Unde Guil. Morelio ita locum vertere placuit: « Igitur vobis cicatrices aliqua ex cogitatione diaboli non indetis, » quod Vairlenio (alterius Græcæ lectionis non minus quam ille fuerat, inscio) sic exprimere libuit: « Non itaque vos lædet aliqua diabolica cogitatio. » Id.

μῆνα βέλη πρὸς ἀμαρτίαν· ἡ γὰρ ὑμετέρα ὁμόνοια καὶ σύμφωνος πίστις, αὐτοῦ μὲν ἔστιν ὄλεθρος (63), τῶν δὲ ὑπεσπιστῶν αὐτοῦ βίασαντος· οὐδὲν ἄμεινον τῆς κατὰ Χριστὸν εἰρήνης (64), ἐν ἧ πᾶς πόλεμος καταργεῖται (65), ἀερίων καὶ ἐπιγείων πνευμάτων. Οὐ γὰρ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, καὶ πρὸς ἐξουσίας, καὶ πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

XIV. Οὐκοῦν οὐ λύσεται⁷⁴ ὑμᾶς τι τῶν νοημάτων τοῦ διαβόλου (66), ἐὰν, ὡς Παῦλος, τελείως εἰς Χριστὸν ἔχητε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην (67), ἥτις ἔστιν ἀρχὴ ζωῆς καὶ τέλος. Ἀρχὴ, ζωῆς, πίστις· τέλος δὲ, ἀγάπη· τὰ δὲ δύο ἐν ἐνότητι γενόμενα, Θεοῦ ἄνθρωπον ἀποτελεῖ· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, εἰς καλοκαγαθίαν ἀκόλουθά ἔστιν. Οὐδεὶς πίστιν ἐπαγγελόμενος, ὀφείλει ἀμαρτάνειν· οὐδὲ ἀγάπην κεντημένος, μισεῖν τὸν ἀδελφόν. Ὁ γὰρ εἰπὼν· Ἀγαπήσεις Κυρίου τὸν Θεόν σου, εἶπε· Καὶ τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτὸν· οἱ ἐπαγγελόμενοι Χριστοῦ εἶναι (68), οὐκ ἐξ ὧν λέγουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν πράττουσι γνωρίζονται. Ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται (69).

XV. Ἀμεινόν ἔστι σιωπῆν καὶ εἶναι, ἢ λαλεῖν καὶ μὴ εἶναι. Οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει· καρδίᾳ πιστεύεται, στόματι δὲ ὁμολογεῖται· τῇ μὲν, εἰς δικαιοσύνην· τῇ δὲ, εἰς σωτηρίαν· καλὸν τὸ διδάσκειν, ἐὰν ὁ λέγων ποιῇ. Ὅς γὰρ ἂν ποιῆσῃ (70) καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας ἐν τῇ

(67) Ἐὰν, ὡς Παῦλος, τελείως εἰς Χριστὸν ἔχητε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην. Anglican.: « Si perfecte in Jesum Christum habeamus fidem et charitatem mentione Pauli prorsus prætermissa. » Vet. vulgat.: « Sicuti et Paulus dicit; habentes in Christum fidem et dilectionem; » vocem enim « fidei » ex primis editionibus hic retinimus, non Græci solum contextus et nostri interpretis auctoritate freti, sed etiam sequente ipsius Ignatii explicatione ad hoc impulsivi; cum et aliæ editiones et Petavianus et Oxonienses mss. duo, ejus vice « spem » hoc in loco exhibeant. Quod si cum vulgato hoc interprete Latino commemorationem Pauli ad præcedentia referre libeat; ad locum Apostoli ex II Corinth. ii, 11, jam productam, respexisse dicendum erit: sin, cum vulgato Græco, ad consequentia; alter ille locus, ex I Tim. i, 14, ad marginem a nobis appositus, huc accommodandus fuerit. Id.

(68) Οἱ ἐπαγγελόμενοι Χριστοῦ εἶναι. Vetus interpret: « Qui annuntiant esse se Christi » (ita enim Magdalenensis codex, non « esse Christum, » ut Baliolensis, Petavianus et libri editi). Nam ἀπαγγελόμενοι, hic legisse videtur, ut et paulo ante, cum, Οὐδεὶς πίστιν ἐπαγγελόμενος, reddidit, « Nemo fidem annuntians; » non, ut noster interpret: « Nullus fidem repromittens » Id.

(69) Γινώσκεται. Additur a nostro interprete hæc ἀπόδοσις: « Sic repromittentes Christiani esse, per quæ operantur manifesti erunt. Non enim nunc repromissionis opus, sed in virtute fidei, si quis inveniat in finem. » Cujus prioris periodi sententia comprehensa est in Græcis illis, paulo ante ab interprete illo prætermissis: Οἱ ἐπαγγελόμενοι Χριστοῦ εἶναι· οὐκ ἐξ ὧν λέγουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν πράττουσι γνωρίζονται. Id.

(70) Ὅς γὰρ ἂν ποιῆσῃ, usque ad τῶν Ἐκκλη-

βασιλεία (71). Ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, πρῶτον ἐποίησε, καὶ τότε ἐδίδαξεν, ὡς μαρτυρεῖ Λουκᾶς, οὗ ὁ ἕκαινος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διὰ πιστῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Οὐδὲν λανθάνει τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ τὰ κρυπτά ἡμῶν ἐγγὺς αὐτοῦ ἐστὶ. Πάντα οὖν ποιῶμεν, ὡς αὐτοῦ ἐν ἡμῖν κατοικοῦντος, ἵνα ὦμεν αὐτοῦ ναοί, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν Θεός (72). Χριστὸς ἐν ἡμῖν λαλεῖτω, ὡς καὶ ἐν Παύλῳ· τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διδασκέτω ἡμᾶς τὰ Χριστοῦ φθέγγεσθαι, παραπλησίως αὐτῷ.

XVI. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου, οἰκοφθόροι (73) βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. Εἰ δὲ οἱ τοῦ ἀνθρωπίνου οἴκου διαφθείροντες (74), θανάτῳ καταδικάζονται· πόσῳ μᾶλλον οἱ τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν⁸⁵ νοθεύουσιν ἐπιχειροῦντες (75), αἰώνιαν τίσουσιν δίκην, ὑπὲρ ἧς σταυρὸν καὶ θάνατον ὑπέμεινε ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς Υἱός; οὗ τὴν διδασκαλίαν ὁ ἀθετήσας, λιπανθεὶς καὶ παχυνθεὶς, εἰς γέενναν χωρήσει (76). Ὁμοίως δὲ (77) καὶ πᾶς ἄνθρωπος (78), ὁ τὸ διακρίνειν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς, κολασθήσεται, ἀπίρῳ ποιμένι ἐξακολουθήσας (79), καὶ ψευδῆ δόξαν ὡς ἀληθῆ (80) δεξάμενος. Τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστοῦ⁸⁷ (81) πρὸς ἀπίστον; ἢ ναῶν Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; Φημί δὲ καὶ γὰρ· Τίς κοινωνία ἀληθείας πρὸς ψεῦδος; ἢ δικαιοσύνης πρὸς ἀδικίαν; ἢ δόξης πρὸς ψευδοδοξίαν;

XVII. Διὰ τοῦτο μῦρον ἔλαβεν ὁ Κύριος ἐπὶ κεφαλῆς, ἵνα ἡ Ἐκκλησία πνέῃ τὴν ἀφθαρσίαν (82). Μῦρον γὰρ, φησὶν, ἐκκενωθὲν ὄνομά σου· διὰ τοῦτο νεανίδες ἠγάπησάν σε, εἴλκυσάν σε, ὀπίσω εἰς

⁸¹ Const. ap. II, 6. ⁸² Act. I, 1. ⁸³ I Cor. VI, 9, 10. ⁸⁴ I Cor. X, 8. ⁸⁵ al. διδασκαλίαν. ⁸⁶ Deut. XXXII, 15. ⁸⁷ πιστῶν. ⁸⁸ II Cor. VI, 14, 15, 16.

σιῶν. Pro his in nostro interprete substituuntur ista: « Unus igitur doctor qui dixit et factum est: sed et quæ silens fecit, digna Patre sunt. Qui Verbum Jesu possidet, vere potest et silentium ipsius audire, ut perfectus sit: ut per quæ loquitur operetur, et per quæ silet cognoscatur. » USSER.

(71) Ἐν τῇ βασιλείᾳ. « Cælorum » ex textu Evangelii, addit hic vetus vulgata editio Latina: vel « Dei, » ut in Petaviano et duobus Oxoniensibus mss. legitur. Id.

(72) Καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν Θεός. Vet. vulgat.: « Et ipse habitet in nobis. » Anglican.: « Et ipse in nobis Deus noster, quomodo et est, et apparebit ante faciem nostram; ex quibus juste diligimus ipsum, » omissis illis quæ sequuntur in fine hujus sectionis. Id.

(73) Οἱ οἰκοφθόροι. Anglican., « domus corruptores. » Vet. vulg.: « masculorum concubitores. » Id.

(74) Εἰ δὲ οἱ τοῦ ἀνθρωπίνου οἴκου διαφθείροντες. Anglican.: « Si igitur qui secundum carnem hæc operantur. » Vet. vulg.: « Qui enim habitacula humana » (hanc enim vocem quæ in editis deerat, ex mss. restitimus) « corrumpunt. » Id.

(75) Πόσῳ μᾶλλον οἱ τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν νοθεύουσιν ἐπιχειροῦντες. Ita legit codex Nydruceianus, ut antithesis servetur inter « humana habitacula » et domum Christi. Cui lectioni illud etiam favet quod sequitur: Ὑπὲρ ἧς σταυρὸν ὑπέμεινε ὁ Κύριος. Codex tamen Augustanus, pro Ἐκκλησίᾳ, habet διδασκαλίαν, consentiente etiam utroque veteri Latino interprete, a quorum altero locus sic est redditus: « Quanto magis, si quis fidem Dei in mala doctrina corrumpat; » ab altero ita: « Quomodo non magis qui Christi doctrinam dirumpere, » vel

et Deus Jesus Christus, Filius Dei viventis⁸¹, primum fecit et tunc docuit, ut testatur Lucas⁸² *cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias*. Nihil latet Dominum, sed et arcana nostra prope ipsum sunt. Omnia itaque faciamus, sicut ipso in nobis habitante, ut illius simus templa, et ipse in nobis Deus. Christus in nobis loquatur, sicut et Paulo: Spiritus sanctus doceat nos, ad illius similitudine ea loqui quæ Christi sunt.

XVI. Ne erretis, fratres mei, familiarum corruptores regnum Dei non hæreditabunt⁸³. Si autem ii, qui hominum pomos corrumpunt, morte plectuntur⁸⁴, quanto magis æternas pœnas dabunt qui Christi Ecclesiam vitare conantur, pro qua crucem et mortem sustinuit Dominus Jesus, Dei unicus Filius? cujus doctrinam si quis *impinguatus et incrassatus* spreverit⁸⁶, in gehennam ibit. Similiter et omnis homo qui discernendi vim a Deo accepit, supplicio subicietur, si imperitum sequatur pastorem, et falsam opinionem amplectatur pro vera. « Quæ societas luci ad tenebras? aut Christo ad Belial? aut quæ pars fideli ad infidelem? aut templo Dei cum idolis⁸⁸ »? Ego vero etiam dico: Quæ communio voritatis ad mendacium? aut justitiæ ad injustitiam? aut veræ opinionis ad falsam?

XVII. Ob id Dominus in capite accepit unguentum, ut Ecclesia spiret incorruptionem. « Unguentum enim, inquit, effusum est nomen tuum: propterea adolescentulæ dilexerunt te, traxerunt te, post te in

⁸¹ I Cor. X, 8. ⁸² al. διδασκαλίαν. ⁸³ Deut. XXXII, 15.

(ut ex mss. Oxoniensibus nos expressimus) « corrumpere conatur. » Id.

(76) Οὗ τὴν διδασκαλίαν ὁ ἀθετήσας, λιπανθεὶς καὶ παχυνθεὶς εἰς γέενναν χωρήσει. Anglican.: « Talis, inquinatus factus, in ignem inexstinguibilem ibit. » Vet. vulgat.: « Cujus doctrinam quicumque depravaverit » (vel, ut mss. habent, « pessimaverit ») « abjectus et pollutus in gehennam projicietur. » Id.

(77) Ὁμοίως δὲ. Pro his et reliquis omnibus quæ ad hujus sectionis finem usque subsequuntur, noster interpres tantum habet: « Similiter et qui audit ipsum. » Id.

(78) Πᾶς ἄνθρωπος, etc. In ms Regio 1624, sic ista proferuntur: Πᾶς ἄνθρωπος, etc. τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; καὶ τίς μερὶς πιστῶν μετὰ ἀπίστου; ἢ τίς συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ; Cot.

(79) Κολασθήσεται, ἀπίρῳ ποιμένι ἐξακολουθήσας. Codex Nydruceianus: Ποιμένι ἀπίρῳ δὲ ἐξακολουθήσας, sine κολασθήσεται. USSER.

(80) Ὡς ἀληθῆ. Id. codex, ὡς ἀληθῆν legit, Augustanus vero ὡς ἀκρίθως, vitiose. Vetus vulgatus Latinus: « tanquam veram, » δόξαν nimirum; hoc est « sententiam » vel « opinionem; » non, ut ille homonymia vocis deceptus vertit, « gloriam, » Id.

(81) Πιστοῦ. L. πιστῶν, ut postea ναῶν. Id.

(82) Διὰ τοῦτο μῦρον ἔλαβεν ὁ Κύριος ἐπὶ κεφαλῆς, ἵνα ἡ Ἐκκλησία πνέῃ τὴν ἀφθαρσίαν. Anglic., « Propter hoc unguentum in capite suo recepit Dominus, ut spiret Ecclesia incorruptionem. » Vet. vulg.: « Propterea unguentum accipit Dominus in capite, ut Ecclesia infragret incorruptione. » Ita enim le-

odorem unguentorum tuorum curremus⁸⁹ ». Non ungatur quis fetore doctrinæ hujus sæculi: sancta Dei Ecclesia non in servitutem abducatur illius astutia, ut prima mulier. Cur cum ratione utamur, non sumus prudentes? Cur accepta a Christo insita nobis de Deo dijudicandi facultate, in ignorantiam prolabimur, et per socordiam, non agnoscentes donum quod accepimus, imprudenter perimus?

XVIII. *Cruz Christi incredulis quidem scandalum est; credentibus vero salus et vita æterna*⁹². *Ubi sapiens? ubi conquistator*⁹³? ubi gloriatio eorum, qui dicuntur potentes? Filius enim Dei, qui ante sæcula genitus est, et omnia ex Patris sententia constituit, ipse in utero gestatus est a Maria, juxta dispensationem Dei, ex semine Davidis, ex Spiritu autem sancto: *Ecce enim, inquit, Virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabitur Emmanuel*⁹⁵. Hic natus est, et a Joanne baptizatus est, ut ratam faceret ordinationem commissam prophætæ⁹⁶.

⁸⁹ Cant. i, 2, 3. ⁹⁰ deest in al. ⁹¹ ms. γονή Εὐα. ⁹⁵ Matth. i, 23. ⁹⁶ I. Const. ap. vii, 22.

gunt mss., ubi libri editi habent: « Ait Ecclesia, ut fragret incorruptione, » vel, « in corruptione. » Pro ἐπὶ κεφαλῆς, liber Græcus Nydruccianus habet: ὡς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, unguentum in se accepit, « tanquam in caput Ecclesiæ. » USSER.

(83) Ὀπίσω εἰς ὄσμῃν μύρων σου δραμούμεθα. Jolian. cod. ὀπίσω αὐτῶν, et μύρου. Hodie in LXX, ὀπίσω σου εἰς ὄσμῃν μύρων σου δραμούμεν. Et quidem αὐτῶν legisse Origenem, homil. i in Cant., existimat Lud. Capellus, *Criticæ sacræ* lib. iv, cap. 3, sed mihi non persuadet, qui Origenis, Gregorii Nysseni ac Theodoriti lectionem tuisse arbitrar, ἐλκυστὴν σε πρὸς ἐαυτὰς, ὀπίσω σου εἰς. etc., μύρου autem habes apud Theodoritum et Pulychronium, ut δραμούμεθα in Greg. Nyss. Cor.

(84) Μὴ ἀλειφῆσθω τις δυσωδίαν διδασκαλίας τοῦ αἰῶνος τούτου· ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία μὴ αἰχμαλωτισθῆ. Ita codex Nydruccianus, una cum vetere vulgato interprete, qui locum ita reddidit: « Ne ungatur quis fetore doctrinæ hujus sæculi; sancta Dei Ecclesia non captivetur, » ubi Augustanus codex legit: Μὴ ἀλειφῆσθω δυσωδίαν διδασκαλίας τοῦ αἰῶνος τούτου, ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία μὴ αἰχμαλωτισθῆ, etc.; quam lectionem interpolatos quoque Damasceni *Parallelorum*, libros retinere, in Prolegomenis (cap. 18) ostensum est. Noster vero interpret. « Ecclesiæ » mentione prorsus prætermissa, sic expressit: « Non ungamini fetore doctrinæ principis sæculi hujus, non captivetur vos; » ac si legisset: δυσωδίαν διδασκαλίας ἀρχοντος τοῦ αἰῶνος τούτου, quæ verior omnino est lectio: eamque confirmant verba illa, quæ in vulgatis nostris proxime subsequuntur: Μὴ αἰχμαλωτισθῆ ὑπὸ τῆς πανουργίας αὐτοῦ, ὡς ἡ πρώτη γυνή, hoc est (ut vertit vulgatus interpret. vetus) « non captivetur ab astutia illius, sicut prima mulier Eva. » quomodo et B. Paulum locutum videmus in II Cor. xi, 3: ὡς ὁ ὄφις Εὐάν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ: « Serpens nimirum antiquus, qui est diabolus et Satanus (Apoc. xx, 2). » qui a Servatore nostro ὁ ἀρχὼν τοῦ κόσμου τούτου (Joan. xii, 31, et xiv, 30, et xvi, 11) ab Apostolo ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου (II Cor. iv, 4). et ab Ignatio postea, in hac ipsa epistola ὁ ἀρχὼν τοῦ αἰῶνος τούτου, nuncupatur. USSER.

(85) Ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, τοῖς μὲν ἀπίστοις

ὄσμῃν μύρων σου δραμούμεθα (83). Μὴ ἀλειφῆσθω⁹⁰ τις δυσωδίαν διδασκαλίας τοῦ αἰῶνος τούτου, ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία μὴ αἰχμαλωτισθῆ (84) ὑπὸ τῆς πανουργίας αὐτοῦ, ὡς ἡ πρώτη γυνή⁹¹. διὰ τί λογικοὶ ὄντες, οὐ γινόμεθα φρόνιμοι; διὰ τί ἔμφοτον τὸ περὶ Θεοῦ παρὰ τοῦ Χριστοῦ λαθόντες κριτήριον, εἰς ἄγνοιαν καταπίπτομεν, καὶ ἐξ ἀμελείας ἀγνοοῦντες τὸ χάρισμα ὃ εἰλήφαμεν, ἀπολλόμεθα;

XVIII. Ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, τοῖς μὲν ἀπίστοις σκάνδαλόν ἐστι· τοῖς δὲ πιστοῖς (85), σωτηρία καὶ ζωὴ αἰώνιος. Ποῦ σοφός (86); ποῦ συζητητής; ποῦ καύχησης τῶν λεγομένων δυνατῶν (87); Ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ Υἱός (88), ὁ πρὸ αἰῶνων γεννηθείς (89), καὶ τὰ πάντα γνώμη τοῦ Πατρὸς συστήσάμενος, οὗτος ἐκουφορήθη ἐκ Μαρίας, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ (90), ἐκ σπέρματος μὲν Δαβὶδ,⁹⁴ διὰ Πνεύματος (91) δὲ ἁγίου· Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήφεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ κληθήσεται Ἐμμανουήλ. Οὗτος ἐγεννήθη, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου (92), ἵνα πιστοποιήσῃται τὴν διάταξιν τὴν ἐγχειρισθεῖσαν τῷ προφήτῃ (93).

⁹² I Cor. i, 18, 23, 24. ⁹³ Ibid. 20. ⁹⁴ deest in al.

σκάνδαλόν ἐστι, τοῖς δὲ πιστοῖς. Vet. vulg.: « Quia crux Christi infidelibus quidem scandalum est, fidelibus autem, » etc. Anglican.: « Peripsema meus spiritus crucis, quæ est scandalum non credentibus, nobis autem salus et vita æterna. » Id.

(86) Ποῦ σοφός. Additur et Ποῦ γραμματεὺς; ex I Cor. i, 20, a vetere vulgato interprete. Sed neque in vetere nostro Latino altero, neque in Græco (vel Augustano vel Nydrucciano) ἐπίδημα hoc compareret. In Genovensis vero editionis textu Græco, per typographi incuriam, omissa etiam sunt illa: Ποῦ σοφός; ποῦ συζητητής; Id.

(87) Ποῦ καύχησης τῶν λεγομένων δυνατῶν; Vet. vulgat.: « Ubi exsultatio dictorum? » Anglican.: « Ubi gloriatio dictorum sapientum? » Id.

(88) Ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ Υἱός, usque ad ἐγχειρισθεῖσαν τῷ Προφήτῃ. Locum hunc a Theodoro in dialogo i (quem Ἄτρεπτον inscripsit) citatum, cum aliis editionibus in Prolegomenis comparavimus. Vidend. ibi., cap. 4, 11, et cap. 18, Id.

(89) Ὁ πρὸ αἰῶνων γεννηθείς. Vet. vulgat.: « qui ante sæcula genitus est, » ut habet codex Magdalenensis, vel « natus est, » ut Petavianus, Baliolensis et libri editi. Id.

(90) Κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ. Θεοῦ, quod ab Augustano codice aberat, non solum ex Theodoro, sed etiam ex Nydrucciano codice, et utroque vetere interprete Latino est restitutum, licet Dei nomen (quod habetur in impressis) etiam in Petaviano et duobus Oxoniensibus vulgatæ Latinæ editionis exemplaribus desideretur. Id.

(91) Διὰ Πνεύματος. Ita codex Nydruccianus. Theodoretus vero ἐκ Πνεύματος. Id.

(92) Οὗτος ἐγεννήθη, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου. Conjunctio καὶ ex Nydrucciano codice est addita. Noster interpret.: « Qui natus est, et baptizatus est. » Similiter et Theodoretus: Οὗς ἐγεννήθη, καὶ ἐβαπτίσθη, et Macarius Chrysocephalus, Catenæ Græcæ collector, in Luc. iii, 21, ex Ignatio: ἐγεννήθη, καὶ ἐβαπτίσθη, Joannis omisso nomine. Vulgata vero editio Latina, nativitatē mentione hic præmissa, « Ipse baptizatus est a Joanne, » reddidit. Id.

(93) ἵνα πιστοποιήσῃται τὴν διάταξιν τὴν ἐγχειρισθεῖσαν τῷ προφήτῃ. Homil. in Præcursorem

XIX. Καὶ ἔλαθε τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου ἢ A
 παρθενία Μαρίας (94), καὶ ὁ τοκετὸς αὐτῆς, ὁμοίως καὶ
 ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου· τρία μυστήρια (95) κρυ-
 γῆς (96), ἢ τινα ἐν ἡσυχίᾳ ἐπράχθη (97), ἡμῖν δὲ
 ἐφανερώθη. Ἄστὴρ ἐν οὐρανῷ (98) ἔλαμψεν ὑπὲρ
 πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ· καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἀνεκλά-
 λητον ἦν, καὶ ξενισμὸν παρέϊλεν ἢ καίνότης αὐτοῦ
 τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἄστρα, ἅμα
 ἡλίῳ καὶ σελήνῃ, χορὸς ἐγένοντο τῷ ἀστὲρι· αὐτὸς
 δὲ ἦν ὑπερβάλλον αὐτὰ τῷ φανῷ· παραχρῆμα τε ἦν,
 πόθεν ἢ καίνότης ἢ φαινομένη. Ἐνθεν ἐμωραίνετο
 σοφία κοσμικῆ, γοητεία βόλος ἦν, καὶ γέλως ἢ μα-
 γεία· πᾶς δεσμὸς ⁹⁸ κακίας ἠφανίζετο, ἀγνοίας ζόφος
 διεσκαδάννυτο, καὶ τυραννικὴ ἀρχὴ καθρεῖτο, Θεοῦ
 ὡς ἀνθρώπου φαινομένου, καὶ ἀνθρώπου ὡς Θεοῦ
 ἐνεργοῦντος (99). Ἄλλ' οὕτε τὸ πρότερον δόξα, οὕτε B
 τὸ δεύτερον ψιλότης· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀλήθεια, τὸ δὲ
 οἰκονομία. Ἀρχὴν δὲ ἐλάμβανε τὸ παρὰ Θεῷ ἀπει-
 τισμένον (1)· ἐνθεν τὰ πάντα συνεκινεῖτο, διὰ τὸ
 μελετᾶσθαι θανάτου κατάλευσιν.

XX. Στήκετε, ἀδελφοί, ἐδραῖοι ἐν τῇ πίστει Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ ἀγάπῃ, ἐν πάθει αὐτοῦ καὶ

⁹⁷ Matth. ii, 2, 9. ⁹⁸ I. δεσμὸς.

tom. VI Chrysostomi: "Αφες ἄρτι· δεῖ δὲ μάρτυρα
 γενέσθαι τῆς εἰς ἐμὲ πεμφθούσης ἄρκι, et cætera
 quæ ibi leges. Eucherius *De laude Eremi*: « Et præ-
 cursor et testis dignus qui Patrem e cælo loquen-
 tem audiret, Filium baptizando contingeret, Spiritum
 sanctum descendentem videret. » Verbum πιστο-
 ποιῆσθαι et πιστοποιεῖν habes *Constit. apostol.* lib. v, C
 cap. 6, et apud Cyrillum Hierosol. sine προκατηχί-
 σεως, atque initio catechesis 14, necnon in Syno-
 dicis Sophronii Hierosolymitani, *Conciliorum Bini*
 tom. III, p. 1, S. 1, p. 125. B. Cot.

(94) Καὶ ἔλαθε τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου
 ἢ παρθενία Μαρίας. Huc spectat illud Origenis,
 homilia sexta in Lucam: « Unde eleganter in cu-
 jusdam martyris epistola scriptum reperi (Ignatium
 dico episcopum Antiochiæ post Petrum secundum,
 qui in persecutione Romæ pugnavit ad bestias):
 Principem sæculi hujus latuit virginitas Mariæ. » et
 Hieronymi, lib. i *Comment. in Matth.*, cap. 1: « Mar-
 tyr Ignatius etiam quartam addidit causam. cur a
 desponsata conceptus sit: ut partus, inquam, ejus
 celaretur a diabolo; dum eum putat non de virgine,
 sed de uxore generatum; » quod ex iis quæ se-
 quuntur apud Origenem (quem hic seculus est)
 collegisse potius videtur, quam ex ipso quem hic
 nominat Ignatio. Integrum vero locum ita citavit D
 Andreas Hierosolymitanus, Cretensium archiepis-
 copus, in Nativitatem B. Virginis homilia secunda,
 quæ inter codices Græcos manuscriptos, Oxoniensis
 Academiæ Bibliothecæ publicæ a D. Henrico Savilio
 donatos, habetur: « Ὡς φησὶ πῶς ἅγιος ἀνὴρ, Ἰγνά-
 τιος ὄνομα αὐτῷ· « Καὶ ἔλαθε τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος
 τούτου ἢ παρθενία Μαρίας, καὶ ὁ τοκετὸς αὐτῆς, ὁμοίως
 καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Τρία μυστήρια φρικτὰ,
 ἢ τινα ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ ἐπράχθη. » Vide Prolegomen.
 cap. 12. USSER.

(95) Τρία μυστήρια. Jam Proxime commemorata,
 de quibus vel ipse interpret noster, vel ejus mar-
 ginalis Scholiastes: « Hæc tria diabolus latuerunt, »
 et Jovius manachus, libro vii *De Verbo incarnato*,
 cap. 31 (in Photii *Bibliotheca*, num 222): « Φησὶ
 γὰρ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος, τρία λαθεῖν τὸν ἄρχοντα
 τοῦ αἰῶνος τούτου, τὴν παρθενίαν Μαρίας, τὴν σύλ-
 ληψιν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν σταύρωσιν. « Nam tria

XIX. Et principem hujus mundi latuit Mariæ
 virginitas, et partus ipsius, similiter et mors Do-
 mini: tria mysteria clamoris quæ in silentio pa-
 trata sunt; at nobis sunt manifestata. Stella in
 cælo fulsit⁹⁷, splendore exsuperans omnes quotquot
 ante fuerant: et lux illius ineffabilis erat, ac stu-
 porem incussit omnibus aspicientibus eam, ipsius
 novitas. Omnia autem reliqua astra, una eum sole
 et luna, chorus fuere stellæ; ipsa vero claritate
 exsuperabat ea: ac perturbatio erat unde prodiret
 hæc quæ apparebat novitas. Hinc infatuata est
 mundi sapientia; præstigiæ factæ sunt nugæ, magia
 risus; omne vinculum malitiæ est abolitum, igno-
 rantia caligo dissipata, et tyrannicus principatus
 destructus; cum Deus ut homo apparuit, et homo
 ut Deus operatus est. Verum nec primum opinio
 erat, nec secundum mera humanitas; sed illud
 quidem veritas, hoc vero dispensatio. Principatum
 vero accepit id quod a Deo omnibus suis partibus
 absolutum erat. Inde omnia commovebantur, quod
 meditaretur mortis abolitionem.

XX. Firmi state, fratres, in fide Jesu Christi, et
 in ejus charitate, in passione ejus et resurrectione.

Theophorus Ignatius sæculi hujus principem la-
 tuisse commemorat; virginitatem Mariæ, con-
 ceptionem Domini et crucifixionem. » Id.

(96) Μυστήρια κρυγῆς. Ita et noster interpre-
 « mysteria clamoris. » Vet. vulgat: « mysteria cla-
 mavit, » ut nos ex libro Magdalenensi edidimas:
 « ubi alii in prima persona « clamavi » legunt. Ele-
 gantem vero hic latere in adjecto ἀντίθετον Mæ-
 stræus adnotat. Quotquot enim de mysteriis men-
 tionem fecerunt, in illis arcanum quiddam, quod
 nefas esset evulgare, arbitrati sunt contineri. Et
 tamen hæc tria fidei documenta, mysteria clamoris
 esse dicit Ignatius, id est digna quæ omnibus denun-
 tiantur, aut jam reipsa pro palata sint atque denun-
 tiata. Ita ille. Vid. Rom. xvi, 25, 26. Sed Andreas
 Hierosolymitanus, pro μυστήρια κρυγῆς, legit hic,
 μυστήρια φρικτὰ, « mysteria tremenda. » Id.

(97) Ἄ τινα ἐν ἡσυχίᾳ ἐπράχθη. Idem Andreas
 hic legit: ἢ τινα ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ ἐπράχθη, et noster
 interpret similiter: « quæ in silentio Dei operata
 sunt. » Vid. supra. Id.

(98) Ἄστὴρ ἐν οὐρανῷ. Quoniam tria jam dicta
 mysteria (inquit Mæstræus) potissimum ortum
 Christi Redemptoris intendebant, vel ab illo depen-
 debant; hinc fortassis evenit, ut non pauca de stella,
 quæ magis tunc temporis aparuit, in medium con-
 sequenter proferantur Quibus demum subjiciuntur
 et ista: « Hinc habetata est sapientia hujus mundi,
 maleficia annullabantur, magia deridebatur, tenebræ
 et ignorantia dissipabantur, et tyranni principatus
 aboletur; » uti in Petaviano vulgatæ versionis ve-
 tustissimo codice legitur: omisso illo quod Jacobi
 Fabri editio, loco non suo, exhibet: « iniquitas et
 malitia exterminabantur. » Id.

(99) Καὶ ἀνθρώπου ὡς Θεοῦ ἐνεργοῦντος. Pro
 his noster interpret habet: « in novitatem vitæ
 æternæ. » Id.

(1) Ἀρχὴν δὲ ἐλάμβανε τὸ παρὰ Θεῷ ἀπει-
 τισμένον. Anglican. « Principium autem assumpsit,
 quod apud Deum perfectum. » Vet. vulgat.: « Prin-
 cipatum accepit a Deo. Perfecta omnia in illo con-
 stabant. » Ἀρχή utrumque significat, et « princi-
 pium, » et « principatum: » de quo hic videnda
 adnotatio Valrenii. Id.

Omnes in gratia nominatim congregamini communiter, in una fide Dei Patris, et Jesu Christi unigeniti illius Filii, ac primogeniti omnis creaturæ⁹⁰, juxta carnem vero ex genere Davidis: ducem sequentes Paracletum; obedientes episcopo et presbyterio, mente indivulsa; frangentes panem unum qui pharmacum immortalitatis est, antidotum non moriendi, sed vivendi in Deo per Jesum Christum medicamentum expellens mala.

XXI. Utinam meam pro vestra liceat impendere animam, et pro iis quos ad honorem Dei misistis Smyrnam; unde et scribo vobis, gratias agens Domino, diligens Polycarpum sicut et vos. Memineritis mei, ut et vestri Jesu Christus, benedictus in sæcula. Orate pro Ecclesia Antiochena, quæ est in Syria; unde vincetus Romam abducor, novissimus fidelium eorum qui ibi sunt, quemadmodum in honorem Dei has gestare catenas dignus habitus sum. Valete in Deo Patre et Domino Jesu Christo, communi spe nostra, in Spiritu sancto. Valete. Amen. Gratia,²

Ἰγνατίου Ἐφεσίοις (11).

⁹⁰ Coloss. 1, 15. ¹ al. ὡσπερ. ² S. Greg. I. iv, epist. 37, l. Interpol. ad Polyc. cap. ult.

(2) Στήκατε, ἀδελφοί, ἐδραῖοι ἐν τῇ πίστει Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ ἀγάπῃ, ἐν πάθει αὐτοῦ καὶ ἀναστάσει. Vet. vulgat.: State ergo, fratres, firmi in fide Jesu Christi, et in dilectione ejus, atque resurrectione, mentione passionis prætermittitur. Noster vero interpret. fidei, dilectionis, passionis et resurrectionis mentionem tantum relinquit in reliquis mirum quantum a vulgata lectione recedit « Si me dignificet Jesu Christus in oratione vestra, et voluntas sit; in secundo libello quem scripturus sum vobis, manifestabo vobis quam inceperam dispensationem in novum hominem Jesu Christum, in ipsius fide et in ipsius dilectione, in passione ipsius et resurrectione: maxime si Dominus revelet mihi. » USSER.

(3) Πάντες ἐν χάριτι ἐξ ὀνόματος συναθροίσεσθε. Vet. vulgat.: « Omnes in omnibus, in gratia, in ejus nomine congregamini; » uti nos ex Magdalensensi ms. edidimus. Baliolensis enim hic legit: « Omnis in omnibus gratia. In ejus nomine congregamini. » Libri vero editi: « In omnibus enim his gratia. In ejus nomine congregamini, » etc. Quomodo locus hic, a Theodoro in dialogo 1, et Gelasio in libro *De duabus Christi naturis* citatus, a nostris libris discrepet, ex collatione, quam in Prolegomenis ob oculos proposuimus, videre licet. Id.

(4) Ἐφοδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου. Pro his, noster interpret. habet: « Filio hominis et Filio Dei; » Theodoretum etiam et Gelasii citatione consentiente. Id.

(5) Ἐἴην ὑμῶν ἀντίψυχον. Anglican.: « Unanimis vobiscum ego. » Vet. vulgat.: « Pro animabus vestris ego efficiar, » quo exprimi Jacobus Faber ait sententiam illam Pauli, II Cor. xii, 15: *Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris.* Et ubi Christus dixit, Matth. xx, 28, se daturum animam suam, λύτρον, sive redemptionis pretium, pro multis; Athanasius scribit, eum corpus suum ἀντίψυχον, velut vicarium succedaneumque, pro nostra salute, in mortem tradidisse. Sic enim ille, in oratione. *De Incarnatione Verbi*: Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἰκότως τὸν ἑαυτοῦ ναὸν καὶ τὸ σωματικὸν ὄργανον προσάγων ἀντίψυχον, ὑπὲρ πάντων ἐπλήρου τὸ ὀφειλόμενον ἐν τῷ θανάτῳ. Et

ἀναστάσει (2) πάντες ἐν χάριτι ἐξ ὀνόματος συναθροίσεσθε (3) κοινῇ, ἐν μιᾷ πίστει Θεοῦ Πατρὸς, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, τοῦ καὶ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως, κατὰ σάρκα δὲ ἐκ γένους, Δαβὶδ ἐφοδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου (4) ὑπακούοντες τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, ἀπερὶσπάτην διανοίαν· ἓνα ἄρτον κλώντες, ὃ ἐστὶ φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθαρτήριον ἀλεξίκακον.

XXI. Ἐἴην ὑμῶν ἀντίψυχον (5), καὶ ὧν ἐπέμψατε (6) εἰς Θεοῦ τιμὴν εἰς Σμύρναν· ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν, εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ, ἀγαπῶν (7) Πολύκαρπον ὡς καὶ ὑμᾶς. Μνημονεύετε μου, ὡς καὶ ὑμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὁ εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶνας· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείων τῆς ἐν Συρίᾳ, ὅθεν δεδεμένος εἰς Ῥώμην ἀπάγομαι, ἔσχατος ὧν τῶν ἐκεῖ πιστῶν, ὅσπερ ἡξιώθη (8) εἰς Θεοῦ τιμὴν φορέσαι ταυτασὶ τὰς ἀλύσεις (9). Ἐβόρωσθε ἐν Θεῷ Πατρὶ, καὶ Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῇ κοινῇ ἐλπίδι ἡμῶν, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. Ἐβόρωσθε. Ἀμήν. Ἡ χάρις (10).

post: Ὡς πρόβατον, ὑπὲρ τῆς πάντων σιωτηρίας, ἀντίψυχον τὸ ἑαυτοῦ σῶμα εἰς θάνατον παραδούς. Cui et illud Chrysostomi adjicit in *Adversariis* suis D. Casaubonus: Δύναται πολλάκις μία κερδοθεῖσα ψυχὴ μυρίων ὄγκων ἀμαρτημάτων ἀφανίσαι, καὶ γενέσθαι ἡμῖν ἀντίψυχον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ (orat. 5 *Contra Julæos*, tom. VI, edit. Savil., pag. 365). Vocem hanc hic, et in *Epistola ad Smyrναeos* usurpat germanus Ignatius; sed ejus imitator sæpiuscule: ut in *Prolegomen.* cap. 5 est notatum. Id.

(6) Καὶ ὧν ἐπέμψατε. Vet. vulgat.: « Et [ejus] quem misistis: » vel ut ms. Petavianus habet: « Et quæ misistis. » Alter vero interpret. in D. Montacutii codice, « Et quem misistis. » in Cantabrigiensi vero ms.: « Et quos misistis, » cui lectioni uterque codex Græcus favet, et Nydruccianus a Joanne Brunnero, et Augustanus a Valentino Pacæo editus. Eallitur enim Mæstræus, qui Pacæum ait legisse in singulari, καὶ οὐ ἐπέμψατε. Id.

(7) Ἀγαπῶν Ita Græcus Augustanus; et uterque vetus interpret. Latinus. Nydruccianus tamen codex legit, ἀγαπῶ. Id.

(8) Ὅσπερ ἡξιώθη. Ὅσπερ, habet idem codex, et interpret. noster: « quemadmodum dignificatus sum. » Id.

(9) Εἰς Θεοῦ τιμὴν φορέσαι ταυτασὶ τὰς ἀλύσεις. Idem interpret.: « in honorem Dei inveniri, » sed vetus vulgatus, ut in Græco: « In honorem Dei has sufferre catenas. » Id.

(10) Ἀμήν. Ἡ χάρις. Ἡ χάρις, non solum a Græco Tydrucciano codice abest, sed etiam ab utroque vetere Latino interprete. Augustani tamen codicis lectionem confirmat Gregorius I Romanus episcopus, in *Regest.* lib. iv, indict. 13, epist. 37 ad Anastasium (e successoribus Ignatii in sede Antiochena unum) sic rescribens: *Amen. Gratia.* « Quæ videlicet verba, de scriptis vestris accepta, ideo in meis epistolis pono, ut de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non solum vester, sed etiam noster. » Id.

(11) Ἰγνατίου Ἐφεσίοις. « Hæc duo postrema vocabula, quoniam tum in Græco, tum apud veterem interpretem repertiuntur, huic epistolæ coronidis loco subjungenda curavimus: » inquit Martialis Mæstræus. At neque apud veterem interpre-

ΠΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΟΥΣ.

A

AD MAGNESIOS.

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος (12) τῇ εὐλογημένῃ ἐν χάριτι Θεοῦ Πατρὸς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Σωτῆρι, ἐν ᾧ ἀσπάζομαι τὴν Ἐκκλησίαν τὴν οὖσαν ἐν Μαγνησίᾳ τῇ πρὸς Μαιάνδρῳ, καὶ εὐχομαι ἐν Θεῷ Πατρὶ, καὶ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ἐν ᾧ πλεῖστα χαίρειν ὑμᾶς εἶη.

I. Γνοὺς ὑμῶν τὸ πολυεύτακτον τῆς κατὰ Θεὸν (13) ἀγάπης, ἀγαλλιώμενος προειλόμηθ' ἐν πίστει Ἰησοῦ Χριστοῦ προσλαλήσαι ὑμῖν. Ἀξιώθεὶς γὰρ ὀνόματος Θεοῦ καὶ ποθεινοῦ (14), ἐν οἷς περιφέρω δέσμοις, ἄδω (15) τὰς Ἐκκλησίας, ἐν αἷς ἔνωσιν εὐχομαι (16) σαρκὸς καὶ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅς ἐστι Σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ πιστῶν· οὗ τῷ αἵματι (17) ἐλυτρώθητε δι' οὗ ἔγνωτε Θεόν, μᾶλλον δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐγνώσθητε (18)· ἐν ᾧ ὑπομένοντες, τὴν πᾶσαν ἐπήρειαν τοῦ αἰῶνος τούτου διαφεύξεσθε (19). Πίστος γὰρ, ὅς οὐκ ἔασει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε.

II. Ἐπεὶ οὖν ἠξιώθητε ἰδεῖν ὑμᾶς διὰ Δαμᾶ (20) τοῦ ἀξιόθεου ὑμῶν ἐπισκόπου, καὶ πρεσβυτέρων Θεοῦ ἀξίων Βάσσου καὶ Ἀπολλωνίου καὶ τοῦ συμβιωτοῦ μου διακόνου Ζωτίωνος⁶ (21), οὗ ἐγὼ ὀναίμην (22), ὅτι ὑποτάσσεται τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ, χάριτι Θεοῦ, ἐν νόμῳ (23) Ἰησοῦ Χριστοῦ.

III. Καὶ ὑμῖν δὲ πρέπει μὴ καταφρονεῖν (24) τῆς ἡλικίας τοῦ ἐπισκόπου· ἀλλὰ κατὰ γνώμην Θεοῦ Πατρὸς πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῷ ἀπονέμειν, καθὼς ἔγνω καὶ τοὺς ἀγίους πρεσβυτέρους, οὐ πρὸς τὴν φαινομένην ἀφορῶντας νεότητά, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐν Θεῷ φρο-

« Ignatius, qui et Theophorus, benedictæ per gratiam Dei Patris, in Christo Jesu Servatore, in quo saluto Ecclesiam quæ Magnesias est, juxta Mæandrum, et oro in Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro: in quo plurimum vos gaudere contingat. »

I. Ubi cognovissem charitatem vestram secundum Deum admodum bene ordinatam, exsultans decrevi in fide Jesu Christi alloqui vos. Dignus enim habitus divino et exoptato nomine, in his quæ circumfero vinculis, laudo Ecclesias; quibus opto unionem carnis et spiritus Jesu Christi: qui est Salvator omnium hominum, maxime autem fidelium³; cujus sanguine redempti estis; per quem cognovistis Deum, imo cogniti estis ab eo⁴; in quo sustinentes, effugietis omnem vim hujus sæculi. Fidelis enim est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis⁵.

II. Quoniam itaque dignus fui habitus videre vos per Damam episcopum vestrum Deo dignum, et Deo dignos presbyteros Bassum et Appollonium, contubernalem meum Sotionem diaconum, quo utinam fruam, quia subditus est episcopo et presbyterio, gratia Dei, in lege Jesu Christi.

III. Sed et vos decet non contemnere ætatem episcopi; verum juxta Dei Patris arbitrium, omnem impertiri illi reverentiam, quemadmodum novi facere sanctos presbyteros: non respicientes ad eam quæ videtur adolescentiam, sed ad prudentiam in

³ I Tim. iv, 10. ⁴ Gal. iv., 9. ⁵ I Cor. x. 13. ⁶ al. Σωτίωνος.

tem Latinum inveniuntur illa, neque in Græco Nydprucciano codice: et omnino subdititia esse apparet USSER.

(12) In epistolæ inscriptione vocem [Ecclesiæ] inclusimus, non solum quod a quibusdam ipsius vulgatæ versionis mss., sed a Græcis præterea, et Latino nostro interprete, ea abesset. Supplendam quidem eam necessario fatendum est; sed hiulcam et hic et alibi, occurrere lectionem non mirabitur qui ab homine captivo, inter militum custodias, festinanter a beato martyre effusas has fuisse epistolas consideraverit. Id.

(13) Κατὰ Θεόν. Ita codex Nydpruccianus et vetus uterque interpret Latinus: « secundum Deum. » Augustanus: κατὰ Θεοῦ. Id.

(14) Ὀνόματος Θεοῦ καὶ ποθεινοῦ. Conjunctionem ex Græco Nydprucciano et editione vulgata Latina interposuimus. Nomen autem « Christianum » intelligit, ut vult Faber Stapulensis; vel « confessoris » aut « martyris, » et alii, ex verbis proxime sequentibus, ἐν οἷς περιφέρω δέσμοις. Id.

(15) Ἄδω. Noster interpret, ad verbum, « canto: » et vulgatus, « cano; » pro quo substituit Faber, « laudo. » sensu expresso. Id.

(16) Ἐν αἷς ἔνωσιν εὐχομαι. Ita noster interpret: « In quibus unionem oro. » Vulgat.: « In quibus laudare opto » (Sic enim mss. legunt, non, « jubulare; » ut edidit Faber) Pro εὐχομαι vero respondendum existimat Vedelius, εὐρημαι vel εὐρίσχομαι. Id.

(17) Οὗ τῷ αἵματι. Illud, οὗ, ab Augustano exemplari male aberat. Id.

(18) Δι' οὗ ἔγνωτε Θεόν, μᾶλλον δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐγνώσθητε. Ex Galat. iv, 9, pro quibus noster interpret habet: « Ad nos (vel vos) semper vivere fide, quod et charitatis, cui nihil præfertur, principalis utem Jesu et Patris. » Id.

(19) Διαφεύξεσθε. Codex Nydpruccianus, διαφύξεσθε. Sed pro Augustana lectione facit uterque vetus Latinus interpret. Id.

(20) [Ἰμᾶς] διὰ Δαμᾶ. Ex utroque illo interprete et pronomem hic restitutum est, et proprium Δαμα nomen; pro quo in Augustano codice δι' ἀδαγμα, in Nydprucciano διάδεγμα corrupte legebatur. Ignatium vero nostrum in Epistola ad Magnesianos Dama episcopi mentionem fecisse, confirmat etiam Eusebius lib. iii Histor, κεφ' γ'. Id.

(21) Ζωτίωνος, al. Σωτίωνος, pro quo, « Zonem, » noster habet interpret. Id.

(22) Οὗ ἐγὼ ὀναίμην. Vet. vulgat. « quem ego nutrivī. » Noster Anglican. rectius: « quo ego fruam. » Vid. infra. Id.

(23) Τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ, χάριτι Θεοῦ, ἐν νόμῳ. Anglican.: « Episcopo ut gratiæ Dei, et presbytero (vel presbyterio potius) ut legi J. C. » Id.

(24) Καταφρονεῖν Anglican.: « contū: pro quo editum est « concuti. » Id.

Deo. Quandoquidem non longævi sunt sapientes, neque senes sciunt prudentiam; sed spiritus est in hominibus⁷. Daniel enim ille sapiens, cum duodecim esset annorum, Spiritu divino afflatus est; et senes frustra canitiem ferentes, calumniatores ac alienæ formæ appetentes esse coarguit⁸. Samuel autem, parvulus quoque, Elim nonagenarium reprehendit quod suos filios Deo praeferret⁹. Similiter Jeremias audit a Deo: *Noli dicere quia junior sum*¹². Salomon vero et Josias, ille quidem, duodecimo ætatis anno regnare incipiens, illud terribile et arduum explicatu, in mulierum de infantibus causa judicium tulit¹³; hic vero, octo natus annos, regni gubernaculis admotus, aras et templa disjecit, et lucos combussit; dæmonibus enim erant, non Deo consecrata: et falsos sacerdotes, ut corruptores et deceptores hominum, non Divinitatis cultores, jugulavit¹⁴. Adolescentia igitur non est contemnenda quoties Deo dedita consecrataque fuerit: verum is contemnendus qui pravo est animo, tametsi inveteratus sit dierum malorum¹⁷. Juvenis erat Christigerus Timotheus: verum quid illi magister scribat audiatis: *Nemo adolescentiam tuam contemnat; sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione*¹⁸. Decet itaque et vos obedire episcopo vestro, et in nullo illi refragari; terribile namque est tali contradicere; nec enim aliquis hunc fallit qui videtur, sed invisibilem illudit, eum qui non potest a quoquam illudi. Quod autem ejusmodi est, non ad hominem, sed ad Deum refertur. Samueli namque dicit Deus: *Non te illuserunt, sed me*¹⁹. Et Moses inquit: *Non enim contra nos est murmur, sed contra Dominum Deum*²⁰. Nemo remansit impunitus, qui se contra

νησιν (25). ἐπειπερ οὐχ οἱ πολυχρόνιοι εἰσι σοφοί, οὐδὲ οἱ γέροντες ἐπίστανται σύνεσιν· ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς (26). Δανιήλ (27) μὲν γὰρ ὁ σοφός, δωδεκαετής (28) γέγονε κάτοχος τῷ θεῷ (29) Πνεύματι, καὶ τοὺς μάτην τὴν πολιὰν φέροντας προσβύτας, συκοφάντας καὶ ἐπιθυμητὰς ἀλλοτρίου κάλλους ἀπὸλεγε⁹ (30). Σαμουήλ δὲ παιδῶριον ὄν μικρόν, τὸν ἐννενηκονταετῆ Ἡλεὶ¹⁰ διελέγγει, τοῦ θεοῦ προσημιτικῶτα τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας· ὡσαύτως καὶ Ἰερραμίας ἀκούει πρὸς τοῦ θεοῦ· Μὴ λέγε ὅτι νεώτερός εἰμι. Σολομῶν δὲ, καὶ Ἰωσίας (31)· ὁ μὲν, δωδεκαετής βασιλεύσας, τὴν φοβερὰν ἐκείνην καὶ δυσερμήνευτον ἐπὶ ταῖς γυναῖξί κρίσιν ἕνεκα τῶν παιδίων ἐποίησαστο· ὁ δὲ, ὀκταετής ὄρξας, τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ τεμένη κατέρριπτε (32), καὶ τὰ ἄλλα κατεπίμπρα δαίμοσι γὰρ ἦν, ἀλλ' οὐ θεῷ ἀνακείμενα· καὶ τοὺς ψευδιερεῖς κατέσφαττεν (33), ὡς ἂν φθορέας καὶ ἀπατεῶνας ἀνθρώπων, οὐ θεϊότητος λατρευτάς· τοιγαροῦν οὐ τὸ νέον εὐκαταφρόνητον, ὅτ' ἂν θεῷ ἀνακείμενον ἦ· ἀλλ' ὁ τὴν γνώμην μοχθηρός¹⁵ (34), καὶ πεπαλαιωμένος¹⁶ ἢ ἡμερῶν κακῶν. Νέος ἦν ὁ Χριστοσόφος Τιμόθεος· ἀλλ' ἀκούσατε οἷα γράφει αὐτῷ ὁ διδάσκαλος· Μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν, ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστrophῇ. Πρέπον οὖν ἐστὶ καὶ ὑμᾶς ὑπακούειν τῷ ἐπισκοπῷ ὑμῶν, καὶ κατὰ μηδὲν αὐτῷ ἀντιλέγειν (35)· φοβερόν γὰρ ἐστὶ τῷ τοιοῦτῳ ἀντιλέγειν· οὐ γὰρ τούτου! τὸν βλέπομενον πλανᾶ τις, ἀλλὰ τὸν ἀόρατον παραλογίζεται, τὸν μὴ δυνάμενον παρὰ τινος παραλογισθῆναι. Τὸ δὲ τοιοῦτο, οὐ πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς θεὸν ἔχει τὴν ἀναφορὰν (36). Τῷ γὰρ Σαμουήλ λέγει ὁ θεός· Οὐ σε παρελογίσαντο, ἀλλ' ἐμέ. Καὶ ὁ Μωσῆς φησιν· Οὐ γὰρ καθ' ἡμῶν ὁ γογ-

⁷ Job xxxii, 8, 9. ⁸ Dan. xiii. ⁹ al. ἀπέδειξε. ¹⁰ ms. Ἠλ'. ¹¹ Reg. iii, l. i Epist. Mar. Cas. ¹² J. r. i, 6. ¹³ III Reg. iii; Const. ap. ii, 1, ¹⁴ IV Reg. xxii et xxiii. ¹⁵ ms. μοχθηρόν. ¹⁶ ms. πεπαλαιωμένον. ¹⁷ Dan. xiii, 52. ¹⁸ I Tim. iv, 12. ¹⁹ I Ces. viii, 7. ²⁰ Exod. xvi, 8.

(25) Οὐ πρὸς τὴν φαινομένην ἀφορῶντις νεότητα, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐν θεῷ φρόνησιν. Anglican.: « Non assumentes apparentem juniorem ordinem sed ut prudentes in Deo concedentes ipsi. » USSER.
(26) Ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς. Vulgatæ interpretationi articulum de suo (nam in mss nostris non habetur) addidit Jacobus Faber, ejusque exemplo, Guil. Morelius, et eum secuti reliqui editores, textu Cræco. Πνεῦμα ὃ ἐστὶν ἐν βροτοῖς. « Spiritus qui est in hominibus. » Desumptus vero locus est ex Job xxxii, 8, in quo articulus iste non legitur. Ib.

(27) Δανιήλ, δωδεκαετής. Improbabilis sententia, est etiam Joannis Chrysostomi ad caput iii Isaiæ, et homilia duplici in titulum Psalmi L, vulgata jam olim, et non ita pridem a me edita; nec non libro *De educandis liberis*, si ei tribuatur opus: Severi quoque *Historia sacra* ii, et Ambrosii serm. I ad xiii Danielis. Cor.

(28) Δωδεκαετής. Ex locis quæ protulimus ad *Constitut apostol.* ii, 1, vite præcipue duo: Hieronymi epist. 131, et Chrysostomi in enarratione capituli iii Isaiæ, ubi aureus doctor minus caute ac distincte loquitur de ætate Salomonis. Videnda pariter hic epistola Mariæ Cas. ad Ignatium, num. 3. Ib.

(29) Θεῷ. Ita codex Nydpruccianus: non θεῷ, ut habet Augustanus; nec θεοῦ, ut emendavit Morelius. USSER.

(30) Ἀπὸλεγε. In Augustano codice corrupte scriptum erat, ἀπὸλειξεν: pro quo in Plantinianis editionibus substitutum est. ἀπέδειξεν. Ib.

(31) Σολομῶν δὲ καὶ Ἰωσίας. Vide Prolegomen. cap. 11. Ib.

(32) Κατέρριπτε. Ita editiones Plantiniana: ubi codex Augustanus et Nydpruccianus habet κατερρίπτου, pro quo Morelius substituit, κατερείπου. Ib.

(33) Ψευδιερεῖς κατέσφαττεν. Cod. Nydprucc. ψευδοίερεις κατασφάττει, Sequentia vero ita in editione sua distinxit Morelius: ἀπατεῶνας ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐ θεότητος λατρευτάς, et in Latina sua versione: « seductores hominum, non Divinitatis cultores. » De altera vero distinctione lectorem, in Notis suis, sic admonuit. « Pacæus distinguit ita, ἀπατεῶνας ἀνθρώπων (quanquam impresserit ἄνθρωπων), ἀλλ' οὐ θεότητος λατρευτάς. Vetus interpretatio cum eo facit, verum addit, « sed diabolo, » ut fere solet de suo addere, cum locum non intelligit. Hæc Morelius. Ib.

(34) Ὁ τὴν γνώμην μοχθηρός. Cod. Augustan. male, ὁ τὴν γνώμην μοχθηρὸν. Ib.

(35) Καὶ κατὰ μηδὲν αὐτῷ ἀντιλέγειν. Pro hoc noster interpres habet: « secundum nullam hypocrisim. » Ib.

(36) Οὐ πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς θεὸν ἔχει τὴν ἀναφορὰν. Anglican.: « non ad carnem sermo, sed ad Deum abscondita scientem. » Ib.

γυσμὸς, ἀλλὰ κατὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Οὐδεὶς ἔμει-
ναν ἀτιμώρητος, ἐπαρθείς κατὰ τῶν κρείττωνων.
Οὔτε γὰρ τῷ νόμῳ Δαθὴν καὶ Ἀβειρῶν ἀντεῖπον (37),
ἀλλὰ Μωσαί᾽ καὶ ζῶντες εἰς ἄδου κατηνέχθησαν.
Κορὲ δὲ καὶ οἱ συμπερονήσαντες αὐτῷ κατὰ Ἀφρών
διακόσιοι πενήκοντα, πυρίφλεκτοι γέγοναν. Ἀβει-
σαλώμ (38) πατραλοίας γενόμενος, ἐκκρεμῆς (39) ἐν
φυτῷ γέγονε, καὶ ἀκίαιν ἐβλήθη τὴν κακόβουλον καρ-
δίαν. Ἀβεδδαδάν (40) ὡσαύτως τῆς κεφαλῆς ἀφαι-
ρεῖται, δι' ὁμοίαν αἰτίαν. Ὀζίας λεπρούται, κατατολ-
μήσας ἱερέων καὶ ἱερωσύνης (41). Σαοὺλ ἀτιμοῦται,
μὴ περιμείνας τὸν ἀρχιερέα Σαμουήλ. Χρὴ οὖν καὶ
ὑμᾶς ²⁶ ἀδοῦσθαι τοὺς κρείττους.

IV. Καὶ πρέπον ἐστὶ μὴ μόνον καλεῖσθαι Χριστιανούς,
ἀλλὰ καὶ εἶναι. Οὐ γὰρ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι,
μακάριον ποιεῖ. Εἴ ²⁷ τινες ἐπίσκοπον μὲν λέγουσι,
χωρὶς δὲ αὐτοῦ πάντα ποιοῦσι· τοῖς τοιούτοις ἐρεῖ
καὶ αὐτός, ὡς καὶ (42) ὁ ἀληθινὸς καὶ πρῶτος ἐπίσκο-
πος, καὶ μόνος φύσει ἀρχιερεὺς (43). Τί με καλεῖτε,
Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; Οἱ γὰρ τοιοῦ-
τοι οὐκ εὐσυνειδήτοι, ἀλλ' εἴρωνές τινες καὶ μόρφω-
νες (44) εἶναι μοι φαίνονται.

V. Ἐπεὶ οὖν τέλος τὰ πράγματα ἔχει, καὶ πρόκειται
ζωὴ ἢ ἐκ φυλακῆς, καὶ θάνατος ὁ ἐκ παρακοῆς, καὶ
ἐκαστος τῶν ἠρημένων (45) ²⁸ εἰς τὸν τόπον τοῦ εὐρεθέν-
τος ²⁹ μέλλει χωρεῖν, φύγωμεν τὸν θάνατον, καὶ
ἐκλεξώμεθα τὴν ζωὴν· δύο γὰρ λέγω χαρακτῆρας ἐν
ἀνθρώποις εὐρίσκεισθαι· καὶ τὸν μὲν νομίσματος, τὸν
δὲ παραχαράγματος. Ὁ θεοσεβὴς ἄνθρωπος νόμισμά
ἐστὶν ὑπὸ Θεοῦ χαρᾶχθέν· ὁ ἀσεβὴς, ψευδώνυμον νό-

²¹ Num. xvi; *Const. ap.* ii, 17 et vi, 1, 2. ²² II Reg. xviii. ²³ II Reg. ix; *Const. ap.* vi, 2. ²⁴ II Par. xxvi; *Const. ap.* vi, 1. ²⁵ I Reg. xiii. ²⁶ ms. ἡμᾶς. ²⁷ f. cī. ²⁸ I. *Const. apost.* viii, 46; Luc. vi, 46. ²⁹ al. εἰρημένων. ³⁰ f. αἰρεθέντος.

(37) Οὔτε γὰρ τῷ νόμῳ Δαθὴν καὶ Ἀβειρῶν ἀν-
τεῖπον, vel ἀντεῖπαν. Vide Prolegomen. cap. 10,
USSER.

(38) Ἀβεισαλώμ Isidori Pelusiotæ lib. ii, epist. 219, Ἀβσαλώμ, vel Ἀβεισαλώμ, in libris editis, at Ἀβεισαλώμ, apud Petrum Lambecium virum variæ multæque doctrinæ lib. iii *Commentariorum* de bibliotheca Cæsarea eod. 5: qui codex perperam Dionysio tribuit illam epistolam, ut et aliam pariter Isidorianam lib. i, 39, cujus initium est, Τί θαυμάζεις. COT.

(39) Ἐκκρεμῆς. Cod. Nydrucc., ἐκεῖ κρεμηθείς. USSER.

(40) Ἀβεδδαδάν. Cod. Nydrucc., Ἀβνέρ. Edit, vulgat. Latin. « Ahab et Aman, » pro quibus in ms. Baliolensi legimus, « Ahab et Daman, » ubi, ad Ahab illud fortasse trahi posset, quod in Jerem, xix, 5, 22, de ejus nominis pseudo propheta est prædictum: de « Dalam » verò, vel « Dadan » (ut alia habent exemplaria) nihil ejusmodi nobis adhuc occurrit. Ad B. Ignatii mentem, inquit hic Mæstræus, propius accessit Morelius, cujus conjectura Baana et Racha, de quibus II Reg. iv, vel Abimelech, Jud. ix, tribuit id, quod ad Abeddadam in hoc loco refertur. Clavio tamen aliquantulum hujusce difficultatis explicatio nobis petenda est a Clemente, lib. vi *Constit.* cap. 2, unde hic locus desumptus videri potest. Sic enim illic habetur: Nul-
lus qui regi resistat, inultus evadit. Non enim Absalon et Abedada, qui et Seba dictus impuniti remanserunt. » Verum priores illæ conjecturæ Morelio nunquam (ne per somnium quidem) in men-

A superiores exultit. Nec enim Legi contradixerunt
Dathan et Abiron sed Moysi, et vivi in infernum
præcipitati sunt. Core autem et qui cum illo con-
spirarunt contra Aaronem ducenti quinquaginta,
exusti igne sunt ²¹ Absalon, parricida factus, ex
arbore pependit, et per cor prava consilia machina-
tum, lanceis trajectus est ²². Abeddadan pari modo
capite truncatus est, ob similem causam ²³. Ozias
lepra percutitur, ausus contra sacerdotes et sacer-
dotium ²⁴. Saul honore privatur, quod non exspe-
ctasset summum sacerdotem Samuelem ²⁵. Oportet
itaque et vos revereri superiores.

IV. Ac decet non modo vocari Christianos, sed
et esse. Nec enim dici, sed esse, beatum facit. Qui-
dam episcopum appellant quidem, sed sine eo om-
nia faciunt; hujusmodi hominibus dicit ipse, qui et
verus et primus episcopus, solusque natura ponti-
fex est: *Quid me vocatis, Domine, Domine; et non faci-
tis quæ dico* ²⁶? Tales enim, non bona conscientia
mihi præditi videntur, sed esse simulatores et per-
sonati.

V. Quandoquidem igitur res finem habent, et
proponitur vita ex observatione, mors autem ex
inobedientia; et singuli eligentium, in ejus quod
elegerint locum abituri sunt; fugiamus mortem, et
eligamus vitam. In hominibus enim duas notas in-
veniri dico; et hanc quidem esse veri numismatis,
illam vero adulterini. Pius homo numisma est a
Deo cusum: impius, falso nominatum numisma,

C tem venerunt: et verba illa [« qui et Seba dictus »]
Clementis non sunt, sed Turriani. Latini ipsius
interpretis, quanquam verum omnino sit, « Sebam »
a Clemente (vel potius eodem et pseudo-Clementis
et genuini Ignatii interpolatore) intellectum hic
fuisse: ut liquet ex verbis illis. II Sam. xx, 1, quæ
ab Ἀβδαδάν sive Abedadan suo usurpata fuisse
paulo post subjicit: Οὐκ ἔστι μοι μέρος ἐν Δαβὶδ,
οὐδὲ κληρονομία ἐν οἴῳ Ἰεσσαί. « Non est mihi pars
in David, neque hæreditas in filio Jessæ. » De quo
videnda quæ in fine capitis 10 Prolegomenon jam
dicta sunt. Id.

(41) Κατατολήσας ἱερέων καὶ ἱερωσύνης. Si-
militer etiam in eodem pseudo Clemente, lib. vi,
Constitut., cap. 1, Ozias dicitur κατατολήσας τῆς
ἱερωσύνης. Id.

(42) Ὡς καί. In codice Augustano, ὡς καί, male;
in Nydrucciano, utraque vox deest. Id.

(43) Μόνος φύσει ἀρχιερεὺς. Vide Prolegomen.,
cap. 13. Id.

(44) Ἀλλ' εἴρωνές τινες καὶ μόρφωνες. Pro his
noster interpres habet: « propter non firmiter se-
cundum præceptum congregari. » Est autem nova
vox μόρφωνες, illos exprimens, qui habent μόρφωσιν
εὐσεβείας: ut idem postea, ex II Tim. iii, 5 loquitur.
Id.

(45) ἠρημένων. Ita edidit Morelius: ubi codex
Augustanus et Nydruccianus legit, εἰρημένω. In
Nydrucciano etiam paulo post legitur, τοῦ εὐρεθέν-
τος, ubi Augustanus habet, τοῦ εὐρεθέντος: pro-
quo fortasse legendum, τὸν αἰρεθέντα, notavit Pa-
tricius Junius. Id.

fugatum, illegitimum, adulterium, non a Deo, sed a diabolo effectum. Non quod velim dicere duas esse hominum naturas; sed unum esse hominem, qui jam Dei, jam diaboli sit. Si quis pietati studeat, Dei homo est; si vero impie agat quis, diaboli homo est; non id factus a natura, sed a sua ipsius voluntate. Infideles imaginem referunt principis malitiæ fideles imaginem habent principis Dei Patris, et Jesu Christi; per quem nisi libenter velimus pro veritate mori in passionem ejus, nec vita ipsius in nobis est.

VI. Quandoquidem itaque in iis personis quas commemoravi, omnem multitudinem contemplatus sum in fide et charitate; hortor ut studeatis in Dei concordia omnia agere; episcopo præsertim, Dei loco, presbyteris loco senatus apostolici, diaconis, mihi suavissimis, quibus commissum est ministerium Jesu Christi; qui ante sæculum genitus apud Patrem, erat Deus Verbum, unigenitus Filius; et in consummatione sæculorum idem permanet. *Regni enim ejus non erit finis*, inquit Daniel propheta³². Omnes itaque concordibus animis nos mutuo diligamus; et nemo secundum carnem spectet proximum, sed in Christo Jesu. Nihil sit in vobis, quod possit vos dirimere; sed uniamini episcopo, subjecti Deo per ipsum in Christo.

VII. Quemadmodum itaque Dominus sine Patre nihil facit: *Non possum enim, inquit, facere a meipso quidquid*³³; sic et vos sine episcopo; nec presbyter, nec diaconus, nec laicus. Neque quid-

³¹ al. ἡγάπησα. ³² Dan. ii, 44 et vii, 14, 27. ³³ Joan. v, 30.

(46) Δύο φύσεις. Negationem, ex vulgato interprete, addidit Morelius, et eum secuti editores reliqui. USSER.

(47) Οἱ ἄπιστοι εἰκόνα, etc. Anglican.: « Infideles mundi hujus, fideles autem in charitate characterem Dei Patris per Jesum Christum. » Id.

(48) Ἀγάπη. Ita codex Nydruccianus; consentiente utroque Latino interprete: ubi Augustanus habet, ἡγάπησα. Id.

(49) Σπουδάσατε. Ita etiam legit codex Nydruccianus; ubi Augustanus non ita recte habet, σπουδάσατε. Id.

(50) Ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, ὁ αὐτὸς διαμένει. Forte, εἰς συντέλειαν: ait Patr. Junius. Noster interpres: « in fine apparuit. » Id.

(51) Ἀγαπήσωμεν. Ita codex Nydruccianus: non ut Augustanus, ἀγαπήσωμεν. Addit vero hic noster interpres: « Eadem consuetudinem Dei accipientes, veneremur ad invicem. » Id.

(52) Ἐνώθητε τῷ ἐπισκόπῳ. ὑποτασσόμενοι τῷ θεῷ δι' αὐτοῦ ἐν Χριστῷ. Anglican.: « Uniamini episcopo et præsertim, in typum et doctrinam incorruptionis. » Id.

(53) Ὡςπερ οὖν ὁ Κύριος ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ποιεῖ. Anglican.: « Quemadmodum igitur Dominus sine Patre nihil fecit, unitus existens, neque per seipsum, neque per apostolos. » Id.

(54) Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου, μηδὲ πρεσβύτερος, μηδὲ διάκονος, μηδὲ λαϊκός. Anglican.: « Sic neque vos sine episcopo et presbyteris aliquid operemini; » nomen diaconorum et laicorum omittens, et presbyteros cum episcopo hic con-

μισμα, κίβδηλον, νοθον, παραχάραγμα, οὐχ ὑπὸ θεοῦ, ἀλλ' ὑπὸ διαβόλου ἐνεργηθέν· οὐ δύο φύσεις (46) ἀνθρώπων λέγω, ἀλλὰ τὸν ἕνα ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν θεοῦ, ποτὲ δὲ διαβόλου γίνεσθαι. Ἐὰν εὐσεβῇ τις, ἄνθρωπος θεοῦ ἐστίν· ἐὰν δὲ ἀσεβῇ τις, ἄνθρωπος τοῦ διαβόλου, οὐκ ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐαυτοῦ γνώμης γινόμενος. Οἱ ἄπιστοι εἰκόνα (47) ἔχουσι τοῦ ἄρχοντος τῆς πονηρίας· οἱ πιστοὶ εἰκόνα ἔχουσι τοῦ ἄρχοντος θεοῦ Πατρὸς, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐὰν μὴ ἀσθαιρέτως ἔχωμεν τὸ ὑπὲρ ἀληθείας ἀποθανεῖν εἰς τὸ αὐτοῦ πάθος, τὸ ζῆν αὐτοῦ οὐκ ἐστίν ἐν ἡμῖν.

VI. Ἐπεὶ οὖν ἐν τοῖς προγεγράμμéνοις προσώποις τὸ πᾶν πλῆθος ἐθεώρησα, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ³¹ (48), παραινῶ, ἐν ὁμονοίᾳ θεοῦ σπουδάσατε (49) πάντα πράττειν· προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον θεοῦ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν διακόνων, τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃς πρὸ αἰῶνος παρὰ τῷ Πατρὶ γεννηθεὶς, ἦν Λόγος θεός, μονογενὴς Υἱός· καὶ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, ὁ αὐτὸς διαμένει (50). Τῆς γὰρ βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος, φησὶ Δανιὴλ ὁ προφήτης. Πάντες οὖν ἐν ὁμονοίᾳ ἀλλήλους ἀγαπήσωμεν (51)· καὶ μηδεὶς κατὰ σὰρκα βλεπέτω τὸν πλησίον, ἀλλ' ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Μηδὲν ἔστω ἐν ὑμῖν, ὃ δυνήσεται ὑμᾶς μερίσαι· ἀλλ' ἐνώθητε τῷ ἐπισκόπῳ, ὑποτασσόμενοι τῷ θεῷ δι' αὐτοῦ ἐν Χριστῷ (52).

VII. Ὡςπερ οὖν ὁ Κύριος ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ποιεῖ (53)· οὐ δύναμαι γὰρ, φησὶ, ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲν· οὕτω καὶ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου, κληδὲ πρεσβύτερος, μηδὲ διάκονος, μηδὲ λαϊκός (54).

jungens; cum infra, in simili loco *Epistolæ ad Smyrnænos*, episcopi tantum facta sit mentio. Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς τῷ Πατρὶ. « Omnes episcopum sequimini, ut Jesus Christus Patrem. » Comparatio vero hæc (quam nonnulli vehementer ἀκυρον esse judicant) Christi sine Patre nihil facientis, in libro ii pseudo-Clementinarum *Constitutionum*, ad diaconum absque episcopo nihil agere debentem, aliquoties et multo quidem crassius accommodatur, ut capite 26: « Ὁ δὲ διάκονος τούτῳ παριστάτω, ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ· καὶ λειτουργεῖτω αὐτῷ ἐν πᾶσιν ἀμέμπτως ὡς ὁ Χριστὸς ἀπ' ἐαυτοῦ ποιῶν οὐδὲν, τὰ ἀρεστὰ ποιεῖ τῷ Πατρὶ πάντοτε. « Diaconus vero assistat huic, ut Christus Patri, ac ministret ei inculpate in omnibus; quemadmodum Christus, a seipso nihil faciens, quæ placita sunt Patri facit semper. » Cap. 30: « Ὡς γὰρ ὁ Χριστὸς ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ποιεῖ, οὕτως οὐδὲ ὁ διάκονος ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ὡςπερ Υἱὸς ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐκ ἔστιν, οὕτως οὐδὲ διάκονος ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου. « Ut Christus sine Patre nihil agit, sic neque diaconus sine episcopo: et ut Filius sine Patre non est, sic neque diaconus est sine episcopo. » Et 44: Πάντα μὲν ὁ διάκονος τῷ ἐπισκόπῳ ἀναφέρειτω, ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ· ἀλλ' ὅσα δὲ δύναται, εὐθυσίαν δι' ἐαυτοῦ, λαβὼν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἐξουσίαν, ὡς ὁ Κύριος παρὰ τοῦ Πατρὸς τὸ δημιουργεῖν καὶ τὸ προναεῖν. « Ac diaconus quidem de re omni ad episcopum referat, ut Christus ad Patrem. Verum quæcunque potest, facta ab episcopo potestate, moderetur per se: sicut Dominus a Patre creandi et providendi potestatem accepit. » I.

Μηδέ τι φαινέσθω ὑμῖν εὐλογον (55), παρά τὴν ἐκείνου γνώμην· τὸ γὰρ τοιοῦτον, παράνομον καὶ θεοῦ ἔχθρον· πάντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν τῇ προσευχῇ ἅμα συνέρχεσθε· μία δέησις ἔστω κοινὴ, εἰς νοῦς, μία ἐλπίς, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει τῇ ἀμώμῳ (56), τῇ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, οὗ ἀμεινον οὐδέν ἐστι. Πάντες ὡς εἰς, εἰς τὸν ναὸν θεοῦ συντρέχετε, ὡς ἐπὶ ἓν θυσιαστήριον (57), ³⁴ ἐπὶ ἓνα Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἀρχιερέα τοῦ ἀγεννήτου θεοῦ.

VIII. Μηδὲ πλανᾶσθε ταῖς ἑτεροδοξίαις, μηδὲ μύθοις ἐνέχετε ³⁵ (58), καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, καὶ Ἰουδαϊκαῖς τύποις. Τὰ ἀρχαῖα παρελήθη, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα· εἰ γὰρ μέλρι νῦν κατὰ νόμον Ἰουδαϊκὸν καὶ περιτομὴν σαρκὸς ζῶμεν, ἀρνούμεθα τὴν χάριν εἰληφέναι. Οἱ γὰρ θεϊότατοι προφῆται κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐζησαν· διὰ τοῦτο καὶ ἐδιώχθησαν, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τῆς χάριτος (59), εἰς τὸ πληροφρορηθῆναι τοὺς ἀπειθοῦντας (60), ὅτι εἰς θεὸς ἐστὶν ὁ παντοκράτωρ, ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὃς ἐστὶν αὐτοῦ Λόγος, οὐ βήτος, ἀλλ' οὐσιώδης· οὐ γὰρ ἐστὶ λαλιᾶς ἐνάρθρου φώνημα, ἀλλ' ἐνεργείας θεϊκῆς οὐσία γεννητῆ (61), ὃς πάντα κατευάρεσθησε τῷ πέμφαντι αὐτόν ³⁸ (62).

IX. Εἰ οὖν οἱ ³⁹ παλαιοὶς γραμμασιν ἀναστραφέντες, εἰς καινότητα ⁴⁰ ἐλπίδος (63) ἦλθον, ἐκδεχόμενοι Χριστόν· ὡς ὁ Κύριος διδάσκει, λέγων· Εἰ ἐπιστεύετε Μωσῆ ⁴¹, ἐπιστεύσατε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε. Καὶ Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσαστο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε,

³⁴ ms. ὡς πρῶρον. ³⁵ al. ἀνέχετε. ³⁶ I Tim. i. 4. ³⁷ II Cor. v, 17. ³⁸ pro his ms. habet ἐν πᾶσιν εὐάριστος τῷ ὑποστῆσαντι. ³⁹ ms. ἐν inser. ⁴⁰ al. καινότητα. ⁴¹ al. Μωσῆ. ⁴² Joan. v, 46.

(55) Μηδέ τι φαινέσθω ὑμῖν εὐλογον, usque ad εἰς νοῦς. Anglican. : « Neque tentetis rationabile aliquid apparere proprie vobis; sed in idipsum una ratio, una deprecatio, unus intellectus. » Usser.

(56) Ἐν πίστει τῇ ἀμώμῳ. Anglican., « in gaudio incoinquinato. » Id.

(57) Πάντες ὡς εἰς, εἰς τὸν ναὸν θεοῦ συντρέχετε, ὡς ἐπὶ ἓν θυσιαστήριον. Anglican. : « Omnes ut in unum templum concurrere Dei, ut in unum altare. » Ubi observa ναὸν et θυσιαστήριον rem unam et eamdem denotare. Unde in Polycarpi ad Philippenses, et Ignatio ad Tarsenses tributa Epistola, θυσιαστήριον θεοῦ, a vulgato Latino interprete « sacrarium Dei, » recte est redditum. Id.

(58) Μηδὲ μύθοις ἐνέχετε. Cod. Augustan. : μηδὲ μύθοις ἀνέχετε. Nydpruccian. : μηδὲ μύθους ἐνέχετε : D uterque incongrue. Itaque Vedelius legit : Μηδὲ μύθοις ἐνέχεσθε. « ne implicemini fabulis, ne detineamini ab illis, » nisi μύθοις προσέχετε legere quis malit, ex I Tim. i, 4, unde locum hunc constat esse desumptum. Id.

(59) Ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τῆς χάριτος. Anglican. : « inspirati a gratia ipsius. » Vet. vulgat. : « inspirati gratia; » sic enim legunt mss. non, « inspirante gratia, » ut habent editi. Id.

(60) Ἀπειθοῦντας. Ita Nydpruccianus codex, atque etiam Augustanus; nisi quod in eo librarii errore, scribatur ἀπιστοῦντας, pro quo recentiores editores, sine causa, substituerunt ἀπιστοῦντας. Noster interpres. « impersuasos » reddidit; vetus vulgatus, « incredulos » Id.

(61) Ἐνεργείας θεϊκῆς οὐσία γεννητῆ. Usiam hoc loco de hypostasi dictam fuisse suadet participium ὑποστήσαντι, quod sequitur in codice Thuaneo,

A quam videatur vobis rationi consentaneum, præter illius iudicium; quod enim tale est iniquum est et Deo inimicum. Omnes ad orandum in idem loci convenite : sit una communis precatio, una mens, una spes, in charitate, in fide inculpata, quæ in Christum Jesum, quo nihil præstantius est. Omnes velut unus in templum Dei concurrere, velut ad unum altare, velut ad unum Jesum Christum, summum sacerdotem Dei ingenti.

VIII. Ne patiamini vos seduci alienis doctrinis; neque fabulis incumbatis, et genealogiis interminatis ³⁶, et fastui Judaico. Vetera transierunt; ecce facta sunt omnia nova ³⁷. Si namque adhuc juxta legem Judaicam et circumcisionem carnis vixerimus, negamus nos gratiam accepisse. Divinissimamque prophetæ juxta Jesum Christum vixerunt : et ob hoc persecutionem passi sunt. gratia inspirati, ut certi redderentur increduli, quod unus Deus est omnipotens, qui seipsum manifestavit per Jesum Christum Filium suum, qui est ipsius Verbum, non pronuntiatum, sed substantiale; nec enim est articulati sermonis vox, sed divinæ efficaciam genita substantia : qui per omnia complacuit ei qui ipsum miserat.

IX. Si igitur qui in vetustis litteris scripturis que versati sunt, ad novitatem spei venerunt, expectantes Christum; ut Dominus docet, dicens : Si crederetis Moysi, crederetis et mihi : de me enim scripsit ille ⁴². Et : Abraham pater vester exsultavit, ut videret diem meum, et vidit, et gravisus est. Ante-

quodque agnoscit Barbarus interpres. Neque caret exemplo hujusmodi acceptio vocis οὐσία : utpote quæ locupletem et idoneum testem habeat Photium Bibliothecæ cod. 119 De Pierio Quinetiam οὐσίαν γεννητῆν exserte prædicat Epiphanius in Hæresi Anomæorum p. 942, Chrysostomus vero homilia De consubstantiali, tom. I, negat Filium esse τὴν πρώτην καὶ ἀγέννητον οὐσίαν. Quæ Gregorio Nysseno orat. 12 in Eunomium, p. 729, est ἡ μὴ γεννηθεῖσα οὐσία. Inter Latinos autem usitatæ Hilario voces sunt : « Natura genita. Natura unigenita. Genita vel nata divinitas. Divinitas unigenita. Natura ingenua. Natura gignens. Innascibilis essentia. » Ad hæc Latinorum quidam substantiæ nomine, loquentes de persona utuntur. Verum frequentius tutiusque usia ab hypostasi, substantia a persona distinguitur : ita ut Filii hypostasis ac persona dicatur genita, non usia et substantia, seu natura et essentia. Quo et pertinent de nomine hypostasis verba Theodori Studitæ ad Naucratiū, corrupta in Theodoro Balsamone, p. 4100, corrigenda ex ms. Regio 709 sic : Οἱ δὲ δεύτεροι κατὰ κατάχρησιν, καὶ ὡς ἐκ τῶν πρώτων παρεγμένοι. Ὁμολογούντες δ' ὁμωρεῖς Τριάδα καὶ πιστεύειν καὶ βαπτίζειν ἐν ἰδιώματι οἰκείῳ τῆς ἑκάστης ὑποστάσεως, καὶ οὐχὶ μιᾶς τῶν τριῶν ὑπαρχούσης, κἂν ἐν ἄλλοις ἡρέτιζον. COT.

Ibidem. Ἐνεργείας θεϊκῆς οὐσία γεννητῆ. Vide Prolegomen., cap. 15. Usser.

(62) Τῷ πέμφαντι αὐτόν. Vulgat. interpr. : « substitutori, » pro quo substituit : « suo genitori. » Id.

(63) Εἰς καινότητα ἐλπίδος. Cod. August. εἰς καινότητα ἐλπίδος : et vulgat. Interp. similiter : « ad vacuum spem. » Cujus lectionis absurditatem ut

quam enim Abraham, ego sum ⁴³; quo modo nos poterimus vivere sine ipso? cujus servi cum essent prophetæ, spiritu præviderunt ipsum; et ut præceptorem opperiebantur, atque ut Dominum et Servatorem expectabant, dicentes: *Ipse veniet, et salvabit nos* ⁴⁴. ⁴⁵ Non amplius igitur sabbatizemus Judaico more, ac feriis gaudentes: Qui enim non operatur, non manducet ⁴⁶. In sudore enim vultus tui edes panem tuum ⁴⁷, aiunt Eloquia; sed unusquisque vestrum sabbatizet spiritualiter, meditatione legis gaudens, non corporis remissione, opificium Dei admirans, non pridiana comedens, ac tepida bibens, et ad præscripta spatia obambulans, et saltationibus plausibusque insanis oblectans se. At post

⁴³ Joan. viii, 56, 58, ⁴⁴ Is. xxxv, 4. ⁴⁵ Const. apost. ii, 36, 59 et v, 15, 20 et vi, 23 et vii, 23, 36 et v. ii, 33. ⁴⁶ II Thess. iii, 10. ⁴⁷ Gen. iii, 19. ⁴⁸ al. νόμων.

evitaret Baliolensis exemplaris exarator, negationem interponendam censuit: « ad non vacuum spem. » Noster interpret, « in novitatem spei, » rectius reddidit: unde καινότητα nos restituumus: licet in Nydrucciano codice νεότητα hic legi, non ignoraremus. USSER.

(64) Δούλοι. Anglican.: « discipuli. » Id.

(65) Ηρυσεδόκων ὡς Κύριον καὶ Σωτῆρα, λέγοντες· Αὐτὸς ἤξει, καὶ σώσει ἡμᾶς. Anglican.: « Propter hoc quod juste expectabant, præsens suscitavit ipsos ex mortuis, » ad historiam Matth. xxvii, 52, habito respectu. Ex hujus vero versionis collatione, infra apparet, magnam sententiarum transpositionem hic esse factam. Id.

(66) Μηκέτι οὖν σαββατίζωμεν Ἰουδαϊκῶς, καὶ ἀργίαις χαίροντες. Ita cod. Augustan. et Nydruccian., sed editio vulgata Latina: « Non ergo sabbatizemus (pro quo « baptizemus, » a Jacobo Fabro perperam est editum) Judaice, ut feriis gaudentes, » indeque σαββατίζωμεν, et ὡς ἀργίαις, Morelius cæterique post eum textus Græci editores, hic restituerunt. Vide Prolegomen., cap. 11, et adde, tum Laodiceni concilii canonem 29: « Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανούς Ἰουδαΐζειν, καὶ ἐν τῷ Σαββάτῳ σχολάζειν, ἀλλὰ ἐργάζεσθαι αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τὴν δὲ Κυριακὴν προτιμώντας, εἴγε δύναιντο, σχολάζειν ὡς Χριστιανοί. » Quod non oportet Christianos judaizare, et in Sabbato otiosi, sed ipsos eo die operari; diem autem Dominicum præferentes, otiosi (si modo possint) ut Christianos; » tum narrationem illam, licet apocrypham, pro versu 5 capitis vi Lucæ, in antiquissimo Evangeliorum Græco Latino codice (quem, ex B. Irenæi apud Lugdunenses cenobio acceptum, Cantabrigiensi Academiæ Theod. Beza donavit) adjectam: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ Σαββάτῳ, εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπε, εἰ μὲν οὐκ εἶς τί ποιῆς, μακάριος εἶ· εἰ δὲ μὴ οὐκ εἶς, ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἶ τοῦ νόμου. « Eodem die [Jesus] videns quemdam operantem Sabbato, dixit illi: Homo, siquidem scis quod facis, beatus es; si autem nescis, maledictus et prævaricator legis. » Id.

(67) Ἐκαστος ὑμῶν. Ita cod. Augustan. et Nydruccian. et editio vulgata Latina: sed verbum superius σαββατίζωμεν visum est postulare ut ὑμῶν legatur: inquit hic Morelius. Id.

(68) Νόμου. Nydruccian. νόμων. Id.

(69) Οὐκ ἔωλα ἐσθίων, καὶ χλιαρὰ πίνων. Præcipitur Exod. xvi, 23, ut pridie Sabbati coquantur quæ coquenda sunt, quidquid vero reliquum fuerit, in posterum diem reponatur, et cap. xxxv, vers. 3, vetatur ignem incendere per domos in Sabbato. Itaque Judæis mos erat, Parasceve aquam, cibum, jus et pulmentaria præparare, eaque tepida, vel calida reservare in Sabbatum. Docet hoc cum Rabbinis, Juvenalis Scholiastes Ad Sat. vi, v. 140, atque eo

καὶ ἐχάρη. Πρὶν γὰρ Ἀβραὰμ ἐγὼ εἶμι· πῶς ἡμεῖς δυνησόμεθα ζῆσι χωρὶς αὐτοῦ; οὐ καὶ οἱ προφῆται ὄντες δούλοι: (64), τῷ πνεύματι προεώρων αὐτὸν, καὶ ὡς διδάσκαλον ἀνέμενον, καὶ προσεδόκων ὡς Κύριον καὶ Σωτῆρα, λέγοντες· Αὐτὸς ἤξει, καὶ σώσει ἡμᾶς (65)· μηκέτι οὖν σαββατίζωμεν Ἰουδαϊκῶς, καὶ ἀργίαις χαίροντες (66)· Ὁ μὴ ἐργαζόμενος γὰρ, μὴ ἐσθιέτω. Ἐν ἰδρωτί γὰρ τοῦ προσώπου σου φάγη τὸν ἄρτον σου, φασὶ τὰ Λόγια· ἀλλ' ἕκαστος ὑμῶν (67) σαββατίζέτω πνευματικῶς, μελέτη νόμου (68) ⁴⁸ χαίρων, οὐ σώματος ἀνέσει, δημιουργίαν Θεοῦ θαυμάζων, οὐκ ἔωλα ἐσθίων, καὶ χλιαρὰ πίνων (69-70), καὶ μεμετρημένα βαδίζων (71), καὶ ὀργίσει καὶ κρότοις (72) νοῦν οὐκ ἔχουσι χαίρων (73).

ii, 36, 59 et v, 15, 20 et vi, 23 et vii, 23, 36 et v. ii, 33.

B spectat locus Hieronymi ad Isaïæ lxx, 4, de Judæis: « Jus hesternum, quod Græci vocat ἔωλον, avidis faucibus devorabant. » Itemque pœnitentia Judaicæ apud Morinum, Ne calidum quid comedatur, exceptis sabbatis et festis diebus. Unde in istis Justinⁱ martyris Dialogo cum Tryphone, pag. 246: Μηδὲ ὅτι θερμὸν πίνωμεν ἐν τοῖς Σαββάσι, δεινὸν ἠγεῖσθε. « Neque quod calidum Sabbatis bibamus, rem gravem indignam putetis. » Θερμὸν accipi non debet de omni calida potione, sed de ea tantum quæ ignis præsentanei calorem contraxit, quod etiam colligere licet ex homilia Desemente, apud Athanasium tom. I, p. 1071. Vide Judæum Philonem, libro De vita contemplativa, p. 900. Cot.

(70) Οὐκ ἔωλα ἐσθίων, καὶ χλιαρὰ πίνων. Vetus vulgatus interpret: « non omnia (ac sic ἔωλα hic legisset) comedens, et tepidum bibens, » cum Judæorum consuetudo hic notetur, qui in Sabbato suo pridie cocto cibo et prompto pridie vino utebantur. Hieronym. lib. xviii Commentar. in Isa., cap. 65: « Jus hesternum, quod Græci vocant ἔωλον, avidis faucibus devorabant. » Vide Talmudicum tractatum De sabbato, ubi de fornace agitur; in qua cibi calidi conservantur. USSER.

(71) Μεμετρημένα βαδίζων. Ad 2000 videlicet cubitorum mensuram: ut liquet ex Talmud, in tractatu יבוי"ג Perek 4 Maimoni. tract. תב"ש Perek 27. Targum in Ruth. i, 16 et Origene in libro iv Περί ἀρχῶν; cujus verba Græca, in Philocalia, referuntur ista: Εἰς τινὰ φλυαροῦσιν εὐρεσιλογοῦντες ψυχρὰς παραδόσεις φέροντες, ὡσπερ καὶ περὶ τοῦ Σαββάτου φάσκοντος τόπον ἐκάστῳ εἶναι δισχιλίους πήχεις, quæ Rufinus Latine ita reddidit: « Fabulas quasdam inanes et frivolas commentantur, ex nescio quibus traditionibus proferentes de Sabbato, dicentes unicuique locum suum (de quo Exod. xvi, 29, extra quem vetabantur egredi die septimo) reputari intra duo millia ulnarum. » Hieronymus in epist. 151 ad Algasiam, quæst. 10, Judæos dicere solere ait: « Rab. Akiba, et Simeon, et Hillel, magistri nostri tradiderunt nobis, ut bis mille pedes ambulemus in Sabbato; » ubi « cubitos » improprie « pedes » interpretatus est. Id.

(72) Ὀργίσει καὶ κρότοις. Alius Judæorum mos, in Sabbatis, festis et jejuniis: apud quos verbum idem ἄγνιστος festum celebrare et tripudiare significat Laudatur quidem ea consuetudo a Philone ubi de Therapentis; arguitur autem a sanctis Patribus; Chrysostomum dico, in oratione 1 adversus Judæos, Prudentium in Apotheosi vers 421, Augustinum

(73) Νοῦν οὐκ ἔχουσι χαίρων. Vetus vulgatus interpret « nunc » habet, ac si νοῦν pro νοῦν legisset. Id.

Καὶ μετὰ τὸ σαββατίσαι (74), ἑορταζέτω πᾶς φιλό-
 χριστος τὴν Κοριακὴν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασι-
 λίδα, τὴν ὑπατον πατῶν τῶν ἡμερῶν (75)· ἦν περι-
 μένων ὁ Τροφήτης ἔλεγεν· Ἐς τὸ τέλος, ὑπὲρ ἄν-
 τῆς ὀγδόης (76)· ἐν ἧ καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν ἀνέτειλε,
 καὶ τοῦ θανάτου γέγονε νίκη ἐν Χριστῷ· ὅν τὰ
 τέκνα τῆς ἀπωλείας ἀρνοῦνται (77), οἱ ἐχροὶ τοῦ
 Σωτῆρος, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, οἱ τὰ ἐπίγεια φρο-
 νοῦντες· οἱ φιλήδονοι, καὶ οὐ φιλόθεοι· μόρ-
 φωσιν εὐσεβείας ἔχοντες, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς
 ἠρημένοι· οἱ χριστέμποροι (78), τὸν λόγον κα-
 πηλεύοντες (79), καὶ τὸν Ἰησοῦν πωλοῦντες· οἱ
 τῶν γυναικῶν φθορεῖς, καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυ-
 μηταί· οἱ χρηματολαίλαποι (80)· ὧν ῥυθθίητε
 ἐλέει Θεοῦ, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Χ. Μὴ οὖν ἀναίσθητοι ὦμεν τῆς χρηστότητος αὐτοῦ
 Ἐάν μωμήσῃται (81) ἡμᾶς καθὰ πράσσομεν, οὐκ
 ἔτι ἐσμέν (82). Ἐάν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃς,
 Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Γενώμεθα οὖν

49 ms. περί. 50 Psal. vi, 1 et xi, 1. 51 Joan. xvii, 12. 52 Philipp. iii, 18, 19. 53 II Tim. iii, 4, 5.
 54 II Cor. ii, 17. 55 I. Const. ap. ii, 49. 56 I. Const. ap. vi, 18. 57 al. μιμήσῃται. 58 Psal. cxxix, 5.

num ad Psalm. xci, 1 et in libro De decem chordis
 cap. 3, ac Theodoritum quæst. 32 in Leviticum.
 Certe in proverbium abiit Sabbatorius luxus, Apol-
 linari Sidonio lib. i, epist. 2. Theodoritus in Philipp.
 iii, 19, τὴν ἐν σαοδότην χλιδὴν appellat. Hierony-
 num lege ad finem cap. iii Isaiæ, Cyrillum cum
 Theodorito in Amos, vi, 3, Chrysostomum concione
 1 de Lazaro. Scite demum in Commentariis qui sub
 nomine Rufini prodierunt, ad illud Os. ii, 11: C
 Auferam omne gaudium ejus, solemnitatem ejus,
 neomeniam ejus, Sabbatum ejus, et omnia festa tem-
 pora ejus; adnotatur: « Posuit nomina feriarum, in
 quibus plurimum lætabatur, cum tota regio cho-
 reis, canticis, epulisque lasciviret. » Cor.

Ibidem. Ὁρχήσει καὶ κρότοις. Vid. Augustin.
 lib. De decem chordis, cap. 3. USSER.

(74) Καὶ μετὰ τὸ σαββατίσαι. Idem: « Sed pro
 sabbatizare. » Ita enim legunt libri mss. pro quo,
 « sabbatizatione, » substituit Jacobus Faber: hac
 etiam notula addita: « Dies Dominica, verum et
 spiritale Sabbatum primitivæ Ecclesiæ. » Id.

(75) Τὴν βασιλίδα, τὴν ὑπατον πατῶν τῶν
 ἡμερῶν. S. Ephrem oratione in Crucem: Ἐορτὴ δὲ
 ἑορτῶν, ὅτε τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· μᾶλλον
 δὲ ἀνάστη ἐκ νεκρῶν ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ ὁ ἄρων τὴν
 ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου· αὕτη γὰρ Κυριακὴ καὶ βασι-
 λισσα τῶν ἡμερῶν. Gregorius Naz. orat. 19: Τὸ
 ἅγιόν πάσχα καὶ περιβόητον, ἡ βασιλίσσα τῶν ἡμε-
 ρῶν ἡμέρα. Orat. 42: Ἐορτῶν ἑορτὴν, καὶ πανηγυ-
 ρίαν πανηγύρεων. Et post μεγίστην ἡμέραν vocat.
 Orat. vero sequ. ut hic βασιλίδα τῶν ἡμερῶν. A
 Damasceno dicitur: Βασιλὶς καὶ κυρία, ἑορτῶν
 ἑορτῆ, καὶ πανηγυρίαν τῶν πανηγύρεων. De Domi-
 nica Paschæ, in Theodora. Studita fit catechesi:
 Εἰς τὴν κυρίαν τῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ
 Χριστοῦ. Et multa similia reperiet, si cui quærere
 grave non fuerit Cor.

Ibidem. Τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασιλίδα. Hunc
 reginæ titulum diei huic tribuit etiam Gregorius
 Nazianzenus, orat. 43: Εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν,
 de verna tempestate, in quam, dies quam ille tunc
 celebrabat, Dominica incidebat, ita scribens: Ἡ βα-
 σιλίσσα τῶν ὡρῶν τῆ βασιλίδι τῶν ἡμερῶν πομ-
 πύσει. « Anni tempestatum regina reginæ dierum
 pompam peragit; » quomodo et Sabbatum suum
 Rabbinos כְּנִלָּה sive « Reginam » nominavisse,
 docet in Synagogæ suæ Judaicæ cap. 10 Joannes
 Buxtorfius. USSER.

A Sabbatum, omnis Christi amator Dominicum cele-
 bret diem, resurrectioni consecratum Dominicæ;
 reginam et maximam omnium dierum; quam ex-
 spectans Propheta dicebat: In finem, pro octava 50;
 in qua et vita nostra exorta est, et in Christo
 mors est devicta: quem negant « filii perditionis 51,
 inimici Salvatoris, quorum deus venter est, qui ter-
 rena sapiunt 52: voluptatum amatores, et non Dei;
 speciem quidem pietatis habentes, virtutem autem
 ejus abnegantes 53; » Christum quæstui habentes,
 verbum adulterantes 54, et Jesum vendentes; mulie-
 rum corruptores, alienique appetentes, et pecu-
 niarum vortices; a quibus Dei misericordia libere-
 mini, per Dominum nostrum Jesum Christum 55.

B X. 56 Ne igitur nullo sensu bonitatis ipsius tan-
 gamur. Si nos imitetur secundum ea quæ facimus,
 esse desuimus. Si enim iniquitates observaveris, Do-
 mine, Domine, quis sustinebit 58? Simus itaque di-

(76) Ὑπὲρ τῆς ὀγδόης. Pari modo diei Domi-
 nicæ applicant non pauci ex sanctis Patribus Alii
 de futuro sæculo intelligunt, atque in his B. Chry-
 sostomus cum alibi, tum homilia in Psalmum vi,
 a me divulgata, quæ et variis cum interpolationibus
 exstat in Auctario novo Bibliothecæ Patrum. Inge-
 niose autem per S. Augustinum utraque expositio
 conjungitur ep. 119, c. 13. Cor,

Ibidem. Ἐς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῆς ὀγδόης. Græca
 inscriptio est psalmi vi et xi, sive, ut Hebræi dis-
 tinguunt, xii, quam (in Græca ad eos Psalmos
 Catena ad diem Dominicam accommodat Eusebius
 Cæsariensis, indeque, in oratione jam laudata,
 Nazianzenus: Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ τῆ αὐτῆ
 προσάδειν ἔοικε τοῦς περὶ τῆς ὀγδόης ψαλμοῦς.
 « Quin etiam magnus ille David eidem diei (Do-
 minicæ) Psalmos de octava accinere videtur. »
 USSER.

(77) Τοῦ θανάτου γέγονε νίκη ἐν Χριστῷ· ὅν
 τὰ τέκνα τῆς ἀπωλείας ἀρνοῦνται. Anglican.: « Per
 ipsum et mortem ipsius, quod quidam negant;
 per quod mysterium accepimus credere, et propter
 hoc sustinemus, ut inveniamur discipuli Christi
 solius Doctoris nostri. » Id.

(78) Χριστέμποροι. Memini me legere id vocis
 apud Basilium epist. 192 et Gregorium Nazianz.
 orat. 21, 40, et carmine De vita suo: item in An-
 tiochi homilia 36. Χριστεμπορίαν Coluthi notat
 Alexander Alexandrinus scribens ad Alexandrum
 CP. Theodoriti Histor. Eccl. lib. i, cap. 3 Cor,

(79) Τὸν λόγον καπιλεύοντες. Vet. vulgat. in-
 terpres: « Verbum Dei in tabernis prædicantes, »
 quod in Epistola ad Trallianos « cauponantes » idem
 rectius expressit, ex II Corinth. ii, 17. USSER.

(80) Οἱ χρηματολαίλαποι. Nova vox, ἀπὸ τῶν
 χρημάτων καὶ λαίλαπος deducta: qua violentissi-
 mos pecuniarum raptores sive vortices significari
 notat hic Mæstræus. Id.

(81) Μωμήσῃται. Ita codex Nydpruccianus: ubi
 Augustanus habet μιμήσῃται, vetus vulgat. interp.
 « tentaverit, » Anglican. « persequatur, » pro quo
 legendum conjicit Morelius τιμωρήσῃται: « puniat: »
 Vedelius τιμίσῃται, « æstimet. » Patr. Junius μω-
 μοσκοπήσῃται, de qua voce vidend. not. in Epist.
 Polycarpi ad Philippenses. Id.

(82) Οὐκ ἔτι ἐσμέν. Addit vulgat. interp.: « nisi
 ipsi [nos] miseratus fuerit, » ubi illud [nos] quod
 in edits legitur, in mss. non invenio. Id.

gni cognomento quod accepimus. Qui namque alio nomine appellatur præter hoc, hic non est Dei. Non enim suscepit prophetiam dicentem de nobis: *Vocabitur nomine novo, quod Dominus nominabit illam; et erit populus sanctus*⁶⁰. Quod primo in Syria impletum est; Antiochiæ enim primum, discipuli appellati sunt Christiani⁶¹, cum Paulus et Petrus fundarent Ecclesiam. Abjicite igitur malum, vetus, et putridum fermentum⁶², et transmutamini in novum fermentum gratiæ. Habitate in Christo, ne alienus dominetur vobis. Absurdum est Jesum Christum sonare lingua, et habere in mente abolitum Judaismum. Ubi enim est Christianismus, non est Judaismus; nam unus est Christus, in quem gens omnis credens, et omnis lingua constans, ad Deum aggregatæ sunt; et ii qui lapideo erant corde, facti sunt filii amici Dei Abrahamæ⁶³; ac in semine ejus benedicti sunt omnes destinati ad vitam æternam in Christo⁶⁴.

XI. Hæc autem, dilecti mei, non quod cognoverim aliquos vestrum ita habere: sed, ut minor vobis, cupio vobis cautum, ne incidatis in hamos inanis doctrinæ; sed plenam certamque cognitionem habeatis in Christo; ⁶⁵ qui ante omnia sæcula genitus est a Patre, post vero natus est ex Maria virgine sine viri commercio; quique sancte vixit,

⁶⁰ ms. φ. ⁶¹ Isa. LXII, 2, 12. ⁶² Act. XI, 26, ⁶³ Matth. III, 9; Isa. XLII, 8; Jac. II, 23. ⁶⁴ Gen. XXVIII, 14; Gal. III, 19. ⁶⁵ Const. ap. VI, 19 et VII, 36, 41 et VIII, 1, 12.

(83) Γενώμεθα οὖν ἄξιαι τῆς ἐπωνυμίας τῆς εὐαγγελίας. Anglican.: « Propter hoc, discipuli ejus effecti, discamus, secundum Christianismum vivere. » USSEB.

(84) Θεμελιούτων. Ita codex Nydruccianus: non, θεσπεσιούτων, ut perperam legebatur in Augustano Id.

(85) Ἀπόθεσθε. Ita codex Nydruccianus: ubi Augustanus, ὑπέρθεσθε, quod noster interpres, « deponite, » reddidit; vetus vulgatus, « abjicite. » Id.

(86) Χάριτος. Αὐλίσθητε ἐν Χριστῷ, ἵνα μὴ ὁ ἀλλότριος ὑμῶν κυριεύσῃ. Pro his, noster interpres habet: « Qui est Jesus Christus. Salvificemini in ipso: ut non corrumpatur aliquis in vobis, qui ab odore redarguemini; » veteris utique illius fermenti et acidi, de quo dictum fuerat. Pro αὐλίσθητε vero vulgatus interpres « exsultate » expressit, ac si legisset, ἀγαλλιᾶσθε. Id.

(87) Χριστὸν λαλεῖν ἐπὶ γλώσσης, καὶ τὸν πνευθέντα Ἰουδαϊσμοῦ ἐπὶ διανοίας ἔχειν. Vetus vulgatus: « Christum lingua tantum proferre, et Judaismum in animo habere. » Anglican, brevis: « Christum profari, et judaizare. » Id.

(88) Οὐ γὰρ Χριστιανισμὸς, οὐκ ἔστιν. Ἰουδαϊσμός. Nondum hac in parte adeo maculata fuerat Ignatii interpolatio, ac nunc est, quando illam versabat antiquus interpres. Sed et per alia satis multa suspicio injicitur, non ab uno homine violentas et corruptrices hisce epistolis manus fuisse illatas. Cor.

Ibidem. Οὐ γὰρ Χριστιανισμὸς, οὐκ ἔστιν Ἰουδαϊσμός. Uterque vetus interpres aliter. Vulgat.: « Non enim Christianitas in Judaismum credit, sed Judaismus in Christianitatem; » et Anglican.

ἄξιαι τῆς ἐπωνυμίας τῆς εὐαγγελίας (83). ὅς γὰρ ἂν ἄλλω ὀνόματι καλεῖται πλείον τοῦτου, οὗτος οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ. Οἱ γὰρ εἶδεσθε τὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν περὶ ἡμῶν. Ὅτι κληθήσεται ὀνόματι κρινῶ, ὃ ὁ Κύριος ὀνομάσει αὐτὸν, καὶ ἔσται λαὸς ἅγιος. Ὅπερ καὶ πεπλήρωται πρώτως ἐν Συρίᾳ: ἐν Ἀντιοχείᾳ γὰρ ἐχόρματισαν οἱ μαθηταὶ Χριστιανοί, Παύλου καὶ Πέτρου θεμελιούτων (84) τὴν Ἐκκλησίαν. Απόθεσθε (85) οὖν τὴν κακὴν ζύμην, τὴν παλαιωθεῖσαν, τὴν σαρπηπιῶν καὶ μεταβάλλεσθε εἰς νέαν ζύμην χάριτος. Αὐλίσθητε ἐν Χριστῷ, ἵνα μὴ ὁ ἀλλότριος ὑμῶν κυριεύσῃ (86). Ἀποθὸν ἔστιν Ἰησοῦν Χριστὸν λαλεῖν ἐπὶ γλώσσης, καὶ τὸν πνευθέντα Ἰουδαϊσμοῦ ἐπὶ διανοίας ἔχειν (87). Οὐ γὰρ Χριστιανισμὸς, οὐκ ἔστιν Ἰουδαϊσμός (88): εἰς γὰρ ἔστιν ὁ Χριστός, εἰς ὃν πᾶν ἔθνος πιστεύσαν, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογησαμένη, εἰς Θεὸν συνήχθη καὶ γεγονασιν (89) οἱ λιθῶδεις τῆ καρδίας, τέκνα τοῦ Θεοῦ φίλοι: Ἀβραάμ· καὶ ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἐνευλογήθησαν πάντες οἱ τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐν Χριστῷ.

XI. Ταῦτα δὲ, ἀγαπητοί μου, οὐκ ἐπέγνωσιν⁶⁷ τινὰς ἐξ ὑμῶν οὕτως ἔχοντας (90): ἀλλ' ὡς μικρότερος ὑμῶν, θέλω προφυλάσσεσθαι ὑμᾶς, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὰ ἀγκίστρα τῆς κενοδοξίας, ἀλλὰ πληροφροεῖσθαι⁶⁸ ἐν Χριστῷ (91), τῷ πρὸ πάντων μὲν αἰώνων γεννηθέντι παρὰ τοῦ Πατρὸς, γεννωμένῳ δὲ ὑστερον (92) ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου δίχρα ὀμιλίας ἀνδρός· καὶ πολιτευ.

⁶² al. ὑπέρθεσθε. ⁶³ I Cor. V, 7. ⁶⁴ I. φίλου. ⁶⁵ f. ἐπεὶ ἔγνωσιν, ⁶⁸ ms. πεπληροφροεῖσθαι.

C similiter: « Christianismus enim non in Judaismum credit, sed Judaismus in Christianismum. » Vid. Prolegomen. cap. 14. USSER.

(89) Γεγονασιν. Ita codex Nydruccianus; non, γέγοναν, ut Augustanus. Id.

(90) Οὐκ ἐπέγνωσιν τινὰς ἐξ ὑμῶν οὕτως ἔχοντας. Anglican.: « Non quia cognovi aliquos ex vobis sic habentes. » Vetus vulgatus: « taliter scribens, non agnovi aliquos ex vobis sic habere » (ut ms. Magdalenensis legit) vel (ut alii) « haberi, » id est Judaismum sectari: ut recte exponit Stapulensis. Id.

(91) Ἐν Χριστῷ, etc., usque ad τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, sub initium sequentis sectionis. Pro istis noster interpres tantum habet: « In nativitate et passione et resurrectione, facta in tempore ducatus Pontii Pilati; quæ facta sunt vere et firmiter a Jesu Christo spe nostra, » quæ, ex Clementinis polissimum Constitutionibus, amplificavit Ignatii interpolator: ut ex collatione liquebit. Id.

(92) Γεννωμένῳ δὲ ὑστερον ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου, δίχρα ὀμιλίας ἀνδρός· καὶ πολιτευσαμένῳ ὁσίως, etc. Participia dativi casus ex Nydrucciano codice hic et in sequentibus representavimus: ubi Augustanus accusativa habebat: Γεννώμενον, πολιτευσάμενον, θεραπεύσεντα, ποιήσαντα, καταγγείλαντα, ὑποστάντα, ὑπομείναντα, ἀποθανόντα, ἀναστάντα, ἀνεληθέντα, κηρυσθέντα, εἰ ἐρχόμενον. Duobus autem membris hic positus respondent illa, Constit. apostol. lib. VII, cap. 37: Τὸν ἐκ Μαρίας γεννηθέντα μόνον δίχρα ἀνδρός, τὸν πολιτευσάμενον ὁσίως, etc.: « Ex Maria natum solum absque viro, sancte in vita versatum, » vel, πολιτευσάμενον ἀνευ ἁμαρτίας, « sine peccato in vita versatum; » ut habetur ibidem, libro VI, cap. 14. Id.

σαμένῳ ὅσῳς, καὶ πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν ἠθεραπεύσαντι ἐν τῷ λαῷ, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ποιήσαντι ἐπ' εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπων, καὶ τοῖς ἐξοκειλάσιν εἰς πολυθείαν ⁷¹ (93) τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν θεὸν καταγγείλονται (94), τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα, καὶ τὸ πάθος ὑποστάντι, καὶ πρὸς τῶν χριστοκτόνων Ἰουδαίων ἐπὶ Μοντίου Πλάτου ἡγεμόνος καὶ Ἡρώδου βασιλέως καὶ ⁷² σταυρὸν ὑπομείναντι, καὶ ἀποθανόντι, καὶ ἀναστάντι, καὶ ἀνελθόντι εἰς τοὺς οὐρανοὺς πρὸς τὸν ἀποστείλαντα, καὶ καθισθέντι ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ (95), καὶ ἐρχομένῳ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων μετὰ δόξης πατρικῆς κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (96). Ταῦτα ὁ γνοὺς ἐν πληροφορίᾳ, καὶ πιστεύσας, μακάριος ὡσπερ νῦν ⁷⁵ (97) καὶ ὑμεῖς φιλόθεοι καὶ φιλόχριστοὶ ἔστε ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἧς ἐκτραπήναι μηδενὶ ἡμῶν ⁷⁶ γένηται (98).

XII. Ὁναίμην (99) ὑμῶν κατὰ πάντα, ἐάνπερ ἄξιός ᾧ. Εἰ γὰρ καὶ δέδεμαι, πρὸς ἕνα τῶν λελυμένων ὑμῶν οὐκ εἶμι (1). Οἶδα ὅτι οὐ φουσιῶσθε Ἰησοῦν γὰρ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. Καὶ μᾶλλον ὅταν ἐπαινῶ ὑμᾶς, οἶδα ὅτι ἐντρέπεσθε ὡς γέγραπται· Δίκαιος ἑαυτοῦ κατηγορῶς (2)· καὶ· Λέγε σὺ τὰς ἀμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς· καὶ· Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοὶ ἐσμεν ἀχρεῖοι. Ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλόν, βδέλυγμα παρὰ θεῷ. Ὁ θεὸς γὰρ, φησὶν, ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ (3). Διὰ τοῦτο οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι Ἀβραάμ καὶ Ἰακώβ ⁸¹ (4), γῆν καὶ σποδὸν ἐμπροσθεν τοῦ

⁷⁰ Matth. iv, 23; ix, 35. ⁷¹ al. ἔξω ἀλλίσασσι τῆς πολιτείας. ⁷² f. vacat. ⁷³ Const. ap. v, 7, 19 et vi, 11; Marc. xiii, 26. ⁷⁴ Const. ap. viii, 12; II Tim. iv, 1; Rom. ii, 6. ⁷⁵ al. οἶν. ⁷⁶ m. ὑμῶν ⁷⁷ Prov. xviii, 17. ⁷⁸ Isa. xliii, 26. ⁷⁹ Luc. xvii, 10. ⁸⁰ Luc. xvi, 15. ⁸¹ Luc. xviii, 13. ⁸² I. Ἰωβ.

(93) Ἐξοκειλάσιν εἰς πολυθείαν. Codex Nydrucianus legit: ἔξω ἀλλίσασσι τῆς πολιτείας. Vetus vulgatus interpret: « illis qui longe erant, et eis qui prope in multitudine, » vel, « multitudinem, » ut codex Magdalenensis habet. Usser.

(94) Καταγγείλονται. Ita habet codex Nydrucianus: ubi Augustanus perperam legit, καταγγείλονται. Id.

(95) Καὶ ἀνελθόντι εἰς τοὺς οὐρανοὺς πρὸς τὸν ἀποστείλαντα, καὶ καθισθέντι ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ. Constitut. apostol. lib. vi, cap. 11: Καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν ἀποστείλαντα. Sic et libro v, cap. 6: Ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτόν, et capite 18: Ἀνῆλθε πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτὸν θεὸν καὶ Πατέρα, καθίσας ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως. Id.

(96) Καὶ ἐρχομένῳ (ἢ ἐλευσομένῳ) ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων μετὰ δόξης πατρικῆς κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Similiter, in 10 illo capite libri v Constitut. apostolic.: Ὅς καὶ ἐλεύσεται ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. « Quique in consummatione sæculi veniet, cum potestate et gloria multa, ad iudicandum vivos et mortuos, et ad reddendum unicuique secundum opera sua. » Id.

(97) Νῦν. Ita codex Nydrucianus: non οἶν, ut Augustanus. Id.

(98) Τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἧς ἐκτραπήναι μηδενὶ ἡμῶν γένηται. Vet. vulgat. Lat.: « Spei vestræ, a qua nulli vestrum averti contingat, » licet ibi ms. Baliolensis et Petavianus legat, ut est in Græco, « spei nostræ, » et « nulli nostrum. » Noster inter-

omnemque languorem et infirmitatem sanavit in populo ⁷⁰, signa et prodigia edidit ad benefaciendum hominibus; et iis qui in superstitionem plurium deorum impegerant, unum et solum verum Deum Patrem suum annuntiavit: qui passus est, et a Christicidis Judæis sub Pontio Pilato præside et rege Herode crucem sustinuit; mortuus est, et resurrexit; ascendit in cælos ad eum a quo missus erat: sedetque ad dexteram ipsius; atque venturus est in fine sæculorum cum paterna gloria ut iudicet vivos et mortuos ⁷³, reddatque unicuique secundum opera sua ⁷⁴. Hæc qui plene cognovit, et crediderit, beatus est: quemadmodum et vos Dei et Christi amatores estis, in plenitudine spei nostræ a qua exorbitare quemquam vestrum absit.

XII. Fruar vobis per omnia, si dignus sim. Tametsi enim vinctus sum, comparandus uni vestrum solutorum non sum. Novi quod in vobis fastus non sit: Jesum enim habetis in nobis ipsis. Et magis cum laudo vos, scio vos rubore suffundi: sicut scriptum est: *Justus sui est accusator* ⁷⁷ et: *Dic tu primus peccata tua, ut justificeris* ⁷⁸; et: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus* ⁷⁹. Quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum ⁸⁰. Deus enim, inquit, propitius esto mihi peccatori ⁸¹. Ob hoc magi illi Abraham et Job, terram et cinerem seipsos coram

⁷⁰ Matth. iv, 23; ix, 35. ⁷¹ al. ἔξω ἀλλίσασσι τῆς πολιτείας. ⁷² f. vacat. ⁷³ Const. ap. v, 7, 19 et vi, 11; Marc. xiii, 26. ⁷⁴ Const. ap. viii, 12; II Tim. iv, 1; Rom. ii, 6. ⁷⁵ al. οἶν. ⁷⁶ m. ὑμῶν ⁷⁷ Prov. xviii, 17. ⁷⁸ Isa. xliii, 26. ⁷⁹ Luc. xvii, 10. ⁸⁰ Luc. xvi, 15. ⁸¹ Luc. xviii, 13. ⁸² I. Ἰωβ.

pres in priore membro habet « spem nostram, » in posteriori, « nulli vestrum: » rectius opinior. Id.

(99) Ὁναίμην. Heschius: Ὁναίμην, τύχοιμι, ἀπολαύσασαι, ὠφελεθεῖν Aristophanes. in *Nubibus*: Ἀλλοὶ διασημῆθεις ὄναι, ἢ οὐτοσί, hoc est, ut exponit Scholiastes: ὅ τὰ τύχοντα οὐτος ὡσελεθειη διαβρεχθεῖς ἄλσιν. B. Paulus ad Philemonem: Ἐγὼ σου ὄναίμην ἐν Κυρίῳ, quod vetus interpret ad verbum reddidit: « Ego te fruor in Domino; » Beza paraphrastice: « Hunc ego fructum abs te consequar, » sive, hoc a te beneficium percipiam. Quam voti concipiendi formulam, ab Apostolo acceptam sæpius ab Ignatio, tum genuino tum supposititio esse usurpalam, in Prolegomen., cap. 5 ostensum est. Vivenda et notata in *Epistolam ad Romanos* Id.

(1) Εἰ γὰρ καὶ δέδεμαι, πρὸς ἕνα τῶν λελυμένων ὑμῶν οὐκ εἶμι. Vet. vulgat.: « Si enim vinctus sum, sed ad Solutionem omnium vestrum, non sum vinctus. » Noster interpret, Græco accommodatus: « Et si enim ligatus sum ad unum solutorum de vobis non sum; » hoc est, comparandus non sum; vel pro δεσμῶν sive confessore æstimandus. Id.

(2) Δίκαιος ἑαυτοῦ κατηγορῶς. Anglican.: « Quoniam justus sui ipsius accusator. » Vetus vulgatus: « quoniam justus sui accusator est in primordio sermonis; » exprimens illud ἐν πρωτολογία, quod sequitur in textu Græco, Proverb. xviii, 17. Id.

(3) Ὁ θεὸς γὰρ, φησὶν, ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ. Verba sunt Publicani, Luc. xviii, 13. Male igitur vetus interpret reddidit: « Dicit enim Deus: Propitius factus sum peccatori. » Id.

(4) Ἰακώβ, Ἰωβ, rectius hic legit vetus Inter-

Deo nominaverunt⁸⁵. Et David : « Quis sum ego in conspectu tuo. Domini, quia glorificasti me hucusque⁸⁶? Et Moses, « mansuetissimus super omnes homines »⁸⁷, dicit ad Deum : « Gracili voce, et tarda lingua sum ego »⁸⁷. Submissee itaque sentite et ipsi, ut exaltemini. Qui enim se humiliat, exaltabitur : et qui se exaltat, humiliabitur⁸⁸.

XIII. Studete itaque ut confirmemini in dogmatibus Domini et apostolorum ; quo cuncta quæ facitis, prospere succedant, et carne et spiritu, fide et charitate ; cum dignissimo episcopo vestro, et digne contexta atque spirituali corona presbyterii vestri, et secundum Deum agentibus diaconis. Subjecti este episcopo, et vobis mutuo, sicut Christum Patri ; ut inter vos sit unio secundum Deum.

XIV. Cum sciam vos plenos esse omnis boni, brevius cohortatus sum vos in charitate Jesu Christi. Memores estote mei in orationibus vestris, ut Deum assequar ; et Ecclesiæ quæ in Syria est, cujus non sum dignus appellari episcopus. Opus enim mihi est unita vesta in Deo oratione et charitate ; ut Ecclesia quæ in Syria est, mereatur per bonam disciplinam vestram pasci in Christo.

XV. Salutant vos Ephesii de Smyrna, unde hæc scribo vobis, qui præsentibus adsunt in Dei gloriam uti et vos, qui me una cum Polycarpo recreastis in

θεοῦ ἑαυτοῦς⁸⁵ ὠνόμαζον (5). Καὶ ὁ Λαβίδ· Τίς εἰμι ἐγὼ ἐναντίον σου, Κύριε, ὅτι ἐδόξασάς με ἕως τούτου ; Καὶ Μωσῆς, ὁ παρὰ πάντας ἀνθρώπους πραΰτατος, λέγει πρὸς Θεόν· Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσός εἰμι ἐγώ. Ταπεινοφρονεῖτε οὖν καὶ αὐτοὶ (6)⁸⁸, ἵνα ὑψωθῆτε. Ὁ ταπεινῶν γὰρ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται· καὶ ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται.

XIII. Σπουδάσατε οὖν βεβαιωθῆναι ἐν τοῖς δόγματι τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων, ἵνα πάντα, ὅσα ποιεῖτε, κατευοδωθήσονται, σαρκὶ τε καὶ πνεύματι, πίστει καὶ ἀγάπῃ (7), μετὰ τοῦ ἀξιοπρεπεστάτου ἐπισκόπου ὑμῶν, καὶ ἀξιοπλόκου καὶ πνευματικοῦ στεφάνου τοῦ πρεσβυτέρου⁹⁰ ὑμῶν (8), καὶ τῶν κατὰ Θεὸν διακόνων· ὑποτάγητε τῷ ἐπισκόπῳ (9), καὶ ἀλλήλοις, ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ (10), ἵνα ἔνωσις ᾖ κατὰ Θεὸν ἐν ὑμῖν (11).

XIV. Εἰδὼς ὑμᾶς πεπληρωμένους παντὸς ἀγαθοῦ (12), συντόμως παρεκάλεσα ὑμᾶς ἐν ἀγάπῃ Ἰησοῦ Χριστοῦ· μνημονεύετε μου ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν, ἵνα Θεοῦ ἐπιτόχω· καὶ τῆς ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίας, ἧς οὐκ ἀξίός εἰμι καλεῖσθαι ἐπίσκοπος. Ἐπιδόμαί γὰρ τῆς ἠνωμένης ὑμῶν ἐν Θεῷ προσευχῆς καὶ ἀγάπης (13), εἰς τὸ ἀξιοθῆναι τὴν ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίαν διὰ τῆς εὐταξίας ὑμῶν (14) ποιμανθῆναι ἐν Χριστῷ.

XV. Ἀσπάζονται ὑμᾶς ἑφέσιοι ἀπὸ Συμυρνης, ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν, παρόντες εἰς δόξαν Θεοῦ ὡς περ καὶ ὑμεῖς, οἳ κατὰ πάντα με ἀνεπαύσατε (15), ἅμα Πο-

⁸⁵ aliæ edit. præpon. Ἰσον ⁸⁴ Gen. xviii, 27 ; Job. xxx, 19. ⁸⁵ I Paral. xvii, 16. ⁸⁶ Num. xii, 3, ⁸⁷ Exod. iv, 10. ⁸⁸ ul. ὑμεῖς. ⁸⁹ Luc. xiv, 11. ⁹⁰ ms. πρεσβυτέρου.

pres Latinus : ut interpolator his respexerit ad illud Jobi xxx. 19 : Ἐν γῆ καὶ σποδῷ μου ἡ μερίς. « In terra et cinere mea pars. USSER.

(5) ὠνόμαζον. Codex Augustanus : Ἰσον ὠνόμαζον. Sed priorem vocem, ut superfluum, Græci ms Nydprucciani et interpretis vulgati Latini auctoritate freti, expunximus. Id.

(6) Καὶ οὐτοί. Ita codex Augustanus : Nydpruccianus, καὶ ὑμεῖς. Vetus vulgatus interpres, utrumque conjungens : « et vos ipsi. » Id.

(7) Ἀγάπη. Anglican. addit : « In Filio et Patre et Spiritu sancto, et in principio et in fine. »

(8) Καὶ ἀξιοπλόκου καὶ πνευματικοῦ Στεφάνου τοῦ πρεσβυτέρου ὑμῶν. Ita codex et Nydpruccianus et Augustanus : vetere etiam vulgato interprete consentiente, qui ita reddidit : « Et corona digno atque spirituali Stephano presbytero vestro. » At interpres Anglicanus noster ita locum vertit : « Et digne complexa spirituali corona presbyterii vestri ; » ac si legisset : καὶ ἀξιοπλόκου πνευματικοῦ στεφάνου τοῦ πρεσβυτέρου ὑμῶν. Quæ sine dubio genuina est lectio. Nam quod Guill. Morelius, sua auctoritate, ἀξιοπλόκου in ἀξιοπλόκου commutaverit, nulla causa erat, quare in eo posteriores Ignatii editores illum sequerentur. Id.

(9) Ὑποτάγητε τῷ ἐπισκόπῳ. Vet. vulgat. : « Subjecti estote episcopo ; » ita enim legunt mss., non « episcopis, » ut libri editi. Id.

(10) ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ. Anglican. addit : « secundum carnem ; et apostoli Christi et Patri et Spiritui. » Id.

(11) Ἴνα ἔνωσις ᾖ κατὰ Θεὸν ἐν ὑμῖν. Vet. vulgat. : « ut laus sit in vobis secundum Deum ; » ac si ἀνεσις legeretur in Græco, non ἔνωσις. Noster vero interpres, non modo ἔνωσιν, sed alia quoque ali-

qua reperisse videtur in Græco : sic enim vertit : « ut unio sit carnalis et spiritualis. » Id.

(12) Εἰδὼς ὑμᾶς πεπληρωμένους παντὸς ἀγαθοῦ. Anglican : « Sciens quoniam Deo pleni estis. » Vet. vulgat. : « Videntes vos repletos omnibus bonis ; » Sic enim habent libri editi : ubi mss. singulariter legunt, « videntem ; » ad Deum referentes. Ego vero, ex Græco et ipso sensu, « videns, » non dubitavi substituere. Id.

(13) Τῆς ἠνωμένης ὑμῶν ἐν Θεῷ προσευχῆς καὶ ἀγάπης. Vocem ἠνωμένης, ex codice Nydprucciano relinuimus (ut illis quæ in nota 98 præcesserant magis consentaneam) : pro qua Augustanus habebat, ἠνωμένης, quomodo et Anglicanum interpretem vertisse videmus : « Unita vestra in Deo ratione charitate. » Vetus vero vulgatus interpres reddidit : « Illa laudabili in Deo oratione : » ac si legisset, αἰνουμένης ; neque plura habent hic libri editi, cum Baliolensis ms. legat : « Illa laudabili in Deo oratione ; » Magdalenensis vero et Petavianus plane, ut nos edidimus : « Vestra illa laudabili in Deo oratione et dilectione. » Id.

(14) Εὐταξίας ὑμῶν. Ita codex Augustanus : non ὑμῶν, ut Nydpruccianus et vetus interpres Latinus : in quo legimus : « Per bonam (non operationem vestram. » Id.

(15) Παρόντες εἰς δόξαν Θεοῦ, ὡς περ καὶ ὑμεῖς, οἳ κατὰ πάντα με ἀνεπαύσατε. Anglican : « Præsentes in gloriam Dei, quemadmodum et vos : qui secundum omnia me quiescere fecerunt. » Vet. vulgat. : « Præsentes in gloria Dei ; quomodo in omnibus refecistis me ; » quomodo ex mss. exhibuimus cum libri editi habeant : « Præsentes ; quomodo in gloria Dei in omnibus refecistis me. » Id.

λουκάρῳ καὶ αἱ λοιπαὶ δὲ Ἐκκλησίαι ἐν τιμῇ (16) Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσπάζονται ὑμᾶς· ἔβρωσθε ἐν ὁμο-
νοίᾳ (17), πνεῦμα κεκτημένοι ἀδιάρκτον, ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ, διὰ θελήματος Θεοῦ.

A omnibus. Cæteræ etiam Ecclesiæ, in honore Jesu
Christi salutant vos. Valetate in concordia, spiritum
possidentes inseparabilem, in Christo Jesu, per
voluntatem Dei.

ΠΡΟΣ ΤΡΑΛΛΗΣΙΟΥΣ.

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, τῇ ἡγαπημένη παρὰ
Θεοῦ Πατρὸς, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ
ἀφίξ, τῇ οὔτῃ ἐν Τράλλεσιν ἐκλεκτῇ καὶ ἀξιο-
θέῳ, εἰρηνευούσῃ ἐν σαρκὶ καὶ πνεύματι Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἐν πάθει τῷ B
διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου, καὶ ἀναστάσει· ἦν
καὶ ἀσπάζομαι ἐν τῷ πληρώματι, ἐν ἀποστο-
λικῷ χαρακτῆρι (18), καὶ εὐχομαι πλεῖσταί γε-
ρεῖν.

I. Ἀμωμον διάνοιαν καὶ ἀνυπόκριτον ἐν ὑπομονῇ,
ἔγνω ὑμᾶς ἔχοντας, οὐ κατὰ χρῆσιν, ἀλλὰ κατὰ
κτῆσιν (19)· καθὼς ἐδύλωσε Πολύβιος (20) ὁ ἐπίσκο-
πος ὑμῶν, ὃς παρεγένετο θελήματι Θεοῦ Πατρὸς καὶ
Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, συνεργεῖν
Πνεύματος, ἐν Σμύρνῃ, καὶ οὕτως (21) μοι συνεχάρη
δεδεμένῳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὥστε με τὸ πᾶν πλῆ-
θος ὑμῶν ἐν αὐτῷ θεωρεῖται. Ἀποδεξάμενος οὖν τὴν
κατὰ Θεὸν ὑμῶν εὐνοίαν δι' αὐτοῦ, ἔδοξα, εὐχῶν
ὑμᾶς μιμητὰς ὄντας Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος.

II. Τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ (22). Αὐ-
τὸς γὰρ ἀγρυπνεῖ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον
ἀποδώσων Θεῷ. Διὸ καὶ φαίνεσθέ μοι οὐ κατὰ
ἀνθρώπων ζῶντες, ἀλλὰ κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν
δι' ἡμᾶς ⁹³ ἀποθνήσκοντα, ἵνα πιστεύοντες εἰς τὸν θά-
νατον αὐτοῦ, διὰ τοῦ βαπτίσματος κοινωνοὶ τῆς
ἀναστάσεως αὐτοῦ γένησθε (23). Ἀναγκαῖον οὖν

⁹¹ I Tim. 4. ⁹² Hebr. xiii, 17. ⁹³ ἰ. ὑμᾶς.

(16) Ἄμχ Πολυκάρῳ καὶ αἱ λοιπαὶ δὲ Ἐκκλη-
σίαι ἐν τιμῇ. Vet. vulgat. « simul cum Polycarpo.
Et cæteræ Ecclesiæ in honore J. C. » Anglican. :
« simul cum Polycarpo episcopo Smyrnenorum. Sed
et reliquæ Ecclesiæ in honore J. C. » UssER.

(17) Ἐν ὁμονοίᾳ. Vet. vulgat. « in unanimitate. »
Anglican. « in concordia Dei. » Io.

(18) Ἐν ἀποστολικῷ χαρακτῆρι. Per hunc χα-
ρακτῆρα, inquit hic Mæstræus, salutatio qua uti so-
lebant apostoli, intelligitur : cujus hæc erat formu-
la : « Gratia et pax, sive misericordia ; » de qua
Baron. ad ann. 43. § 27. Io.

(19) Οὐ κατὰ χρῆσιν, ἀλλὰ κατὰ κτῆσιν. Noster
interpres : « Non secundum usum, sed secundum
naturam » Vet. vulgat. : « Non in usitationem, sed
in possessionem ; » sic enim habent mss. ubi libri
editi legunt : « Non in hæsitationem, sed in fidei
possessionem. » Sensus vero est, quem reddidit Ve-
delius : Trallenses habere mentem inculpatam ac
pietatem, non talem quæ in temporario exercitio,
sed in constanti possessione consistat. Io.

(20) Πολύβιος. Polybii Trallianorum episcopi
meminisse hic Ignatium, confirmat Eusebius, libro
II *Histor.* κεφ. λβ'. Io.

AD TRALLESIOS.

« Ignatius, qui et Theophorus, dilectus a Deo Patre
et Jesu Christo Ecclesiæ sanctæ, quæ est Tralli-
bus, electæ et Deo dignæ, pacem habenti in
carne et spiritu Jesu Christi spoi nostræ ⁹¹, in pas-
sione quæ per crucem ac mortem, et resurrectio-
ne : quam et saluto in plenitudine, in apostolico
charactere, et opto plurimum salvere ».

I. Inculpatam et sine simulatione mentem in pa-
tientia, cognovi habere vos, non usu, sed posses-
sione : quemadmodum significavit episcopus vester
Polybius, qui Smyrnæ adfuit, per voluntatem Dei
Patris, et Domini Jesu Christi Filii ejus, et coope-
ratione Spiritus, quique mihi victo in Christo Jesu
sic congratulatus est, ut universam multitudinem
vestram in eo contemplatus sim. Excipiens igitur
per ipsum vestram secundum Deum benevolentiam,
gloriatas sum, inveniens vos imitatores esse Jesu
Christi Salvatoris.

C II. Episcopo subjecti estote velut Domino. *Ipsæ
enim pervigilat pro animalibus vestris, quasi rationem
redditurus Deo* ⁹². Quare videmini mihi non secun-
dum hominem, sed secundum Jesum Christum vi-
vere, qui propter vos mortuus est, ut credentes in
mortem ejus, per baptismum consortes sitis resur-
rectionis ejus. Necesse itaque est, quemadmodum

(21) Οὕτως. Lib. Augustanus, οὕτως, Nydrunc-
cianus ὁμοίως : nos οὕτως, ex utroque inter se com-
parato, expressimus ; suffragante etiam utroque
vetere Latino interpret. Io.

D (22) Τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ,
etc. Anglican. ; « Cum enim episcopo subjecti estis
ut Jesu Christo, videmini mihi non secundum ho-
mines viventes, sed secundum Jesum Christum,
propter vos mortuum. » Ad quod exemplar si
Græca ita restituerentur : Ὅταν γὰρ τῷ ἐπισκόπῳ
ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, φαίνεσθέ μοι οὐ κατὰ
ἀνθρώπων ζῶντες, ἀλλὰ κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν
δι' ὑμᾶς ἀποθνήσκοντα : traiectione sententiarum,
quam hic animadvertisse visus sibi est Vedelius,
nihil fuerit opus. Io.

(23) Διὰ τοῦ βαπτίσματος κοινωνοὶ τῆς ἀνα-
στάσεως αὐτοῦ γένησθε. Pro his, noster inter-
pres simpliciter legit : « mori cōfugiatis. » Vetus
vero vulgatus, cum in priore membro legisset, ut
nostri libri habent, τὸ δι' ἡμᾶς ἀποθνήσκοντα, in hac
clausula primam quoque personam recte retinuit,
ita verba reddens : « Communicantes (ut habent
mss.) vel participes (ut libri editi) resurrectionis
ejus efficiamur. » Io.

facitis, ut sine episcopo nihil agatis. Sed et presbyterio subjecti estote, ut apostolis Jesu Christi, spei nostræ; in quo viventes, in ipso inveniemur. Oportet autem et diaconos ministrosque mysteriorum Jesu Christi omni modo placere; non enim ciborum et potuum ministri sunt, sed Ecclesiæ Dei ministri. Oportet igitur ut sibi caveant a criminibus, tanquam ab igne urente. Ipsi itaque tales sint,

III. At vos reveremini illos, tanquam Christum Jesum, cujus vicarii sunt; ut et episcopus typus Dei Patris omnium est; presbyteri vero, sicut consessus Dei, et conjunctio apostolorum Christi. Sine his Ecclesia electa non est, non sanctorum congregatio, non sanctorum collectio. Persuasum autem habeo, et vos eo animo affectos esse. Exemplar enim charitatis vestræ accepi, et meum habeo, in episcopo vestro; cujus ipse habitus magna disciplina est, mansuetudo autem ipsius potentia; quem et impios revereri existimo. Quia diligo vos, parco contentius vobis scribere, ne aliquibus videar esse asper, aut insufficiens. Vincit sum quidem propter Christum, sed necdum Christo dignus sum: si vero consummer, fortassis dignus fuero. Non ut apostolus præcipio.

⁹⁴ al. υποτάσσεσθαι. ⁹⁵ al. αὐτούς. ⁹⁶ al. ἅγιον. inser. ὑμῶν. ⁹⁸ al. ἦν.

(24) Υποτάσσεσθε. Ita ex Moreliana editione reposuimus, cum aliæ habeant, υποτάσσεσθαι. Nobiscum consentit uterque vetus Latinus interpres. Antiochus tamen homil. 121. priori modo legisse videtur, ita locum istum recitans: Ἀναγκαῖόν ἐστιν υποτάσσεσθαι καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ, ὡς ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν. USSER.

(25) Δεῖ δὲ καὶ τοὺς διακόνους ὄντας μυστηρίων Χριστοῦ Ἰησοῦ, κατὰ πάντα τρόπον ἀρέσκειν. Anglican. similiter: « Oportet autem et diaconos, ministros existentes mysteriorum Jesu Christi, secundum omnem modum omnibus placere; » eodem plane modo quo apud Antiochum, in loco citato, legitur: κατὰ πάντα τρόπον πᾶσιν ἀρέσκειν, cum vetus vulgatus interpres, ac si διακόνους in dativo casu legisset, locum ita reddiderit: « Oportet ergo et diaconis, qui sunt in ministerium (vel « ministri, » ut habet ms. Magdalanensis) Jesu Christi, omni (vel, « in omni, » ut habent duo Oxonienses mss.) modo placere. » Ib.

(26) Βρωῶν καὶ ποτῶν. Antiochus: βρωμάτων καὶ πομάτων. Ib.

(27) Δέον οὖν αὐτῶν τὰ ἐγκλήματα φυλάττεσθαι, ὡς πῦρ φλέγον. Ita codex Augustanus, et vetus vulgatus interpres, qui sic vertit: « Oportet ergo præcepta eorum observare, sicut ignem ardentem. » At codex Nydruccianus pro αὐτῶν, rectius habet αὐτούς: cujus sententiam Joannes Brunerus Latine ita expressit: « Quos quidem tales esse oportet, quia reprehensione sibi tanquam incendio caveant. » Ab Antiocho vero locum hunc in modum productum invenimus: Δέον οὖν ἐστὶν αὐτούς φυλάττεσθαι τὰ ἐγκλήματα ὡς πῦρ; quomodo et nosirum Ignatii interpretem legisse apparet, cum reddidit: « Opportunum igitur vos observare accusationes, ut ignem; » ubi glossator: « Observare accusationes, » interpretatur, « observare se ab accusationibus, ut ab igne. » Vide Prolegomen. cap. 18. Ib.

(28) Αὐτοὶ μὲν οὖν ἕστωσαν τοιοῦτοι, usque ad ἀποστόλων Χριστοῦ. Pro his, Antiochus tantum ha-

ἔστιν, ὅσοι ποιεῖτε, ἀνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράττειν ὑμᾶς. Ἄλλ' ὑποτάσσεσθε ⁹⁴ (24) καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ, ὡς ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἐν ᾧ διάγοντες, ἐν αὐτῷ εὐρεθησόμεθα. Δεῖ δὲ καὶ διακόνους ὄντας μυστηρίων Χριστοῦ Ἰησοῦ, κατὰ πάντα τρόπον ἀρέσκειν (25)· οὐ γὰρ βρωτῶν καὶ ποτῶν (26) εἰσι διάκονοι, ἀλλ' Ἐκκλησίας Θεοῦ ὑπηρεταί. Δέον οὖν αὐτῶν ⁹⁵ τὰ ἐγκλήματα φυλάττεσθαι, ὡς πῦρ φλέγον (27)· αὐτοὶ μὲν οὖν ἕστωσαν τοιοῦτοι (28),

III. Ὑμεῖς δὲ ἐντρέπεσθε αὐτούς ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν, οὗ φύλακὲς εἰσι τοῦ τόπου· ὡς καὶ ὁ ἐπίσκοπος, τοῦ Πατρὸς τῶν ὄλων τύπος ὑπάρχει· οἱ δὲ πρεσβύτεροι, ὡς συνέδριον Θεοῦ, καὶ σύνδεσμος ἀποστόλων Χριστοῦ. Χωρὶς τούτων Ἐκκλησία ἐκλεκτὴ οὐκ ἔστιν (29), οὐ συνάθροισμα ἁγίων ⁹⁶, οὐ συναγωγὴ ὁσίων. Πέπεισμαι δὲ καὶ ὑμᾶς οὕτω διακεῖσθαι. Τὸ γὰρ ἐξεμπλᾶριον τῆς ἀγάπης (30) ⁹⁷ ἔλαβον, καὶ ἔχω μετ' ἐμαυτοῦ, ἐν τῷ ἐπισκόπῳ ὑμῶν οὗ αὐτὸ τὸ κατὰστημα μεγάλη μαθητεία, ἣ δὲ πραότης αὐτοῦ δύναμις (31) ὃν ⁹⁸ λογιζομαι (32) καὶ τοὺς ἀθέους ἐντρέπεσθαι. Ἀγαπῶν ὑμᾶς, φείδομαι συντονώτερον ἐπιστεῖλαι, ἵνα μὴ δόξω τισὶν εἶναι προσάντης, ἢ ἐπιθεῆς. Δέδομαι μὲν διὰ Χριστὸν, ἀλλ' οὐδέπω Χριστοῦ ἀξιός εἰμι· ἐάν δὲ τελειωθῶ, τάχα γενήσομαι. Οὐχ ὡς ἀπόστολος διατάσσομαι.

C bet: Ὁμοίως πάντες ἐντρέπεσθωσαν τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τὸν ἐπίσκοπον ὡς τὸν Πατέρα τοῦ δὲ πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ, καὶ ὡς δεσμὸν ἀποστόλων; et noster Ignatii interpres, eodem fere modo: nisi quod verborum aliquot adjectione locus videatur vitiat; « Similiter et omnes revereantur diaconos ut mandatum Jesu Christi; et episcopum, ut Jesum Christum (existentem Filium Patris); presbyteros autem, ut concilium Dei et conjunctionem (vel, ut liber Cantabrigiensis habet, communionem) apostolorum; » quod ipsum de diaconis idem etiam in *Epistola ad Smyrναeos* ita repetit: « Diaconos autem reveremini ut Dei mandatum: » Vid. infra, et in *Epist. ad Smyrn.* et *Prolegomen.* cap. 18 et cap. 10. Ib.

(29) Χωρὶς τούτων Ἐκκλησία ἐκλεκτὴ οὐκ ἔστιν. Antiochus: Χωρὶς τούτων Ἐκκλησία οὐ καλεῖται, et noster Ignatii interpres: « Sine his Ecclesia non vocatur, » omissis sequentibus illis: ὁ συνάθροισμα ἁγίων (sic enim legit Nydruccianus codex, non ἅγι, ut Augustanus), οὐ συναγωγὴ ὁσίων. Ib.

(30) Ἐξεμπλᾶριον τῆς ἀγάπης. Hoc vocabulo, a Latinis accepto, usus est Ignatius supra, in *Epistola ad Ephesios*; ut et infra quoque, in *Epistola ad Smyrναeos*. Ex utroque vero interprete legendum hic apparet: τῆς ἀγάπης ὑμῶν. Ib.

(31) Οὗ αὐτὸ τὸ κατὰστημα μεγάλη μαθητεία, ἣ δὲ πραότης αὐτοῦ δύναμις. Jo. Damascenus *Parallel.* lib. III, cap. 30, ex Ignatio citat ista: « Juvenis mansuetus multa suffert. Canities senum clementia: vita autem eorum cognitio vera; » quæ in nostris Ignationis non invenimus: nisi fortassis in hoc Trallianorum episcopi encomio aliquod illorum animadverti possit vestigium, cui addendus et locus iste, Sapientiæ IV, 8, 9: Πολιὰ δὲ ἐστὶν ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων, καὶ ἡλικία γέρας βίος ἀκηλίδωτος. « Canities autem est prudentia hominibus et ætas senectutis, vita immaculata. » Ib.

(32) Ἦν λογιζομαι. Græcus codex Nydruccianus ὃν legit, et Latinus Baliolensis, « quem. » Ib.

IV. Ἄλλ' ἐμαυτὸν μετρώ, ἵνα μὴ ἐν καυχῇσι ἀπό-
λωμαι. Καλὸν δὲ τὸ ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθαι. Κἂν ἐρῶ-
μένος ὦ (33) τὰ κατὰ Θεὸν, πλεῖν με δεῖ φοβεῖσθαι,
καὶ μὴ προσέχειν τοῖς εἰκῆ φυσιοῦσί με· οἱ γὰρ με
ἐπαινοῦντες, μαστιγοῦσιν. Ἄλλ' οὐκ οἶδα εἰ ἄξιός
εἰμι (34)· ὁ γὰρ ζῆλος τοῦ ἐλθροῦ πολλοῖς μὲν οὐ
φαίνεται, ἐμὲ δὲ πολεμεῖ (35). Χρηζῶ οὖν πραότη-
τος (36), ἐν ἧ καταλύεται ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου
ὁ διάβολος.

V. Μὴ γὰρ οὐκ ἐβουλόμην ὅμιν μυστικώτερα γρά-
ψαι (37) ; ἀλλὰ φοβοῦμαι, μὴ νηπίοις οὖσιν ὅμιν
βλάβην παραθῶμαι· καὶ σύγγνωτέ μοι· μὴ, οὐ δυνη-
θέντες χωρῆσαι τὴν ἐνέργειαν, στραγγαλωθῆτε. Καὶ
γὰρ ἐγὼ οὐ καθ' ὅτι δέδεμαι, καὶ δύνάμαι νοεῖν τὰ
ἐπουράνια (38), καὶ τὰς ἀγγελικὰς τάξεις, καὶ τὰς
τῶν ἀγγέλων (39) καὶ στρατειῶν ἐξαλλαγὰς, δυνά-
μεων τε καὶ κυριοτήτων διαφορὰς, θρόνων τε καὶ
ἐξουσιῶν παραλλαγὰς, αἰώνων τε μεγαλότητας (40),

⁹⁹ I Cor. i, 31 ; Maximus, *Loc. comm.* serm. 43 ; Damascenus, *Parall.* ii, 35. ¹ Præpon. ἀγνῶ μὲν γὰρ
τὸ παθεῖν. ² Damascenus, *Parall.* iii, 30 ; Antonius, *Melissæ* ii, 84. ³ f. ἐδύναμην. ⁴ ms. ἀρχαγγέλων,

(33) Κἂν ἐρῶμένος ὦ. Citatur hic locus, non
quidem in *Melissæ* lib. ii (ut hic adnotavit More-
lius), sed in Maximii *Locis communibus*, serm. 43,
et Jo. Damasceni *Parallelis*, lib. ii, cap. 35, licet
negatio μὴ (quæ non solum in Græco Augustano
et Nydprucciano, sed etiam in utroque vetere La-
tino interprete exstat) ante verbum προσέχειν posita
non reperiatur. Ita enim apud Maximum Græca se
habent : Κἂν ἐρῶμένος ὦ τὰ κατὰ Θεὸν, πλεῖν με
δεῖ φοβεῖσθαι, καὶ προσέχειν τοῖς εἰκῆ φυσιοῦσί με·
ἐπαινοῦντες γὰρ με, μαστιγοῦσι. « Cum in rebus
divinis firmus ac robustus fuero, tum vehementius
timeam oportet, ab iisque caveam, qui me incas-
sum inflant. Qui enim me laudant, flagris me affi-
ciunt. » USSER.

(34) Ἄλλ' οὐκ οἶδα εἰ ἄξιός εἰμι. Sententia, a
qua adversative ista pendet, hodie desideratur in
Græco, sed suppleri potest ex utroque vetere La-
tino interprete. Si enim in vulgato invenitur :
« Eligo enim pati ; » vel, ut in ms. Magdalenensi
legitur : « Eligo quidem pati, » in altero vero :
« Diligo enim quidem pati. » Ib.

(35) Ἐμὲ δὲ πολεμεῖ. Ita codex uterque Græcus,
Augustanus et Nydpruccianus. Sed Guil. Morelius,
vel ἐμὲ δὲ πολεμοῖ, vel ἐμοῖ δὲ πολεμεῖ, legendum
censet. Ib.

(36) Χρηζῶ οὖν πραότητος. Huic sententiæ in
Damasceno impresso subduntur aliæ quasi Ignatii
quoque. Evagrii tamen sunt : ut didici ex præstan-
tissimis membranis collegii Claromontani, quæ sic
habent : Εὐαγγελίου. Νέος πραύς, πολλὰ ὑποφέρει.
Τοῦ αὐτοῦ. Ἠολιά γερόντων πραότης· ζωὴ δὲ αὐτῶν
γνώσις ἀληθείας. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐδέμια τῶν ἀρετῶν
οὕτως πέφυκε τίκτειν τὴν σοφίαν, ὡς πραότης. Cot.

Ibidem. Χρηζῶ οὖν πραότητος, ἐν ἧ καταλύε-
ται ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου ὁ διάβολος. Cita-
tur hæc sententia a Joanne Damasceno, in *Parallel.*
lib. xxx et Antonio monacho, in *Melissæ* lib. ii,
serm. 84, ubi pro πραότητος, legitur πραύτης :
et diaboli quoque nomen habetur additum, quod a
nostro abest interprete. USSER.

(37) Μὴ γὰρ οὐκ ἐβουλόμην ὅμιν μυστικώτερα
γράψαι. Vet. vulgat. : « Nunquid non poteram vo-
bis secretiora scribere ? » Anglican. : « Nonne
possum vobis supercælestia scribere ? » Ib.

(38) Μὴ, οὐ δυνηθέντες χωρῆσαι τὴν ἐνέρ-
γειαν, στραγγαλωθῆτε. Καὶ γὰρ ἐγὼ οὐ, καθ' ὅτι
δέδεμαι, καὶ δύνάμαι νοεῖν τὰ ἐπουράνια. Vet.
vulgat. : « Quia non valetis ferre onera vinculo-
rum ; quemadmodum ego vinctus sum. Et possum

IV. Sed meipsum metior, ne gloriando peream.
Porro in Domino gloriari, bonum est ⁹⁹. Quamquam
in iis quæ Dei sunt corroboratus sim, altamen plus
mihi timendum est, nec animus illis intendendus
qui frustra me inflant ; qui enim me laudant, flagel-
lant. Nam diligo quidem pati : at nescio an dignus
sim ; zelus quippe inimici multis non apparet ; me
autem oppugnat. Opus itaque mihi mansuetudine,
qua destruitur princeps sæculi hujus diabolus ².

V. Nunquid non poteram magis mystica vobis
scribere ? at ne parvulis vobis damnum inferam
metuo ; et mihi ignoscite ; ne vim illorum capere
non valentes, strangulemini. Etenim ego non quia
vinctus sum, et cælestia intelligere possum, ange-
licos ordines, et archangelorum et militiarum dis-
crimina, virtutum dominationumque differentias,
thronorum potestatumque distantias, sæculorum
magnitudines, cherubinorum et seraphinorum ex-

quidem intelligere cælestia. * Anglican. : « Ne forte,
non potentes capere, strangulemini. Etenim ego,
non secundum quodcumque ligatus sum (οὐ καθ' ὅτι οὖν
δέδεμαι), sed potens scire cælestia. » Guil. Morelius :
« Ne qui efficaciam hanc continere non potestis,
strangulemini ; nam et ego non quemadmodum
vinctus sum, ita cælestia intelligere possum ; »
eodemque fere modo, Hieron. Vairlenius : « Ne vim
mysteriorum minime capientes strangulemini. Ete-
nim et ego, non quatenus vinctus sum, etiam cæ-
lestia intelligere possim, » ac si Ignatius « ex in-
nata sibi humilitate dixisset, se non perinde ac
vinciri potuit, etiam posse intelligere cælestia :
quemadmodum apostoli videlicet, quibus utrumque
contigit ; ut et ipsi a tyrannis vincirentur, et a Deo
cælestia intelligerent. Illud enim καὶ δύνάμαι signi-
ficat etiam possum, ita possum. Qui sensus est fa-
cillimus, maximeque obvius, et modestiæ sanctis-
simi martyris longe convenientissimus. Alioqui non
reperitur, quo illa negationis particula οὐ referat-
ur. » Hæc, in Apologiæ pro scriptis Ignatii cap. 2.
Petrus Halloixius. Ib.

(39) Καὶ τὰς ἀγγελικὰς τάξεις, καὶ τὰς τῶν ἀν-
γέλων, etc. Quia præcesserat ἀγγελικὰς, et « ar-
changelorum », Latinus codex habebat, pro τῶν ἀν-
γέλων (quod et in Augustano et in Nydprucciano
codice legitur). Guil. Morelius τῶν ἀρχαγγέλων sub-
stituit. Porro de ordinum angelicorum numero et
nominibus, meminit pseudo-Dionysius in *Hierar-
chiæ cælestis* capite 6 et 7, atque *Ecclesiasticæ* ca-
pite 1, de regno vero Domini, potentia et incom-
parabilitate (quorum in fine hujus periodi sit men-
tio) in libri *De divinis nominibus* capite 12, agit
idem. Eoque respexisse hic Ignatium, nonnulli au-
tumant. Contra Baronius (ad annum 109, § 35)
« ipsum Ignatium primum in Ecclesia » fuisse cen-
set « qui nomina novem ordinum angelorum una
conjunxerit. » At in Anglicani interpretis codice,
qui ab interpolatoris assumptis liber esse solet,
novenarium hunc ordinum angelicorum numerum
frustra quæsieris. Pro his enim, et quæ sequuntur
omnibus, usque ad τὸ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ἀπ-
ράβητον, habet tantum : « loci positiones, et consti-
tutiones, principationes, visibiliaque et invisibilia, »
ubi ad locum Pauli Coloss. i, 16, auctorem simpli-
citer respexisse non est dubium : ne eum ut ἄ μὴ
ἐώρακεν ἐμβρατεύοντα (quo nomine ejusmodi ange-
licos in eadem Epistola perstrinxit Apostolus) incu-
sare necesse habemus. Ib.

(40) Αἰώνων τε μεγαλότητας, « Pro αἰώνων, ve-

cellentias, Spiritus sublimitatem et Domini regnum, et super omnia incomparabilem Dei omnipotentis majestatem; hæc cum noverim, non tamen ideo perfectus sum, aut discipulus, qualis Paulus et Petrus: multa enim mihi desunt, ne a Deo absim⁵.

VI. *Obsecro itaque vos, non ego, sed charitas Jesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti eadem sententia, et eadem mente.* «Sunt enim nonnulli vaniloqui et mentium seductores, non Christiani, sed Christi imitatores, fraude circumferentes Christi nomen, et adulterantes verbum⁷ Evangelii, ac erroris venenum permiscentes dulci appellationi; velut mulso acenitum temperantes: ut qui biberit, suavissimi saporis gustu deceptus, incaute morte conficiatur. Monet quidam veterum: «Nemo bonus dicatur, qui malum bono admiscet.⁸ Coquuntur namque Christum, non ut Christum annuntient, sed ut Christum damnent, ac rejiciant: et [legem proferunt], non [ut] legem statuunt, sed ut legi contraria annuntient. Nam Christum a Patre alienant, legem vero a Christo; nativitatem ex Virgine calumniantur; erubescunt crucem, passionem negant; nec resurrectionem credunt; ignotum Deum introducunt: Christum ingenuum esse censent; Spiritum vero sanctum nec esse confitentur¹⁰. Quidam autem co-

⁵ *Const. ap. l. viii, 42.* ⁶ *I Cor. i, 10.* ⁷ *II Cor. ii, 17.* ⁸ *Const. ap. vi, 13* ⁹ *locum supple ex vet. interpret.* ¹⁰ *Const. ap. c. 26 et 40.*

tus interpretes Θρόνων legit: rectius, opinor; vide tamen num αρχών, quarum Paulus meminit, ad Coloss. i, » Ita ad hunc locum adnotat Guil. Morelius, qui tamen (ut et eum secutus Mart. Maestrius) in eo fallitur, quod veterem interpretem Θρόνων hic legisse existimat. Thronorum enim mentio jam præcesserat, quos ille sedium expressit nomine; æternorum autem magnificentias hic commemorat, ac si αἰώνων legisset, pro αἰώνων. Æonum vero istorum neque in Scriptura sacra, neque in veterum vel Hebræorum vel Christianorum scriptis ulla occurrit mentio, nisi in Valentini forte et Gnosticorum schola; quorum de triginta Æonum sublimitatibus, ex Irenæo et Tertulliano, notæ sunt fabulæ. « Non puto corruptorem hunc (ait hic Vedelius noster) qui hæc inseruit, Valentinianum fuisse: credibile tamen est imperitum hominem, cui id Æonis nomen forte auditum fuerat, nescium in eo hæreticum venenum latere, id inter cætera cælestia, quæ hic memorantur, locasse. » Usser.

(41) Ταῦτα γινώσκων ἐγὼ, οὐ πάντως ἤδη τετελείωμαι (vel ut alii habent, οὐ παντὸς ἤδη τετελείωμαι), ἢ μαθητὴς εἰμι: οἷος Παῦλος καὶ Πέτρος: πολλὰ γὰρ μοι λείπει, ἵνα Θεοῦ μὴ ἀπολείρωμαι. Anglican.: « Præter hoc jam et discipulus sum. Multa enim vobis (leg. nobis) deficient, ut Deo non deficiamus. » Vet. vulgat. ut in Græco: « Hæc igitur ego cognoscens, non omnino perfectus sum; aut discipulus esse possum, qualis Paulus et Petrus. Multum enim mihi restat, ne a Deo derelinquar. » Prima autem illa verba (quæ ab Anglicano absunt interprete) ita interpretatur (in loco jam citato) P. Halloixius « Hæc ego licet cognoscerem, tamen non statim omnino perfectus essem; » quomodo solemus dicere: « Nescio quæ a me sciscitamihi: et sciens, dicere non possum. » id est; etsi scirem, dicere mihi non liceret: « Non habeo, quæ a me petitis: et habens, dare non possum; quia non expedit, » id est, etiamsi haberem. Ib.

Α τῶν τε Χερουβείμ καὶ Σεραφεείμ τὰς ὑπεροχὰς, τοῦ τε Πνεύματος τὴν ὑψηλότητα, καὶ τοῦ Κυρίου τὴν βασιλείαν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ἀπαράθετον ταῦτα γινώσκων ἐγὼ, οὐ πάντως ἤδη τετελείωμαι, ἢ μαθητὴς εἰμι οἷος Παῦλος καὶ Πέτρος: πολλὰ γὰρ μοι λείπει, ἵνα Θεοῦ μὴ ἀπολείρωμαι (41).

VI. *Προσκλιθὼ οὖν ὑμᾶς, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ἡ ἀγάπη Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε* (42) πάντες, καὶ μὴ ᾗ ἐν ὑμῖν σχίσματα: ἦτε δὲ κατηρητισμένοι τῇ αὐτῇ γνώμῃ, καὶ τῇ αὐτῇ νοί. Εἰσὶ γὰρ τινες ματαιολόγοι καὶ φροναπάται, οὐ Χριστιανοὶ ἀλλὰ Χριστέμποροι (43), ἀπάτῃ περιφέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὸν ἰὸν προσπλέκοντες τῆς πλάνης τῇ γλυκαίᾳ προσηγορίᾳ: ὡσπερ οἶνομέλιτι (44) κίονιον κεραυνόντες ἵνα ὁ πίνων, τῇ γλυκυτάτῃ (45) κλαπέις ποιότητι τὴν γευστικὴν αἴσθησιν, ἀφυλάκτως τῷ θανάτῳ περιπαρῆ. Παραινεῖ τις τῶν παλαιῶν Μηθεῖς ἀγαθὸς λεγέσθω (46), κακῷ τὸ ἀγαθὸν κεραυνός. Λέγουσι γὰρ Χριστὸν, οὐκ ἵνα Χριστὸν κηρύξωσιν, ἀλλ' ἵνα Χριστὸν ἀθετήσωσι⁹ καὶ οὐ νόμον συστήσωσιν, ἀλλ' ἵνα ἀνομίαν καταγγείλωσι (47). Τὸν μὲν γὰρ Χριστὸν ἀλλοτριούσι τοῦ Πατρὸς (48), τὸν δὲ νόμον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐκ (49) Παρθένου γέννησιν διαβάλλουσιν: ἐπαισχυνόμενοι τὸν σταυρὸν, τὸ πάθος ἀρνοῦνται, καὶ τὴν ἀνάστασιν οὐ πιστεύουσι: τὸν Θεὸν ἄγνωστον εἰσηγοῦν-

⁵ *Const. ap. l. viii, 42.* ⁶ *I Cor. i, 10.* ⁷ *II Cor. ii, 17.* ⁸ *Const. ap. vi, 13* ⁹ *locum supple ex vet. interpret.*

C (42) ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε. Pro hoc loco, ex I Corinth. i, 10, desumpto, et reliquis quæ sequuntur usque ad finem hujus sectionis, in nostro interprete habentur ista: « Solo alimento Christiano utamini: ab aliena autem herba recedite, quæ est hæresis, quæ et inquinatis implicat Jesum Christum, quemadmodum mortiferum pharmacum dantes cum vino mellito; quod qui ignorat, delectabiliter accipit et in delectatione mala moritur. » Ib.

(43) Χριστέμποροι. Ita et judaizantes Χριστεμπόρους idem interpolator in *Epistola ad Magnesianos* nominaverat, et τὸν λόγον καπηλεύοντας. Ib.

(44) Οἶνομέλιτι. « Oenomelli: » ut vetus vulgatus interpretes expressit. Sic enim habent libri ms. non, « puro melli, » ut editi. Οἶνομελι: enim mulsum denotat, sive vinum mellitum, ut ex altero interprete reddidimus. Ib.

(45) Γλυκυτάτῃ. Ita codex Nydruccianus: ubi Augustanus, γλυκυτάτου. Interpungendus autem locus est, ut in Moreliana editione. Τῇ γλυκυτάτῃ κλαπέις ποιότητι τὴν γευστικὴν αἴσθησιν, ἀφυλάκτως, etc., ubi in Latina editione, « gustabilem sensum, » ex mss. restituiimus; pro quo « sensuales illecebras, » Jacobus Faber substituerat. Ib.

(46) Λεγέσθω. Ita etiam codex Nydruccianus, una cum vetere vulgato interprete: non λογέσθω, ut habet Valentini Pacæi editio, vel λογιζέσθω, quod ex illa corrupta lectione restitui posse conjiciunt alii. Ib.

(47) Καὶ οὐ νόμον συστήσωσιν, ἀλλ' ἵνα ἀνομίαν καταγγείλωσιν. Ita Græcus codex uterque, et Nydruccianus et Augustanus. Vet. vulgat Latin.: « Et legem proferunt, non ut legem statuunt, sed ut legi contraria annuntient. » Ib.

(48) Χριστὸν ἀλλοτριούσι τοῦ Πατρὸς. Christum alienant a Patre; hoc est, aliam a Patre essentiam habere dicunt. Vedel. Ib.

(49) Καὶ τὴν ἐκ. Conjunctionem, quæ a codice Augustano aberat, ex Nydrucciano et vetere vulgato

καὶ τὸν Χριστὸν ἀγέννητον νομίζουσι, τὸ δὲ Πνεῦμα, οὐδὲ ὅτι ἐστὶν ὁμολογοῦσι. Τινὲς δὲ αὐτῶν, τὸν μὲν Υἱὸν φιλὸν ἄνθρωπον εἶναι λέγουσι· ταῦτόν δὲ εἶναι Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα (50) ἅγιον· καὶ τὴν κτίσιν, ἔργον Θεοῦ οὐ διὰ Χριστοῦ (51), ἀλλ' ἐτέρου τινὸς ἀλλοτρίας δυνάμεως.

VII. Ἀσφαλίξεσθε οὖν τοὺς τοιοῦτους, ἵνα μὴ λάβητε βρόχον ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς· καὶ τὸν βίον ὑμῶν ἀπρόσκοπον τίθεσθε (52) πᾶσιν ἀνθρώποις, ἵνα μὴ γένησθε παγὶς τῇ σκοπιᾷ¹¹ (53), καὶ ὡς δίχτυον ἐκτεταμένον. Ὁ μὴ ἰώμενος γὰρ ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἔργοις ἑαυτοῦ, ἀδελφός ἐστὶ τοῦ λυμαινομένου ἑαυτόν. Ἐὰν οὖν καὶ ὑμεῖς ἀποηῆσθε φουσίωσιν, ἀλαζονείαν, τύφον, ὑπεροψίαν, δυνατόν ὑμῖν ἐστὶν εἶναι ἀχωρίστοις¹² Θεοῦ (54). Ἐγγὺς γὰρ ἐστὶ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν· καὶ Ἐπὶ τίνα, φησὶν, ἐπιδύσω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; Αἰδεῖσθε δὲ καὶ τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν, ὡς Χριστὸν, καθ' ὃ ὑμῖν οἱ μακάριοι διατάξαντα ἀπόστολοι (55). Ὁ ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου ὢν, καθαρὸς ἐστὶ (56)· διὸ καὶ ὑπακούει τῷ ἐπισκόπῳ (57) καὶ τοῖς πρεσβυτέροις· ὁ δὲ ἐκτὸς ὢν, οὗτος ἐστὶν ὁ χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων τι πράσσει (58)· ὁ τοιοῦτος μεμλάνεται τῇ συνειδήσει, καὶ ἐστὶν ἀπίστου χείρων· Τί γὰρ ἐστὶν ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἢ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐπέκεινα πάντων κρατῶν, ὡς οἶόν τε ἄνθρωπον κρατεῖν μιμητῆρ γινόμενον κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ; Τί δὲ πρεσβυτέριον (59), ἀλλ' ἢ σύστημα ἱερὸν,

¹¹ ms. τῆς σκοπιᾶς. ¹² Ose. v, 1. ¹³ Prov. xviii, 9. ¹⁴ al. ἀχωρίστους. ¹⁵ Psal. lxxxiv, 10. ¹⁶ Isa. lxvi, 2. ¹⁷ al. καθά. ¹⁸ I Tim. v, 8. ¹⁹ Const. ap. ii, 11, 20, 25, 26, 30, etc. I. inf. ad Phil. 4.

Latino interprete restituimus. USSER,

(50) Ταῦτόν δὲ εἶναι Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα. Taxat hæreticorum dogma, qui non distinguebant essentiam divinam in tres personas, sed unam dicebant esse personam tantum. Vedel. Id.

(51) Καὶ τὴν κτίσιν, ἔργον Θεοῦ οὐ διὰ Χριστοῦ. Ita legit Nydpruccianus codex: non ἔργων, ut habet Augustanus. Vet. vulgat. « Et creaturam non onera Dei esse per Christum dicunt. » in sequentis vero sectionis initio, ubi Tigurina, Basileensis et Plantiniana editiones habent tantum: Ἀσφαλίξεσθε οὖν τοὺς τοιοῦτους, in Morellii, Mæstræi et Vedelii editionibus præpositio est addita: Ἀσφαλίξεσθε οὖν πρὸς τοὺς τοιοῦτους. Id.

(52) Τίθεσθε. Ita codex Nydpruccianus: non, ut Augustanus. τίθεσθαι. Vet. vulgat. Latin. « opponite, » ut habent libri editi, vel « apponite, » ut ex mss, nos exhibuimus. Id.

(53) Ἴνα μὴ γένησθε παγὶς τῇ σκοπιᾷ. Ita habet Græcus uterque, et Nydpruccianus, et Augustanus; nisi quod in hoc legatur, γένητε. Vet. vulgat. Latin. « ne efficiamini muscipula explorationis. » Non est autem dubium respexisse hic interpolatorem Ignatii ad locum illum Oseæ v, 1: Παγὶς ἐγένεθ' ὅτε τῇ σκοπιᾷ, καὶ ὡς δίχτυον ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ Ἰταβύριον, quod si animadvertisset doctissimus Vedelius, haudquaquam textum Græcum corruptum esse putasset, et σκοτία pro σκοπιᾷ legisset. Id.

(54) Δυνατόν ὑμῖν ἐστὶν εἶναι ἀχωρίστοις (vel, ἀχωρίστους, ut legunt alii) Θεοῦ. Vet. vulgat. Latin. « possibile erit vobis inseparabiles esse a Deo, ac si legisset ἔπειτα, pro ἐστίν. Noster vero Interpres legit hic: « Hoc autem erit vobis non inflatis, et existentibus inseparabilibus a Deo Jesu Christo, et episcopo, et ordinibus apostolorum, » omissis reliquis

rum, Filium quidem purum hominem esse dicunt, eundem vero esse Patrem, Filium, et Spiritum sanctum: et creaturas opus esse Dei, non per Christum, sed cujusdam alterius, qui sit ab aliena potestate.

VII. Hos igitur cavete, ne laqueum accipialis animabus vestris: et facite ut vita vestra nulli hominum scandalo sit, ut ne fiat laqueus speculationi, et sicut rete expansum¹². Qui enim non medetur sibi in operibus suis, frater est perdentis seipsum¹³. Si itaque et vos abjeceritis tumorem animi, arrogantiam, fastum, despicionem; poteritis inseparabiles esse a Deo. Prope enim est Dominus timentibus eum¹⁴.; et: Super quem respiciam, inquit, nisi super humilem et quietum, et timentem sermones meos¹⁵? Reveremini autem episcopum vestrum sicut Christum, quemadmodum beati vobis præceperunt apostoli. Qui intra altare est, mundus est: quare et obtemperat episcopo ac presbyteris: qui vero foris est, hic is est, qui sine episcopo et presbyteris et diaconis quidpiam agit; atque ejusmodi, inquinatam habet conscientiam, et infideli deterior est¹⁶.¹⁷ Quid enim aliud est episcopus, quam is qui omnem principatum et potestatem ultra omnes oblinet, quoad licet oblinere homini qui pro viribus imitator Christi Dei est factus? Quid vero presbyterium aliud est, quam sacer cœtus, consiliiarii et assessores episcopi? Quid vero diaconi, quam

C interjectis, usque ad, ὁ ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου. Id.

(55) Καθ' ὃ ὑμῖν οἱ μακάριοι διατάξαντα ἀπόστολοι. Ita codex Nydpruccianus: ubi Augustanus legit, καθά ἡμῖν. Cum altero vero consentit vetus vulgatus Latinus interpres, locum ita reddens: « secundum quod vobis beati apostoli præceperunt; » de quo præcepto videnda Prolegomena nostra, cap. 10. Id.

(56) Ὁ ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου ὢν, καθαρὸς ἐστὶ. Ita supra in Epistola ad Ephesios idem: Ἐὰν μὴ τις ἐντὸς ἢ τοῦ θυσιαστηρίου, ὑστρεῖται τοῦ ἄρτου τοῦ Θεοῦ. « Nisi quis intra altare sit, privatur pane Dei. » hoc est, intra sacrarium: de quo vid. supra, in Epist. ad Magnesianos; vel, intra cœtum fidelium: de quo Clemens Alexandrinus, lib. vii Stromatum: Ἐστὶ γοῦν τὸ παρ' ἡμῖν θυσιαστήριον ἐνταῦθα τὸ ἐπίγειον, τὸ ἄθροισμα τῶν ταῖς εὐχαῖς ἀνακειμένων, μίαν ὡσπερ ἔχον φωνὴν τὴν κοινὴν καὶ μίαν γνώμην. « Est igitur altare illud quod apud nos hic est in terris, cœtus ille eorum qui precibus dicati sunt, unam quasi vocem communem habens et mentem unam. » Id.

(57) Ὑπακούει τῷ ἐπισκόπῳ. Vet. vulgat. « obedite episcopo vestro. » Id.

(58) Ὁ δὲ ἐκτὸς ὢν, οὗτος ἐστὶν ὁ χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν διακόνων τι πράσσει. Vet. vulgat. « Qui vero extra altare est constitutus, extra episcopum est et presbyteros et diaconos aliquid agens. » Vel ut in ms. Magdalenensi legitur: « Qui enim extra altare est, ipse utique extra episcopum est, » etc. Anglican. « Qui vero extra altare est, non mundus est: hoc est, qui sine episcopo et presbytero et diacono operatur aliquid. » Id.

(59) Τί δὲ πρεσβυτέριον. Vet. vulgat. « Quid est

imitatores angelicarum virtutum? purum et inculpatum ministerium illi exhibentes, ut sanctus Stephanus beato Jacobo, Timotheus et Linus Paulo, Anacletus et Clemens Petro. Qui igitur his non obedierit, sine Deo prorsus, et impius fuerit, et Christi contemptor, constitutionisque ejus imminutor.

VIII. Ego autem hæc scribo vobis, non quod noverim tales aliquos inter vos: sed nec Deus permittat aliquando, ut quid tale ad aures meas perveniat; qui *proprio Filio suo non pepercit*²⁰ propter sanctam Ecclesiam; sed quod prospiciam insidias Mali, præmunio vos monitionibus, ut alios meos charissimos et fideles in Christo; politionem adversus pestilentem inobedientium morbum conservatricem vobis porrigens, qua morbum fugite, beneplacito Christi Domini nostri. Vos itaque mansuetudinem assumentes, estote imitatores passionum ejus, et charitatis qua dilexit nos, qui dedit semetipsum pro nobis redemptionis pretium, ut sanguine suo nos repurgaret a veteri impietate, et vitam daret nobis, qui jamjam ob malitiam nostram perituri eramus. Nemo itaque vestrum adversus proximum aliquid habeat. *Dimittite enim, inquit Dominus noster et dimittetur vobis*²⁴. Ne ansam detis gentibus, *ut non propter paucos insipientes verbum et doctrina blasphemetur*²⁵. *Væ enim, inquit propheta ex Dei persona, per quem nomen meum blasphematur in gentibus*²⁶.

IX. Obturate igitur aures vestras, cum vobis quispiam loquitur sine Jesu Christo, Filio Dei; qui natus est ex Davide; qui ex Maria; qui vere genitus

¹⁸ al. et ms. Ἀνάκλητος. ¹⁹ ms. διάθεσιν. ²⁰ Rom. viii, 32. ²¹ al. λυμικῆς. ²² al οἷς. ²³ al. μέλλουσιν. ²⁴ Matth. vi, 14; Marc. xi, 25. ²⁵ Tit. ii, 5 et I Tim. vi, 1. ²⁶ Isa. lii, 5; I. Const. ap. l. i, c. 10.

presbyterium? » (vel, ut in ms. Petaviano habetur: « Quid presbyteri? ») a quo recedens Vairlenius, et eum secutus Mæstræus, inepte reddidit: « Quid vero sacerdotium? » USSER.

(60) Μιμηταὶ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων. Vet. vulgat. « imitatores Christi, ministrantes episcopo, sicut Christus Patri. » Ib.

(61) Ἀνέγκλητος. Vel. Ἀνέγκλητος. Frequens lectionis varietas hæc est. Sic apud Photium Bibliothecæ codice 113, extremo, ubi libri excusi Ἀνέγκλητον, codex regis exhibet Ἀνέγκλητον. Cor.

Ibidem. Ἀνέγκλητος. Vet. vulgat. « Anacletus; » D vocabulo Latinis magis noto. Ib.

(62) Ἦς ὑμεῖς. Ita codex Augustanus. Nydrucianus, οἷς, rectius ὡς Ib.

(63) Εὐδοκία Χριστοῦ. Codex Nydrucianus: εὐδοκία γὰρ αὐτῆ Χριστοῦ. Vet. vulgat. Latin. « beneplaciti » (ut nos ex duobus mss. Oxoniensibus exhibuimus) vel, « beneplacentes (ut habent libri editi) in Christo. » Ib.

(64) Γίνεσθε μιμηταὶ παθημάτων. « Christi, » addit vetus vulgatus Latinus. Noster vero interpret pro his, et quæ ad hujus sectionis finem usque sequuntur, habet ista: « recreate vosmetipsos in fide, quod est caro Domini; et in charitate, quod est sanguis Jesu Christi. » Ib.

(65) Καθαρίσῃ ἡμᾶς παλαιᾶς δυσσεβείας. Vet. Latin. « mundaret antiquæ impietatis » (ut legunt mss.) vel (ut, correcto hoc Græcismo, editores evulgarunt) « mundaret ab antiqua impietate. » Ib.

Α σόμβουλοι καὶ συνεδρευταὶ τοῦ ἐπισκόπου; Τί δὲ δῆκονοι, ἀλλ' ἢ μιμηταὶ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων (60); λειτουργοῦντες αὐτῷ λειτουργίαν καθαρὰν καὶ ἄμωμον, ὡς Στέφανος ὁ ἅγιος Ἰακώβῳ τῷ μακρῷ καὶ Τιμόθεος καὶ Λίνος Παύλῳ, καὶ Ἀνέγκλητος. (61)¹⁸ καὶ Κλήμης Πέτρῳ. Ὁ τοίνυν τούτων παρακούων, ἄθεος πάντων εἴη ἂν, καὶ δυσσεβῆς, καὶ ἀθετῶν Χριστὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ διάταξιν¹⁹ σμικρύνων.

VIII. Ἐγὼ δὲ ταῦτα ὑμῖν ἐπιστέλλω, οὐχ ὅτι ἔγνω τοιοῦτους τινὰς ἐν ὑμῖν, ἀλλὰ μήδε συγχωρήσειεν ποτε ὁ θεὸς τοιοῦτον εἰς ἀκοὰς ἔλθειν τὰς ἐμὰς, ὁ μὴ φεισάμενος τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν· ἀλλὰ προορῶν τὰς ἐνέδρας τοῦ Πονηροῦ, ταῖς παραγγελίαις προοφαλίζομαι ὑμᾶς, ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ καὶ πιστὰ ἐν Χριστῷ· προποτίζων ὑμᾶς τὰ συλλακτικὰ τῆς λυμικῆς²¹ τῶν ἀνοποτάκτων νόσου, ἧς²² ὑμεῖς (62) ἀποφεύγετε τὴν νόσον, εὐδοκία Χριστοῦ (63) τοῦ Κυρίου ἡμῶν· ὑμεῖς οὖν ἀναλαμβάνοντες πράγματα, γίνεσθε μιμηταὶ παθημάτων (64), καὶ ἀγάπης αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, δοὺς ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν λύτρον, ἵνα τῷ αἵματι αὐτοῦ καθαρίσῃ ἡμᾶς παλαιᾶς δυσσεβείας (65), καὶ ζωὴν ἡμῖν παράσχηται, μέλλοντα²³ (66) ὅσον οὐδέπω ἀπόλλυσθαι ὑπὸ τῆς ἐν ἡμῖν κακίας· μηδεὶς οὖν ὑμῶν (67) τι κατὰ τοῦ πλησίον ἐχέτω. Ἄφρατε γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν. Μὴ ἀφορμὰς δίδοτε τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα μὴ ὀλίγων τινῶν ἀφρόνων εἴνεκεν ὁ λόγος καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημηται (68). Οὐκί γὰρ, φησὶν ὁ προσφύτης, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ, δι' οὗ τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι.

C IX. Κωφώθητε οὖν (69), ὅταν ὑμῖν χωρὶς Ἰησοῦ Χριστοῦ λαλή τις, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ Δαβὶδ (70), τοῦ ἐκ Μαρίας· ὃς ἀληθῶς ἐγεννήθη καὶ ἐκ

(60) Μέλλοντα. Ambo codices Græci, et Augustanus et Nydrucianus, ta legunt, ad ἡμᾶς remotius referentes. Morelius vero, eumque secuti Mæstræus et Vedelius, eum ἡμῖν conjungentes, μέλλουσιν ediderunt. Ib.

(67) Μηδεὶς οὖν ὑμῶν, usque ad βλασφημηται. Hæc sententia, testimonio Servatoris (quod etiam in nostro non habetur interprete) prætermisso, citatur a Joan. Damasceno, libro iii *Parallelor.*, cap. 94, licet eam in Ignatio P. Halloixius non reperit. (*Apolog. pro script. Ignat.* cap. 7). Vid. Prolegomen. nostr. cap. 18. Ib.

(68) Ὁ λόγος καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημηται. Ita habent vulgatæ editiones ex Tit. ii, 5 et I Timoth. vi, 1. Noster vero interpret: « ea quæ in Deo multitudo: » sive, ut ex Damasceno reddidit Jacobus Billius. « multitudo sancta re divina quadam virtute prædita; » ut inter multitudinem sanctorum ac insipientium paucitatem, cujus mentio proxime præcesserat, instituatur hic antithesis. Ib.

(69) Κωφώθητε οὖν, usque ad ἐπιγελῶν καὶ καταχθονίων. Locus hic, ab interpolatoris assumptis liber, a Theodoro productus in dialogo 1, quem Ἄτρεπτον inscripsit. Collationem cum vulgato Ignatii textu et utraque veteri illius interpretatione in Prolegomen. cap 4, conspiciendam proposuimus. Vid. et cap. 11. Ib.

(70) Τοῦ γενομένου ἐκ Δαβὶδ. Theodoret. τοῦ ἐκ γένους Δαβὶδ, et noster Ignatii interpret: « qui ex genere David. » Ib.

Θεοῦ καὶ ἐκ Παρθένου, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως· οὐδὲ γὰρ ταῦτά, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ἀληθῶς ἀνέλαθε σῶμα· Ὁ Λόγος γὰρ σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐπολιτεύσατο ἀνευ ἁμαρτίας; ἔφαγε καὶ ἔπιεν ἀληθῶς· ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανεν (71) ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου· ἀληθῶς δὲ, καὶ οὐ δοκῆσει ἐσταυρώθη, καὶ ἀπέθανε, βλεπόντων οὐρανίων, καὶ ἐπιγείων (72), καὶ καταχθονίων· οὐρανίων μὲν, ὡς τῶν ἀσωμάτων φύσεων· ἐπιγείων δὲ²⁷, Ἰουδαίων καὶ Ῥωμαίων, καὶ τῶν παρόντων κατ' ἐκείνου καιροῦ ἀνθρώπων σταυρουμένου τοῦ Κυρίου· καταχθονίων δὲ, ὡς τοῦ πλήθους τοῦ ἀναναστάντος τῷ Κυρίῳ. Πολλὰ γὰρ, φησὶ, σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, τῶν μνημείων ἀνεψχθέντων· καὶ κατήλθεν εἰς ἄδην μόνος, ἀνῆλθε δὲ μετὰ πλήθους (73)· καὶ ἔσχισε τὸν ἀπ' αἰῶνος φραγμὸν (74), καὶ τὸ μεσότοιχον αὐτοῦ ἔλυσε· καὶ ἀνέστη διὰ τριῶν ἡμερῶν, ἐγείραντος αὐτὸν τοῦ Πατρὸς· καὶ τεσσαράκοντα (75) ἡμέρας συνδιατρίψας τοῖς ἀποστόλοις, ἀνελήφθη πρὸς τὸν Πατέρα· καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, περιμένων ἕως ἂν τεθῶσιν οἱ ἔχθροί αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Τῇ οὖν Παρασκευῇ (76), τρίτῃ ὥρᾳ ἀπόφασιν ἐδέξατο παρὰ τοῦ Πιλάτου (77), συγχωρήσαντος τοῦ Πατρὸς· ἕκτη ὥρᾳ ἐσταυρώθη· ἑννάτῃ ἀπέπνευσε· πρὸ ἡλίου δύσεως ἐτάφη (78)· τὸ Σάββατον ὑπὸ γῆν μένει ἐν τῇ μνημείῳ, ᾧ ἀπέθετο αὐτὸν Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθίας²⁸· ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ· Ὅσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἐστὶ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας (79)· περιέχει οὖν, ἡ μὲν παρασκευῇ, τὸ πάθος· τὸ Σάββατον, τὴν ταφὴν· ἡ Κυριακῇ, τὴν ἀνάστασιν.

X. Εἰ²⁹ δὲ (80), ὡσπερ τινὲς ἄθεοι ὄντες, τουτέ-

²⁷ Joan. i, 14; I. Const. ap. vi, 11. ²⁸ Joan. viii, 46. ²⁹ al. τε. ³⁰ Matth. xxvii, 52; I. Euseb. Hist. i, 13; Cyrill. Hieros. catech. 14; Gelas. Cyzic. Act. Conc. Nic. I. ii, c. 24; Euseb. ibid. ³¹ Hebr. x, 12, 13. ³² Const. ap. v, 14, 15, 19 et viii, 34. ³⁴ Matth. xii, 40. ³⁵ al. οἱ.

(71) Ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανεν. Theodoret. ἔδιώχθη, et noster etiam Ignatii interpres, « persecutionem passus est. » Usser.

(72) Οὐρανίων καὶ ἐπιγείων. Theodoret. Τῶν ἐπιγείων καὶ ἐπουρανίων. Id.

(73) Κατήλθεν εἰς ἄδην μόνος, ἀνῆλθε δὲ μετὰ πλήθους Pro μετὰ, in Mæstræi et Vedelii editionibus, male legitur κατὰ. Ex apocryphis vero illis Thaddæi sumpsit ista interpolator, quæ habentur apud Eusebium, lib. i Histor. ecclesiastic. capite ultimo. Κατέβη [εἰς τὸν ἄδην] μόνος, ἀνέβη δὲ μετὰ πολλοῦ ὄχλου. « Descendit [ad infernum] solus, ascendit autem cum grandi multitudine. » Ita Macarius Hierosolymitanus episcopus, in Actis concilii Nicæni, apud Gelasium Cyzicenum. (lib. i, cap. 23, al. 34.) Μόνος κατεβὼν μετὰ πλήθους ἀνῆλθε, et Cyrillus item Hierosolymitanus, in catechesi 14. meminit τοῦ μόνου μὲν καταβάντος εἰς ἄδην, πολλοῦ δὲ ἀναβάντος, ex Matth. xxvii, 52, dicit explicatione addita. Κατήλθε γὰρ εἰς τὸν θάνατον, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη δὲ αὐτοῦ. Id.

(74) Ἐσχισε τὸν ἀπ' αἰῶνος φραγμὸν. Ex iisdem Thaddæi apocryphis apud Eusebium loco citato: Διέσχισε φραγμὸν τὸν ἐξ αἰῶνος μὴ σχισθέντα. « Dirupit septum illud, quod a sæculo nemo diruperat. » Id.

A est ex Deo et ex Virgine verum non simili modo : nec enim eadem res est Deus et homo ; vere assumptum corpus : *Verbum enim caro factum est*²⁷ ; et vivit inter homines sine peccato : *Quis enim inquit, ex vobis arguet me de peccato*²⁸? vere edit ac bibit ; crucifixus et mortuus est sub Pontio Pilato ; vere autem et non sola opinione, crucifixus ac mortuus est, videntibus cælestibus, terrestribus, et subterraneis ; cælestibus quidem, nimirum, incorporeis naturis ; terrestribus vero, Judæis et Romanis, cæterisque hominibus qui tunc temporis cum crucifigeretur Dominus aderant ; subterraneis autem, ut iis qui plurimi cum Domino resurrexerunt. *Multa enim, inquit, corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*³⁰, monumentis apertis ; descendit ad infernum solus, regressus autem est cum multitudine ; et septum illud quod a sæculo erat, rupit, mediumque parietem illius destruxit ; ac intra triduum resurrexit, suscitante illum Patre ; tum quadraginta dies conversatus cum apostolis, assumptus est ad Patrem ; et *sedit a dextris ipsius, expectans, donec ponantur inimici ejus sub pedibus ipsius*³¹. ³² In Parasceve itaque, hora tertia sententiam accepit a Pilato, permittente id Patre ; sexta hora crucifixus est ; nona exspiravit ; ante solis occasum sepultus est ; Sabbato, sub terra in monumento remansit, in quo posuit eum Joseph ab Arimathia : illucescente Dominico die resurrexit ex mortuis, juxta id quod dixerat : *Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus*³⁴ : complectitur itaque Parasceve passionem Sabbatum sepulturam ; Dominica, resurrectionem.

X. Si vero, ut quidam athei, hoc est, increduli,

(75) Τεσσαράκοντα. Numerum hunc dierum, Act. i, 3, a Spiritu sancto expressum, vetus ignatii interpres hic omisit. Id.

(76) Τῇ οὖν παρασκευῇ. De tota hac sectione sententiam hanc fert Vedelius : « Hæc verba omni irreptitia sine dubio sunt. Primo quia apud pseudo-Clementem in *Constitutionibus* reperiuntur, lib. v, cap. 13. Secundo patet hæc verba hiatum facere, et interrumpere seriem orationis Ignatianæ, in qua verba quæ sequuntur hunc hiatum cohærere manifestum est cum iis quæ eum antecedunt. » Id.

(77) Τρίτῃ ὥρᾳ ἀπόφασιν ἐδέξατο παρὰ τοῦ Πιλάτου. Videnda Prolegomena nostra, cap. 11. Id.

(78) Ἐτάφη. Vet. vulgat. « de cruce depositus est, et sepultus in monumento novo. » Id.

(79) Οὕτως ἐστὶ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Tota hæc ἀπόδοσις a vetere Latina interpretatione abest in Petaviano, et duobus Oxoniensibus mss. et editione quæ Parisiis prodit anno 1498, et Argentinae anno 1502 ; sed ex Parisiensi editione anni 1515 eam reposuimus. In Græco vero Nydprucciano codice, pro καρδίᾳ, male hic legitur, κοιλίᾳ. Id.

(80) Εἰ δέ. Ita habet uterque codex Græcus. Augustanus et Nydpruccianus : consentiente etiam

aiunt, ipsum sola opinione, hominem natum esse, non autem revera corpus assumpsisse; et opinione mortuum non autem vere passum; cuius rei gratia ego vincitus sum, et opto cum feris pugnare? Frustra morior itaque. Igitur mandacia fingo de cruce Domini: et supervacue dixit propheta: *Videbunt in quem confixerunt: et plangent super se, quasi super dilecto*⁸⁶. Hi itaque non minus increduli sunt iis qui crucifixerunt eum. Ego vero non opinione tantummodo spem in eo habeo, qui pro me mortuus est; sed revera: mendacium enim alienum a veritate est.⁸⁷ Vere genuit igitur Maria corpus, habens in se Deum habitantem; et revera natus est Deus Verbum ex Virgine, vestitus corpore obnoxio iisdem passionibus nobiscum; vere conceptus est in vulva, qui omnes homines in vulva fingit: et corpus sibi fecit ex seminibus Virginis, sine viri tamen consuetudine; in utero gestatus est, sicut et nos, cerlis temporum curriculis; ac vere natus est, ut et nos et vere lacte nutritus est, ac cibo potaque com-

⁸⁶ al. τό. ^{86a} Zach. xii, 10. ⁸⁷ hæc citantur in *Chronico Alex.* p. 526. Confer *Const. ap.* viii, 12. ⁸⁸ hoc comma deest in cod. ms.

velere interprete incognito. Vetus vero vulgatus, « Quidam autem, » reddens, legisse videtur, ut dæ quod in suis quoque Græci textus editionibus Morelius et Mæstræus secuti sunt. USSER.

(81) Τῷ δοκῆσαι γεγενῆσθαι, etc. Ita legit uterque codex, Augustanus et Nydruccianus: hoc sensu, ut vult Morelius (qui ipse tamen legit τὸ δοκῆσαι γεγενῆσθαι): « Hoc ipso quod opinione factus ipse sit homo, non vere corpus assumpsisse: » quanquam τῷ δοκῆσαι rectius fortasse legeretur. Vetus vulgatus interpres hic habet « putative tantum fuisse hominem, et non verum corpus suscepisse; atque putative passum et mortuum. » Anglicanus vero: « secundum videri passum esse ipsum; ipsi existentes secundum videri; » ubi de passione, codex Augustanus simpliciter habet παπονθῆναι, Nydruccianus τῷ τε παπονθῆναι: cum integer sensus requirat, ut vel legatur, vel saltem intelligatur, τῷ τε δοκῆσαι παπονθῆναι. Ib.

(82) Ἐύχομαι θηριομαχῆσαι; δωρεάν οὖν ἀποθνήσκω. Alludit ad illud Apostoli, in I Corinth. xv. 31: Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω et versu sequente: Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομαχῆσα ἐν Ἐρέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος; Idem Ignatius, in *Epistola ad Romanos*: Ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης θηριομαχῶ, διὰ γῆς καὶ θαλάσσης. Ib.

(83) Σταυροῦ. Ita codex Nydruccianus, et vetus vulgatus Latinus: non σωτηρίου, ut ex Augustano Pacæus edidit, cuius erroris causam præbuisse compendio verbum scriptum σταυροῦ, adnotat hic Morelius. Ib.

(84) Ἐπὶ ἀγαπητῷ. Vetus vulgatus interpres amplius addit, ex loco illo propheta: *Et dolebunt dolore tanquam super primogenitum*. Ib.

(85) Ἀληθῶς τοίνυν, usque ad, ἡγέρθη τῶν νεκρῶν. Citantur ista in *Fastis Siculis* sive Constantinopolitano Chronico, quod Alexandrini Chronici nomine a Matthæo Radero est editum. Ib.

(86) Θεὸς Λόγος. Præclara illa σταύρασις, cuius mentionem facit Anastasius Ὁδηγοῦ cap. 12, inscriptionem habebat: Θεὸς (non Θεοῦ quod ediderunt) Λόγος ἐν σταυρῷ, καὶ ψυχὴ λογικῆ, καὶ σῶμα: sicut cernere etiam est in Regio ms. 1052, pervetusto, membranæ et optimæ notæ, necnon apud V. C. Petrum Lambecium lib. iii *Commentariorum* de Bibliotheca Cæsarea cod. 77, ubi delineatam habes illius Crucifixionis imaginem. At

Α σιν ἄπιστοι, λέγουσι, τῷ ⁸⁰ δοκῆσαι γεγενῆσθαι (81) αὐτὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀληθῶς ἐγεννηθῆναι σῶμα, καὶ τῷ δοκεῖν παπονθῆναι, παπονθῆναι οὐ τῷ ὄντι: τίνας ἔνεκεν ἐγὼ δάδαμι, καὶ εὐχομαι θηριομαχῆσαι; Δωρεάν οὖν ἀποθνήσκω (82): ἄρα καταψεύδομαι τοῦ σταυροῦ (83) τοῦ Κυρίου: καὶ περιττός ὁ προφήτης: Ὁφόνται εἰς ὃν ἐξακέντησαν, καὶ κόψονται ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἐπὶ ἀγαπητῷ (84). Οὐκοῦν ἄπιστοι αὐτοῖ, οὐκ ἤτερον τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν: ἐγὼ δὲ οὐ τῷ δοκεῖν ἔχω τὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῷ ὑπὲρ ἐμοῦ ἀποθνήσκοντι, ἀλλὰ τῷ ὄντι. Ἀληθείας γὰρ ἀλλότριον τὸ ψεῦδος: ἀληθῶς τοίνυν (85) ἐγέννησε Μαρία σῶμα, Θεὸν ἔνσικον ἔχον: καὶ ἀληθῶς ἐγεννήθη ὁ Θεὸς Λόγος (86) ἐκ τῆς Παρθένου, σῶμα ὁμοιοπαθὲς ἡμῖν ἡμερισμένος (87): ἀληθῶς γέγονεν ἐν μήτρῳ, ⁸⁸ ὁ πάντας ἀνθρώπους ἐν μήτρῳ διαπλάττων (88) καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ σῶμα ἐκ τῶν τῆς Παρθένου σπερμάτων (89) πλὴν ὕπνου ἀνευ ὀμιλίας ἀνδρός: ἐκροσφορήθη, ὡς καὶ ἡμεῖς, χρόνον περιόδους: καὶ ἀληθῶς ἐτάχθη, ὡς καὶ ἡμεῖς (90): καὶ ἀληθῶς ἐγα-

memoratus Regis liber solummodo representat crucem cum inscriptione. Id cum ego ostendissem Bibliothecæ Regiæ curatoris meritissimo Petro Carcavio, homini nunquam sine laude nominando, ut est ad juvandas litteras natus, meique perquam studiosus, jussit statim eam crucem incidi, prout jacet in exemplari, etiam cum mendis, et quo pacto subjunctam vides. Cot.



(87) Σῶμα ὁμοιοπαθὲς ἡμῖν ἡμερισμένος. Vet. vulgat. « corpus similiter nobis passibile sine peccato induens, » uli nos ex Magdalenensi et Petaviano codice edidimus: ubi Balliolensis habet « simile nobis: » et libri editi, omnino corrupte, « sine nobis, » id est (si Stapulensem textum depravatam interpretantem audire libeat) « sine humana operatione: sed divino operante Spiritu, imo et tota supersubstantiali Trinitate. » USSER.

(88) Ὁ πάντας ἀνθρώπους ἐν μήτρῳ διαπλάττων. Vet. vulgat. « et factus est in vulva: » sic enim habent mss. non iterum repetito « utero, » ut in libris editis. Ib.

(89) Σπερμάτων. Ita et codex Augustanus et Nydruccianus habet, una cum *Fastis Siculis*; non ἀνάκτων, ut de suo substituit Morelius, et eum secuti editores reliqui. Ib.

(90) Ἐκροσφορήθη, ὡς καὶ ἡμεῖς, χρόνων περιόδ-

λακτοτροφήθη, καὶ προφήτης κοινῆς καὶ πότου μετέσχεν, ὡς καὶ ἡμεῖς· καὶ τρεῖς δεκάδας ἐτῶν πολιτευσάμενος, ἐδαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου, ἀληθῶς, καὶ οὐ δοκῆσαι· καὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ποιήσας σημεῖα καὶ τέρατα, ὑπὸ τῶν ψευδο-Ιουδαίων καὶ Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος, ὁ κριτὴς ἐκρίθη, ἐμαστιγώθη, ἐπὶ κόρης ἐβραπίσθη (91), ἐνεπίσθη, ἀκάνθινον στέφανον καὶ πορφυροῦν ἱμάτιον ἐφόρησε, κατεκρίθη, ἐσταυρώθη ἀληθῶς (92), οὐ δοκῆσαι, οὐ φαντασία, οὐκ ἀπάτη· ἀπέθανεν ἀληθῶς, καὶ ἐπέφη, καὶ ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, καθὼς πρὸς προσήλυτο λέγων· Σὺ δὲ, Κύριε, ἀνάστησόν με, καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς· καὶ ὁ πάντοτε ἐπικαλῶν αὐτῷ Πατήρ, ἀποκρίθεις λέγει· Ἀνάστα, ὦ Θεὸς, κρινόν τὴν γῆν, ὅτι σὺ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Ὁ τοίνυν ἀναστήσας αὐτὸν Πατήρ, καὶ ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ἀγαρεῖ (93), οὐ χωρὶς τὸ ἀληθινῶς ζῆν οὐχ' ἔξει τις. Λέγει γάρ, ὅτι Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἄν ἀποθάνῃ (94), ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν, καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἄν ἀποθάνῃ, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Φεύγετε οὖν τὰς ἀθέτους αἱρέσεις· τοῦ δεαδύλου γὰρ εἰσιν ἐφευρέσεις, τοῦ ἀρχεκάκου ὄψεως, τοῦ διὰ τῆς γυναικὸς ἀπατήσαντος Ἀδάμ τὸν πατέρα τοῦ γένους ἡμῶν.

XI. Φεύγετε δὲ αὐτοῦ καὶ τὰς κακὰς παραφροσύναις, Σίμωνα τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ υἱόν, καὶ Μένανδρον, καὶ Βασιλίδην (95), καὶ ὅλον αὐτοῦ τὸν ὄρυγμαθῶν

³⁹ Psal. xl, 41. ⁴⁰ Joan. xi, 42. ⁴¹ Psal. lxxxi, 8. ⁴² I. Ignat. ad Trall. 9. ⁴³ Joan. xi, 25, 26.
⁴⁴ I. infer. ad Smyrn. 7. ⁴⁵ I. Polycarp. c. 7, et Iren. 3, 3.

δοῖς· καὶ ἀληθῶς ἐτέχθη, ὡς καὶ ἡμεῖς. Priori membro illud ἀληθῶς præponunt *Fasti Siculi*: posterius vero prorsus prætermittit velus vulgatus interpres. Pleraque tamen hic interpolator mutuatus est ex *Epistola ad Ephesios*, (supra.) Usser.

(91) Ἐπὶ κόρης ἐβραπίσθη. Hisce etiam præponunt *Fasti Siculi* ὑπὸ δούλων. Pro κόρης vero, κόρης rectius legeretur. Id.

(92) Ἐσταυρώθη ἀληθῶς. Addit vetus vulgatus interpres, « voluntarie complacens. » Id.

(93) Ἐγαρεῖ. Ita legit Græcus codex Nydpruceianus et vetus uterque Latinus interpres, non, ut Augustanus, ἀγαρεῖ, i. e. « colligat, » vel « congregabil. » Notandum autem est, in nostro interprete collocata esse hæc post verba illa, ἐγείραντος αὐτὸν τοῦ Πατρὸς, hoc modo: « Qui et vere resurrexit a mortuis, resuscitante ipsum Patre ipsius, et secundum similitudinem nos credentes ipsi sic resuscitabit Pater ipsius in Christo Jesu; sine quo verum vivere non habemus. » Deinde sequuntur illa, superius posita: Εἰ δὲ ὡςπερ τινὲς ἄθεοι ὄντες, τουτέστιν ἀπίστοι, λέγουσι, « Si autem, quemadmodum quidam sine Deo existentes, hoc est infideles, dicunt. » Id.

(94) κἄν ἀποθάνῃ. Abest hoc a veteri vulgato interprete Ignatii, et ab ipso textu Evangelii, Joan xi, 26, ubi etiam pro ζήσεται, quod hic sequitur, legitur οὐ μὴ ἀποθάνῃ. Id.

(95) Καὶ Μένανδρον καὶ Βασιλίδην. In hunc locum sæpe nominati Jacobus Usserius, illiusque assecla Joannes Dallæus notant errorem chronologicum; quod memoretur Basilides, qui post mortem Ignatii hæresim suam spargere cœperit sub imperio Adriani. Ego vero primum adverte, ab assulore peccatum fuisse adversus κριτήριον, dum Basilidem Alexandrinum memorat, et prætermittit ejus condiscipulum Saturninum Antiochenum, quem Ignatius episcopus Antiochiæ lubentius Menandro junxisset, τῷ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενομένῳ, ut Justinii

munii usus est, sicut nos; expletisque tribus annorum decadibus, vero baptizatus est a Joanne, non autem opinione: et postquam per triennium prædicasset Evangelium, et signa atque prodigia fecisset, a falsis Judæis et præside Pilato judex judicatus est, est flagellatus, alapis cæsus, consputus, spineam coronam purpureumque vestimentum portavit, condemnatus est; vere crucifixus fuit, non opinione, non phantasia, non impostura, vere mortuus, et sepultus est, ac resurrexit ex mortuis, sicut quodam loco orabat dicens: *Tu autem, Domine, resuscita me, et retribua illis* ³⁹; et qui semper exaudit cum Pater ⁴⁰, respondens inquit: *Surge, Deus, judica terram; quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus* ⁴¹. Pater itaque qui illum suscitavit, et nos per ipsam suscitabit; sine quo nemo consequetur vitam veram ⁴². Ait enim: *Ego sum vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: et omnis qui vivit et credit in me, et si mortuus fuerit, vivet in æternum* ⁴³. Fugite itaque impias hæreses: sunt enim diaboli inventa, serpentis illius qui mali primus auctor est, qui per mulieram decepit generis nostri parentem Adamum ⁴⁴.

XI. Fugite autem et malas illius propagines; Simonem primogenitum illius filium ⁴⁵; Menandrum Basilidem, totamque ipsius malitiæ turbam, ho-

martyris verba mea faciam. Quod autem spectat ad errorem in chronologia adnotatum, hanc in opinionem discessi, non adeo constare et patere de ortu Basilidianæ hæresis, ac viris doctis videtur. Quippe ab Epiphani hæresi 31, cap. 2, Valentinus tempore posterior sit Basilide; at supra ostendebamus Valentinum haberi posse Ignatii σύγγρονον. Præterea diserte Hieronymus in *Altercatione Luciferiani et Orthodoxi*, cap. 8, Basilidem miscet hæreticis apostolicorum temporum. Quid enim aliud, quæso, sibi volunt hæc: « Apostolis adhuc in sæculo superstibus, adhuc apud Judæam Christi sanguine recenti, phantasma Domini corpus asserebatur, » etc. « Tunc Simon Magus, et Menander discipulus ejus, Dei se asseruere virtutes. Tunc Basilides summum Deum Abraxas cum trecentis sexaginta quinque editionibus commentatus est. Tunc Nicolaus, qui unus de septem diaconis fuit, die noctuque nuptias faciens, obscenos et auditu quoque erubescendos coitus somniavit. » Postremo apud Joannem Damascenum, i *Parallelorum* 42, legitur: « Cum impius Basilides evangelistam Joannem aliquando salutasset, ac dixisset: Agnoscis nos? nulla interposita mora. Agnosco te, inquit vir sanctus, primogenitum Satanæ. » Qui hoc scripsit, licet erraverit, de Joanne ac Basilide narrans quod de Polycarpo et Marcione refert Irenæus, putavit tamen Basilidis hæresim vivente Joanne apostolo emersisse. Sed videamus argumenta contraria. Clemens Alexandrinus circa finem *Stromatei* vii, pag. 764; Eusebius *Hist. Eccl.* lib. iv, cap. 7, et in *Chronico*; Theodoritus lib. 2. *Hæreticarum fabularum*, cap. ii, multique post eos, hæresim Basilidis conferunt in tempora Adriani. Respondeo Clementem uti verbis dubiis, ad rem qua de agitur conficiendam invalidis prorsus: Περὶ τοῦ Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως χρόνους, οἱ τὰς αἱρέσεις ἐπινοήσαντες γελῶνασι, καὶ μέχρι γε τῆς Ἀντωνίου τοῦ πρεσβυτέρου διέτειναν ἡλικίας, καθάπερ ὁ

minis cultores, quos Jeremias propheta maledictos appellat ⁴⁶. Fugite quoque impuros Nicolaitas, falsi nominis homines, voluptatum amatores, sycophantas. Fugite præterea Maligni stirpes, Theodotum et Cleobulum, quæ gignunt mortiferum fructum,

⁴⁶ Jerem. xvii, 5. ⁴⁷ ms. add. καὶ γὰρ ἦν τοιοῦτος ὁ

Βασιλειδῆς. Ubi vides quidem Basilidem exstitisse circa tempora Adriani: sub eo principem hæresim inchoasse nequaquam legis. Neque firmiora sunt Eusebiana, vel ut figatur dicti erroris exordium expressiora; præsertim eum in *Historia* Eusebius de Ebionæis, Cerinthianis et Nicolaitis disserat sub Trajano, quorum originem nemo dubitat esse anteriorem. Theodoritus autem citato capite sic dicit: Ἀμφω δὲ ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ Καίσαρος ἐγένοντο: « Anibo autem Adriani Cæsaris tempore fuerunt; » quemadmodum cap. 5; Ἀδριανοῦ δὲ καὶ οὗτοι βασιλεύοντος τὰς πονηρὰς αἰρέσεις ἐκράτουναν. « Adriano autem hi quoque imperante nefarias suas hæreses confirmarunt. » Fuerunt, non sumpserunt initium confirmarunt, non exorsi sunt. Objiciunt etiam verba Firmiliani apud Cyprianum epist. 75, p. 158: « Sed et Valentini et Basilidis tempus manifestum est, quod et ipsi post apostolos et post longam ætatem, adversus Ecclesiam Dei sceleratis mendaciis suis rebellaverunt. » Verum hæc longa ætas dubio procul oratoria exaggeratio haberi debet; quia inter finem Joannis apostoli, et initium Adriani imperatoris non intercedunt anni viginti. Pudet operam ac tempus ponere in tertio argumento refutando, petito ex eo quod Irenæus lib. iii, cap. 3, dicat epistolam Clementis ad Corinthios vetustiorum esse hæreticis alterum Deum super Creatorem comminiscens. Quasi inter Clementis non dico epistolam, sed mortem, et litteras ab Ignatio ad Trallianos datas non potuerit Basilidiana lues oriri. Ultima objectio, locus item Irenæi lib. v, cap. 20, non magis concludit: « Omnes ii hæretici aut Irenæus, valde posteriores sunt, quam episcopi, quibus apostoli tradiderunt Ecclesias; et hoc in tertio libro cum omni diligentia manifestavimus. » Intellegendus quippe est de tempore quo ecclesiæ ab apostolis commissæ sunt apostolicis viris, non de tempore quo vivere desierunt illi episcopi, Nam Polycarpus, ut ex ipso Irenæi lib. iii, et ex aliis monumentis ecclesiasticis clarum fit, ab apostolis Smyrnæ episcopus constitutus, cum Basilide, Valentino, Marcione aliisque hæresiarchis vitam egit. Γωτ — Βασιλειδῆν. Vid. Prolegomen. nostr. cap. 16. USSER.

(96-97) Ὅλον αὐτοῦ τὸν ὄρυγμαδὸν τῆς κακίας. Ita appellat interpolator inconditam hæreticorum turham. Ὁρυγμαδὸς enim Hesychio et Suida est ταραχὴ, φέφος, θόρυβος, κτύπος, « turbatio, strepitus, tumultus, fragor. » Ib.

(98) Τοὺς ἀνθρωπολάτρας. Ebionitas intelligit; quorum nomen etiam a vetere vulgato interprete hic habetur expressum. Ib.

(99) Νικολαίτας τοὺς ψευδωνόμους. « Falsi nominis Nicolaitas, » in vetere versione, ex mss. restituiimus; cum ab editis illa τῶν ψευδωνόμων interpretatio abesset. De Nicolaitis vero consulend. Apocalyps. cap. ii, vers. 6 et 15; Irenæus *Advers. hæres.* lib. i, cap. 27; Tertullianus in lib. *De præscriptione*. Epiphanius hæres. 25. Vide et Prolegomena nostra, cap. 6 et 11. Ib.

(1) Τοὺς συκοφάντας. Addit vetus vulgatus interpres; « Non enim talis fuit apostolorum minister Nicolaus. » Ita enim nos, ex codice Magdalenensi et Petaviano, veram lectionem restituiimus; cum Baliolensis et libri editi legant; « Nam talis fuit apostolorum minister Nicolaus, » plane contra Ignatii (vel interpolatoris potius ipsius) mentem;

τῆς κακίας (96-97), τοὺς ἀνθρωπολάτρας (98), οὓς καὶ ἐπικαταράτους λέγει Ἰερεμίας ὁ προφήτης. Φεύγετε καὶ τοὺς ἀκαθάρτους Νικολαίτας, τοὺς ψευδωνόμους (99), τοὺς φιληδόνους, τοὺς συκοφάντας ⁴⁷ (1). Φεύγετε καὶ τὰ τοῦ πονηροῦ (2) ἔγγονα, Θεόδοτον (3)

ὁ τῶν ἀποστολῶν Νικόλαος.

qui idcirco « Nicolaitas ψευδωνόμους, quasi mendax nomen sibi assumentes » appellavit; quod Nicolai diaconi (de quo Act. vi, 5) propaginem sese falso jactitarent, ejus tamen continentis hoc perhibet testimonium Clemens Alexandrinus, in libro *Stromatum*: Μνησθῆναι δ' ἐγὼ τὸν Νικόλαον, μηδεμιᾶ ἑτέρα παρ' ἧν ἔγρημε, κεχρησθαι γυναικί τῶν τε ἐκείνου τέκνων, τὰς μὲν θηλείας καταγγράσσει παρθένους, ἀφθορον δὲ διαμείναι τὸν υἱόν, hoc est (ut apud Eusebium veritè Rufinus, lib. iii *Histor. eccles.* cap. 29): « Mihi autem compertum est, Nicolaum nullam prorsus agnovisse mulierem, præter eam quam in matrimonium acceperat. Cujus etiam liberi, feminæ quidem usque ad ultimam senectutem casta virginitate durarunt; filius autem etiam ipse sanctitatem incorrupti corporis custodivit. » Ἐξ ὧν οὐχ ἕκιστα διελέγγονται (inquit Theodoretus, lib. iii *Hæretic. fabular.*) ψευδῶς σφᾶς αὐτοὺς ἐκ τῆς τοῦδε πρᾶσηγορίας ἐπονομάζοντες, οἱ τὴν προῤῥηθεῖσαν ἀκολασίαν ἐπιτηδεύοντες. « Ex quibus pulchre convincuntur, eos falso ex illius appellatione nomen sumpsisse, qui antedictam intemperantiam exercent. » Ex quibus omnibus concludit Stephanus Gobarus, in Photii Bibliotheca, num. 232: Ἰγνάτιος μὲν τοι ὁ Θεωφόρος, καὶ Κλήμης ὁ Στροματεύς, καὶ Εὐθέσιος ὁ Ἰαμψίλου, καὶ Θεοδόρητος ὁ Κύρου, τὴν μὲν Νικολαίτων καταγγνώσκουσιν αἵρεσιν, τὸν δὲ Νικόλαον μὴ τοιοῦτον εἶναι ἀποκαίνονται. « Ignatius Theophorus, et Clemens Stromateus, et Eusebius Pamphili, Theodoretus Cyri episcopus, Nicolaitarum damnant hæresim; sed ipsum Nicolaum talem fuisse negant. » Ib.

(2) Τοῦ πονηροῦ. Vet. vulgat. « ipsius nequissimi, » id est, diaboli: ut Stapulensis rectè exponit. Ib.

(3) Θεόδοτον. Si quidquam lectionis citra necessitatem liceret innovare, non solum Theodotus in Theodadem posset mutari, ex Clemente Alexandrino *Strom.* vii, p. 764, sed etiam in Theodam seu Theudam Act. v, 36, et in Vigilio Tapsensi lib. i *Contra Ar. Sabell. et Phot.*, cap. 20, necnon in Theobutem sive Thebutim, quem etiam Cleobio (idem is atque Cleobulus) jungit Hegesippus apud Eusebium *Hist. Eccl.* lib. iv, cap. 22. Scilicet Theodotos multos novit antiquitas: Theodotum Montanistarum prophetam; Theodotum Byzantium, arte coriarium, quem Dallæus hic intelligit; Theodotum argentarium sive Trapezitam, discipulum superioris; et omnibus antiquiorem Theodotum Valentinianum; de quo Theodoritus *Hæretic. Fabul.* i, 8; Sophronius in *Synodicis*, actione 11, synodi vi; Gennadius *De ecclesiasticis Dogmatibus* cap. 52, ac ex hoc Alcuinus in *Confessione fidei* p. 96, necnon ante cunctos, ut mea fert opinio, Clemens Alexandrinus in *Hypotyposibus*, seu in Excerptis Theodoti aut ex Theodoto. Atque ego malim ad hunc ultimum Theodotum verba pseudo-Ignatiana referre; quia magis ille accedit ad ætatem tum Ignatii, tum Cleobuli aliorumque hæreticorum, quibuscum jungitur. Contra tamen movet Dallæum Hieronymus, scribens adversus Helvidium hæc: « Nunquid non possum tibi totam veterum scriptorum seriem commovere, Ignatium, Polycarpum, Irenæum, Justinum Martyrem, multosque alios apostolicos et eloquentes viros, qui adversus Ebionem, et Theodotum Byzantium (Cod. Reg. cum

καὶ Κλεόβουλον (4), τὰ γεννῶντα καρπὸν θανατηφόρον, οὐ ἐάν τις γεύσῃται, παραυτίκα ἀποθνήσκει, οὐ τὸν πρόσκαιρον θάνατον, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον. Οὗτοι οὐκ εἰσὶ φυτεία Πατρὸς, ἀλλ' ἔγγονα κατηραμένα ⁴⁸. Πᾶσα δὲ, φησὶν ὁ Κύριος, φυτεία ἦν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ⁴⁹, ἐκριζωθήτω (5). Εἰ γὰρ ἦσαν τοῦ Πατρὸς κλάδοι, οὐκ ἂν ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ (6) τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τῶν ἀποκτεινάντων τὸν τῆς δόξης Κύριον. Νῦν δὲ τὸν σταυρὸν ἀρνούμενοι, καὶ τὸ πάθος ἐπαισχυνόμενοι, καλύπτουσι τὴν ⁵⁴ Ἰουδαίων παρανομίαν, τῶν θεομάχων, τῶν κυριοκτόνων (7)· μικρὸν γὰρ εἶπεῖν, προφητοκτόνων.

⁴⁸ interp. κατερημένου. ⁴⁹ ms. οὐράνιος. ⁵⁰ Matth. xv, 13. ⁵¹ Philipp. iii, 18. ⁵² I Cor. ii, 8. ⁵³ I. Const. ap. vi, 26. ⁵⁴ ms. τῶν. ⁵⁵ I. Const. ap. ii, 6 et vi, 5, 25 et vii, 38 et viii, 46.

quibusdam aliis « Byzantinum »), et Valentinum, (abesse dicitur a nonnullis exemplaribus. In Regio autem ut varians lectio ad « Byzantinum » notatur) hæc eadem sentientes plena sapientiæ volumina conscripserunt? » Non debebant virum gravem tam nihil movere, ut Hieronymo quoque convicium faceret. Vidit itaque Hieronymus Ignatianas interpolationes, quas Dallæus sexto demum sæculo fabricatas cum Usserio existimabat? Et vero, ut omnes a Hieronymo nominatim memorati scripserunt adversus Ebionem, quidni contra Theodotum σκοπέα stylum acuerit Irenæus, qui eodem vixit tempore, aut aliquis ex reliquis illis multis apostolicis et eloquentibus viris? Cujus profecto et Victor Romanus, viri apostolici (puto) fuerunt, quemadmodum Justinus martyr et Irenæus: a quorum posteriore Victore papa, excommunicatus fuit Theodotus, a primo, Cajo, una cum Artemone confutatus. Sed relicto Dallæo, convertamus nos ad eruditissimum patrem Theodoritum, atque textum illius menda purgemus. Αἰρέσεως ἀρχηγοί, Κοσσιανός, Θεόδοτος, etc. Restituendum Κασσιανός, ex Clemente. *Stromateon* i, 320; iii, 465, 466; Eusebio *Præparat. evang.* x, 12; *Hist. eccl.* vi, 13; Hieronymo *De viris illustribus* cap. 38, atque Sophronio ubi supra. Eusebiana *Historia*: Μνημονεύει τε (Κλήμης ἐν τοῖς Στροματεῦσι) τοῦ πρὸς Ἑλλήνας Τατιανῶ λόγου, καὶ Κασσιανου, ὡς καὶ αὐτοῦ χρονογραφίαν πεποιημένου. Rufinus: Meminit præterea et scriptorum antiquorum, Tatiani cujusdam et Cassiani, velut qui Chronica scripserint. Nicephorus, iv, 33: Μέννηται δ' ἐν τούτοις τοῦ πρὸς Ἑλλήνας Τατιανῶ λόγου, καὶ Κασσιανου, ὡς χρόνων καὶ αὐτοῦ ἐπιστάσις καταλέγοντες. Hieronymus: « Meminit autem in *Stromatibus* suis voluminis Tatiani adversus Gentes, de quo supra diximus, et Cassiani cujusdam χρονογραφίας, quod opusculum invenire non potui. » Ab omnibus indiligenter, pro Clementis Alexandrini loco p. 320: Εἶρηται μὲν οὖν περὶ τούτων ἀκριβῶς Τατιανῶ ἐν τῷ πρὸς Ἑλλήνας· εἶρηται δὲ καὶ Κασσιανῶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἑξηγητικῶν. « Ac de iis quidem (de temporibus Moysis), quodque Hebræorum philosophia omnium antiquissima sit, accurate dictum est a Tatiano in oratione contra gentes. Dictum est autem etiam a Cassiano in primo *Exegeticon*. » Per quem, videlicet, locum affirmetur duntaxat de Julio Cassiano Doceticæ hæreseos principe, ab eo in *Exegeticis*, seu (ut videtur) *Explanationibus Scripturarum*, Chronographica fuisse inserta, quemadmodum a Tatiano in celebri oratione. Cot. — Θεόδοτον. « Theodotum » habet hic codex Baliolensis: quod commune aliquid cum Θεοδάδι illo habet, a Clemente Alexandrino in libro vii *Stromatum* commemorato; quem Pauli apostoli discipulum. Valentini hæretici dicunt fuisse magistrum. Nam Theodotum sive Coriarium, sive Trapezitam ipsius discipulum, Ignatio posteriorem fuis-

A quem si quis gustarit, continuo moritur, non temporanea, verum æterna morte. Hi non sunt plantatio Patris, sed progenies maledicta: *Omnis autem plantatio, inquit Dominus, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicetur* ⁵⁰. Si enim essent rami Patris, non utique essent inimici crucis Christi ⁵¹, sed eorum qui occiderunt *Dominum gloriæ* ⁵². ⁵³ Nunc vero cum crucem negent, et illos passionis pudeat, tegunt Judæorum scelus, qui Deum oppugnarunt et Dominum occiderunt; nam parum est prophetarum interfectores appellare eos ⁵⁵. Vos autem Christus invitavit ad immortali-

B se, ex iis quæ in primo Prolegomenon capite a nobis sunt dicta, satis liquet. Usser.

(4) Κλεόβουλον. De Cleobulo, eodemque Cleobio Dallæum fugerat illud Epiphani hæresi 51, cap. 6: Κλεόβιον εἶπουν Κλεόβουλον; et varia lectio in Niceta Pectorato apud Baronium. « Cleobium, Cleobulum. » Cot. — Κλεόβουλον. P. Halloixius, in Ecclesiæ primisæculi imagine, quam tomo primo Orientalium suorum scriptorum præfixit, inter hæreticos ab Ignatio commemorari adnotat. « Theodotum et Theobulum (sic enim ibi scriptum est:) quorum proprios, inquit, errores nec ipse, nec alius, quem quidem naucisci potuerim, attingit specialim; sed generatim duntaxat et strictim Christi Domini crucisque osores subindicat. » De Theodoto, sive Theododus aut Theodadus ille fuerit, dictum jam est aliquid. De illo vero altero, succurrebat ille Epiphani loci, in hæresi 51 Alogorum; ubi inter eos qui, cum Ebione et Cerintho, nudum hominem fuisse Christum asseruerunt, Κλεόβιον, εἶπουν Κλεόβουλον (Cleobium sive Cleobulum) numerat, cujus etiam Cleobii, sive Cleobuli, mentionem factam invenio, et apud Hegesippum (citatum ab Eusebio, libro iv *Histor.* κεφ. κδ'), et apud pseudo-Clementem (vel eundem ipsum potius, et istius et Ignatii nostri, interpolatorem) libro vi *Constitut. apostolic.* car. 8 et 16, et in epistola quæ apud Armenios fertur ad Paulum apostolum, Corinthiorum scripta nomine. In ea enim « Stephanus, et cum eo presbyteri Nemius et Bulvus, Theophilus et Nomeson (nescio qui) B. Paulo significant, Simonem et Cleobium execranda sua dogmata Corinthi disseminasse: quæ cujusmodi fuerint, ita singillatim enarrant. Dicunt: « Prophetas non esse legendos. Deum non esse omnipotentem, non esse futuram corporis resurrectionem. Hominem a Deo fuisse creatum prorsus negant. Jesum Christum ex corpore Mariæ Virginis natum fuisse non agnoscunt; neque a Deo mundum creatum fuisse volunt, sed a quibusdam angelis. » Armenicum hujus epistolæ apographum, Smyrnæ scriptum, una cum apocrypha B. Pauli ad eandem responsione (tertiæ ad Corinthios epistolæ titulum præferente) penes Gilbertum Northum exstat, virum et generis nobilitate et ingenii dotibus apud nos notissimum. Id.

(5) Ἐκριζωθήτω. Vet. vulgat. « eradicabitur, » quomodo etiam est in Evangelio, Matth. xv, 13, ἐκριζωθήσεται. Id.

(6) Εἰ γὰρ ἦσαν τοῦ Πατρὸς κλάδοι, οὐκ ἂν ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ. Anglican.: « Si enim essent, apparerent utique rami crucis, et esset utique fructus illorum incorruptibilis. » Id.

(7) Καλύπτουσι τὴν Ἰουδαίων παρανομίαν, τῶν θεομάχων, τῶν κυριοκτόνων. Vet. vulgat. « Operiunt, (ita enim ex mss. restituimus, ubi in editis corrupte legitur, « operantur ») Judæorum

tatem suam, per passionem et resurrectionem suam, qui estis membra ipsius ⁵⁶.

XII. Saluto vos e Smyrna, una cum Ecclesiis Dei quæ mecum sunt, quarum ductores prorsus refocillarunt me, tam carne, quam spiritu. Obsecrant vos vincula mea, quæ propter Jesum Christum circumfero, orans ut Deum assequar; permanete in mutua concordia, et oratione. Decet enim singulos vestrum, et præcipue presbyteros, refocillare episcopum, in honorem Patris, et in honorem Jesu Christi, atque apostolorum. Opto ut in charitate me audialis; ne hæc scribens vobis in testimonium sim. Sed et orate pro me, qui in Dei misericordia, charitate vestra indigeo, ut dignus fiam sorte, ad quam consequendam assignor, ne reprobis inveniar.

XIII. Salutatio vos charitas Smyræorum et Ephesiorum. Memores estote Ecclesiæ quæ est in Syria, de qua non sum dignus qui dicar, cum sim ultimus eorum qui illic sunt. Valete in Domino Jesu Christo; subjecti episcopo, et similiter presbyteris ac diaconis: et singillatim omnes, alter alterum diligite corde indivulso. Expiet vos meus spiritus; non modo nunc, sed et ubi Deum nactus fuero; nam etiamnum in periculo versor; sed fidelis est Pater Jesu Christi, ut impleat petitionem meam et vestram; in quo inveniamur sine macula. Utinam

⁵⁶ Pseudo-Ignat. ad Philipp. 13. ἀγριζήται.

iniquitates; illorum scilicet, qui et Deo rebelles exstiterunt, et Dominum occiderunt. » Vid. Prolegomen nostr. cap. 14. UssER.

(8) Ὑμᾶς δὲ παρακαλεῖ Χριστός, etc. Anglican. « Per quem, in passione ipsius, advocat vos existentes membra ipsius. Non potest igitur caput nasci sine membris; Deo unionem repromittente, quod est ipse. » Id.

(9) Ὡς οἱ ἡγούμενοί με κατὰ πᾶν ἀνέπαυσαν. Anglican. « Qui (forte quæ, Ecclesiæ sc.) secundum omnia quiescere me fecerunt, » ἡγουμένων nomine non expresso. Vet. vulgat. « quæ, et præsidentes, me requieverunt in omnibus; » non, ut in libris editis perperam legitur: « quæ et præsentes me id requisierunt. » Id.

(10) Ὅς περίκειμαι ἐπιτυχεῖν. Anglican. « qua conor potiri. » Vet. vulgat. « cui subjaceo. » Veditius legit παράκειμαι, propinquus, vicinus sum; et interpretatur, « quam propediem consequar. » Id.

(11) Μνημονεύετε ἡμῶν τῆς ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίας. « Memores estote nostræ quæ in Syria est Ecclesiæ; » quod a nostro interprete plenius est

Ὑμᾶς δὲ παρακαλεῖ Χριστός (8) εἰς τὴν αὐτοῦ ἀφθαρσίαν, διὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀναστάσεως, ὄντας μέλη αὐτοῦ.

XII. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἀπὸ Σμύρνης, ἅμα ταῖς συμπαρούσαις μοι ⁵⁷ Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ, ὧν οἱ ἡγούμενοί με κατὰ πᾶν ἀνέπαυσαν (9), σαρκὶ τε καὶ πνεύματι. Παρακαλεῖ ὑμᾶς τὰ δεσμά μου, ἃ ἔνεκεν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιφέρω, σιτούμενος Θεοῦ ἐπιτυχεῖν, διαμένετε ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῇ προσευχῇ. Πρέπει γὰρ ὑμῖν τοῖς καθ' ἓνα, ἐξαιρέτως καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀναψύχειν τὸν ἐπίσκοπον εἰς τιμὴν τοῦ Πατρὸς, καὶ εἰς τιμὴν Ἰησοῦ Χριστοῦ ⁵⁸, καὶ τῶν ἀποστόλων. Εὐχομαι ὑμᾶς ἐν ἀγάπῃ ἀκοῦσαί μου, ἵνα μὴ εἰς μαρτύριον ὧ ὑμῖν γράψας. Καὶ περὶ ἐμοῦ δὲ προσεύχεσθε, τῆς ἀφ' ὑμῶν ἀγάπης χρῆζοντος ἐν τῷ ἐλέει τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ κατοξιωθῆναι με τοῦ κλήρου, ὅς περίκειμαι ἐπιτυχεῖν (10), ἵνα μὴ ἀδόκιμος εἶρηθῶ.

XIII. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἀγάπη Σμυρναίων καὶ Ἐφεσίων. Μνημονεύετε ἡμῶν ⁵⁹, τῆς ⁶⁰ ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίας (11), ὅθεν οὐκ ἄξιός εἰμι λέγεσθαι, ὧν ἔσχατος τῶν ἐκεῖ. Ἐβόησθε ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ (12), ὁμοίως καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς διακόνοις (13) καὶ οἱ κατὰ ἄνδρα, ἀλλήλους ἀγαπάτε ἐν ἀμερίστῳ καρδίᾳ. Ἀσπάζεται ⁶¹ ὑμᾶς τὸ ἐμὸν πνεῦμα (14), ὃ μόνον ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν Θεοῦ ἐπιτύχω· ἐτι γὰρ ἐπικίνδυνός εἰμι· ἀλλὰ πιστός ὁ Πατὴρ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πληρώσαί μου τὴν ἀπίστην, καὶ ὑμῶν· ἐν ᾧ εὐρεθείημεν ἅμωμοι. Ὁναίμηγν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ (15).

⁵⁸ ms. Υἱοῦ. ⁵⁹ al. ὑμῶν. ⁶⁰ ms. ταῖς. ⁶¹ interpr.

expressum: « Mementote in orationibus vestris ejus quæ in Syria Ecclesiæ; » cum in vetere vulgata versione habeatur: « Memor est vestri Ecclesiæ quæ est in Syria: » ita enim ex mss. reposuimus: ubi libri editi legunt: « Memores vestri, Ecclesiæque quæ est in Syria. » Pacæus etiam hic legit ὑμῶν; sed quæ mox sequuntur, ὅθεν οὐκ ἄξιός εἰμι, inquit Morelius, ἡμῶν comprobant. Id.

(12) Ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ. « Ut Dei mandato, » addit hic noster interpret. Vid. supra. Id.

(13) Τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς διακόνοις. Idem: « Presbyterio, » mentione diaconorum penitus omissa. Id.

(14) Ἀσπάζεται ὑμᾶς τὸ ἐμὸν πνεῦμα. Idem; « Castificate vestrum meum spiritum. » Vet. vulgat. « Castificet vos spiritus meus. » Id.

(15) Ὁναίμηγν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ. In nostro interprete nou habetur. Vet. vulgat. « Et acquisiti in Domino. Amen: » vel ut mss. Magdalen. et Petavian. habent: « Acquisivi vos in Domino, » sine « Amen. » Vid. in Epist. ad Magnesian. Id.

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ (16).

A

AD ROMANOS.

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφώρος ⁶², τῇ ἡλεημένῃ (17) ἐν μεγαλειότητι ὑψίστου Θεοῦ Πατρὸς, καὶ Ἰησοῦ (18) Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, Ἐκκλησία ἡγιασμένη ⁶³ (19), καὶ πεφωτισμένη, ἐν θελήματι Θεοῦ τοῦ ποιήσαντος (20) τὰ πάντα, ἃ ἔστι κατὰ πίστιν καὶ ἀγάπην Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἧτις προκάζεται (21) ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων (22), ἀξιόθεος (23), ἀξιοπρεπής, ἀξιωμακάριστος, ἀξιόπιστος, ἀξιοπύτωκτος ⁶⁴ (24), ἀξίαγνος (25), καὶ προκαθημένη τῆς ἀγάπης, χριστιάνουμος ⁶⁵ (26), πατρῶ-

⁶² ms. inser. ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. ⁶³ in marg. cod. ms. eadem manu ἡγιατημένη. ⁶⁴ al. ἀξιοπίστευτος. ⁶⁵ f. χριστιάνουμος. ⁶⁶ legem.

(16) Tota hæc epistola Actis martyrii S. Ignatii a Simeone Metaphrasta ἐπὶ λέξεως (ut ipse ait) « ad verbum » est inserta : cum ἐπιγραφῇ hac, longe quam illa brevior quæ in vulgatis circumfertur exemplaribus :

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφώρος, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, τῇ ἡλεημένῃ ἐν μεγαλειότητι Πατρὸς ὑψίστου, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησία ἡγιατημένη καὶ πεφωτισμένη ἐν θελήματι τοῦ θελήσαντος τὰ πάντα, ἃ ἔστι κατὰ ἀγάπην Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἧτις καὶ προκάζεται ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων, ἣν καὶ ἀσπάζομαι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα καὶ πνεῦμα ἡνωμένην πάτῃ ἐντολῇ αὐτοῦ, πεπληρωμένην χάριτος Θεοῦ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ, χαίρειν.

Eam vero quæ a Metaphrasta proposita est, « merito pro vera et sincera inscriptione habendam esse, » in Apolog. pro scriptis Ignatii cap. 42 pronuntiat Petrus Halloixius; non vulgatam illam alteram, in qua, præter alia, quæ similiter Metaphrastes non vidit, simul conjuncta leguntur illa Romanæ Ecclesiæ elogia : Ἀξιόθεος, ἀξιοπρεπής, ἀξιωμακάριστος, ἀξιόπιστος, ἀξιοπύτωκτος, ἀξίαγνος, καὶ προκαθημένη τῆς ἀγάπης, χριστιάνουμος, πνευματοφόρος. « Quæ nihil aliud esse, quam concervata et male congesta laudis epitheta, » ingenue agnoscit Jesuita. De reliquo vero epistolæ corpore Jacobus Faber Stapulensis ita lectores præmonendos fuisse censuit : « Hic piissimus martyr Romanorum rogat Ecclesiam ne, vinculis suis carnaliter compatibles, procurent ejus solutionem; ne impediunt ejus certamen, ne retardent ejus coronam : quod favore principum et Urbis gubernacula administrantium eos facile posse intelligebat. Et tota epistola multa pietate referta est : et qui pius est Christianus eam sine lacrymis non leget. Verba enim sunt mentis exstasim divini amoris patientis : et beati qui illò igne calent. » Usser.

(17) Ἠλεημένη. Vet. vulgat. « misericordiam consecutæ. » Anglican. « habenti propitiationem. » Codex Nydpruceianus, contra aliorum consensum, εὐλογημένη. legit. Ib.

(18) Ἰψίστου Θεοῦ Πατρὸς, καὶ Ἰησοῦ. Anglican. « Patris altissimi et Jesu : » nomine Θεοῦ omisso. Vet. vulgat. « Dei altissimi, Patris Jesu : » retento Dei nomine, sed conjunctione prætermisssa. Apud Metaphrastam lectio habetur, ex utraque mista : Πατρὸς ὑψίστου, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ. Ib.

(19) Ἠγιασμένη. Vel, ἡγιατημένη. Par varietas in Epistola Judæ versu 1, ἡγιασμένοις, et ἡγιατημέ-

Ignatus, qui et Theophorus, misericordiam consecutæ in magnificentia altissimi Dei Patris, et Jesu Christi unigeniti ejus Filii, Ecclesiæ sanctificatæ, et illuminatæ, per voluntatem Dei qui omnia creavit, quæ sunt secundum fidem et charitatem Jesu Christi, Dei et Salvatoris nostri : quæ præsidet in loco Romanæ regionis, Deo digna, decentissima, merito beata, laudatissima, digna qua quis potatur, castissima, et præsidens in charitate, Christi habens nomen ⁶⁶, ac nomen Patris, Spiritiferæ, quam et saluto in nomine Patris omnipotentis, et Jesu

Β νοις. Cot. — Ἠγιασμένη. Ita, cum vulgato vetere Latino interprete, legit uterque codex Græcus : et Simeon quoque Metaphrastes, si P. Halloixio credimus. Sed et in eo quo ego usus sum Græco Metaphrastæ exemplari, et in eo quo usus est Latinus illius interpres, ἡγιατημένη, habebatur : quomodo et vetus noster Ignatii interpres, « dilectæ, » reddidit. Usser.

(20) Ποιήσαντος. Apud Metaphrastam quoque similiter legitur, si Halloixio fidendum. Nam et in nostro et in eo quo Latinus interpres usus est codice, θελήσαντος legitur : antiquo etiam nostro Ignatii interprete consentiente : qui, « volentis, » reddidit. Ib.

(21) Ἠτις προκάζεται. Metaphrastes : Ἠτις καὶ προκάζεται, consentiente utroque vetere Latino Ignatii interprete. Ib.

(22) Ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων. Ita habet uterque codex Græcus, consentiente etiam utroque vetere Latino interprete : quorum alter, « in loco chori » (vel « chorii » potius, Græca χωρίου voce retenta) ; alter, « in loco regionis Romanorum, » reddidit. Similiter et Metaphrastes legit : licet Halloixius, contra mss. fidem, ἠρόνω, pro τόπῳ, ex eo reposuerit. Nam quod eruditissimus etiam Casaubonus « barbaram locutionem » hanc nominat : non magis barbaram habendam respondet Vedelius, quam illam consimilem, Luc. ix, 10, ubi Christus cum apostolis recessisse dicitur, εἰς τόπον ἔρημον πόλεως κληρομένης Βηθσαϊδῆ, atque ad « regiones suburbicarias, » cum Jacobo Gothofredo, eam refert ; quæ præfecti Urbis Romanæ administrationi suberant. Planum est enim, Ignatium de Romana Ecclesia ut topica hic loqui, non ut œcumenica. De τόπῳ vero et χωρίῳ nominibus consulantur doctissimi Salmassi Plinianæ exercitationes, p. 772 et 982. Ib.

(23) Ἀξιόθεος. In Plantinianis editionibus (anni 1566 et 1572) vox hæc per errorem est omissa. De hac vero, et sequentibus ejusdem generis compositionibus, vide Prolegomen. cap. 3. Ib.

(24) Ἀξιοπύτωκτος. Ita codex Augustanus : ubi noster interpres, « digne ordinatam, » reddidit, ac si ἀξιοπίτακτος, aut quid simile, legisset. In Nydpruceiano codice ἀξιοπίστευτος legitur : quod et vetus vulgatus interpres secutus est, « fide dignæ » vertens. Ib.

(25) Ἀξίαγνος. Vet. vulgat. « castitate dignæ. » Anglican. « digne castæ. » Lib. Nydpruceianus : ἀξίαγνος. Ib.

(26) Προκαθημένη τῆς ἀγάπης, χριστιάνουμος. Vet. vulgat. « fundata in dilectione et fide Christi; » vel ut Magdalenensis et Petavianus ms. habet, « et

Christi Filii ipsius : secundum carnem et spiritum A unitis omni mandato ipsius, repleti omni gratia Dei indiscretim, repurgatisque ab omni alieno colore ; plurimam in Deo et Patre, et Domino nostro Jesu Christo, atque immaculatam salutem.

ἀδι-ἀκρίτως, καὶ ἀποδιώλισμένοις ἀπὸ παντὸς ἀλλοτρίου χρώματος. πλεῖστα ἐν Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ Κυρίῳ 67 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ (30), ἀμώμως χαίρειν.

I. Deprecatus Deum, obtinui ut viderem divinam vestram faciem ; sicut et plurimum, ut hoc consequerem, expetebam. Vincit enim in Christo Jesu, spero me salutaturum vos, si voluntas sit ut dignus iudicer ad metam pervenire. Exordium enim constitutum est bene, si modo gratiam consequar, ut sortem meam ad finem usque sine impedimento percipiam ; metuo enim charitatem vestram, ne ipsa me lædat. Vobis enim facile est, quod vultis, facere ; mihi vero difficile est Deum assequi, si vos mihi non peperceritis, prætextu carnalis amicitiae.

II. Nolo autem vos hominibus, sed Deo placere ; sicut et placetis. Nec enim ego unquam habiturus sum ejusmodi occasionem Deum assequendi ; neque vos, si taceatis, præstantiori operi inscribi po-

67 deest in al. 68 al. ἐπεὶ εὐξάμενος. 69 ms. ἀξιόθεατα. 70 interpr. ὡς. 71 ms. et Metaphr. θέλημα τοῦ Θεοῦ. 72 ms. et Metaphr. inser. οὕτως. 73 al. γε. 74 ms. ἔχητε.

lege Christi, » quasi pro χριστῶν ὄνομα, in Græco Χριστόνομα legisset. quomodo et a nostro interprete locum hunc versum invenimus : « Præsident in charitate, Christi habens legem. » USSER.

(27) Τοῖς κατὰ σάρκα καὶ πνεῦμα. Vet. vulgat. « qui est secundum carnem et spiritum, » ac si referendum hoc esset ad Filium Dei, non ad Romanos. Id.

(28) Ἠνωμένοις πάσῃ ἐντολῇ αὐτοῦ, πεπληρωμένοις. Apud Metaphrastam legimus ἠνωμένην (licet ἠρμωσμένην ex eo repræsentet Halloixius) et πεπληρωμένην ; quod bene convenit cum contracta illa epistolæ hujus inscriptione, quæ ibi est proposita. Dativum tamen retinet vetus uterque Ignatii Latinus interpres : glossa etiam ad Anglicanum apposita, quæ monet nomen unitis cum nomine Ecclesiæ esse conjungendum (interpositis illis omnibus, quæ parenthesi habentur inclusa). « pluraliter sc. singulari pro multitudine subintellecta : sicut dicitur : Turba ruunt. » Id.

(29) Πάσης. Abest hæc vox, et a Metaphrasta, et ab utroque vetere Ignatii interprete. Sequens vero participium, ἀποδιώλισμένοις, noster interpres « abstractis » reddidit. vetus vulgatus « ablutis ; » Morelius magis proprie, « expurgatis » ac « defæcatis, » exposuit. Notum enim est ex Matth. xxiii, 24, quid sit, διωλίζειν τὸν κώνωπα. Id.

(30) Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Illud ἡμῶν abest, non solum a Metaphrasta, sed etiam a Græco Nydrucciano et vulgatis editionibus veteris interpretis Latini, quanquam in Petaviano et duobus Oxoniensib. mss. apud eum quoque legerimus : « Domino nostro Jesu Christo. » Noster interpres habet : « Domino Jesu Christo Deo nostro, » quæ in Metaphrastæ variantibus exemplaribus disjunctim reperiuntur : Oxoniensi nostro, τῷ Κυρίῳ, aliis τῷ Θεῷ (sed illo ἡμῶν ntrobique prætermisso) hic exhibentibus. Id.

(31) Ἐπευξάμενος τῷ Θεῷ, ἐπέτυχον ἰδεῖν. Ita uterque vetus interpres : « Deprecans Deum, » licet codex uterque Græcus, Augustanus atque Nydruccianus : Ἐπεὶ εὐξάμενος τῷ Θεῷ, habeat : sensu relicto imperfecto, atque oratione suspensa. Apud

νόμος, πνευματοφόρος ἦν καὶ ἀσπάζομαι ἐν ὀνόματι Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῖς κατὰ σάρκα καὶ πνεῦμα (27) ἠνωμένοις πάσῃ ἐντολῇ αὐτοῦ, πεπληρωμένοις (28) πάσης (30) χάριτος Θεοῦ χρώματος. πλεῖστα ἐν Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ Κυρίῳ 67

I. Ἐπευξάμενος 68 τῷ Θεῷ, ἐπέτυχον ἰδεῖν (31) ὑμῶν τὰ ἀξιόθεα 69 πρόσωπα, οὓς 70 (32) καὶ πλεόν ἡτούμην λαβεῖν. Δεδεμένος γὰρ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐλπίζω ὑμᾶς ἀσπάζεσθαι, ἐάνπερ θέλημα 71 ἦ τοῦ ἀξιωθῆναί με εἰς τέλος (33) 72 εἶναι. Ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ (34) εὐκαιροσύνητός ἐστιν, ἐάνπερ χάριτος ἐπιτύχω, εἰς τὸ τὸν κληρὸν μου εἰς πέρας ἀνεμπόδιστως ἀπολαβεῖν· φοβούμαι γὰρ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, μὴ (35) αὐτῆ με ἀδικήσῃ. Ὑμῖν γὰρ εὐχερές ἐστιν, ὃ θέλετε ποιῆσαι· ἐμοὶ δὲ δύσκολόν ἐστι τοῦ Θεοῦ ἐπιτυχεῖν, ἐάνπερ ὑμεῖς μὴ 73 φείσησθέ μου, προσάσει φίλις σαρκίνης.

II. Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀνθρωπαρεσκῆσαι, ἀλλὰ Θεῷ ἀρέσαι, ὡς περ καὶ ἀρέσκετε. Οὔτε γὰρ ἐγὼ ἔξω ποτὲ καιρὸν (36) τοιοῦτον, ὥστε Θεοῦ ἐπιτυχεῖν· οὔτε ὑμεῖς (37), ἐὰν σιωπησῆτε, κρείττονι ἔργῳ ἔχετε 74

67 deest in al. 68 al. ἐπεὶ εὐξάμενος. 69 ms. ἀξιόθεατα. 70 interpr. ὡς. 71 ms. et Metaphr. θέλημα τοῦ Θεοῦ. 72 ms. et Metaphr. inser. οὕτως. 73 al. γε. 74 ms. ἔχητε.

Metaphrastam quoque legitur : Ἐπεὶ εὐξάμενος Θεῷ· sed quia in sequentibus ommissa sunt nonnulla, quæ in vulgatis editionibus adsunt, sententia fuit satis integra ; sic, ut a Metaphrastæ interprete Latine est expressa : « Cum Deum precatus, obtinuerim ut viderem spectabiles vestros vultus ; vincit in Christo Jesu spero me vos salutaturum. » Pro ἐπέτυχον vero Patricius Junius forte legendum existimat ἐπιτυχῶν vel ἐπιτυχῶς nisi forte interpungendo sic legatur : Ἐπευξάμενος, τοῦ Θεοῦ ἐπέτυχον, ἰδεῖν, etc., vel sic : Ἐπευξάμενος τοῦ Θεοῦ ἐπιτυχεῖν καὶ ἰδεῖν. Id.

(32) Τὰ ἀξιόθεα πρόσωπα οὓς. Vel τὰ πρόσωπα (ut repetito articulo apud Metaphrastam legitur) « dignos vultus » reddidit vetus vulgatus interpres, « Deo dignos vultus » Morelius, « sanctissima ora » Brunnerus, « divinas facies » Vairlenius, « dignas visione facies » interpres noster, et Latinus Metaphrastæ (in eandem sententiam) « spectabilis vultus, » aliis ad θεάν, aliis ad Θεόν illam ἀξιότητα referentibus. Pro οὓς vero, rectius ὡς legisse videtur uterque vetus interpres. Id.

(33) Ἐάνπερ θέλημα ἦ τοῦ ἀξιωθῆναί με εἰς τέλος. Metaphrast. : Ἐάνπερ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦ τοῦ ἀξιωθῆναί με καὶ εἰς τέλος οὕτως εἶναι. Vet. vulgat. : « Si quidem fuerit voluntas illius, qui dignum me faciat usque in finem propositum meum consummare. » Anglican. ad verbum, ut est in Græcis editis : « Si quidem voluntas sit ut dignificer in finem esse. » Id.

(34) Ἀρχή. Ita habet uterque codex Græcus : consentiente etiam utroque vetere Latino interprete. Apud Metaphrastam tamen legitur εὐχῆ, votum. Id.

(35) Μὴ. Habetur negatio hæc in Græco Augustano, et vetere nostro interprete. Sed a Metaphrasta et vetere interprete vulgato, abest ; a quibus nec codex Nydruccianus dissentit, qui pro μὴ legit γε. Id.

(36) ὡς περ καὶ ἀρέσκετε, οὔτε γὰρ ἔξω ποτὲ καιρὸν. Metaphrast. ὡς περ δὴ καὶ ἀρέσκετε, οὐ γὰρ ἐγὼ ἄλλον ἔξω ποτὲ καιρὸν. Id.

(37) Οὔτε ὑμεῖς. Hisce verbis, apud Metaphras-

ἐπιγραφῆναι· ἐάν τε γὰρ σιωπήσῃτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐγὼ γενήσομαι θεοῦ· ἐάν δὲ ἐρασθῆτε τῆς σαρκὸς μου, πάλιν ἔσομαι τρέχων. Πλεῖον δὲ με ⁷⁵ παρέχεσθε τοῦ σπονδισθῆναι θεῷ ⁷⁶ (38), ὡς ἔτι θυσιαστήριον ἑτοιμὸν ἔστιν· ἵνα ἐν ἀγάπῃ χορὸς γενομένοι, ἄσητε (39) τῷ Πατρὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὸν ἐπίσκοπον Συρίας κατηξίωσεν ὁ θεὸς εὑρεθῆναι εἰς δύοσιν ἀπὸ ἀνατολῆς ⁷⁷ μεταπεμφόμενος (40) καὶ ⁷⁸ τῶν ἑαυτοῦ παθημάτων μάρτυρα ⁷⁹ καλῶν, τοῦ ⁸⁰ διελεθῆναι ⁸¹ αὐτὸν ἀπὸ κόσμου εἰς ⁸² θεόν, ἵνα εἰς αὐτὸν ἀνατείλω ⁸³ (41).

III. Οὐδέποτε ἐβασκάνατε οὐδενὶ ἄλλους ἐδιδάξατε· ἐγὼ δὲ θέλω, ἵνα κακάϊνα βέβαια ᾦ, ἃ μαθητεύοντες ἐντέλλεσθε. Μόνον δύναμιν αἰτεῖσθε ⁸⁴ μοι (42) ἔσωθῆν τε καὶ ἔξωθῆν ⁸⁵ (43), ἵνα μὴ μόνον λέγω, ἀλλὰ καὶ θέλω, ὅπως μὴ μόνον λέγωμαι Χριστιανός, ἀλλὰ καὶ εὑρεθῶ. **B** Ἐάν γὰρ εὑρεθῶ, καὶ λέγεσθαι δύναμαι, καὶ τότε

⁷⁵ al. μοι, f. μοι μὴ. ⁷⁶ al. εἰ ἤδη σπονδισοισθῆ με τῷ ⁷⁷ ms. et Metaphr. inser. τοῦτον. ⁷⁸ al. τῶν. ⁷⁹ f. μάρτυρα· καλὸν τὸ διελεθῆν ἀπὸ. ⁸⁰ ms. et Metaphr. καλὸν τὸ. ⁸¹ al. διαλυθῆναι. ⁸² al. πρὸς. ⁸³ ms. et Metaphr. ἀνατείλωμεν. ⁸⁴ ms. et Metaphr. δύναμιν αἰτήσασθε δοθῆναι παρὰ θεοῦ. ⁸⁵ Quatuor hæ voces absunt a Metaphr. ⁸⁶ Hæc septem vocabula desunt in ms., in Metaphraste, et in una editione.

tam et in codice Nydrucciano, terminatur præcedens; in Augustano rectius inchoatur sequens sententia, quod et in sua editione Mæstræus observavit, sed negativa οὔτε prætermittitur; cui favet et vetus vulgatus Latinus interpres. Noster enim legit, ut nos exhibuimus: « Neque vos, si taceatis, meliori operi habetis inscribi, » quæ sententia non solum in Metaphrasta, sed etiam in vulgati Latini interpretis exemplaribus editis desideratur: licet eam nos ex mss. exemplaribus restituerimus. **U**SSER.

(38) Πλεῖον δὲ με παρέχεσθε τοῦ σπονδισθῆναι θεῷ. Metaphrast. : Πλεῖον δὲ μοι παραδέχεσθε σπονδισθῆναι θεῷ. Codex Nydruccianus : Πλεῖον δὲ μοι παρέχεσθε, εἰ ἤδη σπονδισοισθῆ με τῷ θεῷ. Vet. vulgat. : « Multum enim mihi præstatis, si me offeratis Deo. » Anglican. : « Plus autem mihi non tribuetis, quam sacrificari Deo, » ac si legisset : Πλεῖον δὲ μοι οὐ παρέχεσθε, vel παρέξεσθε. **I**b.

(39) Χορὸς γενομένοι, ἄσητε. « Carmen sc. quale Ecclesiæ Deo canebant, quando martyr aliquis hujus cito labentis vitæ certamen pro Christo intrabat; pie orantes, ut Deus daret illi felicem in eo consummationem; » inquit hic Faber Stapulensis. **I**b.

(40) Εἰς δύοσιν ἀπὸ ἀνατολῆς μεταπεμφόμενος. Ante vocem μεταπεμφόμενος. Metaphrastes ponit τοῦτον, et post eam codex Nydruccianus καὶ, quæ conjunctio in codice Augustano non habetur. **I**b.

(41) Καλῶν, τοῦ διελεθῆναι ἀπὸ κόσμου εἰς θεόν, ἵνα εἰς αὐτὸν ἀνατείλω. Ita codex Nydruccianus. Post καλῶν, Augustanus legit, τοῦ διαλυθῆναι ἀπὸ κόσμου πρὸς θεόν. Pro καλῶν vero participio, vetus **D** uterque interpres καλὸν legit adjectivum: quod vulgatus tamen ad præcedentia retulit, ita locum reddens: « Martyrem bonum, proficiscentem de mundo ad Deum; » noster vero interpres ad subsequentia, hoc modo: « Bonum occidere a mundo in Deum; ut in ipso oriar. » A quo non multum recedit Metaphrastes, nisi quod sententiam istam ita generaliter efferat: Καλὸν τὸ δύναι ἀπὸ κόσμου πρὸς θεόν, ἵνα εἰς αὐτὸν ἀνατείλωμεν, quam Latinus ejus interpres sic expressit: « Pulchrum est a mundo occidere ad Deum, ut ad ipsum exoriamur. » Mæstræus, ἀνατολῆς illa metaphora diem obitus sui propinquum designasse Ignatium asserit: quem ab eo vocari « exortum et natalem » addit, communi illo more a Christianis recepto, quo dies, quibus martyres passi fuerant, Natalitii appellabantur. Probabilius multo Vedelius noster δύοσιν καὶ ἀνα-

teritis. Si enim de me tacueritis, ego Dei fiam, sin autem carnem meam dilexeritis, denuo currendum erit mihi. Plus autem mihi non potestis tribuere, quam ut immoler Deo, dum adhuc altare paratum est; ut in charitate choram constituentem, canatis Patri in Christo Jesu, quod episcopum Syriæ dignatus fuerit Deus inveniri in occidente, ab oriente accessitum, testem suarum passionum. Bonum est, proficisci a mundo ad Deum, ut in ipso exoriar.

III. Nunquam invidistis cuiquam: alios docuistis; ego autem volo, ut et illa rata sint, quæ docentes præcipitis. Solum petite mihi vires et intus et foris, ut non modo dicam, sed et velim; ut non tantum dicar Christianus, sed et inveniar. Si enim inventus fuero, etiam dici possum; et tunc fidelis

⁷⁵ al. μοι, f. μοι μὴ. ⁷⁶ al. εἰ ἤδη σπονδισοισθῆ με τῷ ⁷⁷ ms. et Metaphr. inser. τοῦτον. ⁷⁸ al. τῶν. ⁷⁹ f. μάρτυρα· καλὸν τὸ διελεθῆν ἀπὸ. ⁸⁰ ms. et Metaphr. καλὸν τὸ. ⁸¹ al. διαλυθῆναι. ⁸² al. πρὸς. ⁸³ ms. et Metaphr. ἀνατείλωμεν. ⁸⁴ ms. et Metaphr. δύναμιν αἰτήσασθε δοθῆναι παρὰ θεοῦ. ⁸⁵ Quatuor hæ voces absunt a Metaphr. ⁸⁶ Hæc septem vocabula desunt in ms., in Metaphraste, et in una editione.

τολῆς (nam τὸ δύναι vel διαδύναι, cum Metaphrasta et vetere Latino interprete, quos ille tamen non viderat, legendum hic affirmat) antithesi observata, Ignatium « metaphora a siderum ortu et occasu » ducta usum fuisse existimat. Dixerat ille, « se ab ortu in occasum proficisci ad martyrium. Jam manet in metaphora: et ait id ideo fieri, ut transeat in illa sua profectio ad Deum, quo in eo oriar. Ut enim sol ab ortu in occasum tendens, ubi eo pervenit, non ibi subsistit, sed perpetuo progreditur, usque dum superato etiam inferiori hemisphærio in tali vel tali puncto oriar: sic igneus hic martyr ait se Antiochia, quæ in oriente est, Romanam, quæ est in occidente, proficisci; ut per martyrium in mundo quidem occidat et ex eo evadat, in Deo tamen oriar. » Quo referendum et illud Chrysostomi, de eodem Ignatio (tomo V. edit. Savil., pag. 503): Καθὰπερ ἡλῖος τις ἐξ ἀνατολῆς ἀνισχὼν, καὶ πρὸς τὴν δύοσιν τρέχων. « Veluti sol quidam ex oriente profectus, et ad occasum decurrens, » et Græcorum, in Menæo suo (ad diem 20 Decembris) Ignatium ita alloquentium: Τοῖς δρόμοις τῆς πίστεως, ὡς ἡλῖος τὴν γῆν γενναίως διέδραμες ἀπ' ἀκρῶν οὐρανοῦ, καὶ δύνας ἀδύτως ἀπὸ γῆς εἰς Χριστὸν τὸ φῶς συναστράπτει αὐτῷ τῆς ἀσφαλείας. « Cursibus fidei, tanquam sol, a cæli fastigio generose terram percurristi; et occidens sine occasu a terra in Christum, lumen immortalitatis cum illo una coruscas. » Porro totum hunc Ignatii locum, parenthesi inclusum, ita sine parenthesi, legendum censet vir doctissimus Herbertus Thorndikius: Ὅτι τὸν ἐπίσκοπον τῆς Συρίας κατηξίωσεν ὁ θεὸς εὑρεθῆναι [εἰς δύοσιν ἀπὸ ἀνατολῆς μεταπεμφόμενος], καλὸν τοῦ δύναι αὐτὸν ἀπὸ κόσμου εἰς θεόν, ἵνα εἰς αὐτὸν ἀνατείλω, sive ἀνατείλη, ne mutatio personæ difficultatem faciat; etsi ab Ignatii locutione non abhorret. Antithesis τοῦ δύναι καὶ ἀνατέλλαι, quam altera vetus Latina versio servat, necessaria est ad sensum. Inclusa uncis manifesto addita sunt. Hæc ille. **I**b.

(42) Δύναμιν αἰτεῖσθε μοι. Metaphrast. μοι δύναμιν αἰτήσασθε δοθῆναι παρὰ θεοῦ. « Rogate ut dentur mihi vires a Domino. » **I**b.

(43) Ἐσωθῆν τε καὶ ἔξωθῆν. Et paulo post λέγω, ἀλλὰ καὶ θέλω, ὅπως μὴ μόνον. Omittuntur ista non solum in Metaphrasta, sed etiam in vetere vulgata Latina versione. In nostro tamen ea habentur interprete. **I**b.

esse, cum mundo non apparebo. Nihil perpetuum, quod videtur. « Quæ enim videntur, temporalia sunt : quæ autem non videntur, æterna ⁸⁰. » Non persuasionis opus, sed magnitudinis est Christianus ; cum odio habetur a mundo, diligitur a Deo. Si enim, inquit, « de mundo hoc fuissetis, mundus quod suum erat diligeret : nunc vero non estis de mundo ; sed ego vos elegi : manete apud me ⁸¹. »

IV. Ego omnibus Ecclesiis scribo, et mando omnibus, quod voluntarius pro Deo morior, si modo vos non prohibueritis. Obsecro vos ne intempestiva benevolentia erga me sitis. Sinite me ferarum escam fieri, per quas licet Deum adipisci. Frumentum sum Dei, dentibus bestiarum molor, ut mundus panis Dei inveniar. Blanditiis demulcete potius feras, ut mihi sepulcrum fiant, et nihil de corpore meo relinquunt, ne cum obdormiero, molestus cuiquam inveniar. Tunc autem ero verus Jesu Christi discipulus, quando mundus nec corpus meum videbit. Deprecemini Dominum pro me, ut per hæc organa, Deo ⁸² efficiar hostia. Non ut Petrus et

⁸¹ ms. et Metaphr. ὁσθίσομαι ὅτι. ⁸² al. φαίνομαι. ⁸³ Metaphr. οὐδὲν γὰρ et ms. ⁸⁴ II Cor. iv, 18. ⁸⁵ ms. πληροματῆς. ⁸⁶ Joan. xv, 19 ⁸⁷ deest in al. ⁸⁸ ms. inser. ὄν. ⁸⁹ deest ms. et in Metaphr. ⁹⁰ ms. et Metaphr. τῷ Χριστῷ. ⁹¹ Dei. ⁹² al. Θεοῦ.

(44) Πιστός εἶναι. Metaphrast. πιστός ὁσθίσομαι. USSER.

(45) Ὅταν κόσμῳ μὴ φαίνομαι. Ibid. et in codice etiam Nydruceiano : Ὅταν κόσμῳ μὴ φαίνομαι.

(46) Οὐδὲν φαινόμενον, αἰώνιον. Τὰ γὰρ βλέπομενα πρόσκαιρα, etc. Metaphrast. Οὐδὲν γὰρ φαινόμενον αἰώνιον, ἐπεὶ καὶ βλέπομενα πρόσκαιρα. Anglican. « Nihil apparentia (vel apparentiæ) bonam est ; » deinde, pro testimonio illo II Cor. iv, 18, subjicitur : « Deus enim noster Jesus Christus in Patre existens magis apparet. » Id.

(47) Τὰ γὰρ βλέπομενα. Semel moneo. Etiam infirmis argumentis sæpe impeditur pseudo-Ignatius. Verbi gratia hic, dum opponitur ei minus apta Paulini loci applicatio. Certe similia, et majora contra epistolam Clementis ad Corinthios proferri queant. Cor.

(48) Ἐπιτέλλομαι πάντων, ὅτι ἐγὼ ἐκὼν. Ita apud Metaphrast. In Augustano quoque et Nydruceiano codice similiter : nisi quod, pro ἐπιτέλλομαι, in illo habeatur ἐπιτελοῦμαι, in hoc ἐπιπέλλω, ab utroque vero absit pronomen ἐγὼ. Id.

(49) Βρώμα, δι' ὧν ἐστίν. Metaphrast. βρώμα, δι' ὧν ἐνεστι. Id.

(50) Σίτος εἶμι τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἄρτος Θεοῦ εὐρεθῶ. Aurea hæc Ignatii sententia ab Irenæo citata est, libro 5, cap. 28, ubi in Græco (ab Eusebio, lib. iii, Hist., κεφ. λς' producto) nomen Θεοῦ posterior loco est omissum, quod in antiquissima tamen Latina Irenæi interpretatione exstat ; quomodo etiam in vetere vulgata Ignatii versione legitur : « Ut possim panis Dei mundus inveniri ; » vel, ut ex Petaviano et Magdalenensi ms. nos edidimus : « Ut mundus panis Dei inveniar. » Metaphrastes habet : ἵνα καθαρὸς ἄρτος εὐρεθῶ τοῦ Χριστοῦ. et noster Ignatii interpres similiter : « Ut mundus panis inveniar Christi ; » quin et ipse Rufinus etiam, illa Irenæi vertens apud Eusebium : « Ut panis mundus efficiar Christo, » transtulit. Græci in Menæo suo, Decemb. 20, de Ignatio : Σίτος Θεοῦ καθαρὸς εἶμι, ἔλεγες, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα ἄρτος γένωμαι ἱεροταλούμενος τῷ ἱεραστῇ, καὶ Θεῷ κεκαθαρμένος. « Purum Dei frumentum sum, inquisti, et dentibus

πιστός εἶναι (44), ὅταν ⁸¹ κόσμῳ μὴ φαίνομαι. ⁸² (45). Οὐδὲν ⁸³ φαινόμενον, αἰώνιον. Τὰ γὰρ βλέπομενα (46) πρόσκαιρα (47)· τὰ δὲ μὴ βλέπομενα αἰώνια. Ὁ πειρασθῆς ⁹¹ τὸ ἔργον, ἀλλὰ μεγέθους ἐστίν ὁ Χριστιανός· ὅταν μιπῆται ὑπὸ κόσμου, φιλεῖται παρὰ Θεοῦ. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου γὰρ, φησὶ, τούτου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν ἀφίλει τὸ ἴδιον· νυνὶ δὲ οὐκ ἐστὶ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς· μείνατε παρ' ἐμοῦ.

IV. Ἐγὼ γράφω πάντας ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ ἐπιτέλλομαι πάντων, ὅτι ἐγὼ ⁸³ ἐκὼν (48) ὑπὲρ Θεοῦ ἀποθνήσκω, ἵνα ὑμεῖς μὴ κολούσητε. Παρακαλῶ ⁸⁴ ὑμᾶς, μὴ εὐνοια ἀκαιροῦς γένησθέ μοι. Ἄσπετέ με θηρίων εἶναι βρώμα, δι' ὧν ἐστίν (49) Θεοῦ ἐπιτελεῖν. Σίτος εἶμι τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἄρτος Θεοῦ εὐρεθῶ (50). Μᾶλλον κατακέσασθε τὰ θηρία, ἵνα μοι πένθος γένηται, καὶ μηδὲν καταλειποσὶ ⁹⁰ τῶν τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθῆς βάρως τινὶ εὐρεθῶσμαι (51). Τότε δὲ ἔσομαι (52) μαθητῆς ἀληθῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε οὐδὲ τὸ σῶμά μου ὁ κόσμος ὄψεται (53). Αἰτανεύσατε ⁸⁶ τὸν Κύριον ⁸⁸ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα διὰ τῶν ὀργάνων τούτων Θεῷ

bestiarum molar ; ut panis amatori consecratus sim, et Deo perpurgatus. » Porro Irenæum verba illa ex Ignatii epistolis produxisse, in loco citato affirmat Eusebius : licet similia etiam ipso agonis tempore prolata ab eo fuisse, in *Scriptorum ecclesiasticorum Catalogo* dicat Hieronymus : « Cum jam damnatus, inquit, esset ad bestias, et ardere pasceendi rugientes audiret leones, ait : Frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inveniar. » Cum quo faciunt et Actorum Ignatii descriptores : qui eum ad circumstantes supremum hunc sermonem habuisse ferunt : Ἄνδρες Ῥωμαῖοι, οἱ τοῦδε ἀγῶνος θεαταί, οὐ φάσθης ἐνεκά τινος πράξεως ἢ μομαθῆς ταῦτα πάσχω, ἀλλ' ἐνεκά εὐσεβείας. Σίτος γὰρ εἶμι Θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα ἄρτος καθαρὸς γένωμαι, cum et Latini in Acta, quibus ipsi utebantur, Ignatii ita transtulerunt : « Viri Romani, qui hoc certamen spectatis ; non sine causa laboravi, non propter pravitatem hæc patior, sed propter pietatem. Triticum enim sum Dei, et dentibus bestiarum molar, ut panis mundus efficiar. » et Græce (Metaphrastes hic usus libertate Simeon Logothetes uberius sic expressit : Ἄνδρες Ῥωμαῖοι, καὶ παρόντος ἀγῶνός μου θεαταί, οὐ φάσθης τινός ἐνεκὸν ἐμοῦ ταῦτα, οὐδὲ πειναρῶν πράξεων ὑπέχοντι εἶκην· ἀλλ' ὥστε Θεοῦ ἐπιτελεῖν, οὐπὲρ ἔρω καὶ ἀπλήστως ἔσείμαι. Σίτος γὰρ εἶμι αὐτοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς αὐτῷ ἄρτος γένωμαι. « Viri Romani, et presentes hujus certaminis spectatores ; non hæc mihi fiunt, ut luam penas alicujus malefici, aut sceleratæ alicujus actionis, sed ut Deum assequar : cujus quidem tenor desiderio, et quem cupio insatiabiliter. Sum enim ejus frumentum ; et molor per dentes bestiarum, ut fiam ei purus panis. » Id.

(51) Βάρως τινὶ εὐρεθῶσμαι. Metaphrast. βάρως γένωμαι. Id.

(52) Τότε δὲ ἔσομαι. neque ad, Θεοῦ εὐρεθῶ. In veteris Latini interpretis editionibus, atque etiam in Baliolensi ms, desiderabantur ista omnia ; quæ nos ex Magdalenensi et Petaviano codice illic restituumus. Id.

(53) Ὁ κόσμος ὄψεται. Metaphrast. ἐπὶ ὁ κόσμος ὄψεται. Id.

θυσία⁹⁹ εὐρεθῶ (54-55). Οὐκ ὡς ἕτερος καὶ Παῦλος διατάσσομαι ὑμῖν· ἐκεῖνοι ἀπόστολοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐγὼ δὲ ἐλάχιστος (56)· ἐκεῖνοι ἐλεύθεροι, ὡς δοῦλοι Θεοῦ· ἐγὼ δὲ μέχρι νῦν δοῦλος· ἀλλὰ ἐάν πάθω (57), ἀπελεύθερος γενήσομαι Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀναστήσομαι ἐν αὐτῷ ἐλεύθερος. Νῦν μανθάνω, ἐν αὐτῷ δεδεμένος, μηδὲν ἐπιθυμεῖν κοσμικῶν ἢ μάταιον.

V. Ἀπὸ Συρίας μέχρι Ρώμης² (58) θηριομαχῶ, διὰ γῆς (59) καὶ θαλάσσης, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐνδεδεμένος³ δέκα λεοπάρδοις (60), ὃ ἐστὶ στρατιωτικὸν τάγμα (61)· οἱ καὶ εὐεργετούμενοι χεῖρους γίνονται. Ἐν δὲ τοῖς ἀδικήμασιν αὐτῶν μᾶλλον μαθητεύομαι· ἀλλ' οὐ παρά τοῦτο δεδικαίωμαι (62). Ὀναίμην τῶν θηρίων (63) τῶν ἐμοὶ ἡτοιμασμένων (64)· ἃ καὶ εὖχομαι σύντομά⁵ μοι εὐρεθῆναι· ἃ καὶ κολακεύσω (65), συντόμως με καταφαγεῖν, οὐχ ὡσπερ τινῶν δειλαινόμενα οὐχ ἤψαντο. Ἐάν αὐτὰ δὲ ἐκόντα μὴ θέλη (66), ἐγὼ προσδιάσσομαι (67). Συγγνώμην μοι

⁹⁹ ms. et Metaphr. θυσία καθαρὰ. ¹ I Cor. vii, 22. δεδεμένος. ⁴ I Cor. iv, 4. ⁵ ms. ἔτοιμα.

(54-55) Θεῶ θυσία εὐρεθῶ. Metaphrast. sine Θεῶ (vel Θεοῦ, ut noster interpres, et Nydpruccianus codex habet): θυσία καθαρὰ εὐρεθῶ. USSEB.

(56) Ἐλάχιστος. Metaphrast., κατὰκριτος. Similiter et Anglican., « condemnatus. » Id.

(57) Ἀλλὰ ἐάν πάθω. Ita habet Græcus uterque codex, et uterque vetus interpres: apud Metaphrastam vero legitur: Ἀλλὰ ἐάν θελήσητε, « sed si vuleritis. » Id.

(58) Ἀπὸ Συρίας μέχρι Ρώμης. Citatur integra hæc sectio ab Eusebio, libro iii *Histor. eccles.* κεφ. λς', et Hieronymo, in *Scriptorum ecclesiasticorum Catalogo*: ex cujus translatione Latina novam Græcam concinnavit interpres ipsius Sophronius. Producentur ista a Gilda quoque, in epistola qua castigat clerum Britanniae: sed ex Rufiniana Eusebii versione. Id.

(59) Θηριομαχῶ, διὰ γῆς. Ita codices nostri legunt: non d. obus solum antiquis Ignatii Latinis interpretibus sed etiam Eusebio, Rufino, Hieronymo et Sophronio pariter consentientibus. Legit autem Metaphrastes: Θηριομαχῶν, ἀπὸ γῆς· et alter anonymus Actorum Ignatii descriptor: Θηριομαχῶν ηχθῆν διὰ γῆς. Vide not. in *Epistol. ad Trallianos*. Id.

(60) Ἐνδεδεμένος δέκα λεοπάρδοις. Græcus ille anonymus et ineditus Actorum Ignatii descriptor ita metaphoram hanc explicat: Ἦσαν δὲ οἱ φυλάσσοντες αὐτὸν Τραϊανῶ προτίκτορες, δέκα τὸν ἀριθμὸν, ἀνήμερά τινας καὶ θηρίων τρόπους ἔχοντες, quæ Latine antiquus eorumdem Actorum interpres sic expressit: « Fuerunt autem custodientes eum Trajani executores, numero decem, immansueti quidam et bestiarum mores habentes. » Id.

(61) Ὁ ἐστὶ στρατιωτικὸν τάγμα. Vel στῖφος, ut (eodem sensu) locum hunc Ignatii citans, habet idem ille anonymus: pro quo Latinus illius interpres substituit; « quod est militaris custodia, » vel, ut vetus vulgatus Ignatii interpres exprimere maluit, « hoc est cum militari custodia. » Noster vero Ignatii interpres ad verbum Græca reddidit: « quod est militaris ordo. » Rufinus, suo more, paulo liberius: « militibus, dico ad custodiam datis. » Hieronymus: « hoc est militibus qui me custodiunt, » et ex eo Sophronius: Τοῦτ' ἐστὶ στρατιωτικὰς τοῖς φυλάσσουσί με. Id.

(62) Ἀλλ' οὐ παρά τοῦτο δεδικαίωμαι. Verba hæc Paulinis illis respondentia, I Cor. iv, 4. Ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι, apud Metaphrastam, de-

Paulus præcipio vobis: illi aposli Jesu Christi ego vero minimus: illi liberi, ntpote servi Dei¹, ego vero etiamnum servus: at si passus fuero, libertus fiam Jesu Christi, et resurgam in illo liber. Nunc, in ipso vincetus, disco nihil mundanum aut vanum concupiscere.

V. A Syria Romam usque cum bestiis depugno, terra marique, noctu et interdium, alligatus decem leopardis, quod est militaris manipulus: qui et beneficio affecti pejores fiunt. At ergo eorum injuriis magis erudior; sed non propter hoc justificatus sum⁴. Utinam fruar bestiis mihi paratis: quas et opto veloces mihi inveniri; quas et blanditiis demulcebo, ut citius me devorent; non ut quosdam veritæ non alligerunt. Sed et si ipsæ volentem nolint, ego vi adigam. Ignoscite mihi: quid mihi utile sit ego novi; nunc incipio discipulus esse;

² ms. et Metaphr. Ρώμης αὐτῆς. ³ ms. et Metaphr,

siderantur; cum a nostris libris omnibus Græcis et Latinis, atque etiam ab Eusebio, Rufino, Hieronymo et Sophronio agnoscantur. Id.

(63) Ὀναίμην τῶν θηρίων. Chrysostomus in Ignatii nostri Encomio: Ἀκούσας ὅτι οὗτος αὐτὸν τιμωρίας ὁ τρόπος μένει, Ἐγὼ τῶν θηρίων ἐκείνων ὀναίμην, ἔλτγς. Hieronymus, in Vita ejusdem: « Utinam truar bestiis. » Augustinus, *De doctrina Christ.* lib. i, cap. 33: « Vicinissime dicitur frui, cum delectatione uti; » et in lib. *De fide et symbolo*, cap. 9: « Eo quod quisque novit non fruitur, nisi et id diligit, » uti observavit Casaubonus: qui per Græcum hoc, ὀναίμην, et illud illustrat quod in *Galba* Suetonii, cap. 20 dictum legitur: « Galba, cupide fruaris ætate tua. » et mentem Ignatii hac explicat paraphrasi: « Det Deus, ut quam primum percipiam fructum, quem spero et opto ex martyrio quod me manet. » Vid. not. in *Epist. ad Magnesianos*. Id.

(64) Ἐμοὶ ἡτοιμασμένων. Eusebius, *ἐτοίμων*. Hieronymæ., « quæ mihi præparatæ sunt. » Rufin., « quæ præparantur mihi. » Id.

(65) Ἄ καὶ εὖχομαι σύντομά μοι εὐρεθῆναι· ἃ καὶ κολακεύσω. Metaphrast. καὶ εὖχομαι ἔτοιμά μοι, etc. Anglican.: « Et oro promptas mihi inveniri: quibus et blandiar. » Rufinus: « Quas ego et opto acriores parari, et invitabo. » Hieronymus: « Quas et oro veloces mihi esse ad interitum; et alliciam; » unde interpolata fuisse videtur veteris interpretis Ignatii vulgata editio, in qua legitur: « Quas et opto mihi veloces esse ad meum interitum, et allici, » cum mss. habeant, sicut nos edidimus: « De quibus opto mihi compendium inveniri; et illiciam. » h. e. ad lacerationem mei provocabo: quomodo et antea voce κολακεύειν usus est in hac eadem epistola: Μᾶλλον κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται. « Imo blanditiis demulce te potius feras, ut mihi sepulcrum fiant. » Id.

(66) Ἐάν αὐτὰ δὲ ἐκόντα μὴ θέλη. Ita codex Nydpruccianus. Eusebius: Ἐάν αὐτὰ δὲ ἄκοντα μὴ θέλη, vel θελήσαιεν, ut habet Metaphrastes; in reliquis cum Eusebio consentiens. Lib. Cantabrig., « Sed etsi ipsæ volentem non velint. » Vet. vulgat. « Et si ipsæ noluerint. » Rufinus: « Quinimo si cunctabuntur. » Hieronymus: « Quod si venire noluerint. » et ex eo Sophronius: Ἐτ γὰρ ἐπελθεῖν μὴ θελήσουσιν. Id.

(67) Ἐγὼ προσδιάσσομαι. Metaphrast., ἐγὼ δὲ παραδιάσσομαι. Anglican., « Ego vim faciam. » Hie-

nihil expetam visibilium et invisibilium, ut Jesum Christum assequar ⁶. Ignis, crux, ferarum concursus, sectiones. lanienæ, ossium disceptiones, membrorum concisiones, totius corporis contritiones, et diaboli tormenta in me veniant, tantummodo ut Jesum nanciscar.

VI. Nihil me juvabunt fines mundi, nec regna hujus sæculi; melius est mihi emori propter Jesum Christum, quam imperare finibus terræ. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animam vero suam perdat* ¹⁰? Dominum desidero, Fi-

⁶ Luc. xiv, 27. ⁷ al. ἀλυσμοί. ⁸ ms. et Metaphr. xvi, 26; Luc. ix, 25. ¹¹ ms. et Metaphr. καὶ ζημιωθῆ

ronymus: « Ego vim faciam ut devorer, » atque ex eo Sophronius: Ἐγὼ βιάσομαι, ποθῶν καταβρωθῆναι. Rufinus: « Ego vim faciam, ego me ingeram. » Similiter et vetus vulgatus Ignatii interpres: « Ego ipsis vim ingeram, ego urgebo, » ut quidam habent libri editi: nam in duobus mss. Oxoniensibus simpliciter legitur: « Ego eis vim faciam. » Huc respexerunt Græci in Menæo, ad 29 diem Januarii, hoc martyrem celebrantes elogio: Νευρωμένους, Ἰγνάτιε, τῇ δουλίᾳ τοῦ ἐν σταυρῷ παγέντος ὑπὲρ σου, Θεοφόρε, θῆρας κατερέθισας ἐκ τοῦ κόσμου χωρίσαι σε πρὸς τὸν σὸν ποθούμενον ἔρωτα. « Christi pro te in cruce suffixi virtute roboratus, o Ignati Theophore, bestias laccessisti, ut te a mundo ad desideratum tuum amorem traducerent. » USSER.

(68) Συγγνώμην μοι ἔχετε. Rufinus: « Date, quæso, veniam. » Hieronymus: « Ignoscite mihi, filioli, » et ex eo Sophronius: Σὺγγνωτέ μοι, τέκνια. Ib.

(69) Μηδὲν με ζηλώσαι τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων. Desiderantur ista in Metaphrastis; sed non in Eusebio, ex quo Rufinus, nimis laxè, ita expressit: « Facessat invidia, vel humani affectus vel nequitiae spiritalis. » Hieronymus, nimis restricte: « Nihil de his quæ videntur desiderans, » quod ex eo Sophronius ita denuo convertit: Οὐδὲν τούτων τῶν ὁρωμένων ἐπιθυμῶ. Vetus vulgatus Ignatii interpres: « Nulli æmulor visibilium et invisibilium. » Anglicanus vero ille alter: « Nihil me zelare visibilium et in visibilium, » infinitivum ζηλώσαι connectens cum eo quod proxime præcesserat: Νῦν ἀρχομαι μαθητῆς εἶναι. Ib.

(70) Πῦρ καὶ σταυρός. Conjunctio, non solum in libris editis, sed etiam apud Eusebium et Metaphrastam, comparet: a Rufino tamen (apud Gildam) et Hieronymo (ejusque Græco interprete Sophronio) ea abest. Ib.

(71) Ἀνατομαί, διαρέσεις. A nostro interprete, neque a Rufino, Hieronymo et Sophronio solum, sed etiam ab ipso Eusebio, voces istæ absunt. Habentur tamen apud Metaphrastam, et in nostris libris, atque vetere vulgato Latino interprete; a quo tamen singulariter sunt redditæ: « abscissio, separatio. » Ib.

(72) Συγκοπαί. Pluraliter etiam legit Eusebius: et ex eo Rufinus (apud Gildam) « discriptionesque » vertens; sed singulariter Metaphrastes, συγκοπή, et uterque vetus Ignatii interpres; nec non Hieronymus, atque ex eo Sophronius. Ib.

(73) Ἀλυσμοί. Ἀλυσμοί in Eusebio, ἀλυσμοί apud Metaphrastam et in Nydprucciano codice perperam scribitur. « Molitiones » noster Ignatii interpres vertit, « tanquam molitæ farine attritiones » (ut apud Eusebium vocem exposuit Christophorus): a verbo ἀλίζω, quod « molere » significat, vocabuli origine deducta. « Contritio, » eodem sensu, ab Hie-

ἔχετε (68) τί μοι συμφέρει ἐγὼ γινώσκω νῦν ἀρχομαι μαθητῆς εἶναι. μηδὲν με ζηλώσαι τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων (69), ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω. Πῦρ καὶ σταυρός (70), θηρίων τε συστάσεις, ἀνατομαί, διαρέσεις (71), σκορπισμοί ὀστέων, συγκοπαί (72) μελῶν, ἀλυσμοί ⁷ (73) ὄλου τοῦ σώματος, καὶ κόλασις τοῦ διαβόλου ἐπ' ἐμὲ ἐρχέσθω (74), μόνον ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω.

VI. Οὐδὲν με ὠφελήσει τὰ πέρατα ⁸ (75) τοῦ κόσμου, οὐδὲ αἱ βασιλείαι τοῦ αἰῶνος τούτου· καλὸν ἐμοὶ ἀποθανεῖν, διὰ Ἰησοῦν Χριστόν ⁹ (76). ἢ βασιλεύειν τῶν περάτων τῆς γῆς. Τί γὰρ ὠφελείται ἄνθρωπος, ἐάν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ¹² τερπνά. ⁹ Metaphr. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ¹⁰ Matth. τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

B ronymo redditur; hoc est συντριβή, ut ex eo expressit Sophronius. At ἀλυσμοί in Augustano habetur exemplari: quod a Morelio « constrictio » (ad ἀλυσιν, id est « calenam » relata vocis origine); a Vairlenio (eumque simpliciter hic secutis Mæstræo et Vedelio) sensu plane contrario, « solutio » vertitur. Quid vero ἀλυσμός sit, Galenus, exponens illud Hippocratis in Prognostico: Ἀλυσμὸν γὰρ σημαίνει, ita explicit: Τοῦτο τὸ ὄνομα δηλοῖ τὸ δυσφορεῖν ἅπαντι σχήματι, καὶ μεταβάλλειν ἄλλο τε εἰς ἄλλο, et in Lexico suo Hippocratico: ἀλύζει, ἀπορεῖ, ῥιπτάζεται, interpretatur; et: Ἀλυσμὸν, ὅπερ καὶ ἀλυσίν τινα καὶ ἀπορίαν, ὃ δὲ καὶ ῥιπτασμὸν κληοῦσι, Cujusmodi πάθος in Achille, ob Patrocli sui cædem secum conflictante, sub postremi Iliadis libri initium elegantissime describit poetarum princeps:

Ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρᾷ κατακείμενος, ἄλλοτε [δ' αὐτε.

Ἰππιος, ἄλλοτε δὲ πρηγίς· τότε δ' ἔρθος [ἀναπτάς,

Διναύεσκέ' ἀλύων παρὰ θῆν' ἄλός.

eumque in Satyra iii imitatus Juvenalis:

... noctem patitur lugentis amicum

Pelidæ; cubat in faciem, mox deinde supinus.

Ἔστι δὲ ἀλύειν, inquit ad illum Homeri locum Eustathius, τὸ ἀδημονεῖν καὶ σὸν ἐκλελυθῆναι. In v quoque Iliadis, de Venere vulnerata canit idem:

Ἔς ἔφαθ', ἢ ἀλύουσ' ἀπεδήιστο.

Ἄντι τοῦ ἀπορούσα καὶ ῥιπταζομένη, inquit in Hippocratici sui Lexici principio Erotianus. Hesychio ἀλύουσα exponitur ἀδημοναῦσα; et ἀλύσσοντες, ἀδημονοῦντες, ἢ δυσφοροῦντες, ἢ ἄγαν λυσσῶντες καὶ ἐμμανῶς ἔχοντες. Ib.

(74) Καὶ κόλασις τοῦ διαβόλου ἐπ' ἐμὲ ἐρχέσθω. Euseb: Κόλασις τοῦ διαβόλου εἰς ἐμὲ ἐρχέσθωσαν. Similiter et Metaphrastes: nisi quod cum nostris libris conjunctionem καὶ retineat, et ἐπ' ἐμὲ legat. Noster Ignatii interpres (et cum eo Robertus Lincolnensis. Commentar. in Dionysii lib. De divinis nominib., cap. 4): « Malæ punitiones diaboli in me veniant. » Vetus vulgatus: « Et damnatio diaboli; omnia in me veniant » (ita enim legunt mss. codices; non, ut Jacobus Faber edidit: « Flagella diaboli omnia in me veniant »). Rufinus, apud Gildam: « Et omnia in me unum supplicia diaboli arte quæsitâ conflentur. » Hieronymus: « Et tormenta diaboli in me veniant, » et ex eo Sophronius: Καὶ βίασμοι διαβόλου εἰς ἐμὲ ἔλθωσιν. Ib.

(75) Τὰ πέρατα. Ita etiam legit noster interpres: sed Metaphrastes, τὰ τερπνά, « jucunditates. » Ib.

(76) Ἐμοὶ ἀποθανεῖν διὰ Ἰησοῦν Χριστόν. Metaphrast., Μοὶ ἀποθανεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ: cum quo facit et Vetus vulgatus Ignatii interpres; nam Anglicanus noster priorem lectionem est secutus. Ib.

ἀπολέσει (77); Τὸν Κύριον ποθῶ, τὸν Υἱὸν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ (78) καὶ Πατρός, Ἰησοῦν τὸν Χριστόν. Ἐκείνον ζητῶ, τὸν ὅπερ ὑμῶν ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα (79). Συγγνωμονεῖτέ (80) μοι, ἀδελφοί μὴ ἐμποδίσθητέ μοι εἰς ζωὴν φθάσαι (81). Ἰησοῦς γὰρ ἐστὶν ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν. Μὴ ¹² θελήσητέ (82) με ἀποθανεῖν· θάνατος γὰρ ἐστὶν ἡ ζωὴ Χριστοῦ. Τοῦ Θεοῦ θέλοντά με εἶναι, κόσμῳ μὴ χαρίσθηθε (83). Ἄφετέ με καθαρὸν φῶς λαβεῖν. Ἐκεῖ (84) παραγόμενος, ἄνθρωπος Θεοῦ ἔσομαι. Ἐπιτρέψατέ μοι μιμητὴν εἶναι πάθους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου (85); εἴ τις αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ ¹³ (86) ἔχει, νοησάτω δὲ θέλω, καὶ συμπαθεῖτω (87) μοι, εἰδὼς τὰ συνέχοντά με.

VII. Ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου διαρπάσαι με βούλεται, καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν μου γνώμην διαφθεῖραι. Μηδεὶς οὖν τῶν παρόντων ¹⁴ ὑμῶν βοηθεῖτω αὐτῷ· μᾶλλον ἐμοὶ γένησθε (88) ¹⁵, τοῦτ' ἐστὶ, τῷ Θεῷ (89) ¹⁶. Μὴ λαλήτε Ἰησοῦν Χριστόν, κόσμον δὲ προτιμάτε (90)· βασκανία (91) ἐν ὑμῖν μὴ κατοικεῖτω· μηδὲ ἐὰν ἐγὼ ὑμᾶς παρῶν παρακαλῶ, πεισθῆτε (92)· τούτοις δὲ μᾶλλον πιστεύσατε, οἷς (93) γράφω ὑμῖν. Ζῶν γὰρ γράφω ὑμῖν, ἐρῶν τοῦ διὰ Χριστόν ἀποθανεῖν (94). Ὁ ἐμὸς ἔρωσ ἐσταύρωται (95), καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλοῦν τι· ὕδωρ δὲ ζῶν, ἀλλόμενον ἐν ἐμοί, ἔσωθέν μοι λέγει· Δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα (96). Οὐκ ἤδομαι (97) τροφῇ φθορᾶς, οὐδὲ ἡδο-

¹² Metaphr. μηδὲ. ¹³ al. ἐνταῦθα. ¹⁴ deest in ms. et Metaphr. ¹⁵ al. παραγίνεσθε. ¹⁶ al. τοῦ Θεοῦ.

(77) Τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει. Metaphrast. Καὶ ζημιωθῆ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ex Matth. xvi, 26. USSER.

(78) Θεοῦ. Dei nomen, quod ab Augustano codice aberat, ex Græco Nydrucciano et vetere vulgato Latino restitutum est. Id.

(79) Καὶ ἀναστάντα. Pro istis (quæ a Metaphrasta absunt) vetus noster interpres subjicit; « Illum volo, qui propter nos resurrexit. Ille lucrum mihi adjacet. » Id.

(80) Συγγνωμονεῖτε. Metaphrast., Συγγνώτε. IBID.

(81) Μὴ ἐμποδίσθητέ μοι εἰς ζωὴν φθάσαι. Metaphrast. Μὴ ἐμποδίσθητέ μοι ζῆσαι. Anglican., « Non impediatis me vivere. » Vet. vulgat., « Ne mihi impediatis ad vitam; » ut habent mss. vel ut, Græcismo rejecto, in libris editis habetur emendatum; « Ne mihi impedimentum opponatis ad vitam. » Id.

(82) Μὴ θελήσητε. Metaphrast. μηδὲ θελήσ. IBID.

(83) Τοῦ Θεοῦ θέλοντά με εἶναι, κόσμῳ μὴ χαρίσθηθε. Vet. vulgat. « Dei volens esse, mundo non placeam. » Anglican.; « Dei volentem esse, per mundum non separetis me (χαρίσθηθε) neque per materiam seducat. » Id.

(84) Ἐκεῖ. Metaphrast. ἐκεῖ γάρ. IBID.

(85) Ἐπιτρέψατέ μοι μιμητὴν εἶναι πάθους τοῦ Χριστοῦ Θεοῦ μου. A Theodosianis et Cainitis hærelieis, apud Anastasium Sinaitam in Ὁδηγῷ, ita citata invenitur hæc sententia; Ἐξασατε μιμητὴν εἶναι πάθους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου. Vetus vulgatus; « Concedite mihi ut sim imitator passionis Dei mei. » Id.

(86) Ἐν ἑαυτῷ. Ita Metaphrastes, et uterque vetus Latinus interpres; ubi codex Augustanus et Nydruccianus habet ἐνταῦθα. Id.

(87) Συμπαθεῖτω. Metaphrast. συμπαθησάτω. Id.

(88) Μᾶλλον ἐμοὶ γένησθε. Lib. Nydruccianus; Μᾶλλον δὲ παραγίνεσθε. Id.

(89) Τῷ Θεῷ. Ita idem codex habet; ubi alii, τοῦ

Alium veri Dei et Patris, Jesum Christum. Illum quaero, qui pro nobis mortuus est et resurrexit. Ignoscite mihi, fratres; ne mihi impedimento sitis, quominus ad vitam perveniam. Jesus enim est vita fidelium. Ne me velitis mori; mors namque est, vita sine Christo. Cumque cupiam Dei esse, ne me mundo condonetis. Sinite me purum lumen haurire. Cum illis fuero, homo Dei ero. Permittite mihi, ut æmulator sim passionis Christi Dei mei; si quis ipsum in seipso possidet, intelligat quid volo, et compatiatur mihi, ut qui sciat quæ me constringunt.

VII. Princeps hujus sæculi rapere me vult, et voluntatem quam erga Deum habeo, corrumpere. Nullus itaque vestrum qui præsentis estis, opituletur illi; potius mei sitis, id est Dei. Ne loquamini Jesum Christum, et mundum præferatis; invidia in vobis non habitet, neque si ego præsens vos obsecrem, obtemperetis; verum his potius credite, quæ vobis scribo. Vivens enim scribo ad vos, amore captus moriendi propter Christum. Meus amor crucifixus est; et non est in me ignis quidpiam amans; sed aqua viva, saliens in me, intus mihi dicit: Veni ad Patrem. Non gaudeo corruptibili nutrimento, nec voluptatibus hujus

Θεοῦ, et Anglican., « Dei mei; » cum qua lectione aptius quadraret ἐμοῦ quam ἐμοὶ γένησθε. Id.

(90) Προτιμάτε. Metaphrast. ἐπιθυμεῖτε, et Anglican. similiter: « concupiscatis. » Id.

(91) Βασκανία. Anglican., « Invidiæ. » Vet. vulgat.: « Fascinus: » non, ut habent editi, « Facinus. » Id.

(92) Μηδὲ ἐὰν ἐγὼ ὑμᾶς παρῶν παρακαλῶ, πεισθῆτε. Metaphrast. Μηδ' ἂν ἐγὼ παρῶν παρακαλῶ ὑμᾶς, πεισθῆτέ μοι. Id.

(93) Πιστεύσατε, οἷς. Metaphrast. Πείσθητε, οἷς ἐγώ. Id.

(94) Ζῶν γὰρ γράφω ὑμῖν, ἐρῶν τοῦ διὰ Χριστόν ἀποθανεῖν. Metaphrast., Ἐξ ὧν γὰρ γράφω ὑμῖν, ἐρῶ τοῦ ἀποθανεῖν. « Ex iis enim quæ scribo ad vos, mori cupio. » Anglican., « Vivens enim vobis scribo, desiderans mori pro Christo, » Vet. vulgat., « Vivus enim vobis scribo, desiderans mori pro Christo. » Id.

(95) Ὁ ἐμὸς ἔρωσ ἐσταύρωται. Dictum hoc celeberrimum ab Origene citatum est, *Prologo in Canticum canticor.*, et Dionysio, in lib. *De divinis nominib.*, cap. 4, ut etiam ab ipsius scholiasta Maximo, hyperaspista Theodoro (in *Bibliotheca Photii*, num. 1) et encomiasta Michaele Syngelo. De horum vero verborum duplici sensu, videndæ notationes Mæstræi in hanc epistolam, et Halloixii in *Vitam Ignatii*, cap. 10. Id.

(96) Οὐκ ἐστὶν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλοῦν τι· ὕδωρ δὲ ζῶν, ἀλλόμενον ἐν ἐμοί, ἔσωθέν μοι λέγει· Δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα. Metaphrast.: Οὐκ ἐστὶν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλοῦλον· ὕδωρ δὲ μᾶλλον ζῶν καὶ λαλοῦν ἐν ἐμοί, ἔσωθέν μοι λέγον· Δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα. « Non est in me ignis mundanæ materiæ (vel rei ullius terrenæ) amans; aqua autem potius viva et in me loquens, quæ intus mihi dicit; Veni ad Patrem. » Noster interpres; « Et non est in me ignis amans

(97) Ἠδομαι. Nydruccianus codex habet ἤτομαι. Id.

vitæ: panem Dei volo, panem cœlestem, panem vitæ, qui est caro Christi Filii Dei, qui factus est posterioribus temporibus ex semine Davidis et Abrahæ; ac potum volo, sanguinem illius, qui est charitas incorruptibilis, et vita æterna.

VIII Nolo amplius secundum homines vivere: id autem fiet, si vos velitis. Christo confixus sum cruci: vivo autem, jam non ego, quandoquidem vivit in me Christus¹⁷? Brevibus litteris oro vos, ne mihi negetis; credite mihi, quod Jesum amo pro me traditum. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi²⁰? Ipse autem Deus et Pater, et Dominus Jesus Christus, manifestabit vobis hæc, quod vere dicam. Atque vos una mecum orate, ut scopum attingam in Spiritu sancto. Non secundum carnem vobis scripsi, sed secundum Dei arbitrium. Si patiar, adamastis me: sin rejiciar, edistis.

IX. Memores este in precibus vestris Ecclesiæ quæ est in Syria, quæ pro me, Domino pastore utitur, qui dixit: Ego sum pastor bonus²²; et solus ipsam curabit vice episcopi, ac vestra in ipsum charitas. Me vero pudet de illorum numero dici: nec enim dignus sum, cum novissimus eorum sim et abortivus; sed per misericordiam Dei obtinui,

¹⁷ deest in ms. ¹⁸ ms. et Metaphr. add. *Θελήσατε οὖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς θεληθῆτε.* ¹⁹ Gal. II, 19, 20. ²⁰ Psal. cxv, 12. ²¹ ms. et Metaphr. *προσευχῆ.* ²² Joan. x, 11.

amans aliquam aquam, sed vivens et loquens est in me. Aqua autem alia viva manet in me, intrinsicus mihi dicens: Veni ad Patrem. » Græci in Menæo, die 20 Decembris: *Ὁὐκ ἔσγας πὺρ φιλόφλον ἐν σοί, Ἰγνάτιε· ὕδωρ δὲ ζῶν μᾶλλον καὶ λαλοῦν Δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα· ὕδωρ τὸ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν μεταγογεῦθον ἡμᾶς.* « Non habuisti in te ignem terrenorum appetentem, o Ignati, sed potius aquam vivam et dicentem: Huc ad Patrem, aquam salientem, e vita in vitam nos transferentem. » Usser.

(98) *Ὁὐδὲ ἰδοναῖς τοῦ βίου τούτου.* Metaphrast. *Ὁὐδὲ ἰδοναῖς ταῖς τοῦ βίου τούτου.* Vet. vulgat., « Neque voluptates vitæ hujus desidero; » sic enim ms. Magdalenensis et Petavianus legit; non « hujus mundi, » ut alii. Id.

(99) *Ὁ ἐστὶ σὰρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.* Ita Metaphrast. Noster interpres: « Quod est caro Jesu Christi. » Vet. vulgat., « Qui (vel « quæ, » ut habet Magdalenensis codex) est caro Jesu Christi Filii Dei (« vivi » additur in libris excusis: quod a mss., uti etiam a Græco, abest). » Hoc autem in loco non agi de sacramento eucharistiæ (ut putavit Baronius, ad ann. 34, § 59 et 109, § 25); sed de ipsius Dei fruitione in cœlo per martyrium, in Notationib. ab 10 caput Vitæ Ignatii, ostendit Joesuita Halloixius. Id.

(1) *Πόμα θέλω.* Metaphrast., *Πόμα Θεοῦ θέλω.* Id.

(2) *Αἷμα.* Ita Metaphrastes, et uterque vetus interpres Latinus: non *πόμα*, ut codex Augustanus et Nydpruccianus habet. Id.

(3) *Χριστῷ συνεσταύρωμαι,* etc. Pro verbis his, ex Galat. II, 20 *petitis*, Metaphrastes legit: *Θελήσατε οὖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς θεληθῆτε;* et noster interpres; « Velite autem, ut et vos acceptemini. » Quanquam pro vulgata lectione facit illud in Græcorum Menæo, Decemb. 20; *Ζέων ὡς ἀεὶ τῷ πνεύματι: ὁ ἱερομάρτυς, ἐκράξε οὖν πόθῳ ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων· Χριστὸν διώκων χαιρών, Χριστῷ συνεσταύρωμαι. Ζῶ δὲ,*

ναῖς τοῦ βίου τούτου (98) *ἄρτον τοῦ Θεοῦ θέλω.* ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὁ ἐστὶ σὰρξ¹⁷ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ (99), τοῦ γενομένου ἐν ὑστέρω ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ Ἀβραάμ· καὶ πόμα θέλω (1) τὸ αἷμα (2) αὐτοῦ, ὁ ἐστὶν ἀγάπη ἀφθαρτος, καὶ ἀέναντος ζωῆς.

VIII. *Ὁὐκ ἐτι θέλω κατὰ ἀνθρώπους ζῆν· τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν ὑμεῖς θελήτε*¹⁸. *Χριστῷ συνεσταύρωμαι* (3) *ζῶ δὲ, οὐκ ἐτι ἐγώ, ἐπειδὴ περ ζῆ ἐν ἐμοί ὁ Χριστός.* Δι' ὀλίγων γραμμάτων αἰτούμαι ὑμᾶς, μὴ (4) *παραιτήσασθέ με, πιστεύσατέ μοι, ὅτι τὸν Ἰησοῦν φιλοῦ, τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ παραδοθέντα.* Τί ἀντάποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, καὶ ὁ Κύριος (5) Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, φανερώσει ὑμῖν ταῦτα, ὅτι ἀληθῶς λέγω (6). Καὶ ὑμεῖς συνεβήσαθέ μοι, ἵνα τοῦ σκοποῦ τύχω, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ (7). *Ὁὐ κατὰ σὰρκα ὑμῖν ἐγράψα, ἀλλὰ κατὰ γνώμην Θεοῦ.* Ἐὰν πάθω, ἠγαπήσατε (8) *ἐὰν ἀποδοκιμασθῶ, ἐμισήσατε.*

IX. *Μνημονεύετε ἐν τῇ εὐχῇ*²¹ (9) *ὑμῶν τῆς ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίας, ἣτις ἀντ' ἐμοῦ ποιμένι γρηῃται τῷ Κυρίῳ* (10), *τῷ εἰπόντι· Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ μόνος αὐτὴν ἐπισκοπήσει* (11), καὶ ἡ ὑμῶν εἴς αὐτὸν ἀγάπη. Ἐγὼ δὲ καὶ αἰγύνομαι: ἐξ αὐτῶν λέγεσθαι· οὐ γὰρ εἰμι ἀξιὸς τῶν ἔσχατος αὐτῶν, καὶ ἔκτρομα (12)· ἀλλ' ἠλέημαί τις εἶναι, ἐὰν Θεοῦ ἐπι

¹⁷ deest in ms. ¹⁸ ms. et Metaphr. add. *Θελήσατε οὖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς θεληθῆτε.* ¹⁹ Gal. II, 19, 20. ²⁰ Psal. cxv, 12. ²¹ ms. et Metaphr. *προσευχῆ.* ²² Joan. x, 11.

οὐκ ἐτι μὲν ἐγώ, ζῆ δὲ, φησὶν, ἐν ἐμοί μόνος Χριστός. « Tanquam spiritu semper exæstuans, cum desiderio clamavit sanctus martyr in mediis periculis; Christum gaudens insequor, cum Christo sum crucifixus. Vivo autem, jam non ego; vivit vero in me (inquit) solus Christus. » Id.

(4) *Μὴ παραιτήσασθέ με.* Desunt ista et in Metaphrasta et in nostro interprete. Vet. vulgat., « Ne mihi obsistatis, » vel (ut in Magdalenensi et Petaviano codice legitur) « observetis. » Id.

(5) *Ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, καὶ ὁ Κύριος.* Ita et Vet. vulgat., « Deus et Pater et Dominus. » Sic enim habent codices mss., licet in Magdalenensi prior conjunctio desit; et libri editi auctiorem lectionem exhibeant; « Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, et ipse Dominus. » Id.

(6) *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς φανερώσει ὑμῖν ταῦτα, ὅτι ἀληθῶς λέγω* Metaphrast., *Ἰησοῦς δὲ Χριστὸς ὑμῖν ταῦτα φανερώσει, τὸ ἀψευδὲς στομα, ὅτι ἀληθῆ λέγω.* Id.

(7) *Καὶ ὑμεῖς συνεβήσαθέ μοι, ἵνα τοῦ σκοποῦ τύχω, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.* Pro his Metaphrastes tantum habet; *αἰτήσασθε περὶ ἐμοῦ, ἵνα ἐπιτύχω, et noster interpres; « Petite pro me, ut attingam. »* Id.

(8) *ἠγαπήσατε.* Anglican., « Voluistis. » Id.

(9) *Εὐχῆ.* Metaphrast., *προσευχῆ.* Id.

(10) *Γρηῃται τῷ Κυρίῳ.* Id., *τῷ Θεῷ κέχρηται.* Id.

(11) *Καὶ μόνος αὐτὴν ἐπισκοπήσει.* Id.; *Μόνος αὐτὴν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπισκοπήσει,* et noster interpres; « Solus ipse Jesus Christus vice episcopi sit. » Vet. vulgat., « Qui visitavit eam; » vel, ut in mss. habetur; « Et solus eam visitavit. » vel; « visitabit » potius, ut in quibusdam legitur. Id.

(12) *Ἐκτρομα.* Vet. vulgat. « purgamentum. » Anglican. rectius; « abortivum, » ex I Corinth. xv, 8. Id.

τόχω. Ἀσπίζεται ὑμᾶς τὸ ἑμὸν πνεῦμα, καὶ ἡ ἀγάπη τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δεξαμένων με εἰς ²³ ὄνομα (13) Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐχ ὡς παροδύοντα· καὶ γὰρ αἱ μὴ προσήκουσαί μοι τῇ ὁδῷ (14), κατὰ πόλιν ²⁴ με προήγαγον (15).

X. Γράφω δὲ ὑμῖν ταῦτα ἀπὸ Σμύρνης, διὰ Ἐφεσίων τῶν ἀξιομακαρίστων. Ἔστι δὲ ἅμα ἔμοι σὺν πολλοῖς καὶ ἄλλοις (16) Κρόκος, τὸ ποθητὸν ὄνομα. Περὶ τῶν προσελθόντων ²⁵ (17) ἀπὸ Συρίας εἰς Ῥωμὴν, εἰς δόξαν Θεοῦ, πιστεύω ὑμᾶς ἐπαγνωκέναι· οἷς καὶ δηλώσατε, ἐγγὺς με ὄντα· πάντες γὰρ εἰσὶν ἀξιοὶ Θεοῦ καὶ ὑμῶν· οὗς πρέπον ἐστὶν ὑμῖν κατὰ πάντα ἀναπαῦσαι (18). Ἐγραψα δὲ ὑμῖν ταῦτα τῇ πρὸ ἐννέα Καλανδῶν Σεπτεμβρίων ²⁶ (19). Ἐδύωσθε εἰς τέλος (20), ἐν ὑπομονῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ (21).

A ut sim aliquis, si Deum assequar. Salutatur vos meus spiritus, et charitas Ecclesiarum quæ me acceperunt in nomine Jesu Christi, non quasi prætereuntem; etenim quæ me in via non convenerunt, in civitatibus deduxerunt me.

X. Scribo autem vobis hæc e Smyrna, per Ephesios merito beatos. Est autem una mecum cum aliis multis Crocus, exoptatum nomen. De his qui e Syria Romam venerunt, ad gloriam Dei, credo vos cognovisse: quibus et significate me prope esse; omnes enim sunt Deo digni, et vobis; quos decet ut vos per omnia refocilletis. Scripsi vero vobis hæc die ante ix Kalendas Septembres. Valete in perpetuum, in patientia Jesu Christi.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΣ (22).

AD PHILADELPHENSES.

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, Ἐκκλησία Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ οὐσῃ ἐν Φιλαδέλφει, ἐν ἀγάπῃ (23) ἡλεημένη, καὶ ἡδρασμένη ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ, καὶ ἀγαλλομένη, ἐν τῷ πάθει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ^{27, 28} ἀδιακρίτως (24), καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ πεπληρορορημένη ἐν παντί· ἔλεε· ²⁹. ἦν ἀσπάζομαι ἐν αἵματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἧτις ἐστὶ χάρις αἰώνιος καὶ παράμονος (25)· μάλιστα ἐν ἐνὶ οἷσι σὺν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, ἀποδεδειγμένοις ἐν θελήματι Θεοῦ Πατρὸς, διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς κατὰ τὸ ἴδιον βούλημα ³⁰ ἐστήριξεν αὐτοῦ θεοσίως (26) τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ, οἰκο-

« Ignatius, qui et Theophorus, Ecclesiæ Dei Patris et Domini Jesu Christi, qui est Philadiæ, in charitate misericordiam consecuta, ac firmata in Dei concordia, et exultanti in passione Domini nostri Jesu inseparabiliter, ac per resurrectionem ejus plene instructæ in omni misericordia: quam saluto in sanguine Jesu Christi, quod est gaudium sempiternum et stabile; maxime iis qui unum sunt cum episcopo, presbyteris, et diaconis; designatis in voluntate Dei Patris, per Jesum Christum, qui secundum propriam voluntatem suam firmavit Ecclesiam super petram ³¹, ædificio spiritali, non manu facto; in quam simul irruentes venti et fluvii, non potuerunt eam subvertere;

²³ al. ὡς. ²⁴ ms. σάρκα. Metaphr. σάρκα, κατὰ πόλιν. ²⁵ ms. et Metaphr. τῶν συναλθόντων μοι. ²⁶ ms. Σεπτεμβρίᾳ. Metaphr. Σεπτεμβρίου. ^{27, 28} ms. Ἰησοῦ Χριστοῦ. ²⁹ in ms. inser. πολλῇ ἀγάπῃ. ³⁰ ms. θέλημα. ³¹ Matth. xvi. 18.

(13) Εἰς ὄνομα. Ita Metaphrast. et noster interpretes: « in nomine. » Codex vero Nydpruccianus, ὡς ὄνομα, et vet. vulgat.: « sicut nomen. » Usser.

(14) Τῇ ὁδῷ. In Metaphrasta additur, τῇ κατὰ σάρκα, et in nostro quoque interprete: « quæ secundum carnem. » Id.

(15) Προήγαγον. Metaphrast. προήγον, et noster « præcesserunt. » Id.

(16) Ἄμα ἔμοι σὺν πολλοῖς καὶ ἄλλοις. Metaphrast. Σὺν ἄλλοις πολλοῖς ἅμα ἔμοι καὶ. Id.

(17) Περὶ τῶν προσελθόντων. Id.: τῶν συναλθόντων μοι. Anglican., « de advenientibus mecum. » Id.

(18) Οὗς πρέπον ἐστὶν ὑμῖν κατὰ πάντα ἀναπαῦσαι. Ita et Anglican., « Quos decens est vos secundum omnia quietare; » licet vetus vulgatus legat: « et apud vos me oportet in omnibus quiescere, » ubi illud [« in omnibus »] ex Magdalensi et Petaviano ms. restituimus. Id.

(19) Τῇ πρὸ ἐννέα Καλανδῶν Σεπτεμβρίων. Vel, Σεπτεμβρίου, ut in Metaphrasta. In Mæstræi et Vedellii editione, τῇ πρὸ ἐννέα Καλανδ. perperam est excusum. Et Græcas quidem Kalendas in proverbium abiisse, nemo est qui ignoret. Verum ad Romanos scribentem Romanis consueta temporum notatione uti, quis rationi consentaneum esse non existimaverit? præsertim cum ab aliis scriptoribus

Græcis qui sub Romano vixerunt imperio, hoc factitatum videamus: ut in Hippolyti *Canone Paschali*, Epiphanio, Socrate et aliis historicis observare licet. Id.

(20) Εἰς τέλος Ἀγαπητοί, in Metaphrasta additur. Id.

(21) Χριστοῦ. Ἀμὲν, in eodem additur; ut et in editione vulgata Latina; quanquam in ea etiam a Magdalensi et petaviano ms. absit. Id.

(22) Πρὸς Φιλαδέλφους. Vel. Φιλαδέφους, ut in codice Nydprucciano legitur. Philadelphenos eos appellat Plinius. Hæc vero, et sequens *ad Smyrnæos Epistola* Troade missa est: sicut quatuor præcedentes scriptæ sunt Smyrnæ, quod etiam ab Eusebio, lib. iii *Histor.*, κεφ. λς', λς', est notatum. Id.

(23) Ἐν ἀγάπῃ. Anglican., « Asiæ. » Id.

(24) Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἀδιακρίτως. Anglican., « Domini nostri » (ut D. Montacutii) vel, « Domini Jesu Christi » (ut Cantabrigiensis habet ms.) « inseparabiliter. » Vet. vulgat., « Domini nostri indiscrete; » sic enim ex mss. restituimus; ubi editi legunt, « Domini indivisæ. » Id.

(25) Παράμονος. Anglican., « incoinquinatum. » Vet. vulgat., « singulare. » Id.

(26) Ἐστήριξεν αὐτοῦ θεοσίως. Anglican., « firmavit in firmitudine. » Id.

sed nec valeant unquam spiritualia nequitiae, verum infirmentur virtute Domini nostri Jesu Christi. »

τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ἀλλ' ἐξασθενήσειαν δυνάμει

δομῆ πνευματικῆ³² (27), ἀχειροποιήτων, ἢ συγκλίσαντες³³ (28) οἱ ἄνεμοι καὶ οἱ ποταμοὶ οὐκ ἴσχυσαν αὐτὴν ἀνατρέψαι, ἀλλὰ μηδὲ ἰσχύσειαν ποτε Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

I. Conspecto vestro episcopo, cognovi quod non a seipso neque per homines dignus habitus fuit ut susciperet ministerium ad communem utilitatem pertinens : nec per inanem gloriam, sed in charitate Jesu Christi, et Dei Patris qui suscitavit eum ex mortuis³⁴; cujus obstupui modestia; qui tacitus plus potest quam qui plura loquuntur. Coaptatus enim est Domini mandatis, et justificationibus, ut chordæ citharæ; estque inculpatus, non minus quam Zacharias sacerdos³⁵. Quapropter beatum censet anima mea illius in Deo propositum, qui cognosco illud virtutibus ornatum esse, ac perfectum: illius immobilitatem, atque lenitatem iræque vacuitatem, in omni mansuetudine Deiventis.

II. Fugite itaque, ut filii lucis et veritatis, sectionem unitatis, et pravam doctrinam hæreticorum, a quibus *pollutio egressa est in omnem terram*³⁷. Ubi vero pastor est, eodem ut oves sequamini. Multi enim lupi velleribus induti³⁸, eos qui in Dei stadio currunt, per malam voluptatem captivos comprehendunt; verum in vestra unitate non habebunt locum.

III. Abstincte itaque ab herbis noxiis, quas Jesus non excolit, sed fera hominum interfectrix; non enim sunt plantatio Patris, sed semen maligni. Non hæc scribo, quod apud vos invenerim divisionem; sed præmunio vos, ut filios Dei. Quotquot enim Christi sunt, hi sunt cum episcopo: qui vero ab illo declinant, et cum maledictis communionem amplectuntur, hi cum illis excidentur; nec enim Christi agricultura sunt, sed diaboli sementis; a quo eruamini semper precibus fidelissimi et mansuetissimi pastoris qui vobis præsidet⁴². Obsecro

I. Θεασάμενος ὑμῶν τὸν ἐπίσκοπον, ἔγνων (29) ὅτι οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων ἠξιώθη τὴν διακονίαν τὴν εἰς τὸ κοινὸν ἀνήκουσαν ἐγχειρισθῆναι, οὐδὲ κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ Πατρὸς (30) τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Οὐ καταπέκληγμαί τὴν ἐπιείκειαν· ὅς σιγῶν πλέον δύναται τῶν πλέον λαλοῦντων (31). Συνήρμωσται γὰρ ταῖς ἐντολαῖς Κυρίου, καὶ τοῖς δικαιώμασιν, ὡς χορδαὶ τῆ κιθάρα· καὶ ἔστιν ἀμεμπτος, οὐχ ἥττον Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως. Διὸ μακαρίζει μου ἡ ψυχὴ τὴν εἰς Θεὸν αὐτοῦ γνώμην³⁶, ἐπιγνοὺς ἐνάρετον καὶ τελείαν οὖσαν τὸ ἀκίνητον αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀόργητον ἐν πάσῃ ἐπιεικείᾳ Θεοῦ ζῶντος.

B

II. Ὡς τέκνα οὖν φωτός, ἀληθείας, φεύγετε τὸν μερισμὸν τῆς ἐνότητος (32), καὶ τὴν κακοδιδοσκαλίαν (33) τῶν αἰρεσιωτῶν (34), ἐξ ἧν μολυσμὸς ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Ὅπου ἐὲ δ ποιμὴν ἔστιν, ἐκεῖ ὡς πρόβατα ἀκολουθεῖτε Πολλοὶ γὰρ λύκοι κωδίοις ἡμφιεσμένοι, ἡδονῆ κακῆ αἰχμαλωτίζουσι τοὺς θεοδόρους· ἀλλ' ἐν τῇ ἐνότητι ὑμῶν οὐχ ἔξουσι τόπον.

III. Ἀπέχεσθε οὖν τῶν κακῶν βοτανῶν (35), ἀστίννας Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ γεωργεῖ, ἀλλ' ὁ ἀνθρωποκτόνος θῆρ, διὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτὰς³⁹ φυτεῖαν Πατρὸς, ἀλλὰ σπέρμα τοῦ πονηροῦ. Οὐχ ὅτι παρ' ὑμῖν μερισμὸν εὐρῶν⁴⁰, ταῦτα γράφω· ἀλλὰ προασφαλίζομαι ὑμᾶς ὡς τέκνα Θεοῦ (36). Ὅσοι γὰρ Χριστοῦ⁴¹ εἰσιν (37), οὗτοι μετὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰσιν· ὅσοι δ' ἀν ἐκκλίνωσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωσίαν ἀπτάσσονται μετὰ τῶν κατηραμένων, οὗτοι σὺν αὐτοῖς ἐκκοπήσονται· οὐ γὰρ εἰσι γεωργίον Χριστοῦ, ἀλλ' (38) ἐχθροῦ σπορά· οὐ βουθεῖητε πάντοτε εὐχαῖς τοῦ προκαθεζομένου ὑμῶν

C

³² ms. οἰκοδομήσας πνεύματι. ³³ al. συγκλίσαντες. ³⁴ Gal. i, 1. ³⁵ Luc. i, 6. ³⁶ ms. ἀγάπην καὶ γνώμην ³⁷ Jerem. xxiii, 15; Const. ap. vi, 5. ³⁸ Matth. vii, 15. ³⁹ al. αὐτοῦς. ⁴⁰ al. εὐρῶν. ⁴¹ ms. Θεοῦ Χριστοῦ. ⁴² I. Const. ap. vi, 18.

(27) Οἰκοδομῆ πνευματικῆ. Ita ex codice Nydprucciano reddidimus ubi Augustanus οἰκοδομῆ πνεύματι, et Mæstræus οἰκοδομῆν πνεύματι exhibebat. Noster vero interppes, « sancti Spiritus ipsius » (ut est in Cantabrigiensi) vel; « sancto ipsius Spiritu (ut in D. Montacutii est exemplari) hic legit: reliquis superfluis omissis, quæ sequuntur in hac ἐπιγραφῇ, USSER.

(28) Συγκλίσαντες. Sic Nydpruccian, recte, pro συγκλίσαντες, quod alibi legitur EDIT. PATROL.

(29) Ἐγνων. Augustan. corrupte, ἄγνων. USSER.

(30) Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ Πατρὸς. Anglican., « Deī Patris et Domini Jesu Christi. » Id.

(31) Τῶν πλέον λαλοῦντων. Id., « Qui vana loquuntur. » Id.

(32) Ἀληθείας, φεύγετε τὸν μερισμὸν τῆς ἐνότητος. Idem ἀληθείας et μερισμὸν conjungit, ommissa illa additione τῆς ἐνότητος. « Veritatis fugite partitionem, » ubi et Glossa hæc apponitur: « Licet veritas sit impartibilis, tamen eam videntur parti qui sectas varias adinvenerunt vel sequuntur. » Id.

(33) Τὴν κακοδιδοσκαλίαν. Ita codices Nydpruccian., non τῆς κακοδιδοσκαλίαν, ut in Augustano. Anglican., « malas doctrinas. » Vetus vulgatus: « malam doctrinam, » licet in Magdalenensi et Petaviano ms. legatur etiam: « malæ doctrinæ. » Id.

(34) Τῶν αἰρεσιωτῶν. Vid. Prolegomena, in fine cap. 11. Id.

(35) Βοτανῶν. Anglican., « herbis, » non (ut in vet. vulgat. per errorem scriptum est) « verbis. » Id.

(36) Ἀλλὰ προασφαλίζομαι ὑμᾶς ὡς τέκνα Θεοῦ. Vet vulgat., « sed muniens vos ut filios Dei. » Anglican., « sed abstractionem, » quasi diceret (inquit hic Glossa): « Non ideo moneo vos fugere partitionem, quasi invenerim eam apud vos; sed potius inveni apud vos a materialibus et partibilibus abstractionem. » Id.

(37) Ὅσοι γὰρ Χριστοῦ εἰσιν. Anglican., « Quotquot enim Dei sunt et Jesu Christi. » Id.

(38) Ἀλλ'. Augustan. ἀπ'; male. Id.

D

ποιμένος, τοῦ πιστοτάτου καὶ πρασιτάτου. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ, ὅσοι ἂν μετανοήσαντες (39) ἔλθωσιν ἐπὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, προσδέχεσθε αὐτοὺς μετὰ πίστεως πραότητος, ἵνα διὰ τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἀνεξικακίης ἀνανήψαντες ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος. ἄξιοι Ἰησοῦ Χριστοῦ (40) γενόμενοι, σωτηρίας αἰωνίου τύχωσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ἄδελφοί, μὴ πλανᾶσθε (41). Εἴ τις σχίζοντι ἀπὸ τῆς ἀληθείας (42) ἀκολουθεῖ, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσει· καὶ εἴ τις οὐκ ἀφίσταται τοῦ ψευδολόγου κήρυκος, εἰς γέενναν κατακριθήσεται. Οὔτε γὰρ εὐσεβῶν ἀφίστασθαι χρή, οὔτε δὲ δυσσεβέσι συγκαίεσθαι δεῖ. Εἴ τις ἐν ἀλλοτρίᾳ γνώμῃ (43) περιπατεῖ, οὗτος οὐκ ἔστι Χριστοῦ, οὔτε τοῦ πάθους αὐτοῦ κοινωνός· ἀλλ' ἔστιν ἀλώπηξ, φθορεὺς ἀμπελώνος Χριστοῦ (44). Τῷ τοιοῦτῳ μὴ συναναμίγησθε, ἵνα μὴ συναπόλησθε αὐτῷ· κἂν πατήρ ᾖ, κἂν υἱός, κἂν ἀδελφός, κἂν οἰκεῖος. Οὐ φείσεται γὰρ σου, φησὶν, ὁ ὀφθαλμὸς ἐπ' αὐτῷ. Τοὺς μισοῦντας οὖν τὸν Θεόν, μισοῦν καὶ ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ ἐκτίκεσθαι (45) οὐ μὴν καὶ τύπτειν αὐτοὺς ἢ διώκειν· καθὼς τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότες τὸν Κύριον καὶ Θεόν· ἀλλ' ἐχθροὺς μὲν ἠγάπησθαι, καὶ χωρίζεσθαι ἀπ' αὐτῶν· νοουθετεῖν δὲ αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ μετάνοιαν παρακαλεῖν, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν, ἐὰν ἄρα ἐνδῶσι (46). Φιλάνθρωπος γὰρ ἔστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν. Διὸ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει (47) ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει τὸν ὕετον⁵⁰ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους· οὗ τῆς χρηστότητος θέλων καὶ ἡμᾶς εἶναι μιμητὰς ὁ Κύριος, ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

IV. Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε. Διὸ καὶ θαρρόων γράφω τῇ ἀξιοθέῳ ἀγάπῃ ὑμῶν, παρακαλῶν ὑμᾶς, μιᾷ πίστει, καὶ ἐνὶ κηρύγματι, καὶ μιᾷ εὐχαριστίᾳ χρῆσθαι (48). Μία γὰρ ἔστιν ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ⁵³, καὶ ἐν αὐτοῦ τὸ αἷμα τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθέν· εἷς καὶ ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρόφθη, καὶ ἐν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη (49)· ἐν θυσιαστήριον (50) πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ,

⁴³ II Tim. ii, 26. ⁴⁴ Cant. ii, 15 ; *Const. ap.* vi, 13, ⁴⁷ Psal. cxxxviii, 21. ⁴⁸ I Thess. iv, 5. ⁴⁹ I Tim. ii, 4, 14 et vii, 2. ⁵² Matth. v, 48. ⁵³ ms. Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(39) Ὅσοι ἂν μετανοήσαντες. Vid. Prolegomen. cap. 11. USSER.

(40) Ἄξιοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, etc. Anglican. « et isti Dei erunt ; ut sint secundum Jesum Christum D viventes. » Id.

(41) Ἄδελφοί, μὴ πλανᾶσθε. Hæc usque ad ἐάν ἄρα ἀκούσωσιν, proferuntur in exemplari Regio, quod numeratur 1624. Cor.

(42) Σχίζοντι ἀπὸ τῆς ἀληθείας. Id. « schisma facientem. » USSER.

(43) Ἐν ἀλλοτρίᾳ γνώμῃ. Uterque vetus interpres vertit : « in aliena sententia, » id est in ἑτεροδοξίᾳ sive « falsa doctrina, » ut exponit Vedelius. Id.

(44) Ἀλώπηξ, φθορεὺς ἀμπελώνος Χριστοῦ. Ex Cantic. ii, 15. Vet. vulgat. « fraudator et corruptor vineæ Christi. » *Constitut. apostol.* lib. vi, cap. 13 : Ἠλάνοι καὶ φθορεῖς. ἀλωπέκων μερίδες, καὶ χαμαιζήλων ἀμπελώνων ἀφανισταί. Id.

(45) Ἐκτίκεσθαι. Nydruce. ἐκτετηκέσθαι. Respicit ad locum Psalmi cxxxviii (Hebr. cxxxix), 21,

itaque vos in Domino ; quotquot pœnitentia ducti venerint ad unitatem Ecclesiæ, suscipite illos cum omni mansuetudine ; ut per bonitatem et patientiam vestram resipiscentes ex diaboli laqueis⁴³, digni Jesu Christo facti, salutem consequantur æternam in regno Christi. Fratres, ne erretis. Si quis eum sectatur qui se abscederit a veritate, regnum Dei non hæreditabit : et si quis non abscedit a falsiloquo prædicatore, in gehennam condemnabitur. Nec enim a piis discedere oportet, nec cum impiis convenire. Si quis in aliena sententia ambulat, hic non est Christi, neque passionis ejus particeps ; sed est vulpes corruptrix vineæ Christi⁴⁴. Cum ejusmodi non commisceamini, ne cum illo pereatis ; quamvis pater sit, quamvis filius, quamvis frater, quamvis domesticus⁴⁵. *Non parcat enim*, inquit, « oculus tuus super eum⁴⁶. Osorez ergo Dei, et vos odisse oportet, et super inimicos illius tabescere⁴⁷ ; » non autem etiam verberare aut persequi illos, ut faciunt *gentes quæ ignorant Dominum et Deum*⁴⁸ ; sed pro inimicis habere, et ab iis segregari ; eos tamen commonefacere, et ad pœnitentiam cohortari, si forte audiant, si forte cedant. Nam hominum amans est Deus noster, et « omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire⁴⁹. » Quapropter « solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit *imbrem* super justos et injustos⁵¹ ; » cujus benignitatis cum vellet Dominus nos esse imitatores, inquit : « Estote perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est⁵². »

λέγει· Γίνεσθε τέλειοι, καθὼς καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

IV. Ego persuasum habeo de vobis in Domino, quod nihil aliud sentietis. Quare et confidenter scribo charitati vestræ Deo dignæ ; obsecrans vos, ut una fide, una prædicatione, una eucharistia utamini. Una enim est caro Domini nostri Jesu, et unus illius sanguis qui pro nobis effusus est ; unus item panis omnibus confractus est, et unus calix omnibus distributus est ; unum altare omni Ecclesiæ ;

⁴⁸ 1 Cor. v, et II Thess. iii. ⁴⁹ Deut. xiii, 6. 8. ⁵⁰ abest a ms. ⁵¹ Matth. v, 45 ; *Const. ap.* i, 2 et ii,

ubi vox Græca est, ἐξετηκόμην. Id.

(46) Ἐνδῶσι. Vet. vulgat. « acquiescant, » vel, ut alii, « cedant. » Id.

(47) Διὸ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει. *Constitut. apostol.* lib. ii, cap. 14 : Μιμηταὶ γὰρ εἰσι τοῦ Πατρὸς ἀπῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τοῦ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλοντος ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ βρέχοντος αὐτοῦ τὸν ὕετον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς. Id.

(48) Παρακαλῶν ὑμᾶς, μιᾷ πίστει, καὶ ἐνὶ κηρύγματι, καὶ μιᾷ εὐχαριστίᾳ χρῆσθαι. Anglican. « Studete igitur una gratiarum actione uti. » Id.

(49) Ἐν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη. Anglican. « unus calix in unionem sanguinis ipsius » Vet. vulgat. « unus calix totius Ecclesiæ, » neque aliud nostri libri habent, quod respondeat Græcis illis omnibus : ἐν ποτήριον [τοῖς ὅλοις διενεμήθη, ἐν θυσιαστήριον] πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ut intermedia illa, uncis inclusa, ex interpretatione hac excidisse videantur. Id.

(50) Ἐν θυσιαστήριον. « Altare » apud Patres « mensam » Dominicam passim denotat : apud Ignatium

ac unus episcopus, cum presbyterio et diaconis conservis meis. Quandoquidem et unus est ingenuus, Deus et Pater; et unus unigenitus, Filius, Deus Verbum, atque homo; et unus Paracletus, Spiritus veritatis; una quoque prædicatio, et fides una, et unum baptisma⁵⁴; et una Ecclesia, quam suis sudoribus ac laboribus fundarunt sancti apostoli, a finibus terræ usque ad fines, in sanguine Christi. Et vos itaque oportet, ut «populum acceptabilem, et gentem sanctam⁵⁵,» omnia perficere concordibus animis, in Christo. Mulieres, maritis subditæ estote in timore Dei⁵⁶; virgines, Christo in puritate; non abominantes matrimonium, sed quod præstantius est appetentes; non in calumniam nuptialis conjunctionis, sed propter legis meditationem⁵⁷. Filii, obedite parentibus vestris, et amate eos ut Dei cooperatores ad generationem vestram: servi, parete dominis in Deo, ut liberti sitis Christi⁵⁸. Viri, diligite uxores vestras, ut conservas Dei, ut proprium corpus, ut socias vitæ, et cooperatrices procreationis liberorum. Virgines, solum Christum in precibus ante oculos habete, et Patrem illius, illuminatæ a Spiritu. Utinam fruar vestra sanctimonia ut Eliæ, ut Jesu filii Navæ, ut Melchisedeci, ut Elisæi, ut Jeremiæ, ut Baptistæ Joannis, ut dilecti discipuli, ut Timothei, ut Titi, ut Evodii, ut Clementis; qui in castitate e vita excesserunt; non autem ut vituperem reliquos beatos viros, quod in conjugio versati fuerint, horum nunc memini. Opto enim ut dignus Deo repertus, in regno ad horum pedes inveniar; sicut Abraham, Isaac, Ja-

⁵⁴ Ephes. iv, 5. ⁵⁵ Tit. ii, 14; I Petr. ii, 6. ⁵⁶ Ephes. v et vi. ⁵⁷ al. τῶν νόμων. ⁵⁸ Const. ap. iv, 14. ⁵⁹ I Cor. vii, 32. ⁶⁰ al. ψέγων. ⁶¹ al. τούτων.

et Polycarpum, sacrarium quoque. Vid. supr. in *Epist. ad Magnesium. et ad Trallian.* USSER.

(51) Ἐπειπερ καὶ εἷς. Pro his, et quæ sequuntur omnibus, usque ad ἀδελφοί μου, λίαν, etc. in nostro interprete tantum habetur: «ut quod facitis, secundum Deum faciatis.» Id.

(52) λαὸν περιούσιον. Ex Tit. ii, 14, pro quo vetus vulgatus interpres substituit, «populum sacerdotalem,» ex I Petr. ii, 9, unde et sequens illud, καὶ ἔθνος ἅγιον, fuit desumptum. Id.

(53) Οὐκ ἐπὶ διαβολῇ συνασείας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς τοῦ νόμου μελέτης. Τῆς τῶν νόμων μελέτης, habet codex Nydruccianus: ut et supra, in additamentis *Epistolæ ad Magnesianos*, μελέτη νόμων χείρων, ubi Augustanus singulariter νόμου legit. Græcum autem συνασείας, Latino «contagii» (id est, contactus) vocabulo, in vetere vulgata interpretatione redditur, cui in Magdalenensi ms. explanationis gratia additur, «vel conjugii.» Vid. Prolegomen. cap. 41. Id.

(54) Ἐν ταῖς εὐχαῖς. Ψυχαῖς vetus legit interpres: vertit enim, «in animabus vestris.» Id.

(55) Ὡς Ἠλίᾳ, etc. Virgines vixisse Eliam, Elisæum, Jeremiam, et utrumque Joannem ab antiquis Patribus proditum est. Antiochus tamen homilia 21 de Jeremia videtur dubitasse. Quod ad Clementem spectat, diximus ad initium *Recognitionum*. De reliquis vide sequentia. Mihi itaque videtur permirum effatum Methodii martyris in *Convivio virginum*, orat. 1, non multo ante finem: Ἐξαστῆρον δὲ ἦν αἰτίαν πολλῶν προφητῶν καὶ δικαίων πολλὰ καὶ καλὰ διδασκάντων καὶ ἐργασαμένων, παρθενίαν οὐδεὶς

καὶ εἷς ἐπίσκοπος, ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ, καὶ τοῖς διακόνοις τοῖς συνδούλοις μου. Ἐπειπερ καὶ εἷς (51) ἀγέννητος, ὁ θεὸς καὶ Πατὴρ καὶ εἷς μονογενής, Υἱὸς, θεὸς λόγος, καὶ ἄνθρωπος καὶ εἷς ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας· ἐν δὲ καὶ τὸ κήρυγμα καὶ ἡ πίστις μία, καὶ τὸ βάπτισμα ἐν καὶ μία ἡ Ἐκκλησία, ἣν ἰδρύσαντο οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἀπὸ περάτων ἕως περάτων, ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, οἰκείοις ἰδρῶσι καὶ πόνοις. Καὶ ὑμᾶς οὖν χρῆ, ὡς λαὸν περιούσιον (52), καὶ ἔθνος ἅγιον, ἐν ὁμοίᾳ πάντα ἐν Χριστῷ ἐπιτελεῖν. Αἱ γυναῖκες, τοῖς ἀνδράσιν ὑποτάγητε ἐν φόβῳ θεοῦ· αἱ παρθένοι, τῷ Χριστῷ ἐν ἀφθαρσίᾳ οὐ βδελυσσόμεναι γάμον, ἀλλὰ τοῦ κρείσσονος ἐφιέμεναι· οὐκ ἐπὶ διαβολῇ ἢ συνασείας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς τοῦ νόμου⁵⁷ μελέτης (53). Τὰ τέκνα,

πειθαρχεῖτε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν, καὶ στέργετε αὐτοὺς ὡς συνεργοὺς θεοῦ εἰς τὴν ὑμετέραν γέννησιν· οἱ δούλοι, ὑποτάγητε τοῖς κυρίοις ἐν θεῷ, ἵνα Χριστοῦ ἀπελευθέρω γένησθε. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ὡς ὁμοδόλους θεῷ, ὡς οἰκεῖον σῶμα, ὡς κοινωνοὺς βίου, καὶ συνεργοὺς τεκνογονίας. Αἱ παρθένοι, μόνον τὸν Χριστὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχετε, καὶ τὸν αὐτοῦ Πατέρα, ἐν ταῖς εὐχαῖς (54), φωτιζόμεναι ὑπὸ τοῦ Πνεύματος. Ὁμοίωσιν ὑμῶν τῆς ἀγιοσύνης, ὡς Ἠλίᾳ (55), ὡς Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ (56), ὡς Μελχισεδέκ (57), ὡς Ἐλισσαίου, ὡς Ἰερεμίου, ὡς τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ὡς τοῦ ἡγιασμένου μαθητοῦ, ὡς Τιμοθέου, ὡς Τίτου (58), ὡς Εὐδοκίου (59), ὡς Κλήμεντος, τῶν ἐν ἀγνεῖᾳ ἐξελεθόντων τὸν βίον· οὐ ψέγω⁶⁰ δὲ (60) τοὺς λοιποὺς μακαρίους, ὅτι γάμοις

προσωμίησαν, ὧν⁶¹ (61) ἐμνήσθην ἄρτι. Εὐχομαι

οὔτε ἐνεκωμίσασιν, οὔτε εἴλετο. «Disquiramus quid causæ fuerit, cur cum multi prophetæ et justī multa et præclara docuerint et fecerint, virginitatem qui vel laudaret vel eligeret nemo repertus sit.» Cor.

(56) Ὡς Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Hunc Tertullianus, libro *De monogamia*, cap. 6, negat fuisse digamum, ob Scripturæ silentium de illius secundis nuptiis, opinor. «Secundus, inquit, quoque Moyses populi secundi, qui imaginem nostram in promissionem Dei induxit, in quo primo nomen Domini dedicatum est, non fuit digamus.» Eodem argumento ultra progressus Hieronymus, *adversus Jovinianum* 12, cum nostro ἄγαμον et virginem facit, scribens: «Ostende mihi Jesum Nave vel uxorem habuisse, vel filios: et si potueris monstrare, victum me esse fatebor,» etc. Id.

(57) Μελχισεδέκ. Ita quoque Proclus CP. oratione 6. Id.

(58) Ὡς Τιμοθέου, ὡς Τίτου. Ab Antiocho monacho homilia 112 Timotheus inter virgines collocatur; a S. Hieronymo, *Ad Tit.* ii, 7, Titus, ob nomen «incorruptionis,» quod observat de Timotheo non dici I Tim. iv, 12, quanquam hoc ultimo loco ἐν ἀγνεῖᾳ de virginitate interpretantur Theophylactus et Oecumenius. Id.

(59) Εὐδοκίου. Virginitatem Evodii alibi testatam non reperi, aut non memini me reperisse. Id.

(60) Οὐ ψέγω δέ. Ita cod. Nydruccian. cum vetere vulgato Latino interprete. Augustan. οὐ ψέγων. USSER.

(61) Ὡν. Ita enim Nydrucc. et vet. vulgat. ibi Augustan. τούτων. Id.

γὰρ ἄγιος Θεοῦ εὐρεθείς, πρὸς τοῖς ἔχουσιν αὐτῶν εὐρεθῆναι ἐν τῇ βασιλείᾳ ὡς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, ὡς Ἰωσήφ, καὶ Ἰσαΐου⁶² (62), καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν (63) ὡς Πέτρον, καὶ Παύλον (64), καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων (65), τῶν γάμοις προσομιλησάντων⁶³ οὐχ ὑπὸ προθυμίας δὲ⁶⁴ τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐπ' ἐννοίας ἐαυτῶν⁶⁵ τοῦ γένους, ἔσχον ἐκείνους. Οἱ πατέρες, ἐκτρέφετε τοὺς ἐαυτῶν παῖδας ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου καὶ διδάσκετε αὐτοὺς τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ τέχνας, πρὸς τὸ μὴ ἀργίᾳ χαίρειν. Καλῶς δὲ, φησὶν, ἐκτρέφει πατὴρ δίκαιος ἐπὶ υἱῷ συνετῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία αὐτοῦ. Οἱ κύριοι, εὐμενῶς τοῖς οἰκέταις προσέχετε, ὡς ὁ ἅγιος Ἰωβ ἐδίδαξε. Μία γὰρ φύσις, καὶ ἐν τῷ γένος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν γὰρ Χριστῷ οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος. Οἱ ἄρχοντες παθησάτω-

⁶² al. Ἰσαίου. ⁶³ al. ἀλλά. ⁶⁴ deest in al. ⁶⁵ al. αὐτός, ms. αὐτοῦ. ⁶⁶ Prov. xxiii, 24. ⁶⁷ Job xxxi, 13, 15. ⁶⁸ Gal. iii, 28.

(62) Ἰσαίου. Ipsomet auctore, prophetiæ cap. vii, vers. 3. Sed emaculari volo auctorem *Traditionum Hebraicarum in libros Paralipomenon*, ad lib. ii, cap. 33: « Tradunt Hebræi eundem Marassem filium fuisse filiiæ Isaiæ: et ideo in hoc loco, quanquam nomen matris scribatur, patris tamen illius non scribitur; quia indignus erat profanus rex tanto avo. » Estne aliquis adeo cæcus, ut non videat voces « patris » et « matris » sedem mutasse? Nimirum in Paralipomenis non nominatur Manassis mater, sicut nominata fuerat IV Reg. xxi; pater autem Ezechias utrobique dicitur. Cor.

(63) Καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν. Excepto Daniele cum tribus pueris, juxta doctrinam magistrorum tam Synagoga quam Ecclesiæ. I.

(64) Καὶ Παύλου. Amplectitur Ignatiaster opinionem Clementis Alexandrini *Στρωματέων* iii, pag. 448, et aliorum quorundam, ortam ex pravo intellectu Paulinorum textuum Philipp. iv, 3, et I Corinth. ix, 5, quam refert etiam, nec refellit Eusebius *Hist. lib. iii, cap. 30*, ut modeste fit a Nicephoro cap. 44, lib. ii, quæque per Origenem initio *Explanationum in Epistolam ad Romanos* simpliciter cum opposita sententia proponitur. « Clemens, » inquit nescio quis relatus in præfatione Lamberti Gruteri Venradii ad Clementina scripta, « Petri in episcopatu successor fuit: quo velut amanuensi usus est etiam Paulus apostolus; quem Philippen-sibus scribens ob insignem pietatem præ cæteris uxori suæ commendavit. » At maxima pars theologorum omnis ævi, Paulo virginitatem perpetuam laudi dant; obnitente cum paucis recentioribus Chrysostomo. Id.

(65) Καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων. Ex I Cor. ix, 5: Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, unde etiam Clemens Alex. *Strom.* iii, pag. 448; vii, pag. 741, et Humbertus Sylvæ Candido libro *Contra Nicetam* perperam collegerunt apostolos conjugio obligatos vixisse. Ac juxta S. Basilium, qui in *Asceticis*, sermone *De abdicatione rerum*, ex mea et mss. constitutione, sic loquitur de sanctis conjugatis: Οἷος ἦν ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ Ἀβραάμ ὅς τῇ τοῦ Θεοῦ προτιμήσει τὸν μονογενῆ θυσιάζων ἀτυχεπαθῶς, ἐμεγαλύνει, καὶ τὰς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ θύρας διαπεπασμένως εἶχε, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπιξενουσῶν μελλόντων ἐτοιμαζόμενος, οὐ γὰρ ἤκουσε: Ἡώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ τὰ μείζονα τούτων ἐπέδειξάτο. Ἰωβ (in Anastasii quæstione 15, pag. 174, ἐπεδείξαντο Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ, ubi Regius liber 200, Ἀβραάμ καὶ Ἰωβ), καὶ ἕτεροι πλεῖστοι, Δαβίδ (hoc modo et ad fidem codicum mss. editiones antiquæ, cum Anastasio, ubi Parisiensis ultima cum interprete inepte Δαυιδῆ, er-

cobi; sicut Josephi, Isaiæ, aliorumque prophetarum; sicut Petri et Pauli, et aliorum apostolorum, qui in nuptiis sersati sunt; non enim libidinis causa, sed generis sui propagandi ergo matrimonia habuerunt. Patres, educate filios vestros in disciplina et institutione Domini; ac docete eos sacras litteras, item artes, ut non otio indulgeante. Bene autem, inquit, *educat pater justus: in filio intelligente lætabitur cor ejus*⁶⁶. Domini, placido animo silis erga servos, ut sanctus Job docuit⁶⁷. Una enim est natura, et unum genus humanitatis. In Christo siquidem *neque servus, neque liber est*⁶⁸. Principes obediant Cæsari; milites, principibus; diaconi, presbyteris, ut sacerdotibus; presbyteri, diaconi et reliquis clerus, una cum populo universo militibus, principibus et Cæsare, episcopo; epi-

rato quod animadvertes quoque apud Cyrillum Hierosolym. catechesi 12, p. 115. Δαλ enim pro Δαδ lectum fuit) τὰ καὶ Σαμουὴλ, Ἐν δὲ τῇ νέῃ Διαθήκῃ, οἷος Πέτρος ἦν, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων. Hoc est: « Qualis in Veteri quidem Testamento Abraham fuit: qui Deum cunctis anteponebat, cum unigenitum libenter et victo naturæ affectu immolaret, magnopere gloriabatur et resullabat; qui etiam tabernaculi sui fores apertas tenebat, paratus ad hospitio suscipiendos quotquot ad ipsum accederent. Neque enim audiverat illud: *Vende quæ habes et da pauperibus*: et majora his edidit. Item Job, alique plurimi, et David, et Samuel. In novo autem Testamento, qualis Petrus exstitit, et reliqui apostolorum. » Idemque cum Basilio sentit de Petro et cæteris apostolis Ratramnus iv *contra Græcos*, 6, *Spicilegii* tom. II, p. 132. Ut omittam hæreticum Jovinianum, cum minus expresse loquente Eusebio *Demonst. evang. lib. iii, cap. 3*, p. 118. Tertulliani vero verba disjunctiva sunt; « Petrum solum invenio maritum, per socrum; monogamum præsumo per Ecclesiam, quæ super illum ædificata, omnem gradum ordinis sui de monogamis erat collocatura. Cæteros cum maritos non invenio, aut spadones intelligam necesse est, aut continentes. » *De monogamia* cap. 8. Jam ex apostolis duodecim solum Joannem uxore caruisse, ut noster, affirmat qui falso nomine Ambrosii gaudet auctor *Commentariorum in Paulum*, ad II Cor. xi, 2. Et quosdam apostolorum habuisse conjugia dicitur ab Origene in *Rom.* xii, 1, et a Chrysostomo lib. *De compunctione cordis*, cap. 8. Imo inter virgines recensentur solummodo filii Zebedæi Jacobus ac Joannes in oratione 6 Procli. Denique Andream, Matthæum et Bartholomæum maritos habes in Epiphania hæc. 78. cap. 10. Philippum in Clemente Alexandrino, *Stromateon* iii, in Eusebio, *Hist. lib. iii, cap. 30, 31, 39*, ex eodem Clemente, et Polycrate, necnon ex propria sententia, et in Chrysostomo homil. 4, *De verbis Isaiæ*, tom. III (quanquam primus ac postremus excusari atque de Philippo diacono possint accipi, ut patebit legenti quæ notabamus ad *Constit.* vi, 7), Judam Jacobi fratrem Domini in Eusebio lib. iii, cap. 19, 20, 32, ex Hegesippo, in Cedrono p. 154, in Nicephoro lib. i, cap. 33. In libello inedito *De apostolis*, qui S. Epiphania tribuitur, cod. Regio 1026: Καὶ πρῶτον ἔγχε δῖο υἱοῦς Ἰακώβου καὶ Ζωκάρ (Cedren. Ζωκάρη). Et Judam Iscariotem apud Eusebium tum *Præparat. evang. lib. vi, cap. 11*, in loco Origenis, tum *Evang. demonstr. x, 3*; necnon apud Augustinum, Theodoritum et Haymonem ad Psalm. cviii, 9, ubi videnda quoque Græcorum Catena. Hactenus collegi circa matrimonium apostolorum. Nunc ad

scopus, Christo, sicut Christus Patri; et hac ratione per omnia conservatur unitas⁷⁰. Sint⁷¹ autem viduæ non vagæ, non gulosæ, non circumcursatrices; sed ut Juditha illa honestissima⁷⁴, ut Anna illa temperantissima⁷⁵. Hæc non ut apostolus præcipio; quis enim sum ego, aut quæ domus patris mei⁷⁶, ut parem me illis dicam? sed tanquam commilito vester⁷⁸, officio succlamatoris fungens. χάρις ἄλλ' ὡς Ἰουδίθ⁷³ ἡ σεμνοτάτη, ὡς ἡ Ἄννα ἡ σωφρονεστάτη. Ταῦτα οὐχ ὡς ἀπόστολος (68) διατάσσει, ἵνα ἰσότημον ἑαυτὸν⁷⁷ ἐκείνων εἴπω; ἄλλ' ὡς συστρατιώτης ὑμῶν, ὑποφωνητοῦ (69) τάξιν ἐπέχων.

V. Fratres mei, valde effusus sum in amorem vestri; et supra modum exultans, tutos cautosque vos reddo. Non ego autem; sed per me Dominus Jesus, in quo vincit, plus limeo. Adhuc enim imperfectus sum: sed precatio vestra apud Deum me perficiet, ut id obtineam ad quod vocatus sum; confugiens ad Evangelium, tanquam ad carnem Jesu Christi; et ad apostolos, velut ad Ecclesiæ presbyterium. Prophetas etiam diligo, ut qui Christum annuntiarint, ut qui ejusdem Spiritus participes fuerint, cujus et apostoli. Quemadmodum enim pseudoprophetae et pseudoapostoli, unum et eundem spiritum malum, fallacem et populi seductorem

⁶⁹ I καὶ vel ὡς ἱερεῦσιν. ⁷⁰ I, sup. ad Trall. ⁷¹ Const. ap. III, 6 et VII, 1. ⁷² al. λίχνοι. ⁷³ ms. Ἰουδίθ. ⁷⁴ Judith VIII, 4, 6. ⁷⁵ Luc. II, 36, 37. ⁷⁶ I. Reg. XVIII, 18 et II Reg. VII, 18. ⁷⁷ al. ἑαυτόν. ⁷⁸ Philipp. II, 25. ⁷⁹ al. εὐχρηστῶν.

eorum cœlibatum et virginitatem. Præter jam dicta atque allegata, Hegesippus apud Eusebium lib. II, cap. 23. et Hieronymum Catalogi cap. 2; Epiphanius hæresi 30, num. 2; hæresi 78, n. 13; et Hieronymus. I in Jovinianum 24, testantur de Jacobo fratre Domini; de Jacobo autem altero Joannis fratre Epiphanius LVIII, 4, LXXVIII, 13; de Andrea Metaphrastes apud Surium 29 Junii; de Juda proditore Hieronymus ac Euthymius in Ps. CVIII; de omnibus, de ipso Petro, idem Hieronymus I, 1, Contra Jovin., cap. 14. Cot.

Ibidem. Καὶ Παύλου, καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων. De hoc loco videnda, quæ fusius disseruimus in Prolegomenon capite 17. Sequens vero sententia ex utroque codice Græco et vulgata Latina interpretatione, inter se collatis, est restituta. Sic enim legit codex Nydruccianus: Ἄλλ' ὑπὸ προθυμίας δὲ τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα, ἄλλ' ἐπ' ἐννοίας ἑαυτῶν τοῦ γένους ἔσθρον ἐκείνους. Augustanus contractius: Ἄλλ' ὑπὸ προθυμίας τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα, ἐπ' ἐννοίας αὐτῶν ἔσθρον ἐκείνους: quod Latine Morelius ita expressit: « Sed studio ac propensione animi ad rem, illos ego sum recordatus, » et Vairlenius: « Sed studio virginitatis, de qua loquor, illi in mentem mihi venerunt, » cum vetus interpres, ad interpolatoris mentem accommodatus, ita locum reddiderit: « Qui non (unde οὐχ pro ἄλλ' in nostro Græco substitui-mus) libidinis causa, sed posteritatis subrogandæ gratia, conjuges habuerunt. » Usser.

(66) Τοῖς πρεσβυτέροις, ἀρχιερεῦσιν. Ex vetere vulgato interprete corrigendum est, καὶ ἱερεῦσιν, « et sacerdotibus » (sic enim in ms. Magdalenensi legitur), vel potius, ὡς ἱερεῦσιν, « ut sacerdotibus. » Ita enim habent mss. Baliolensis et Petavianus: pro quo Jacobus Faber (et cum eo editores reliqui) « ut sacrarum administratoribus, » substituit. De eo vero quod statim subjungitur; ut non presbyteri solum et diaconi, et reliquis clerici, sed etiam milites et magistratus et ipse Cæsar, obediant episcopo: videnda quæ in Prolegomen. cap. 16, sunt notata. Id.

Α τῶν τῷ Καίσαρι οἱ στρατιῶται, τοῖς ἀρχουσιν οἱ διάκονοι, τοῖς πρεσβυτέροις ἀρχιερεῦσιν⁶⁹ (66). οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ διάκονοι, καὶ ὁ λοιπὸς κλήρος, ἅμα παντὶ τῷ λαῷ καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἀρχουσι καὶ τῷ Καίσαρι, τῷ ἐπισκόπῳ ὁ ἐπίσκοπος, τῷ Χριστῷ, ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ. Καὶ οὕτως ἡ ἐνότης διὰ πάντων σώζεται. Ἔστωσαν δὲ καὶ εὐχρηστῶν (67) μὴ βεμβαῖ, μὴ λίχνοι⁷², μὴ περιτροσωφρονεστάτη. Ταῦτα οὐχ ὡς ἀπόστολος (68) διατάσσει, ἵνα ἰσότημον ἑαυτὸν⁷⁷ ἐκείνων εἴπω; ἄλλ' ὡς

Β γ. Ἀδελφοί μου, λίαν ἐκκέχυμαι ἀγαπῶν ὑμᾶς, καὶ ὑπεραγαλλόμενος ἀσφαλιζομαι ὑμᾶς. Οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλὰ δι' ἐμοῦ ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν ᾧ δεδαμένος φοέομαι μᾶλλον. Ἔτι γὰρ εἰμι ἀναπάρτιστος ἄλλ' ἡ προσευχὴ ὑμῶν εἰς Θεὸν με ἀπαρτίσει, ἵνα ἐν ᾧ ἐκλήθην ἐπιτύχω (70), προσφυγὼν τῷ Εὐαγγελίῳ ὡς σαρκὶ Ἰησοῦ (71) Χριστοῦ, καὶ τοῖς ἀποστόλοις ὡς πρεσβυτέρῳ Ἐκκλησίας (72). Καὶ τοὺς προφήτας δὲ ἀγαπῶ, ὡς Χριστὸς καταγγείλαντας (73), ὡς τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος μετασχόντας, οὐ καὶ οἱ ἀπόστολοι. Ὡς γὰρ οἱ ψευδοπροφῆται καὶ οἱ ψευδαπόστολοι, ἐν καὶ τὰ αὐτὸ εἴλκυσαν⁷⁴ (74) πονηρὸν καὶ ἀπατηλὸν καὶ λαοπλάνον πνεῦμα ὅτῳ καὶ (75) οἱ

C (67) Ἔστωσαν δὲ καὶ αἱ χῆραι. Vid. Prolegomen. cap. 14. Id.

(68) Ταῦτα οὐχ ὡς ἀπόστολος. Vid. ibid. Ἐμαυτόν autem, pro ἑαυτόν, ex Mydrucciano codice hic est positum. Id.

(69) ὑποφωνητοῦ. Vet. vulgat. « obedientiæ, » ac si ὑπακοῆς legisset. Morelius: « succentores. » Vairlenius, « monitores; » qui ὑποφῆτην hic legendum conjicit: quæ vox, inquit, Græcè significat non proprie vatem aut prophetam, sed eum qui acceptum ab alio oraculum promit et interpretatur cæteris. Unde et a Dionysio, in lib. De cœlesti hierarchia, angelorum ordines appellantur τάξεις ὑποφῆτικαί, quod ea quæ a superioribus ordinibus acceperunt inferioribus ordinibus quasi per manus tradant, et illi rursus viris sanctis enuntiant et communicent. Hæc ille. Id.

(70) ἵνα ἐν ᾧ ἐκλήθην ἐπιτύχω. Vet. vulgat.: « Ut illum in quo vocatus sum merear adipisci. » Anglican. « Ut in qua hæreditate propitiationem habuerō (ἐλεῆθην) poliar. » Id.

(71) Τῷ Εὐαγγελίῳ ὡς σαρκὶ Ἰησοῦ. Hieronym. vel quisquis auctor fuit Commentariorum illorum, in Psalm. cxlvii: « Ego corpus Christi Evangelium puto, sanctas Scripturas, doctrinam ejus. » Vid. Clement. Alexandrin. Pædagog. lib. I, cap. 6. Origen. in Levitic. cap. x, homil. 7, et Euseb. Cæsariensis. lib. III, Ecclesiasticæ theologiæ, contra Marcellum Ancyranum. Id.

(72) Τοῖς ἀποστόλοις ὡς πρεσβυτέρῳ Ἐκκλησίας. Ecclesiæ videlicet universalis. Vid. Nicol. Vedel. in hanc epistol. Exercitat. cap. 14. Id.

(73) Ἀγαπῶ, ὡς Χριστὸν καταγγείλαντας. Anglican. « Diligamus; et ipsos in Evangelium annuntiasse » Id.

(74) εἴλκυσαν. Ita codex Nydruccianus; ubi corrupte in Augustano legebatur, εἴλκυσαν pro quo Vairlenius substituit, εἴλκυσσαν, et vetus interpres vulgatus, « assumpserunt, » reddidit Id.

(75) ὅτῳ καὶ. Vet. vulgat. « sic iterum, » pro quo Jacobus Faber, « sic certe, » edidit. Id.

προφήται καὶ οἱ ἀπόστολοι, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀγαθόν, καὶ ἡγεμονικόν (76), ἀληθὲς τε διδασκαλικόν ἔλαβον παρὰ Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁸⁰ (77). Εἰς γὰρ ὁ Θεὸς παλαιᾶς καὶ καινῆς Διαθήκης· εἰς ὁ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, εἰς τε δημιουργίαν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ πρόνοιαν πρόσφορον καὶ καταλλήλον· εἰς δὲ καὶ ὁ Παράκλητος, ὁ ἐνεργήσας ἐν Μωσῆ, καὶ προφήταις, καὶ ἀποστόλοις· πάντες οὖν οἱ ἅγιοι ἐν Χριστῷ ἐσώθησαν, ἐλπίζοντες εἰς αὐτὸν, καὶ αὐτὸν ἀναμείναντες· καὶ δι' αὐτοῦ σωτηρίας ἔτυχον (78), ὄντες ἀξιαγάπητοι καὶ ἀξιοθαύμαστοι ἅγιοι, ὑπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ μαρτυρημένοι ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς κοινῆς ἐλπίδος (79).

VI. Ἐάν τις Θεὸν νόμου (80) καὶ προφητῶν κηρύττει ἓνα, Χριστὸν δὲ ἀρνῆται ἴδὼν εἶναι Θεοῦ, ψεύστης ἐστίν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος, καὶ ἐστίν ὁ τοιοῦτος τῆς κάτω περιτομῆς ψευδοῦδατος. Ἐάν τις ὁμολογῇ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον, ἀρνῆται δὲ τὸν Θεὸν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, οὐκ εἶναι λέγων τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴν, Πατέρα τοῦ Χριστοῦ· ὁ τοιοῦτος ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος, καὶ ἐστίν ὁ τοιοῦτος Σίμωνος τοῦ Μάγου, ἀλλ' οὐ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μαθητής. Ἐάν τις λέγῃ μὲν ἓνα Θεὸν, ὁμολογῇ δὲ καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν, ψιλὸν δὲ ἄνθρωπον εἶναι νομίζῃ τὸν Κύριον, οὐχὶ Θεὸν μονογενῆ, καὶ σοφίαν, καὶ Λόγον Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος αὐτὸν μόνον εἶναι νομίζῃ· ὁ τοιοῦτος, ὄφρις ἐστίν, ἀπίστην καὶ πλάνην κηρύττων ἐπ' ἀπωλείᾳ ἀνθρώπων· καὶ ἐστίν ὁ τοιοῦτος πένης τὴν διάνοιαν (81), ὡς ἐπικαλεῖται Ἐβίων⁸² (82). Ἐάν τις ταῦτα μὲν ὁμολογῇ, φθορὰν δὲ (83) καὶ μόλυσμόν καλῇ τὴν νόμιμον μίξιν,

⁷⁹ Psal. l, 13; Joan. xvi, 13. ⁸⁰ al. Χριστοῦ εὐθὺς Πνεῦμα. ⁸¹ I Tim. ii, 5. ⁸² Const. ap. vi, 10 xvi, 26. ⁸³ Joan. viii, 44. ⁸⁴ Ibid. ⁸⁵ ms. et una editio, ἐπὶ κλίην βίων pro ἐπὶ κλην Ἐβίων. ⁸⁶ Anton. Meliss. i. 14; i onsl. ap. vi, 8, 10, 26.

(76) Ἡγεμονικόν. Ex Psal. 50, 12, juxta LXX. USSER.

(77) Χριστοῦ. In Augustano additur, εὐθὺς πνεῦμα: quod neque a vetere Latino interprete, neque a Græco Nydrpucciano codice agnoscitur. Ib.

(78) Καὶ δι' αὐτοῦ σωτηρίας ἔτυχον. Anglican. « in quo et credentes salvati sunt, in unitate Jesu Christi. » Ib.

(79) Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς κοινῆς ἐλπίδος. Vet. vulgat. « in Evangelio spei communis. » Anglican. « et connumerati in Evangelio communis spei. » Ib.

(80) Ἐάν τις Θεὸν νόμου. Anglican. « Si autem Judaismum interpretetur vobis, non audialis ipsum Melius est enim a viro circumcisionem habente Christianismum audire, quam ab habente præputium Judaismum; prætermissa longa illa aliorum hæreticorum serie, quæ in hac et sequente sectione subnectitur, de qua vide etiam. si libel, Baronium in I Annalium tomo, ad ann. 57, § 188. Ib.

(81) Πένης τὴν διάνοιαν. Vixit primis Ecclesie temporibus homo quidam nomine Ebion hæresiarcha cujus discipuli dicti fuerunt Ebionæi et Ebionitæ. Quia autem ἡβίων Hebraice pauperem ac egenum significat, ideo per allusionem hæretici quidem illi nomen trahebant ad voluntariam et apostolicam paupertatem; catholici vero adducebant ad legalem inopiam, mentis, sensus, intelligentiæ egestatem; fidei, spei, omnisque boni privationem. Horum me-

traxerunt; sic etiam prophetæ et apostoli. unum et eundem sanctum Spiritum, bonum, principalem, verum doctorem, acceperunt a Deo per Jesum Christum⁷⁹. Unus enim Deus veteris et novi Testamenti; unus mediator Dei et hominum⁸⁰; ad opitium intelligibilis et sensibilis creaturæ, et ad providentiam utilem rebusque accomodam. Unus vero et Paracletus, qui operatus est in Moyse, prophetis et apostolis. Omnes itaque sancti in Christo salvati sunt, sperantes in eum, illumque exspectantes; et per ipsum salutem consequuti sunt, cum essent sancti, amore et admiratione digni; a Jesu Christo testimonum adepti in Evangelio spei communis.

VI. ⁸² Si quis Deum unum prædicet legis et prophetarum, Christum vero neget esse Filium Dei, mendax est, quemadmodum et pater ipsius diabolus⁸³; estque hic terrenæ circumcisionis pseudo-Judæus. Si quis confiteatur Christum Jesum Dominum, neget autem Deum legis et prophetarum, dicens Patrem Christi non esse creatorem cæli et terræ: hic in veritate non stetit, sicut nec pater ejus diabolus⁸⁴, et talis est Simonis Magi, non autem Spiritus sancti discipulus. Si quis dicat quidem unum esse Deum, confiteatur vero et Christum Jesum; sed Dominum nudum esse hominem putet, non Deum unigenitum, et sapientiam, et Verbum Dei, sed sola anima et corpore illum constare censeat: hujusmodi serpens est, fraudem ac errorem prædicans in exitium hominum; ac est ejusmodi inops sensu, sicut vocatur Ebion⁸⁶. Si quis hæc quidem confiteatur, sed legitimam commistionem et liberorum procreationem, corrupte-

mor fac legas Origenem initio tomi II in celsum, cap. i. Philocalix p. 45, lib. iv De principiis cap. 2, ad Genes. xvii, 10, et ad Matth. xx, 30; Eusebium, lib. i De ecclesiastica theologia contra Marcellum; cap. 14, et lib. iii Historiæ ecclesiasticæ, c. 27 Epiphanium, hæresi 30, c. 17; Hieronymum in Isaia 1, 3, lxxvi, 20, et in Habac. iii, 13, cum Theodorito hæret. Fab. lib. ii, cap. 1, cum Epitome temporum in Eusebio Scaligeri edit. Amstel. p. 268, cumque Nicephoro Hist. iii, 13. Cot.

(82) Ἐστίν ὁ τοιοῦτος πένης τὴν διάνοιαν, ὡς ἐπικαλεῖται Ἐβίων. Ita codex Nydrpuccianus: ubi ex Augustano corruptissime Paceus edidit, ὡς ἐπὶ κλίην βίων, quod Morelius correxit: ὡς ἐπὶ κλην, Ἐβίων. Vet. vulgat. « Hujusmodi pauper est sensu sicuti vocatur et adinventor ipsius erroris Ebion. » Τοῦ Ἐβίων ὀνόματος τὴν τῆς διανόιας πτωχείαν αὐτῶν ὑποφαίνοντος. Τούτῃ γὰρ ἐπὶ κλην ὁ πτωχὸς παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται. « Ebionis nomine paupertatem mentis eorum denotante; sic enim pauper apud Hebræos (עביון) nominari solet. » inquit Eusebius, libro iii Histor. ecclesiast, κατ' αζ', unde hanc Ebionici nominis etymologiam mutuatus est interpolator noster. USSER.

(83) Φθορὰν δὲ, etc. Adnotatur ab Usserio. agi hoc loco contra Saturnilum, qui primus, teste Theodorito, matrimonium doctrinam diaboli nominaverit et fuisse Saturnilum posteriorem Ignatio, atque etiam Basilide. Circa quæ nolim ego contentiosum funem

Iam et pollutionem appellet, aut cibos aliquos detestandos putet: talis apostatam illum draconem in se habitantem fovet. Si quis Patrem et Filium et Spiritum sanctum confiteatur, et creaturam laudet; sed opinionem solamque phantasiam esse dicat incarnationem, passionemque erubescat: talis fidem negavit, non minus quam christicidæ Judæi⁸⁷. Si quis hæc quidem confiteatur, et quod Deus Verbum in humano corpore habitaverit, Verbum existens in ipso, sicut et anima in corpore; propterea quod Deus inhabitet, non autem anima humana; verum dicat illegitimos concubitus bonum quoddam esse, finemque beatitudinis constituat voluptatem; ut is qui falso nomine Nicolaita dicitur⁸⁸: hic nec Dei, nec Christi amator esse potest, sed propriæ carnis corruptor, atque ob hoc Spiritu sancto vacuus, et a Christo est alienus. Omnes hujusmodi, columnæ sepulcrales et mortuorum sunt monumenta, quibus mortuorum hominum nomina duntaxat inscripta sunt. Fugite igitur malas artes, et insidias spiritus qui nunc operatur in filius⁸⁹ hujus sæculi, nequando afflicti in charitate langueatis; sed omnes in unum sitis corde indivulso, et animo voluntario, *unanimis, id ipsum sentientes*⁹¹, semper eadem de iisdem opinantes, in quiete, in periculis, in mœroribus, in gaudiis. Gratias ago Deo per Jesum Christum, quod pacatam habeo de vobis conscientiam, nec potest quisquam gloriari, vel secreto, vel palam, a me quemquam gravatum esse vel in parvo, vel in magno. Et omnes inter quos locutus sum oro, ne illud in testimonium conservent.

VII. Quanquam enim secundum carnem voluerunt quidam me seducere: at spiritus meus non seducitur. A Deo namque illum accepi. Scit enim unde veniat, et quo vadat⁹², et secreta coarguit. Clamavi cum interesset, locutus sum magna voce: non meus est sermo, sed Dei: *Episcopo attendite,*

⁸⁷ I. Const. ap. vi, 25, 26. ⁸⁸ I. Const. ap. vi, 8. III, 8.

trahere. Quanquam potuit Ignatianus oculus simpliciter respicere ad Apostolum I Tim. iv, 1, 3, ubi nuptiarum et ciborum prohibitio doctrina dæmoniorum appellatur. Saturnilus autem et Basilides videntur sub idem tempus venena hæreseon suarum profundere cœpisse; adeoque forsan Ignatio adhuc vitam agente, ut in *Epistolam ad Trullianos* disputabamus. Certe Epiphanius in hæresi Basilidianorum extrema, nescit quis duorum prior eruperit, ac alteri suppeditavit virus. Quæ obijciuntur, parum urgent. A Tertulliano enim non admodum ordo ætatis servatur, ut videre est in Nicolao, Cerintho, Ebione, et « postea » dici potest de eodem fere tempore. Epiphanius vero non sibi contradicit: quippe quo auctore Basilides a Saturnilo argumenta sic mutatus sit, ut ambo nequitiam a se mutuo corrogarint. Hæresi 23 cap. ult.; hæresi 24, cap. 1. Cot.

(84-85) Ἄλλ' οὐχὶ ἀνθρωπείαν ψυχὴν. Hæretica pestis suppositorem infestavit, si Christum anima humana caruisse censuit. Quod si non Arianus fuerit, sed catholicus, voluit aut Christum constasse non corpore et anima tantum, verum etiam et Verbo

καὶ τὴν τῶν παιδῶν γένεσιν, ἢ τινὰ τῶν βρωμάτων βδελυκτὰ· ὁ τοιοῦτος ἔνοικον ἔχει τὸν δράκοντα τὸν ὑποστάτην. Ἐὰν τις Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα ὁμολογῇ, καὶ τὴν κτίσιν ἐπαινῇ, δόξηςιν δὲ λέγῃ τὴν ἐνωμάτισιν, καὶ τὸ πάθος ἐπαισχύνηται· ὁ τοιοῦτος ἤρηται τὴν πίστιν, οὐχ ἤττον τῶν χριστοφόρων Ἰουδαίων. Ἐὰν τις ταῦτα μὲν ὁμολογῇ, καὶ ὅτι Θεὸς Λόγος ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι κατέβη, ὡν ἐν αὐτῷ ὁ Λόγος ὡσπερ καὶ ψυχὴ ἐν σώματι, διὰ τὸ ἔνοικον εἶναι Θεὸν, ἀλλ' οὐχὶ ἀνθρωπείαν ψυχὴν (84-85). λέγῃ δὲ τὰς παρανόμους μίξεις ἀγαθόν τι εἶναι, καὶ τέλος εὐδαιμονίας ἡδονὴν τίθηται· οἷος ὁ ψευδώνυμος Νικολαίτης (86)· οὗτος οὔτε φιλόθεος, οὔτε φιλόχριστος εἶναι δύναται, ἀλλὰ φθορῆς τῆς οἰκείας σαρκὸς, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἁγίου Πνεύματος κενὸς, καὶ τοῦ Χριστοῦ ἀλλότριος. Οἱ τοιοῦτοι πάντες, στήλαι εἰσι καὶ τάφοι νεκρῶν· ἐφ' οἷς γέγραπται μόνον ὀνόματα νεκρῶν ἀνθρώπων (87). Φεύγετε οὖν τὰς κακοτεχνίας, καὶ ἐνέδρας τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου, μὴ ποτε⁹⁰ οἱ θλιβέντες ἐξασθενήσητε (88) ἐν τῇ ἀγάπῃ· ἀλλὰ πάντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθε ἐν ἀμερίστῳ κερδίᾳ, καὶ ψυχῇ θελούσῃ· σύμφυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες, πάντοτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν δοξάζοντες, ἐν τε ἀνάσσει, καὶ κινδύνοις, καὶ ἐν λύπαις, καὶ ἐν χαρμοναῖς. Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι εὐτυχεῖς ὄντως εἶμι ἐν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἔχει τις καυχῆσασθαι, οὔτε λάθρα, οὔτε φανερώς, ὅτι ἐβάρησά τινα, ἢ ἐν μικρῷ, ἢ ἐν μεγάλῳ. Καὶ πάντων ἐν οἷς ἐλάλησα, εὐχομαι, ἵνα μὴ εἰς μαρτυρίαν αὐτὸ κτήσωνται.

C

VII. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα με ἠθέλησάν τινες πλανῆσαι, ἀλλὰ τὸ πνεῦμά μου οὐ πλανᾶται. Παρὰ γὰρ Θεοῦ αὐτὸ εἴληφα (89). Οἶδεν γὰρ πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει, καὶ τὰ κρυπτὰ ἐλέγχει. Ἐκράυγασα γὰρ μεταξὺ ὧν, ἐλάλουν (90) μεγάλη φωνῇ· οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ Θεοῦ· τῷ ἐπιτικόπῳ προσέχετε, καὶ τῷ

⁹⁰ Ephes. ii, 2. ⁹¹ f. vacat. ⁹² Philip. ii, 2. ⁹³ Joan⁹

divino: aut in corpore Christi exstitisse quidem animam, non tamen proprie habitasse nisi Verbum, ob illud Joannis eloquium: *Et habitavit in nobis*, quod sanctorum Patrum nonnulli sic explicant, hoc est, in carne nostra et humana. Cot.

(86) Ὁ ψευδώνυμος Νικολαίτης. Vid. supra in *Epist. ad Trullian. Id.*

(87) Ἐφ' οἷς γέγραπται μόνον ὀνόματα νεκρῶν ἀνθρώπων. Anglican., « in quibus scripta sunt solum nomina hominum. » Eodem vero modo hæreticos cippis et titulis moriuorum comparat etiam Hieronymus, lib. ii *Commentar. in Osee*, cap. x, ut a Mæstreeo est hic notatum. Id.

(88) Μὴ ποτε οἱ θλιβέντες ἐξασθενήσητε. Articulum οἱ delendum notat Vedelius. Id.

(89) Τὸ πνεῦμά μου οὐ πλανᾶται. Παρὰ γὰρ Θεοῦ αὐτὸ εἴληφα. Anglican.: « Spiritus non seducitur, a Deo existens. » Id.

(90) Ἐκράυγασα γὰρ μεταξὺ ὧν, ἐλάλουν. Conjunctio γὰρ in Græco Nydrprucciano et vulgato Latino habetur: in Græco Augustano et nostro interprete omittitur; qui ita locum vertens, « Clamavi

πρεσβυτερίῳ (91), καὶ τοῖς διακόνοις. Εἰ δὲ ὑποπτεύετε με (92), ὡς προμαθόντα τὸν μερισμὸν τινῶν, λέγειν ταῦτα· μάρτυς μοι (93) δι' ὃν δέδεμαι, ὅτι ἀπὸ στόματος ἀνθρώπου οὐκ ἔγνων· τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκήρυξέ μοι (94) λέγων τάδε « Χωρὶς ἐπισκόπου μηδὲν ποιεῖτε. Τὴν σάρκα ὑμῶν ὡς ναὸν Θεοῦ τηρεῖτε. Τὴν ἑνωσιν ἀγαπάτε, τοὺς μερισμοὺς φεύγετε. Μιμηταὶ γίνεσθε Παύλου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων, ὡς καὶ αὐτοὶ τοῦ Χριστοῦ (95). »

VIII. Ἐγὼ μὲν εὖν τὸ ἴδιον ἐποίησα, ὡς ἀνθρώπος εἰς ἑνωσιν κατηρτισμένος, ἐπιλέγων καὶ τοῦτο, ὅτι οὐ διάττασις γνώμης, καὶ ὀργή, καὶ μῖτος, ἐκεῖ Θεὸς οὐ κατοικεῖ, Πᾶσιν οὖν τοῖς μετανοοῦσιν ἀφήσιν ⁹⁸ ὁ Θεός, εἰάν συνδράμωσιν εἰς ἐνότητα Χριστοῦ (96), καὶ συνδραίαν τοῦ ἐπισκόπου. Πιστεύω τῇ χάριτι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι λύσει ἀφ' ἡμῶν (97) πάντα σύνδεσμον ἀδικίας. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μηδὲν κατ' ἐρίθειον πράσσετε, ἀλλὰ κατὰ χριστομάθειαν (98). Ἦκουσα γὰρ τινῶν λεγόντων, ὅτι εἰάν μὴ ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρω τὸ Εὐαγγέλιον ⁹⁹ (99), οὐ πιστεύω. Τοῖς δὲ τοιούτοις ἐγὼ λέγω (1), ὅτι ἐμοὶ ἀρχαῖά ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, οὐ παρακοῦσα· πρόδηλος ὀλεθρος. Αὐθεντικόν ⁹⁷ μοὶ ἐστὶν ἀρχαῖον (2) ὁ σταυρὸς αὐτοῦ καὶ ὁ θάνατος, καὶ ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ περὶ τούτων (3)· ἐν οἷς θέλω ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν δικαιοθῆναι (4). Ὁ ἀπιστῶν τῷ Εὐαγγελίῳ, πᾶσιν ὑμῶν ἀπιστεῖ. Οὐ γὰρ προκρίνεται ⁹⁹ τὰ ἀρχαῖα τοῦ Πνεύματος (5). Σκληρὸν τὸ πρὸς κέντρα λακτίζειν (6), σκληρὸν τὸ Χριστῷ ἀπιστεῖν, σκληρὸν τὸ ἀθετεῖν τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων.

⁹⁸ ms. ἀφίει. ⁹⁴ Isa LVIII, 6. ⁹⁵ Philipp. II, 3. ⁹⁹ al. τοῦ Εὐαγγελίου. ⁹⁷ al. ἀθικτόν μοι. ⁹³ authenticum. ⁹⁹ al. πρόκειται. ¹ Act. IX, 5 et XXVI, 14.

in intermedio existens, locutus sum, « ὦν, non ὦν legisse se indicat. Cor.

(91) Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ. Vet. vulgat. « Episcopo intendente et presbyteris, » vel, ut in ms. Magdalenensi rectius legitur, « episcopo intendite et presbytero, » aut « presbyterio » potius, ut ex Græco et nostro interprete est emendandum. Id.

(92) Εἰ δὲ ὑποπτεύετε με. Anglican. « Quidam autem suspicati sunt me. » Vet. vulgat. « Illi vero despexerunt, » (vel, ut est in Magdal. codice, « in-spexerunt) me. » Id.

(93) Μάρτυς μοι. Citatur ab Antiocho, sermone 124. Vid. Prolegomen cap. 18. Id.

(94) Ἐκήρυξέ μοι. Vet. vulgat. « præconisavit, » vel « præconavit, » ut in mss. legitur, ex quibus etiam restituumus, quod ab editis aberat: « Carnem vestram, sicut templum Dei, servate. » Id.

(95) Τοῦ Χριστοῦ. Anglican. « Jesu Christi, ut et ipse Patris ipsius » Id.

(96) Ἐάν συνδράμωσιν εἰς ἐνότητα Χριστοῦ. Id. « si pœniteant in unitatem Dei. » UssER.

(97) Ὅτι λύσει ἀφ' ἡμῶν. Id. « qui solvet a vobis. » Id.

(98) Χριστομάθειαν. Id. « Christi disciplinam. » Vet. vulgat. « Christi dimicationem » (ita enim habent mss., non, ut Faber edidit, « militiam »), ac si χριστομαχίαν legisset. Id.

(99) Ἐάν μὴ ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρω τὸ Εὐαγγέλιον. Ita codex Nydruccianus; non Εὐαγγελίου, ut in Augustano perperam legitur. Sic vetus vulgatus interpretis vertit: « Si non invenero Evangelium in antiquis. » Sunt autem ἀρχαῖα, ἐνθα οἱ δημόσιοι χάρται ἀπόκεινται, χαρτοφυλάκια, « chartophylacia, sive tabularia in quibus publicæ chartæ

et presbyterio, et diaconis. Si autem suspicamini me hæc dicere, quia prænoverim divisionem quorundam; testis mihi is est. propter quem vincclusum, quod non cognoverim ab ore humano; sed Spiritus annuntiavit mihi, hæc dicens: « Sine episcopo nihil facite. Carnem vestram, ut Dei templum custodite. Unitatem amate; dissidia fugite. Imitatores estote Pauli aliorumque apostolorum, sicut et ipsi Christi. »

VIII. Ego itaque quod meum erat feci, ut homo ad unitatem compositus, adjiciens et hoc: Ubi animorum discordia est, et ira, atque odium, ibi Deus minime habitat. Omnibus igitur pœnitentibus remittit Deus, si concurrant ad unitatem Christi et episcopi consessum. Credo gratiæ Jesu Christi, quod solvet a vobis omne vinculum iniquitatis ⁹⁸. Obsecro itaque vos, ut nihil per contentionem faciatis ⁹⁵; sed juxta Christi disciplinam. Audivi enim quosdam dicentes: Nisi Evangelium invenero in archivis, non credo. Talibus autem ego dico, quod Jesus mihi pro archivis sit; quem nolle audire, manifesta pernicies est. Illibatam ⁹⁷ mihi est archivum crux ejus, et mors, ac resurrectio ejus, et fides de his; per quæ cupio justificari, in precibus vestris. Qui non credit Evangelio, nihil cæterorum credit. Nec enim Spiritu archiva debent præferri. *Durum est contra stimulum calcitrare* ¹, durum est Christo nolle credere; durum est prædicationem apostolorum rejicere.

C al. τοῦ Εὐαγγελίου. ⁹⁷ al. ἀθικτόν μοι. ⁹³ authenticum.

repositæ servantur, » ut Hesychius et Suidas explicant. Julius Paulus. *Sentent. receptor. lib. IV, tit. 6, de Testamento*: « Signo publico obsignatum in Archivum redigatur; ut si quando exemplum ejus intercederit, sit unde peti possit. » Vid. Ulpian. l. IX, § 1, D. *De pœnis*, et Justinian. *Novell. 15 et 74. lib. I.*

(1) Τοῖς δὲ τοιούτοις ἐγὼ λέγω, etc. Anglican. « Et dicente me ipsis, quoniam scriptum est; responderunt mihi, quoniam præiacet, » scilicet principium aliquod ex quo ostendi oportet quod scriptum est, licet sit scriptum: ut vetus Glossa, hic apposita, explicat. Id.

(2) Αὐθεντικόν μοὶ ἐστὶν ἀρχαῖον. Ita cod. Nydruccian., ubi Augustanus habet, ἀδικτόν μοι. Anglican. « Mihi autem principium est. » Vet. vulgat. « Principatus ejus est. » Id.

(3) Ἐν οἷς θέλω ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν δικαιοθῆναι. Anglican. « quæ per ipsum. » Vet. vulgat., « in omnibus his. » Id.

(4) Ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν δικαιοθῆναι. Velus vulgatus « vos (ita enim habent duo Oxonienses mss., ubi alii « per vos, nos ») in orationibus vestris justificari. » Id.

(5) Οὐ γὰρ προκρίνεται τὰ ἀρχαῖα τοῦ Πνεύματος. Ita habet codex Nydruccianus, ubi Augustan. πρόκειται. Vetus vulgatus: « quia ita enim ex Græco correximus aliorum, « qui » non præjudicatur antiquitati (codex Petavianus melius, « antiquitate ») spiritus. » Id.

(6) Πρὸς κέντρα λακτίζειν. Ex Act. IX, 5, proverbialis locutio, usurpata etiam ab Euripide in *Bacchis*, et Pyndaro in *Pythiis*, cui nec absimilis est illa Chrysostomi in *Epist. ad Ephes. homil. 11*: Τί κατὰ τῶν ἔλων λακτίζεις; Cur adversus clavos calcitras? » Id.

IX. Boni quidem sunt sacerdotes, sermonisque A ministri; præstantior autem est summus sacerdos, cui credita sunt Sancta sanctorum, cui soli secreta Dei commissa sunt. Bonæ sunt administratoriæ virtutes Dei. Sanctus vero est Paracletus, et sanctum est Verbum, Filius Patris, per quem Pater fecit omnia, omnibusque providet³. Hic est quæ ad Patrem ducit via⁴, petra⁵, maceria, clavis, pastor; hostia; cognitionis ostium⁶, per quod ingressi sunt Abraham, Isaac, Jacob, Moses, et universus prophetarum chorus: et orbis columnæ apostoli; atque sponsa Christi, pro qua, dotis loco, effudit propriam sanguinem, ut eam redimeret. Omnia hæc ad unitatem unius soliusque veri Dei. Eximium autem quiddam habet Evangelium; nimirum, adventum Salvatoris nostri Jesu Christi, passionem, ipsam resurrectionem. Quæ namque prophetæ annuntia- B verunt, dicentes: *Donec veniat cui repositum est; et ipse erit expectatio gentium*⁸; hæc in Evangelio impleta sunt: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*⁹. Omnia igitur in universum bona sunt, lex, prophetæ, apostoli, totus cætus qui per ipsos credidit: modo nos invicem diligamus.

X. Quoniam secundum orationem vestram, et viscera quæ habetis in Christo Jesu, nuntiatum est mihi pacem habere Ecclesiam Antiochenam, quæ in Syria est decet vos, ut Dei Ecclesiam, eligere C

² ms. λειτουργία: καί. ³ Const. ap. vi, 11 et vii, 25 et viii, 16. ⁴ Joan, xiv, 6. ⁵ I Cor. x, 4. ⁶ Joan. x, 11, 9. ⁷ ms. δ. ⁸ Gen. xlix, 10. ⁹ Matth. xxviii, 19.

(7) Ὁ ἀρχιερεὺς. *Constitut. Apostolic. lib. viii, cap. 46*: Τοῖς μὲν ἐπισκόποις τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπιμαμεν, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις τὰ τῆς ἱερωσύνης. « Episcopis quidem assignavimus quæ ad principatum sacerdotii pertinent; presbyteris vero ad sacerdotium, » qua ratione apud Tertullianum, *De baptismo cap. 17*, nominatus legitur « summus sacerdos, qui est episcopus » Verum hic non alium per ἀρχιερεῖα intelligere videtur Ignatius, quam ipsum Christum. Usser.

(8) Καὶ ἅγιος ὁ Λόγος, ὁ τοῦ Πατρὸς Υἱός. Pro istis, in editione vulgata Latina habentur ista omnia: « Qui est super omnia sanctissimus, et Verbi minister. Sed super omnes sanctos sanctissimus, et princeps sacerdotum ita enim habent mss., ubi in editis legitur, « summus pontifex et princeps pontificum », qui est legatus et minister Patris, et princeps legionum militiæ cælestis. » Id.

(9) Δι' οὗ ὁ Πατήρ. Vid. Prolegomen. cap. 11. Id.

(10) Εἰς ἐνότητα τοῦ ἐνός καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ. Anglican. « in unitatem fidei. » Vet. vulgat. « in unitate unius et unigeniti veri Dei. » Id.

(11) Αὐτὴν τὴν ἀνάστασιν. Anglican. « et resurrectionem. » Vet. vulgat. « sed et ipsam resurrectionem. » Id.

(12) Ἄ γὰρ οἱ προφῆται. Anglican. « dilecti enim prophetæ. » Id.

(13) Ἔως ἄν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. Vet. vulgat. « donec veniat cui repositum est; » vel. ut in Petaviano codice legitur. « cui reposita sunt. » In Græco, Gen. xlix, 10, hodie legitur: Ἔως ἄν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. donec veniant quæ reposita sunt ei: » ut

IX. Καλοὶ μὲν οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ τοῦ λόγου διάκονοι κρείστων δὲ ὁ ἀρχιερεὺς (7), ὁ πεπιστευμένος τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, ὃς μόνος πεπίστευται τὰ κρυπτά τοῦ Θεοῦ. Καλὰ αἱ λειτουργικαὶ² τοῦ Θεοῦ δυνάμεις. Ἅγιος δὲ ὁ Παράκλητος καὶ ἅγιος ὁ Λόγος, ὁ τοῦ Πατρὸς Υἱός (8), δι' οὗ ὁ Πατήρ (9) τὰ πάντα πεποίηκε, καὶ τῶν ὄλων προνοεῖ. Οὗτος ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν Πατέρα ἀγρυπία ὁδός, ἡ πέτρα, ὁ φραγμὸς, ἡ κλεῖς, ὁ ποιμὴν, τὸ ἱερεῖον, ἡ θύρα τῆς γνώσεως, δι' ἧς εἰσῆλθον Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ, Μωϋσῆς, καὶ ὁ σύμπαξ τῶν προφητῶν χορὸς, καὶ οἱ σὺλλοι τοῦ κόσμου οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἡ νόμῳ τοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ ἧς, φέρνης λόγῳ, ἐξέχευε τὸ οἰκεῖον αἷμα, ἵνα αὐτὴν ἐξαγοράσῃ. Πάντα ταῦτα εἰς ἐνότητα τοῦ ἐνός καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ (10). Ἐξαίρετον δὲ τι ἔχει τὸ Εὐαγγέλιον. τὴν παρουσίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ πάθος, αὐτὴν τὴν ἀνάστασιν (11). Ἄ γὰρ οἱ προφῆται (12) κατέγγελλον, λέγοντες· Ἔως ἄν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται (13), καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν· ταῦτα ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πεπλήρωται· Πορευθέντες μαθητεύσατέ πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πάντα οὖν ὁμοῦ καλὰ, ὁ νόμος, οἱ προφῆται, οἱ ἀπόστολοι, τὸ πᾶν συνάθροισμα τὸ δι' αὐτῶν πιστεύσαν· μόνον ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους (14).

X. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν προσευχὴν ὑμῶν (15), καὶ τὰ σπλάγγνα ἃ ἔχετε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀπηγγέλη μοι εἰρηνεύειν τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας (16), πρέπον ἐστὶν ὑμῖν, ὡς Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ,

² ms. λειτουργία: καί. ³ Const. ap. vi, 11 et vii, 25 et viii, 16. ⁴ Joan, xiv, 6. ⁵ I Cor. x, 4. ⁶ Joan. x, 11, 9. ⁷ ms. δ. ⁸ Gen. xlix, 10. ⁹ Matth. xxviii, 19.

apud Augustinum etiam habetur, lib. xii *Contra Faustum*, cap. 42, et lib. xvii *De civitate Dei*, cap. 41. Verum LXX non ita vertisse, sed, ἕως ἄν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. Justinus martyr, in *Dialogo cum Tryphone Iudæo*, confirmat. Id.

(14) Μόνον ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. Anglican. « si in charitate creditis. » Vet. vulgat. « Solum autem restat. ut nos invicem diligamus. » Id.

(15) Ὑμῶν. In Plantinianis editionibus male legitur ἡμῶν. Id.

(16) Ἀπηγγέλη μοι εἰρηνεύειν τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας. Ex hac et sequente *ad Smyrneticos Epistola* (utraq. ex Troade missa) cognoscimus Ignatium, prius quam Minorem Asiam reliquisset, de pace Ecclesiæ Antiochenæ reddita certiore factum fuisse. Quod hoc tempore contigisse, dum Trajanus, Antiochiæ adhuc moratus, de bello Parthico gerendo consilium caperet, ita nos docuit, in n Chroniconum libro, Joannes Malela, Antiochenus historicus: Ἐν τῷ δὲ διατρέθειν Τραϊανὸν βασιλεὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, βουλευόμενον τὰ περὶ τοῦ πολέμου, ἐμήνυσεν αὐτὸν Τιβεριανός, ἡγεμῶν τοῦ πρώτου Παλαεστίνων ἔθνους, ταῦτα. « Interim vero dum Trajanus Antiochiæ Syriæ commorabatur, de rebus belli quod opus fuerit decernens, Tiberianus Palæstinæ primæ præses hæc illi significavit. » Deinde, recitatis Tiberiani ad imperatorem litteris, (quas, una cum ejusdem argumenti Plinii Secundi ad eundem Trajanum aliis, Actis Ignatii subjecimus) quid illæ apud eum effecerint, sic enarrat: Καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ ὁ αὐτὸς Τραϊανὸς πάσασθαι τοῦ φονεύειν τοὺς Χριστιανοὺς. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς πανταχοῦ ἄρχουσι τοῦτο ἐκέλευσεν, μὴ φονεύειν τοῦ λοιποῦ τοὺς λεγομένους Χριστιανοὺς, καὶ ἐγένετο ἐνδο-

χειροτονῆσαι ἐπίσκοπον (17), εἰς τὸ πρεσβεῦσαι ἐκείνου πρεσβείαν, εἰς τὸ συγχωρηθῆναι (18) αὐτοῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενομένοις, ¹⁰ καὶ δοξάζειν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ (19) ¹¹. Μακάριος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς κατηξιώθη, (20) τῆς ταπεινῆς διακονίας, καὶ ὑμεῖς δὲ σπουδάζοντες, ἐν Χριστῷ δοξασθήσεσθε. Θέλουσι δὲ ὑμῖν, οὐ πᾶσιν ἀδύνατον (21), ὑπὲρ ὀνόματος Θεοῦ, ὡς καὶ αἰεὶ (22) αἱ ἔγγιστα Ἐκκλησίαι ἐπέμψαν (23) ἐπισκόπους, αἱ δὲ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους.

XI. Περὶ δὲ Φίλωνος τοῦ διακόνου, ἀνδρὸς ἀπὸ Κιλικίας, μαρτυρημένου (24), ὃς καὶ νῦν ἐν λόγῳ ¹² ὑπηρετεῖ μοι, ἅμα Γαίῳ ¹³ καὶ Ἀγαθόποδι (25), ἀνδρὶ ἐκλεκτῷ, ὃς ἀπὸ Συρίας μοι ἀκολουθεῖ, ἀποταξάμενος ¹⁴ τῷ βίῳ (26) οἱ καὶ μαρτυροῦσιν ὑμῖν (27).

¹⁰ deest in al. ¹¹ ms. Χριστοῦ. ¹² f. inser. Θεοῦ. ¹³ al. Γαίῳ. ¹⁴ f. ἀποταξάμενος.

σις μικρὰ τοῖς Χριστιανοῖς. « Præcepit illi idem Trajanus, ut a Christianis occidendis cessaret. Similiter autem et aliis undique præfectis præcepit, ut in posterum a cædibus eorum qui Christiani dicebantur abstinerent. Atque ita indulgentia aliquantula fruebantur Christiani. » Idem apud Suidam quoque legitur, in Τοῦτῶν. USSER.

(17) Χειροτονῆσαι ἐπίσκοπον. Anglican. rectius : « ordinare diaconum, » id est designare diaconum, qui legationem obeat. Χειροτονεῖν enim Hesychio generaliter significat καθιστᾶν, ψηφίζειν, « constituere, decernere. » Id.

(18) Συγχωρηθῆναι. Anglican. « congaudere, » συγχωρῆναι. Id.

(19) Δοξάζειν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Anglican. « glorificare nomen ; » absolute, quemadmodum supra, in *Epistola ad Ephesios*, τὸ ὄνομα περιφέρειν dixerat Ignatius ; quod vulgatus interpres reddidit : « nomen Christi circumportare. » Eodem modo « nominis » voce utitur etiam Cyprianus : ϝϞ apud Hebraeos « Deum » passim denotat. Id.

(20) Κατηξιώθη. L. Κατηξιώθη. Cot.

(21) Οὐ πᾶσιν ἀδύνατον. Illud πᾶσιν agnoscit vetus vulgatus interpres ; sed non Anglicanus noster. Quod si retineatur, in παντάπασιν omnino, cum Patricio Junio nostro, mutandum existimaverim. USSER.

(22) Αἰεὶ. Neque hoc noster agnoscit interpres : pro eo « quædam » substituens. Id.

(23) Ἐπέμψαν. Ita et noster legit ; ubi vetus vulgatus « mittere, » πέμψαι, quod Vairlenio magis placuit. Aut id verbi, inquit, subaudiendum erit in priori orationis parte, ut hic sit sensus : « Vobis volentibus non erit prorsum impossibile, » supple, mittere episcopos, « ut proximæ Ecclesiæ semper miserunt. » Id.

(24) Περὶ δὲ Φίλωνος τοῦ διακόνου, ἀνδρὸς ἀπὸ Κιλικίας, μαρτυρημένου. Codex Nydpruccianus : Περὶ καὶ Φίλωνος, etc., ἀπὸ κοιλίας μαρτυρημένου, quod Joannes Brunnerus reddidit : « de Philone autem diacono, viro ab ineunte ætate laudatissimo. » Sed Augustanus, et antiqui ambo Latini interpretes, Κιλικίας rectius habent : pro quibus et illud in *Epistola ad Tarsenses* facit : Ἀσπάζεται ὑμᾶς Φίλων ὁ διάκονος ὑμῶν. « Salutat vos Philo diaconus vester ; » quo « Tarsensem in Cilicia » diaconum eum fuisse, auctor significare voluit. Id.

(25) ἅμα Γαίῳ καὶ Ἀγαθόποδι. Ita codex Nydpruccianus Γαίῳ Augustanus hic habet ; sed in *Epistola ad Smyrnæos*, Γαίῳ καὶ Ἀγαθόποδα ; quomodo vetus vulgatus etiam hic legit : « una cum Gaio et Agathopo ; » sicuti ex libris editis et ms. Magdalenensi imprimendum curavimus, et licet Babiloniensis ms. hoc in loco « Gavia Agathopo. » Petavianus « Gaio et Chatopo » habeat : uterque tamen in *Epistola ad Smyrnæos*, « Caium et Agathopum » exhibet. Noster interpres, hic quidem « Reum Aga-

episcopum, qui obeat ibi legationem Dei ; ut concedatur illis in eundem locum congregatis, etiam glorificare nomen Dei. Beatus ille in Christo Jesu, qui dignus habitus fuerit ejusmodi ministerio ; vos quoque studium adhibentes, in Christo glorificabimini. Volentibus autem vobis non erit prorsum impossibile, pro nomine Dei ; ut et semper proximæ Ecclesiæ, aliæ miserunt episcopos, nonnullæ vero presbyteros et diaconos.

XI. De Philone autem diacono, viro Cilice laudatissimo, qui et nunc mihi in verbo Dei ministrat, una cum Caio et Agathopode, viro electo, qui a Syria me comitatur, relicto sæculo ; qui et de vobis testificantur. Et ego Deo ago gratias de vobis, quod

thopodem, » in *Epistola vero ad Smyrnæos* « Reum et Agathopum » habet. Franciscus Bivarius (in Dextri Chronicon ann. Christi 70, commentar. num. 3) utrobique « Caio, qui et Agathoppio, » reponit : sed quibusdam codicibus deesse addit relativum « qui ; » quod in nullis tamen codicibus ego adhuc reperi, neque alium reperturum esse existimo. Similiterque in *Epistolis Ignatio tributis ad Tarsenses, Antiochenos et Philippenses* ; pro « Agathopus, » contra codicum fidem, « Agathoppius » substituit : quod animadvertere vult eos qui hactenus in *Epistolis S. Ignatii* « Agathoppium » crediderunt esse nomen simplex cujusdam socii illius ; cum tamen compositum sit, et idem atque « bonus Oppius ; » nam « agathos » (ut ille eos docet) « bonus » sonat. Et quoniam « Agathoppii » sui luminibus officere videbat « sanctorum Philonis et Agathopodis diaconorum » in Martyrologio Romano, ad 25 diem Aprilis, celebratam memoriam : « a sciolo aliquo » addita fuisse ista affirmat ; et ad Agathoppium spectare, quæ sub nomine Caii, ad 27 diem Septembris, in eodem postea sunt ascripta. « Mediolani S. Caii episcopi, discipuli B. Barnabæ apostoli ; qui SS. Gevasium et Protasium baptizavit, et multa in persecutione Neronis passus, in pace quievit. » Quæ omnia non alio subnixæ sunt fundamento, quam Pseudo-Dextri somniis : qui ad ann. Christi 34 centurionem illum qui « Christo morienti in cruce » egregium testimonium perhibuit. Matth. xxvii, 54, G. Oppium Hispanum fuisse fabulatus ; ad annum 70 inter alia, de eodem adjicit : « Comitatur Joannem et Romam usque Ignatium. Inde venit Mediolanum, et pontifex ibi factus in Domino moritur. » Neque ejusmodi Caium episcopum inter suos agnoscunt Mediolanenses. Suum enim Caium patria Romanum, cognomento Sergum, et Barnabæ apostoli alumnum fuisse dicunt, ut in *Historiarum Ecclesiæ Mediolanensis* libro I refert Josephus Ripamontius. Id.

(26) Ἀνδρὶ ἐκλεκτῷ, ὃς ἀπὸ Συρίας μοι ἀκολουθεῖ, ἀποταξάμενος τῷ βίῳ. Plurale illud ἀποταξάμενοι cum præcedentibus non cohæret ; et singulariter legit noster interpres, cum reddidit : « abrenuntians sæculo. » Vetus vero vulgatus, plurali numero retento, coactus fuit supplementum hoc interponere : « Testificor vobis, quia renuntiaverunt sæculo, » sine qua tamen interpositione, ita facilius emendari potuisset textus : Ἀνδρῶν ἐκλεκτοῖς, οἱ ἀπὸ Συρίας μοι ἀκολουθοῦσιν, ἀποταξάμενοι τῷ βίῳ, quandoquidem non Agathopodi soli, sed duobus etiam reliquis, Philoni et Gaio, in *Epistola ad Smyrnæos* communis hæc laus tribuitur ab Ignatio : Οἱ ἐπὶ καλοῦσθῆσίν μοι εἰς λόγον Θεοῦ. Id.

(27) Οἱ καὶ μαρτυροῦσιν ὑμῖν. Vetus vulgat. « et martyrium consummare elegerunt. » Noster vero interpres, Græco convenientius : « Qui et testificantur vobis. » Id.

officiose illos accepistis; suscipiet etiam vos Dominus. Qui vero illos ignominia affecerunt, liberentur gratia Christi, « qui non vult mortem peccatoris, sed penitentiam ¹⁶. » Salutal vos charitas fratrum, qui sunt in Troade; unde et scribo vobis per Burgum, qui missus est mecum ab Ephesiis et Smyrnaeis, honoris causa: quibus beneficium reponat Dominus Jesus Christus, in quem sperant, carne, anima, spiritu, fide, charitate, concordia. Valetote in Domino Jesu Christo, communi spe nostra, in Spiritu sancto.

AD SMYRNÆOS.

Ignatius, qui et Theophorus, Ecclesiae Dei Patris altissimi, et dilecti Filii ipsius Jesu Christi, misericordiam consecutæ in omni dono, repletæ fide et charitate, nullius gratiæ experti, divinissimæ et sanctificæ, quæ est Smyrnæ in Asia; in Spiritu immaculato et Verbo Dei, salutem plurimam.

I. Glorifico Deum et Patrem Domini nostri Jesu Christi, qui per eum tanta vos sapientia donavit. Cognovi enim vos esse perfectos in fide immota; ut affixos cruci Domini nostri Jesu Christi, tum carne, tum spiritu, et stabilitos in charitate, in sanguine Christi; plene persuasos revera in Dominum no-

¹⁵ al. εις τόν. ¹⁶ Ezech. xviii, 23, 32 et xxxiii, 11, et II Petr. iii, 9. ¹⁷ al. πεπληρωμένη.

(28) Ὑπὲς ὧν ἐδέξασθε αὐτούς· προσδέξεται καὶ ὑμᾶς ὁ Κύριος. Vet. vulgat. « Rogans ut suscipiatis eos in Domino; ut et vos suscipiat Jesus Christus. » Anglican. « quoniam recepistis ipsos; ut et vos Dominus. » USSER.

(29) Οἱ δὲ ἀτιμάσαντες αὐτούς. Anglican. « Qui autem inhonoraverunt ipsos. » Vet. vulgat. « Qui enim eos diffamaverunt, » sic Jacobus Faber edidit: ubi ms. Baliolensis « dehonorerunt » habet, Magdal « honoraverint, » et Petavianus « dehonorerint. » Id.

(30) Ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν. Hanc Nydrucciani codicis et Plantinianarum editionum lectionem retinimus rejecta illa Augustani codicis altera, ἐν ἀγάπῃ τῶν ἀδελφῶν. Ita vet. vulgat. « dilectio fratrum, » Anglicanus vero: « Charitas multorum. » Eisdemque ipsis verbis in *Epistola ad Smyrnæos* salutatio hæc concepta legitur: Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐν Τρωάδι, ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν διὰ Βούργου. Id.

(31) Βούργου. Noster interpret et hic et in *Epistola ad Smyrnæos*, « Burrum » hunc appellat: qui (ut ex utriusque loci collatione liquet) tum Smyrnæorum, tum Ephesiorum (qui ad Ignatium salutandum Smyrnæ venerant) rogatu Ignatium Troadem usque comitatus, illius tam ad Smyrnæos quam ad Philadelphenos litteras, inde reversus, secum retulit. Ut non alius omnino hic fuerit, quam « Birrus » ille (vel « Burrus, » ut interpret vetus vulgatus eum nominat) Ephesiorum diaconus; quem, una cum episcopo suo Onesimo, Ignatium Smyrnæ invisisse, ex *Epistola ad Ephesios* intelligimus. Id.

(32) Τῇ κοινῇ ἐλπίδι ἡμῶν. Similiter et uterque vetus interpret: « Communi spe nostra. » Ita enim

Α Κἀγὼ τῷ Θεῷ εὐχαριστῶ περὶ ὑμῶν, ὅπερ ὧν ἐδέξασθε αὐτούς· προσδέξεται καὶ ὑμᾶς ὁ Κύριος (28). Οἱ δὲ ἀτιμάσαντες αὐτούς (29), λυτρωθεῖσαν ἐν τῇ χάριτι Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μὴ βουλομένου τὸν ὀθανάτον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὴν μετάνοιαν. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν (30) τῶν ἐν Τρωάδι, ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν διὰ Βούργου (31), παμφθέντος ἅμα ἀπὸ Ἐφesiaίων καὶ Σμυρναίων, εἰς λόγον τιμῆς· οὗς ἀμείψεται ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἰς ὃν ἐλπίζουσι, σαρκί, ψυχῇ, πνεύματι, πίστει, ἀγάπῃ, ὁμολογίᾳ. Ἐβόρωσθε ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῇ κοινῇ ἐλπίδι ἡμῶν (32), ἐν ἀγίῳ Πνεύματι

B ΠΡΟΣ ΣΜΥΡΝΑΙΟΥΣ.

Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, Ἐκκλησία Θεοῦ Πατρὸς ὑψίστου, καὶ τοῦ ἠγαπημένου Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἠλεημένη ἐν παντὶ χάρισματι, πεπληροφορημένη ¹⁷ (33) ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, ἀνυστερήτῳ (34) οὕτῳ παντὸς χάρισματος, θεοπρεπεστάτῃ καὶ ἀγιοφόρῳ, τῇ οὕτῃ ἐν Σμύρνῃ τῆς Ἀσίας (35) ἐν ἀνώμῳ Πνεύματι καὶ Λόγῳ Θεοῦ, πλεῖστα χαίρειν.

I. Δοξάζω τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (36), τὸν δι' αὐτοῦ οὕτως ὑμᾶς σοφίσαντα (37). Ἐνόησα γὰρ ὑμᾶς κατηρητισμένους ἐν ἀκινήτῳ πίστει ὡς περ καθηλωμένους ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σαρκί τε καὶ πνεύματι καὶ ἠδρασμένους ἐν ἀγάπῃ (38) ἐν τῷ αἰ-

C

ex Magdalenensi ms. reposuimus; ubi alii mendose legerunt, « cum omni spe nostra. » Vid. supr. Id.

(33) Πεπληροφορημένη. Codex Nydruccianus (consentiente vetere utroque Latino interprete) legit, πεπληρωμένη. Id.

(34) Ἀνυστερήτῳ. Anglican. « indiciente. » Vet. vulg. « fundatæ, » vel ut in Magdalenensi ms. legitur. « infraudatæ. » Id.

(35) Smyrna notissima est civitas Ioniæ, non Lyciæ, ut corruptum textum Act. xxvii, 5, Pseudo-Hieronymus (*De locis et Act. apost.*) et illum Stapulensis, et hunc (in hujus *Epistolæ* argumento) Mæstræus secutus, credidit. Omnium autem frequentissime ab antiquioribus citata reperitur hæc *ad Smyrnæos Ignatii Epistola*: Eusebio nimirum, Hieronymo, Theodoro, Ephræmio Antiocheno, Maximo, Joanni Damasceno. Ephræmii locus, ex libro iii. *De sacris Antiochiæ legibus, in Bibliotheca Photii*, num. 229, habetur iste: Καὶ ὁ Θεοφόρος δὲ Ἰγνάτιος καὶ μάρτυς, Σμυρναίῳς ἐπιστέλλων, ὁμοίως κέχρηται τοῦ ἔρβρου. « Divinus quoque Ignatius martyr, Smyrnæis scribens, similiter hoc articulo utitur. » Reliquorum citationes suis deinceps locis notabuntur. Id.

(36) Τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Anglican. « Jesum Christum Deum. » Id.

(37) Σοφίσαντα. Vet. vulg.: « Tantum illuminavit. » Anglican.: « Sapientes fecit; » hæc etiam glossa apposta: « Unum est verbum in Græco, Latine: sapientificavit. » Id.

(38) Ἐν ἀγάπῃ. Dei additur in editis veteris vulgat. interpretis codicibus; sed non in tribus illis quibus nos usi sumus mss. Id.

D

μυτι τοῦ Χριστοῦ, πεπληροφορημένους (39), ὡς ἀλη-
θῶς, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν τοῦ
Θεοῦ Υἱόν, τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως, τὸν
Θεὸν Λόγον, τὸν μονογενῆ Υἱόν (40), ὄντα δὲ ἐκ γέ-
νους Δαβὶδ κατὰ σάρκα, ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου
βεβαπτισμένον ὑπὸ Ἰωάννου, ἵνα πληρωθῇ πᾶσα
δικαιοσύνη ὑπ' αὐτοῦ· πολιτευσάμενον ὁσίως ἄνευ
ἁμαρτίας (41)· καὶ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ Ἡρώ-
δου τοῦ τετραρχοῦ, καθηλωμένον ὑπὲρ ἡμῶν ἐν σαρκὶ
ἀληθῶς (42)· Ἄφ' οὗ καὶ ἡμεῖς ἔσμεν (43), ἀπὸ τοῦ
θεομακαρίστου αὐτοῦ πάθους, ἵνα ἄρη σῶσημον (44)
εἰς τοὺς αἰῶνας, διὰ τῆς ἀναστάσεως, εἰς τοὺς ἀγίους
καὶ πιστοὺς αὐτοῦ, εἴτε ἐν Ἰουδαίῳ, εἴτε ἐν ἔθνε-
σιν, ἐν ἐνὶ σώματι τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ.

II. Ταῦτα γὰρ πάντα ἐπαθε δι' ἡμᾶς (45). Καὶ ἀλη-
θῶς ἐπαθε, καὶ οὐ δοκῆσαι, ὡς καὶ ἀληθῶς ἀνέ-
στη (46). Ἄλλ' οὐχ ὡσπερ τινὲς τῶν ἀπίστων, ἐπαι-
σχυνόμενοι τὴν τοῦ ἀνθρώπου πλάσιν (47), καὶ τὸν
σταυρὸν, καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, λέγουσιν, ὅτι δοκῆ-
σαι, καὶ οὐκ ἀληθεῖς ἀνείληφε τὸ ἐκ τῆς Παρθένου
σῶμα, καὶ τῷ δοκεῖν πέπονθεν (48)· ἐπιλαθόμενοι
τοῦ εἰπόντος· Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο (49). Καὶ· Λύ-
σατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐγε-
ρῶ αὐτόν. Καὶ· Ἐάν ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας
ἐλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Οὐκοῦν ὁ Λόγος ἐν σαρκὶ
ῥῆκται. Ἡ σοφία γὰρ (50) ἑαυτῇ ὑποδόμησεν
οἶκον. Ὁ Λόγος τὸν ἑαυτοῦ ναὸν, λυθέντα ἀπὸ τῶν
χριστομάχων Ἰουδαίων (51), ἀνέστητε τῇ τρίτῃ ἡμέ-
ρᾳ. Ὁ Λόγος, ὑψωθείς αὐτοῦ τῆς σαρκὸς, κατὰ
τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ χαλκῶν ὄφιν, πάντας ἐλκύσε πρὸς
ἑαυτὸν εἰς σωτηρίαν αἰώνιον,

III. Ἐγὼ δὲ (52) οὐκ ἐν τῷ γεννηθῆαι καὶ σταυροῦσθαι
γινώσκω αὐτὸν ἐν σώματι γεγονέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ
μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτόν οἶδα (53), καὶ

¹⁸ Coloss. i, 15. ¹⁹ Rom. i, 3. ²⁰ Matth. iii, 15. ²¹ I. Const. ap. vi, 11 et vii, 36 et viii, 12. ²² Isa. v, 26 et xlix, 22. ²³ ms. ἀλλά. ²⁴ I. Const. ap. vi, 26. ²⁵ ms. πεπονθέντι. ²⁶ Joan. i, 14. ²⁷ Joan. ii, 19. ²⁸ Joan. xii, 32. ²⁹ Prov. ix, 1. ³⁰ Const. ap. v, 20. ³¹ Num. xxi, 9; Joan. iii, 14.

(39) Πεπληροφορημένους. Citatur a Theodoro, in Ἀτρέπτω. Vide Prolegom. cap. 4. Usser.

(40) Τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως, τὸν Θεὸν Λόγον, τὸν μονογενῆ Υἱόν. Pro his, in Theodoro habetur: Κατὰ θεότητα καὶ δύναμιν, et in nostro interprete: « Secundum voluntatem et potentiam Dei. » Id.

(41) Πολιτευσάμενον ὁσίως ἄνευ ἁμαρτίας. Vid. Prolegom. cap. 11. Id.

(42) Ἐν σαρκὶ ἀληθῶς. Theodoretus σαρκὶ tantum habet, et noster interpretes, « in carne. » Id.

(43) Ἄφ' οὗ καὶ ἡμεῖς ἔσμεν. Anglican.: « A cuius fructu nos. » Id.

(44) Ἴνα ἄρη σῶσημον. Anglican., « ut levet signum » (ut apud LXX in Isa. v, 26, et xlix, 22). Vet. vulg.: « Ut tollat secum sibi conjunctos, » ac si συστώμους (ut apud Bpostolum, Ephes. iii, 6) vel simile quid legisset. Id.

(45) Ἐπαθε δι' ἡμᾶς. « Ut salvemur, » additur in Anglican. Id.

(46) Ἀληθῶς ἀνέστη. Vet. vulgaf., « resurrexit. » Anglican.: « Vere resuscitavit seipsum. » Id.

(47) Τὴν τοῦ ἀνθρώπου πλάσιν. Christi incarnationem intelligit. Id.

(48) Τῷ δοκεῖν πέπονθεν. Pro sequentibus in Anglicano interprete ista substituuntur: « Ipsi secundum videri existentes, et quemadmodum sa-

strum Jesum Christum, Filium Dei, *primogenitum omnium creaturæ* ¹⁸, Deus Verbum, unigenitum Filium: ortum autem ex genere Davidis secundum carnem ¹⁹, ex Maria virgine; baptizatum a Joanne, ut impleretur ab eo omnis justitia ²⁰; sancte conversatum sine peccato: et sub Pontio Pilato ac Herode tetrarcha, vere affixum cruci pro nobis, in carne ²¹. A quo et nos sumus, per divine beatam passionem ejus, ut elevel signum in sæcula per resurrectionem, sanctis et fidelibus suis ²², sive in Judæis sive in gentibus, in uno corpore Ecclesiæ suæ.

II. Omnia enim hæc passus est propter nos, Et vere perpassus est, non opinione; quemadmodum et vere resurrexit ²⁴. Sed non veluti quidam increduli, qui erubescunt hominis formationem, et crucem, atque ipsam mortem, dicunt, quod opinione, non autem revera ex Virgine corpus assumpserit, et quod sola opinione passus sit; obliti illius qui dicit: *Verbum caro factum est* ²⁶. Item: *Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud* ²⁷. Et: *Si exaltatus fuero a terra, omnes traham ad me ipsum* ²⁸. Itaque Verbum in carne habitavit. *Sapientia enim ædificavit sibi domum*. ²⁹ Verbum, suum ipsius templum, quod solutum erat a Judæis Christum oppugnantibus, excitavit tertia die ³⁰. Verbum carne sua ad similitudinem ænei in eremo serpentis exaltata, omnes ad se traxit in salutem æternam ³¹.

III. Ego vero non in eo solum quod natus est et cruci affixus, cognosco ipsum in carne fuisse; sed et post resurrectionem novi eum in carne, et credo

²¹ I. Const. ap. vi, 11 et vii, 36 et viii, 12. ²² Isa. v, 26 et xlix, 22. ²³ ms. ἀλλά. ²⁴ I. Const. ap. vi, 26. ²⁵ ms. πεπονθέντι. ²⁶ Joan. i, 14. ²⁷ Joan. ii, 19. ²⁸ Joan. xii, 32. ²⁹ Prov. ix, 1. ³⁰ Const. ap. v, 20. ³¹ Num. xxi, 9; Joan. iii, 14.

piunt, et accidet ipsis existentibus incorporeis et dæmoniacis. » Id.

(49) Σὰρξ ἐγένετο. « Et habitavit in nobis, » in vet. vulg. additur, ex Joan. i, 14. Id.

(50) Ἡ σοφία γὰρ. Locus Proverb. ix, 1, ad Incarnationem Christi ab interpolatore accommodatur, ut infra etiam in *Epist. ad Philippens.* et in *Constitut. apostol.*, lib. v, cap. ult. Id.

(51) Ὑπὸ τῶν χριστομάχων Ἰουδαίων. Vet. vulgat.: « ab adversariis, » Vid. Prolegomen. cap. 14. Id.

(52) Ἐγὼ δὲ. Citatur hic locus ab Eusebio, lib. iii, κεφ. λς', Hieronymo. in *Script. ecclesiastic. Catalogo*, et Theodoro in dialogo Ἀσογγύτῳ. Vid. Prolegomen. cap. 4. Id.

(53) Οἶδα. Vet. vulgat., « novi. » Anglican. et Hieronymus, « vidi, » ac si εἶδον legisset; quomodo et Sophronius reddidit, Græcus Hieronymi interpretes Neque verum tamen est, quod ad hunc locum adnotat Mæstræus (quem inconsulte nimis Gasp., Barthius est secutus, in *Adversar.* lib. lvi, cap. 1) ex eo collegisse Hieronymum, Theodoretum et Eusebium, « Christum Dominum post resurrectionem suam ab Ignatio in carne visum fuisse; » indeque se « tantorum virorum auctoritate et antiquitate fretum, » interpretatum esse, « vidi. » Verba enim loci hujus citant illi tantum; quod fingit Mæstræus,

esse. Et quando ad eos qui cum Petro erant venit. *A* inquit ipsis : *Apprehendite, palpate me, et videte quod non sum dæmonium incorporale. Spiritus enim carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere* ³². Ac Thomæ dicit : *Infer digitum tuum huc in fissuram clavorum, et affer manum tuam, et mitte in latus meum* ³⁵. Et continuo crediderunt ipsum esse Christum. Quare et Thomas dicit ipsi : *Dominus meus et Deus meus*. Ob id enim mortem etiam contempserunt; parum quippe fuerit dicere, injurias et

³² Luc. xxiv, 39. ³³ deest in ms. ³⁴ al βάλει. ³⁵ Joan. xx, 27, 28. ³⁶ ms. ἐπίστευσαν.

inde non colligunt : neque hujusmodi aliq id verbis illis significatum volebat ipse Ignatius. In Græco enim illius contextu non eo tantum quo nos hodie, sed etiam quo Eusebius et Theodoretus olim sunt usi) non εἶδον, sed οἶδα hic legitur. Unde et a Rufino, vetere Eusebii interprete, ita locus habetur expressus : « Ego autem post resurrectionem quoque in carne eum scio fuisse, et credo ; » et ab Ignatii recentiore interprete Hieronymo Vairlenio : « Et post resurrectionem scio eum in carne fuisse, et credo etiam nunc esse. » Unde doctissimus Grotius, in Matth. xviii, 17 : « Si quis locum Ignatii cum cura inspiciat, videbit rectam esse lectionem οἶδα, neque de visus sensu ibi agi, sed de fide, quam non suo, sed aliorum testimonio confirmat. » Quibus et Chrysostomi accedat auctoritas, qui conquisitis omnibus quæ ad Ignatium afferendum faciebant, Christum tamen conspexisse illum nunquam negat : Οὐδὲ ἐωρακότα αὐτόν, οὐδὲ ἀπολελαυκότα αὐτοῦ τῆς συνορίας (tomo V edit. Savil., pag. 503). USSER.

(54) Ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ἦλθεν. Οἱ περὶ τὸν δαίνα, Græcorum loquendi genere, vel hominem ipsum simpliciter significare potest, vel hominem et comitatum ejus, aut sodalitatem, ut ostendit in *Commentariis linguæ Græcæ*, Guill. Budæus, utriusque significationis. ex Plutarchi *Demetrio*, exemplo producto, prioris, in verbis illis : Ἐν ἐπιπέδῳ κοινῷ συνεδρίου γενομένου, ἡγεμῶν ἀντιγραφῆθη τῆς Ἑλλάδος, ὡς πρότερον, οἱ περὶ Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον posterioris in illis : Οἱ δὲ περὶ τὸν Φαληρέα, πάντες μὲν ἦγοντο δεῦροσθαι τὸν κρατοῦντα, ὅμως δὲ πρέσβεις δεομένους ἀπέστειλαν. In Novo quoque Testamento, prioris exemplum videri potest in Joan. x, 9, posterioris in Act. xii, 13. Posteriore vero modo locum hunc acceperant omnes veteres interpretes ; ut noster, « eos qui circa Petrum ; » Vulgatus, post Hieronymum (in Catalogo) « eos qui cum Petro erant ; » et Rufinus, « Petrum ceterosque, » hic convertens. Ad unicum certe Petrum sermonem non spectare, pluralia illa arguunt : Λάβετε, ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, et quod de eventu apud Eusebium, Rufinum, Hieronymum et Theodoretum (demptis intermediis illis, ex Luc. xxiv, 29, et Joan. xx, 27, ab interpolatore additis) subjungitur : καὶ εὐθὺς αὐτοῦ ἤψαντο, καὶ ἐπίστευσαν. *Ip.*

(55) Οὐκ εἶμι δαιμόνιον ἀσώματον. Ita et nostra habent Græca Ignatii exemplaria, es quibus olim usi sunt, tum Eusebius et Theodoretus, tum veteres nostri duo Latini Ignatii interpretes. Similiter enim uterque reddidit : « Non sum dæmonium incorporale ; » sicut et ante utrumque Rufinus fecerat, in sua Origenis *Περὶ ἀρχῶν* et *Ecclesiasticæ Historiæ* Eusebii versione ; in quo posteriore loco Christophersonus, sensu prorsus eodem, « spiritum corporis expertem » substituit ; quomodo et δαιμόνια ἀσώμα in libro vi *Constitut. apostolicæ*, cap. 25, nominata invenimus. Quod minus animadvertens Baronius (ad ann. 34, § 196), illa de « dæmonio incorporali » verba, « in recentiori Eusebii translatione desiderari » pronuntiat : joculari quoque hoc

πιστεύω ὄντα. Καὶ ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ἦλθεν (54), ἔφη αὐτοῖς : Λάβετε, ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι οὐκ εἶμι δαιμόνιον ἀσώματον (55). Πνεῦμα γὰρ σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα (56). Καὶ τῷ Θωμᾷ λέγει : Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ³³ ὧδε (57) εἰς τὸν τόπον τῶν ἤλων, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε ³⁴ εἰς τὴν πλευράν μου (58). Καὶ εὐθὺς ἐπίστευσαν ³⁵ (59) ὡς αὐτὸς εἶη ὁ Χριστός. Διὸ καὶ Θωμᾶς φησιν αὐτῷ. Ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ θεός μου. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ θα-

addito commento : « Non dicam oseitantia interpretis, sed codicis depravatione hoc accidere potuit. » B. Hieronymus « incorporale habet dæmonium, » tam in proœmio libri xviii in *Isaiam*, quam in *Scriptorum ecclesiasticorum Catalogo*, licet hic apud Sophronium, Græcum Hieronymi interpretem, σωματικόν, id est « corporale » perperam legatur ; quemadmodum, ad eam locum, a Mariano Victorio ita est adnotatum : « Incorporale legendum esse, hoc est ἀσωματικόν, non corporale, seu σωματικόν, ut Erasmus ex Sophronio vitiato legit, tum alia antiqua, que nos vidimus, manuscripta exemplaria, tum sensus ipse, et Evangelio verba, in hunc eundem sensum prolata docent, cum dicitur : Palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. » Ita enim in nostro Ignatio statim sequitur. *Ip.*

(56) Πνεῦμα γὰρ σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. Quæ quidem si constaret, germana fuisse Ignatii, doctissimo Vedelio haud gravate concessissem, ex sententia verborum Luc. xxiv, 37, 39, deductum fuisse superius testimonium. Sen cum ex parallelismo a nobis in Prolegomenis, cap. 4, proposito manifeste appareat, et ista, et quæ de Thoma sequuntur, non a nostro solum interprete, sed etiam ab Eusebio, Rufino, Hieronymo et Theodoro, haudquaquam fuisse agnita ; neutiquam mirandum est, vel professum fuisse Eusebium, nescivisse se unde illud ab Ignatio desumptum fuerit testimonium, vel affirmasse Hieronymum, ex Evangelio nuper a se translato fuisse depromptum, quemadmodum in eorundem Prolegomen. cap. 2, indicavimus. Illud vero intelligit hic Evangelium Hieronymus cujus, in Proœmio libri xviii *Commentar. in Isaiam*, ita meminil : « Cum apostoli eum putarent spiritum vel juxta Evangelium quod Hebræorum lectitant Nazareæ, incorporale dæmonium, dixit eis : Quid turbati estis ? » (ut Luc. xxiv, 38, 39.) Ex quo secundum Hebræos Evangelio, cum aliam historiam a Papia, Joannis apostoli discipulo, propositam fuisse significet Eusebius (libri iii *Histor. ecclesiast.* capite ultimo) ex eodem quoque et hanc ab ejus condiscipulo Ignatio produci potuisse, nihil est quod quis mirari debeat. Origenes, lib. i *Περὶ ἀρχῶν*, in *Doctrinæ Petri* libello (sive idem, sive ab hoc diversus ille fuerit) inventum etiam hoc fuisse indicat. « Si quis (inquit) velit nobis proferre ex illo libello, qui *Petri doctrina* appellatur, ubi Salvator videtur ad discipulos dicere, [quod] non sit dæmonium incorporale : respondendum est ei, quoniam ille liber inter libros ecclesiasticos non habetur ; et ostendendum, quia neque Petri est ipsa scriptura, neque alterius cujusquam, qui spiritu Dei fuerit inspiratus. » *Ip.*

(57) Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε. Vet. vulgat. « Injice (vel. « Mitte, » ut habet codex Magdaleni.) digitum tuum. » *Ip.*

(58) Βάλε (vel βάλλει) εἰς τὴν πλευράν μου. Idem addit, ex Joan. xx, 27 ; « et noli esse incredulus, sed fidelis. » *Ip.*

(59) Ἐπίστευσαν. Eusebius, Rufinus, Hierony-

νάτου καταφρόνησαν· μικρὸν γὰρ εἶπεν, ὕβρειων καὶ πληγῶν (60). Οὐ μὲν δὲ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἐπιδείξει (61) ἐκυστὸν αὐταῖς, ὅτι ἀληθῶς ἀλλ' οὐ τῷ δοκεῖν ἐγγήγερται, καὶ συνέφαγεν αὐταῖς, καὶ συνέπιεν, ἀχρεῖς ἡμερῶν ὄλων τεσσαράκοντα (62)· καὶ οὕτω σὺν τῇ σαρκί, βλαπύοντων αὐτῶν, ἀνελήφθη πρὸς τὸν ἀποσταίλαντα αὐτὸν, σὺν αὐτῇ πάλιν ἐρχόμενος μετὰ δόξης καὶ δυνάμεως. Φασὶ γὰρ τὰ Λόγια (63)· Οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται, ἐν τρόπῳ ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. Εἰ δὲ ἀνευ σώματος φασιν ἐρχεσθαι ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. πῶς αὐτὸν καὶ ὄψονται οἱ ἐκκεντήσαντες, καὶ ἐπιγνόντες; κόψονται ἐφ' ἑαυτοῖς; Ἄσωμάτων γὰρ οὔτε εἶδος, οὔτε χαρακτήρ ἐστίν, ἢ σῆμα ⁴¹ (64) ζώου μορφὴν ἔχοντος (65), διὰ τὸ ἀπλοῦν τῆς φύσεως.

VI. Ταῦτα δὲ παρανοῶ ὑμῖν ἀγαπητοί, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑμεῖς οὕτως ἔχετε. Προφυλάσσω δὲ ὑμᾶς ἀπὸ τῶν θηρίων τῶν ἀνθρωπομόρφων, ἃ ⁴³ (66) οὐ μόνον ἀποστρέφονται γρη, ἀλλὰ καὶ φεύγειν (67)· μόνον δὲ προσεύχεσθε ⁴⁴ (68) ὑπὲρ αὐτῶν, ἐάν πῶς μετανοήσωσιν (69). Εἰ γὰρ τῷ δοκεῖν (70) ἐν σώματι γέγονεν ὁ Κίριος, καὶ τῷ δοκεῖν ἐσταυρώθη, καὶ τῷ δοκεῖν δέδωκε. Τί δὲ καὶ ἐμαυτὸν ⁴⁵ ἐκδοτὸν δέδωκε τῷ θανάτῳ, πρὸς πῦρ, πρὸς μαχαίρην, πρὸς θηρία; Ἀλλ' οὐ τῷ δοκεῖν, ἀλλὰ τῷ ὄντι (71) πάντα ὑπομένω διὰ Χριστοῦ, εἰς τὸ συμπαθεῖν αὐτῷ, αὐτοῦ με ἐνδυναμοῦντος οὐ γὰρ μοι τοσοῦτον θένος.

V. Ὅν τινες ἀγνοοῦντες, ἠρόνησαντο, καὶ συνηγοροῦσι τῷ ψεύδει μᾶλλον ἢ τῇ ἀληθείᾳ (72)· οὐς οὐκ ἐπίστησαν εἰ προφητεῖαι. οὐδ' ὁ νόμος ὁ Μωσαϊκός, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι νῦν τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἡμέτερα τὰ ⁴⁶ κατ' ἀνδρα παθήματα. Καὶ γὰρ περὶ ἡμῶν τὸ αὐτὸ φρονοῦσι (73). Τί γὰρ ὠφελεῖ (74), εἰ ἐμὲ ἐπαινᾷ

³⁷ Act. x, 41 et i, 3; *Const. ap.* v. 7, 19 et vi, 11. et ms. μῆμα pro μίμημα. ⁴² I *Epist. ad Tars.* 4. ⁴⁶ al. τῶν.

mus, Theodoretus, et noster interpres, αὐτοῦ ἔψαντο καὶ ἐπίστουσιν, legerunt USSER.

(60) Μικρὸν γὰρ εἶπεν, ὕβρειων καὶ πληγῶν. *Vet. vulgat.* « Parum dicentes esse, injurias et plagas et alia nonnulla propter ipsum sustinere » *Anglican.* : « Inveni autem sunt super mortem. » *Id.*

(61) Μετὰ τὸ ἐπιδείξει. Citatur a Theodoro in Ἄσωγγέτω. *Vid. Prolegomen. cap. 4. Id.*

(62) Ἄχρεῖς ἡμερῶν ὄλων τεσσαράκοντα. *Vet. vulgat.* « per dies quadraginta ; » ut nos ex mss. reposuimus ; nam in editis ea deerant, pro quibus noster interpres habet : « ut carnalis, quamvis spiritualiter unitus Patri. » *Id.*

(63) Φασὶ γὰρ τὰ Λόγια. *Vet. vulgat.* « secundum quod dictum est ab angelis ad apostolos. » *Id.*

(64) Σῆμα. Ita codex Nydruceianus : non τμήμα ; ut habet Augustanus. *Vet. vulgat. Latin.* « efigies, » unde μίμημα hic legendum, suspicatus est Vairlenius. *Id.*

(65) Ζώου μορφὴν ἔχοντος. *Vet. vulgat.* « animalis formæ haberi poterit ; in quo fixuræ (al. figuræ) clavorum vel lanceæ foramen appareat. » *Idem.*

(66) Ἄ, Nydruce. οὐς. *Id.*

(67) Ἀλλὰ καὶ φεύγειν. *Anglican.* « sed, si possibile, neque eis obviare. » *Id.*

(68) Προσεύχεσθε. *Nydruce. προσεύχεσθαι, et Anglican.* « orare. » *Id.*

(69) Ἐάν πῶς μετανοήσωσιν. In *Anglicano additur* : « quod difficile. Hujus autem habet potesta-

verbera. Quinetiam, postquam ostendisset seipsum illis, quod verè et non opinione resurrexerat, et cum illis manducavit ac bibit usque ad totos quadraginta dies : atque ita cum carne, videntibus illis, assumptus est ad illum qui miserat eum, cum ipsa carne venturus iterum cum gloria et potestate ³⁷. Aiunt enim Eloquia : « Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum ³⁸. » Si vero sine corpore dicant illum venturum in consummatione sæculi, quomodo « ipsum et videbunt qui pupugerunt ³⁹, » et agnoscentes « plangent super se ⁴⁰ ? » Incorporalium enim neque species est, neque figura, aut nota animalis formam habentis, propter naturæ simplicitatem.

B IV. De his autem admoneo vos, charissimi, sciens vos etiam ita habere ⁴². Sed præmanio vos contra feras humanam formam præ se ferentes, quos non modo aversari oportet, sed etiam fugere ; solum autem pro iis orare, si quo modo pœnitentiam agant. Si enim opinione sola in corpore fuit Dominus, et opinione crucifixus est ; ego quoque opinione solum vincetus sum. Cur vero meipsum morti deditum tradidi, ad ignem, ad gladium, ad bestias ? At non opinione, sed revera omnia sustineo propter Christum, ut cum illo patiar, ipso me corroborante : nec enim mihi tantæ vires.

V. Quem quidam ignorantes, negarunt, et patrocinantur mendacio magis quam veritati ; quibus nec prophetiæ persuasere, nec Mosaica lex, sed nec ipsum Evangelium in hunc usque diem, sed neque nostræ singulorum perpersiones. Nam et de nobis id ipsum sentiunt. Quid enim potest si quis me

³⁸ Act. i, 11. ³⁹ Zach. xii, 10. ⁴⁰ Apoc. i, 7. ⁴² al. οὐς. ⁴³ al. προσεύχεσθαι. ⁴⁵ deest in ms.

tem Jesus Christus, verum nostrum vivere. » *Id.*

(70) Εἰ γὰρ τῷ δοκεῖν. Citatur a Theodoro, in Ἄσωγγέτω. *Vid. Prolegomen. cap. 4. Id.*

(71) Οὐ τῷ δοκεῖν, ἀλλὰ τῷ ὄντι. *Theodoret. ὁ ἐγγὺς μαχαίρας, ἐγγὺς Θεοῦ. Noster vero interdres* : « Prope gladium, prope Deum ; inter medium bestiarum, inter medium Dei. » *Id.*

(72) Καὶ συνηγοροῦσι τῷ ψεύδει μᾶλλον ἢ τῇ ἀληθείᾳ. *Anglican.* : « Magis autem abnegati sunt ab ipso : existentes concionatores mortis, magis quam veritatis. » *Id.*

(73) Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἡμέτερα τὰ (al. τῶν) κατ' ἀνδρα παθήματα. Καὶ γὰρ περὶ ἡμῶν τὸ αὐτὸ φρονοῦσι. *Vet. vulgat.* « nec nostræ speciales passiones : nam et de nobis hoc ipsam sentiunt. » *Anglican.* « neque nostræ eorum qui secundum virum passiones : etenim de nobis idem sapiunt, » ad quorum explicationem, etiam Glossa hæc habetur apposita. « Græci dicunt secundum virum, pro singulum vel singulatim. Dicit igitur, quod sicut non persuadentur hæretici de veritate carnis et passionis Christi per legem vel prophetas vel Evangelium ; sic nec per passiones martyrum, quas singuli passi sunt ; quas constat esse veras in vera carne passiones. Ex quo sequitur, Salvatore.

(74) Τί γὰρ ὠφελεῖ. Citatur etiam hæc sententia a Theodoro, in Ἄσωγγέτω. *Id.*

laudat, Dominum vero meum blasphemet, non confitens ipsum Deum esse carniferum? Qui autem id non dicit, prorsus ipsum negavit, et cadaver gestat. Nomina vero eorum, cum sint infidelia, non visum est mihi scribere: et vero absit a me ut eorum mentionem faciam, donec poenitentia ducantur.

VI. Nemo erret; nisi crediderit Christum Jesum in carne esse conversatum, et crucem illius confessus fuerit, et passionem, atque sanguinem quem effudit pro mundi salute; non consequetur vitam æternam, sive rex fuerit, sive sacerdos, sive princeps, sive privatus homo, sive dominus aut servus sive vir aut femina. Qui capit, capiat: qui audit, audiat⁴⁹. Locus, dignitas, divitiæ neminem efferrant: ignobilitas et paupertas neminem dejiciant. Totum namque est, fides in Deum, et spes in Christum, fruitio eorum quæ expectamus bonorum, atque charitas in Deum et nostrum genus. « Diliges enim Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; et proximum tuum sicut teipsum⁵⁰. » Et Dominus inquit: « Hæc est vita æterna, cognoscere solum verum Deum, et quem misit Jesum Christum⁵¹. Idem: « Mandatum novum de vobis, ut diligatis invicem⁵². In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ⁵³. » Considerate igitur eos qui aliena sectantur dogmata, quo modo statuunt ignotum esse Patrem Christi: quo modo infidam simultatem inter se exercent⁵⁴. Charitatis non habent curam; futura negligunt, præsentia tanquam stabilia reputant; præcepta contemnunt; viduam et orphanum despiciunt, oppressum despuunt, vinctum rident.

^{47, 48} inser. καὶ ἀνὴρ. ⁴⁹ Matt. xix, 12 et xpi, 43. ⁵⁰ Luc. x, 27. ⁵¹ Joan. xvii, 3. ⁵² Joan. xiii, 34. ⁵³ Matt. xxii, 40. ⁵⁴ I. Const. ap. vi. 10. ⁵⁵ al. ἐνεστῶτα.

Salvatorem in vera carne veraciter passum esse. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes. Unde si ipse in vera carne vere passus non est, sed phantastica phantastice: neque martyres in vera carne veraciter patiuntur, sed in phantastica phantastice. Propter quod, per veram consequentiam, idem sapiunt hujusmodi hæretici de martyribus et de Domino. » USSER.

(75) Ὁν νεκροφόρος. Vid, Prolegomen. cap. 4. Id.

(76) Μέχρις οὗ μετανοήσωσιν. Addit noster interpret: « in passionem quæ, » vel, « in panem qui est nostra resurrectio. » Id.

(77) Ἐὰν μὴ πιστεύσῃ Χριστὸν Ἰησοῦν ἐν σαρκὶ πεπολιτεῦσθαι. Anglican. « Et supercælestia, et gloria angelorum, et principes visibiles, et invisibiles, si non credant in sanguinem Christi; et illis judicium est. » Id.

(78) Καὶ ὁμολογήσῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ πάθος, καὶ τὸ αἷμα ὃ ἐξέχευ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας. Horum nihil aliud in nostro invenitur interprete, nisi quod in nota præcedente est positum: « si non credant in sanguinem Christi. » Id.

(79) Οὐ τῆς. Ex vulgato interprete ita restituit Morelius: cum in utroque Græco codice, et Augustano et Nydprucciano, ὅτι legeretur. Id.

(80) Ἡ γυνή. Vet vulgat., « seu (vel. sive) vir, sive mulier. » Unde etiam Morelius in Græco textu reposuit; καὶ ἀνὴρ ἢ γυνή. Id.

(81) Τόπος, καὶ ἀξίωμα, καὶ πλοῦτος, μηδένα

αἰς, τὰ δὲ Κύριόν μου βλασφημεῖ, μὴ ὁμολογῶν αὐτὸν σαρκοφόρον Θεόν; Ὁ δὲ τοῦτο μὴ λέγων, τελείως αὐτὸν ἀπήρηται, ὡν νεκροφόρος (75). Τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, ὄντα ἄπιστα, νῦν οὐκ ἔδοξε μοι ἐγγράψαι· μηδὲ γένοιτό με αὐτῶν μνημονεύειν, μέχρις οὗ μετανοήσωσιν (76).

VI. Μηδέ τις πλανήσθω· ἐὰν μὴ πιστεύσῃ Χριστὸν Ἰησοῦν ἐν σαρκὶ πεπολιτεῦσθαι (77), καὶ ὁμολογήσῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ πάθος, καὶ τὸ αἷμα ὃ ἐξέχευ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας (78), οὐ τῆς (79) ζωῆς πικρῆς ταύξεται, καὶ βασιλεὺς ἢ, καὶ ἱερεὺς, καὶ ἄρχων, καὶ ἰδιώτης, καὶ δεσπότης ἢ δοῦλος^{47, 48} ἢ γυνή (80). Ὁ χωρῶν χωρεῖτω, ὁ ἀκούων ἀκουέτω. Τόπος, καὶ ἀξίωμα, καὶ πλοῦτος, μηδένα φουσιούτω (81). ἀδοξία, καὶ πενία, μηδένα ταπεινώτω. Τὸ γὰρ ὅλον ἐστὶ, πίστις ἢ εἰς Θεόν, καὶ ἢ εἰς Χριστὸν ἐλπίς, ἢ τῶν προσδοκωμένων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις, ἀγάπη (82) τε περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὸ ὁμόφυλον. Ἀγαπήσεις γὰρ Κύριον τὸν Θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Καὶ ὁ Κύριός φησιν· Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, τὸ γινώσκειν τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλεν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ· Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους. Ἐν ταύταις ταῖς αὐτῆς ἐντολαῖς, ὅλος ὁ νόμος, καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. Καταμάθετε οὖν τοὺς ἑτεροδοξοῦντας (83), πῶς νομοθετοῦσιν ἄγνωστον εἶναι τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ (84)· πῶς ἄπιστον ἔχθραν μετ' ἀλλήλων ἔχουσιν. Ἀγάπης αὐταῖς οὐ μέλει· τῶν προσδοκωμένων ἀλογοῦσι, τὰ παρόντα ὡς ἐπιτῶτα⁵⁵ λογίζονται (85)· τὰς ἐντολάς παραρῶσι· χεῖραν καὶ ὄφρανον περιορῶσι, θλιβόμενον διαπτύουσι, δεδεμένον γελῶσι (86)

φουσιούτω. Anglican, « qualiter nullus inleitur. » Id.

(82) Ἀγάπη. Pro sequentibus in Anglicano tantum habetur: « quibus nihil præpositum est. » Id.

(83) Καταμάθετε οὖν τοὺς ἑτεροδοξοῦντας. Vet. vulgat. « Discite (ita enim ex mss. restituumus, pro, « Dicite. ») ergo eos qui taliter (fort. aliter) docent. » Anglican. « Considerate autem aliter opinantes in gratiam Jesu Christi, eam quæ in nos venit. » Id.

(84) Πῶς νομοθετοῦσιν ἄγνωστον εἶναι τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ. Anglican. « qualiter contrariæ sunt sententiæ Dei. » Id.

(85) Τὰ παρόντα ὡς ἐπιτῶτα λογίζονται. Lib. Nydprucc. pro ἐπιτῶτα legit ἐναπῶτα. Vet. vulgat. « præsentia dissimulant, quæ ventura sunt tanquam præsentia (vel, ut in mss. Magdalen. et Petaviano habetur, « nunc instantia ») esse putant, et tanquam somnium et phantasiam existimant; » ac si legisset: Τὰ παρόντα ὑποκρίνονται, τὰ μέλλοντα ὡς ἐνεστῶτα λογίζονται, καὶ ὡσπερ ὄναρ καὶ φαντασίαν [ταῦτα πάντα] ἠγοῦνται. Id.

(86) Θλιβόμενον διαπτύουσι, δεδεμένον γελῶσι. Vet. vulgat. « tribulatum respuunt, vinctum derident. » In priore membro (quod a Latinis vulgatis abest) Magdalenensis codex habet « respuunt, » Baliolensis et Petavianus, « despiciunt, » pro « despuunt, » respondente illi Græco διαπτύουσι. Anglican. « non de tribulato, non de ligato vel soluto, non de esuriante vel sitiante. » Deinde sequuntur illa, quæ in Prolegomen. cap. 3, a Theodoro ex

VII. Τὸν σταυρὸν ἐπαισχύνονται, τὸ πάθος χλευάζουσι (87), τὴν ἀνάστασιν κωμωδοῦσιν. Ἐγγονοί εἰσι τοῦ ἀρχαίου (88) πνεύματος ⁵⁷, τοῦ τὸν Ἀδάμ διὰ τῆς γυναῖκος τῆς ἐντολῆς ἐξώσαντος, τοῦ τὸν Ἀβελ διὰ τοῦ Κάλν ἀποκτείναντος, τοῦ τῷ Ἰωὺ ἐπιστρατεύσαντος (89), τοῦ κατηγοροῦντος ⁵⁹ Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ Ἰωσεδέκ (90), τοῦ ἐξαιτηταμένου συνασθῆναι (91) τῶν ἀποστόλων τὴν πίστιν, τοῦ τὸ Ἰουδαϊκὸν πλῆθος ἐπεγεύσαντος τῷ Κυρίῳ, τοῦ καὶ νῦν ἐνεργούντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας· ὧν ῥύσεται ἡμᾶς ⁶³ (92) ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ δευθεῖς μὴ ἐκλείπειν τὴν πίστιν τῶν ἀποστόλων· οὐχ ὡς μὴ αὐταρκῶν φυλάξει αὐτὴν, ἀλλ' ὡς χαίρων τῇ τοῦ Πατρὸς ὑπεροχῇ (93). Ἡρέπων οὖν ἔστω ἀπέχισθαι τῶν τοιούτων, καὶ μήτε κατ' ἰδίαν μετ' αὐτῶν (94) λαλεῖν, μήτε κοινῇ προσέχειν δὲ νόμῳ,

^{55*} I. Const. ap. vi, 26. ⁵⁶ I. Const. ap. viii, 6, 42; Pseudo-Ignat. ad Philipp. 11. ⁵⁷ ms. δαίμονος. ⁵⁸ Const. ap. vi, 5. Pseudo-Ignat. ad Philipp. 11. ⁵⁹ al. καταργήσαντος. ⁶⁰ Zach. iii, 1. ⁶¹ Luc. xxii, 31. ⁶² Ephes. ii, 2. ⁶³ al. ὑμᾶς. ⁶⁴ I. Const. ap. vi, 18. ⁶⁵ Luc. xxii, 32. ⁶⁶ al. παρ'.

hæc ad Smyrnæos epistola citata proposuimus: Ἐὐχαριστίας καὶ προσφορᾶς οὐκ ἀποδέχονται, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν παθοῦσαν, ἣν χρηστότητι ὁ Πατὴρ ἔγειρεν. « Ab eucharistia et oratione recedunt, propter non confiteri eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi pro peccatis nostris passam, quam benignitate Pater resuscitavit. Contradiceutes ergo huic dono Dei, perscrutantes moriuntur. Conferens autem esset ipsis diligere, ut resurgant. » Hæc, quæ in vulgari libris desiderantur, apud nostrum reperiuntur interpretem: ejus Glossator hoc « donum Dei » de eucharistia interpretatur (« Græci enim, inquit, vocant eucharistiam Donum: et in Latino dicitur Donum ») et qui ab ea recessisse hic dicuntur, Anthropomorphos fuisse adnotat, non illos utique. Ignatii temporibus posteriores. Anthropomorphianos sive Anthropomorphitas (de quibus Socrates, lib. vi *Histor.*, 7; Sozomen. lib. viii, cap. 12. et Jo. Cassianus, collat. 10, cap. 2), qui « simplicitate rustica Deum habere humana membra, quæ in divinis libris scripta sunt, arbitrabantur » (ut habet Isidorus, lib. viii *Origin.*, cap. 5); sed primitivos illos hæreticos, quos fugiendos Ignatius in hæc epistola jam ante præmonuerat: Προφυλάστω δὲ ὑμᾶς ἀπὸ τῶν θηρίων τῶν ἀνθρωπομόρφων. « Præmunio vos contra feras humanam formam præ se ferentes » (quod ipsum nomen et militibus in *Epistolæ ad Tarsenses* initio tribuitur), sive, ut noster interpretes expressit: « Præmunio vos a bestiis anthropomorphis, » id est, inquit Glossator, « humana figura sed exterius formatis, interius autem secundum irracionales affectus existentibus bestiis, quales sunt hæretici qui, secundum Apostolum, post primam et secundam correptionem, sunt devitandi. » Ita Glossator ille; addens etiam paulo post, hic « tangi hæresim dicentium Christum in phantasia apparuisse et passum esse, et non vere; » locum enim hunc de « Simonianis, Menandrianis, et similibus, » veritatem carnis Christi negantibus, accipiendum, recte notavit Bellarminus, lib. i *De sacrament. eucharist.*, cap. 1, simul quoque observans, antiquissimos illos hæreticos, non tam sacramentum eucharistiæ, quam mysterium Incarnationis impugnasse, « Idcirco enim, ut Ignatius ibidem indicat, negabant eucharistiam esse carnem Domini, quia negabant Dominum habere carnem. » Quam pestiferam hæresim cum post istos, renovasset Marcion: hoc ipso argumento adversus eum pugnasse videmus Tertul-

VII. ^{55*} Crucis illos pudet, passionem subsannant resurrectionem pro fabula traducunt. ⁵⁶ Soboles sunt spiritus malorum auctoris, qui Adamum per mulierem a mandato depulit; qui Abelem per Cainum occidit; qui Jobum oppugnavit ⁵⁸, qui Jesum filium Josedeci accusavit ⁶⁰; qui *expetivit cribrari* fidem apostolorum ⁶¹; qui plebem Judaicam concitavit adversus Dominum; qui et nunc *operatur in filiis diffidentie* ⁶²; a quibus eripiet nos Dominus Jesus Christus ⁶⁴; qui *rogavit ne deficeret fides* apostolorum ⁶⁵; non quod non valeret custodire illam sed velut gaudens Patris excellentia. Decet itaque abstinere ab ejusmodi, et nec in privato, nec in communi colloquio de illis verba facere; attendere autem legi et prophetis, iisque qui annuntiaverunt nobis salutarem sermonem. Nefandas autem hære-

lianum (lib. iv *contra Marcion*, cap. 40), ex Sacramento carnis, veritatem carnis ita astruendo. « Acceptum panem et distributum discipulis, corpus suum illum fecit: Hoc est corpus meum, dicendo, id est figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Cæterum vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset, » quod de re incorporea pronuntiavit etiam ejus ipsius Ignatianæ epistolæ interpolator; figuram capere eam non posse. Ἀσιματων γὰρ (inquit ille) οὐτε εἶδος, οὐτε χαρακτήρ ἐστίν, ἢ σῆμα ζωῆς μορφὴν ἔχοντος, διὰ τὸ ἀπλοῦν τῆς οὐσίας. « Incorporealia enim rerum, neque species, neque figura est, neque effigies animantis habentis formam aliquam, propter naturæ simplicitatem. » USSER.

(87) Τὸν σταυρὸν ἐπαισχύνονται, τὸ πάθος χλευάζουσι. Vet. vulgat. « crucem erubescunt, passionem deludunt, » ut nos ex mss. restitimus: nam in editis ista deerant. Vid. Prolegomen. c. 11. Id.

(88) Τοῦ ἀρχαίου. Vet. vulgat. « illius inveterati malorum. » et ut in Magdalenensi ms. etiam additur, « nequissimi. » Id.

(89) Τοῦ τῷ Ἰωὺ ἐπιστρατεύσαντος. Vid. prolegomen. cap. 11. Id.

(90) Τοῦ κατηγοροῦντος Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ Ἰωσεδέκ. Augustian. τοῦ τῷ Ἰωσεδέκ. Nydpruce. τοῦ καταργήσαντος Ἰησοῦ Ἰωσεδέκ. Vet. vulgat. « qui et Jesu filio Josedech resistere tentavit. » Id.

(91) Συνασθῆναι. « Cribrari. » Synodus Leonis 4 in Collectione Romana, p. ii, p. 55: « Et spurciosa zizania ex area, inquit, Dominica transcribantur, » male « transcribantur. » Cor.

(92) Ὡς ῥύσεται ἡμᾶς. Nydpruce. ὑμᾶς. Vid. Prolegomen. cap. 11. USSER.

(93) Τῇ τοῦ Πατρὸς ὑπεροχῇ. Patris ὑπεροχὴν agnoscit quoque Basilus *De Spiritu sancto*, cap. 6. Ea vero non officit æqualitati. Quia, ut docetur a Gregorio Nazianzeno orat. 35 et 40, major est Pater ratione *ἀρχῆς* et principii. Filius æqualis est ob eandem naturam. Atque his consona sunt quæ lib. ix *De Trinitate* Hilarius disputat de Patre majore, Filio non minore. « Et si enim Pater major Filio, sed ut Pater Filio, generatione, non genere. » Præclara verba ejusdem Latinæ eloquentiæ Rhodani, ad Ps. cxxxviii, 6. Vide hic *Epist. ad Philipp.* num. 12. Cor.

(94) Μετ' αὐτῶν. Ita cod. Nydprucean. et Vet. vulgat. Latin. « cum his. » Augustianus vero παρ' αὐτῶν, et noster interpretes, « de ipsis. » USSER.

ses, et eos qui schismata faciunt, fugite ut principium malorum.

VIII. Omnes episcopum sequimini, ut Christus Jesus Patrem: Presbyterium autem, sicut apostolos. Diaconos vero revereamini, velut mandatum Dei exsequentes ministerio suo. Sine episcopo nemo quidquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant. Rata eucharistia habeatur illa, quæ sub episcopo fuerit, vel cui ipse concesserit. Ubi comparuerit episcopus, ibi et multitudo sit; quemadmodum ubi Christus, ibi omnis astat exercitus cælestis, velut imperatori virtutis Dominicae, omnisque intelligibilis naturæ moderatori.⁶⁸ Non licet sine episcopo, neque baptizare, neque offerre, neque sacrificium immolare, neque convivium Domini-
cum celebrare; sed quodcumque illi visum fuerit, secundum beneplacitum Dei est, ut tutum et ratum sit quodcumque agitis.

IX. Consentaneum est nos deinceps resipiscere; dum adhuc tempus habemus ad Deum per pœnitentiam reverti. *In inferno quippe non est qui confiteatur*⁷¹. *Ecce enim homo, et opus ejus ante faciem*

⁶⁷ al. ἡμῶν. ⁶⁸ Const. ap. n, 28. ⁶⁹ ms. ὄσαν. ⁷⁰ al. πράσσετε. ⁷¹ Psal- vi, 6.

(95) Καὶ τοῖς εὐαγγελισμένοις ὑμῶν τὸν σωτήριον λόγον. Anglican., « præcipue vero Evangelio, in quo passio nobis ostensa est, et resurrectio perfecta est, » vel (ut in aliquibus membranis reperi) « in quo omnia perficiuntur Ecclesiæ sacramenta. »
USSER.

(96) Τοὺς τὰ σχίσματα ποιοῦντας. In Irenæo lib. iv, cap. 62: « Judicabit autem et eos qui schismata operantur, qui sunt inanes non habentes Dei dilectionem, suamque utilitatem potius considerantes, quam unitatem Ecclesiæ, [et] (f), et qui propter modicas et quaslibet causas magnum et gloriosum corpus Christi conscindunt et dividunt. » Græce: Ἀνακρινεῖ δὲ τὸ θεῖον τοὺς τὰ σχίσματα ἐργαζομένους, κενούς ὄνους τῆς τοῦ θεοῦ ἀγάπης, καὶ τὸ ἴδιον λυσitelὲς σκοποῦντας, ἀλλὰ μὴ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ μικρὰς καὶ τυχοῦσας (male editum fuit τὰς ὑψούσας) αἰτίας τὸ μέγα καὶ ἐνδοξον σῶμα τοῦ Χριστοῦ τέμνοντας καὶ διαίρουντας: « quaslibet, » τυχοῦσας, quemadmodum lib. v, cap. 20, « non quodlibet periculum, » οὐχ ὁ τυχῶν κίνδυνος, Cot.

(97) Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς τῷ Πατρὶ. A Damasceno citatur hic locus, in *Parallel*, lib. ii, cap. 23. Vid. supr, not. in « *Epist. ad Magnesian.* » USSER.

(98) Τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέψαθε, ὡς θεοῦ ἐντολὴν διακονοῦντας. Damascenus, in loco jam nominato: « Diaconos autem vereamini, non secus ac Dei mandatum » Illud enim διακονοῦντας (ut in Prolegomenis dictum) neque apud eum habetur, neque apud nostrum interpretem. Vid. supr. not. in « *Epist. ad Trallianos:* » ubi noster interpretes etiam legit: « Similiter et omnes reverentur diaconos, ut mandatum Jesu Christi. » Id.

(99) Μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου. Antiochus homil. 124: Χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ποιεῖτε. Χρὴ οὖν ἀνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράσσειν ἡμᾶς. « Sine episcopo nihil facite. Nihil igitur nos agere oportet absque episcopo. » Id.

(1) Ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω. Vet. interpretes: « Firma eucharistia reputetur. » Noster: « Illa firma gratiarum actio reputetur » Id.

(2) Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος. Locum hunc, ut ab Antiocho et Damasceno producit, cum no-

καὶ προφήταις, καὶ τοῖς εὐαγγελισμένοις ὑμῶν τὸν σωτήριον λόγον (95). Τὰς δὲ δυσωνόμους αἱρέσεις, καὶ τοὺς τὰ σχίσματα ποιοῦντας (96) φεύγετε, ὡς ἀρχὴν κκιῶν.

VIII. Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς τῷ Πατρὶ (97)· καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ δὲ, ὡς τοῖς ἀποστόλοις. Τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέψαθε, ὡς θεοῦ ἐντολὴν διακονοῦντας (98). Μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου (99) τι πράσσει τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω (1), ἢ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὖσα, ἢ ἢ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψῃ. Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος (2), ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω ὡσπερ ὅπου ὁ Χριστὸς, πᾶσα ἡ οὐράνια στρατιὰ (3) παρέστηκεν, ὡς ἀρχιστρατήγῳ τῆς δυνάμεως Κυρίου, καὶ διανομεῖ πάσης νοητῆς φύσεως. Οὐκ ἔξόν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου, οὔτε βαπτίζειν (4), οὔτε προσφέρειν, οὔτε θυσίαν⁶⁹ (5) προσκομίζειν, οὔτε δοχὴν ἐπιτελεῖν (6)· ἀλλ' ὁ ἂν ἐκείνῳ δοχῇ, κατ' εὐαρέστησιν θεοῦ· ἵνα ἀσφαλὲς ᾖ καὶ βέβαιον πᾶν ὃ ἂν πράσσητε⁷⁰.

IX. Εὐλογόν ἐστι λοιπὸν ἀνανῆψαι ἡμᾶς, ὡς ἐτι καιρὸν ἔχομεν εἰς θεὸν μετανοεῖν (7). Ἐν γὰρ τῷ ᾄδῃ οὐκ ἔστιν ὁ ἐξομολογούμενος (8). Ἰδοὺ γὰρ ἄνθρωπος (9), καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ πρὸ προσώπου

istro interprete convenire, in Prolegomenis, cap. 18, ostensum est. Id.

(3) Πᾶσα ἡ οὐράνια στρατιὰ. Noster interpretes, cum Antiocho et Damasceno: « Catholica Ecclesia » Id.

(4) Οὔτε βαπτίζειν. A vulgato interprete perpetram omissum est. Apud Antiochum, male excusum; οὔτε βαδίζειν, pro, βαπτίζειν. Id.

(5) Θυσίαν. Propter variam lectionem ὄσαν notandus venit locus Porphyrii de non odendis animalibus ii, 13: Ἢ γὰρ θυσία, ὅσα τις ἐστὶ κατὰ τὸ νόμον. Cot.

(6) Οὔτε δοχὴν ἐπιτελεῖν. Vulgatus: « neque missas celebrare. » Noster, rectius: « neque agapen facere; » quomodo et in *Constitutionib. apost.* lib. ii, cap. 28, locimus, ἀγάπην ἔτοι δοχὴν, ὡς ὁ Κύριος ὠνόμασε, ubi respicit auctor ad verba illa Domini, Luc. xiv, 13: Ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀνπηροὺς, χωλοὺς, τυφλοὺς. « Cum facio epulum, voca pauperes, mancos, claudos, caecos. » De Agapis vero notus est ille locus Judæ apostoli: Ὅσοι εἰσὶν ἐν ταῖς ἀγαπαῖς ὑμῶν σπιλάδες, σκουροχρόμοιοι, ἀφρόδως ἐαυτοὺς ποιμαίνοντες. « Hi sunt in agapis vestris maculae, convivantes vobiscum, sine timore seipsos pascentes; » et Tertulliani, in *Apologetico*, cap. 39: « Cæna nostra de nomine rationem sui ostendit: vocatur enim ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos est. » USSER.

(7) Εὐλογόν ἐστι λοιπὸν ἀνανῆψαι ἡμᾶς, ὡς ἐτι καιρὸν ἔχομεν εἰς θεὸν μετανοεῖν. Pro his vulgata interpretatio habet: « jam inmutabilia (ms. Babilol. « mirabilia; » Petavianus, « rationabilia ») sunt; ut corrigamus nos in Deo, cum tempus habemus pœnitendi. » Ms. Magdalen., « tam rationabilia sint, » etc. Pro ὡς. Jacobus Billius, lib. ii, *Observat. sacr.*, c. 1, legit ἔως. Nydprucianus vero codex: ὑμᾶς, ὡς ἐτι καιρὸν ἔχοντες, etc. Id.

(8) Ἐν γὰρ τῷ ᾄδῃ οὐκ ἔστιν ὁ ἐξομολογούμενος. Pro loco hoc, ex Psalmo sexto ab interpolatore adjecto, vulgatus interpretes aliam hic exhibuit sententiam: « Quod enim incertum est, non habet confessionem. » Id.

(9) Ἰδοὺ γὰρ ἄνθρωπος. De loco hoc, desumpto ex Isai, LXII, 11, vidend. Prolegomen., cap. 11. Id.

αὐτοῦ, Τίμα (10), φησίν, υἱά, τὸν Θεὸν καὶ βασι-
λέα. Ἐγὼ δὲ φημι· Τίμα μὲν τὸν Θεόν, ὡς αἷτιον τῶν
ὄλων καὶ Κόριον· ἐπίσκοπον δὲ, ὡς ἀρχιερέα, Θεοῦ
εἰκόνα φοροῦντα· κατὰ μὲν τὸ ἀρχεῖν, Θεοῦ, κατὰ δὲ
τὸ ἱερατεῦν, Χριστοῦ (11). Καὶ μετὰ τοῦτον, τιμῶν
χρῆ καὶ βασιλέα (12). Οὕτε γὰρ Θεοῦ τις κρείτ-
των (13), ἢ παραπλήσιος ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν· οὕτε δὲ
ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος τι μείζον, ἱερωμένου Θεῷ
ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου παντὸς σωτηρίας· οὕτε βασι-
λέως τις παραπλήσιος ἐν ἀρχουσιν, εἰρήνην καὶ εὐ-
νομίαν τοῖς ἀρχομένοις προτανεύοντας. Ὁ τιμῶν
ἐπίσκοπον (14), ὑπὸ Θεοῦ τιμηθήσεται ὡσπερ οὖν
ὁ ἀτιμάζων αὐτόν, ὑπὸ Θεοῦ καλοθήσεται. Εἰ γὰρ ὁ
βασιλευσὶν ἐπεγειρόμενος (15), κολάσεως ἄξιός δικαίως
γενήσεται, ὡς γε παραλύων τὴν κοινὴν εὐνομίαν·
πῶς ἂν δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας. ὁ ἄνευ
ἐπισκόπου τι πρῶτον προαιρούμενος, καὶ τὴν ὁμόνοιαν
διασπῶν, καὶ τὴν εὐταξίαν συγγέων (16); Ἱερωσύνη
γὰρ ἐστὶ, τὸ πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναβεβη-
κός· τῆς ὁ καταμανεῖς, οὐκ ἀνθρώπον ἀτιμάζει, ἀλλὰ
Θεόν, καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν πρωτότοκον, καὶ μόνον
τῆ φύσει τοῦ Πατρὸς ἀρχιερέα (17). Πάντα οὖν ὑμῶν
μετ' εὐταξίας ἐπιτελείσθω ἐν Χριστῷ (18). Οἱ λαϊ-
κοὶ (19), τοῖς διακόνοις ὑποτασσέσθωσαν. Οἱ διάκονοι,
τοῖς πρεσβυτέροις· οἱ πρεσβύτεροι, τῷ ἐπίσκοπῳ· ὁ ἐπί-
σκοπος, τῷ Χριστῷ, ὡς αὐτὸς τῷ Πατρί. Καθὼς ⁷² (20)
με ἀνεπέσκατε, ἀδελφοί, καὶ ὑμεῖς Ἰησοῦς ὁ Χρι-
στὸς. Ἀπόντα με καὶ παρόντα ἠγαπήσατε· ἀμείψεται
ὑμεῖς ὁ Θεός, δι' ὃν ταῦτα εἰς τὸν δέσμιον αὐτοῦ ἐνε-
δειξασθε (21). Εἰ γὰρ καὶ μὴ εἶμι ἱκανός, ἀλλὰ τὸ
τῆς προθυμίας ὑμῶν μέγα. Ὁ τιμῶν γὰρ προφήτην
εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται.

⁷² Isa. LXII, 11: *Const. ap.* II, 14.

⁷³ Prov. xxiv, 21.

⁷⁴ *Const. ap.* VI, 2.

⁷⁵ I. *Const. ap.* VIII, 46.

⁷⁶ *al.* καθά. ⁷⁷ Matth. X, 41.

(10) Τίμα. Ad eum locum Prov. xxiv, 21, qui pu-
tatur Beda: « Neque aliquid obstat, in Domino et
rege, Patrem et Filium intelligas designari, qui uno
eodemque sunt divinitatis honore colendi; » hoc
enim modo censeo legendum, ubi tomo VIII Hiero-
nymi excusum habetur, « ut regem. » Cor.

Ibidem. Τίμα, φησίν, υἱά, τὸν Θεόν, καὶ βασι-
λέα· ἐγὼ δὲ φημι. Salomonem ab isto corrigi hisce
verbis notat, in *Prolegomeno* suo, Perkinsius noster:
quasi major Salomone esset hic. Usser.

(11) Θεοῦ εἰκόνα φοροῦντα· κατὰ μὲν τὸ ἀρχεῖν,
Θεοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἱερατεῦν, Χριστοῦ. Manifestam
esse hic affectationem subtilitatis ineptis-imæ, in
suis ad hunc locum notis criticis observat Vede-
lius. « Tribuit enim (inquit) Deo Patri τὸ ἀρχεῖν;
imperare, Christo autem τὸ ἱερατεῦν; secundum
prius, dicit episcopum Deo Patri similem esse; secundum
posterius, Filio Dei. Quasi vero Christo
non competeret ut τὸ ἱερατεῦν, sic etiam τὸ ἀρχεῖν.
Scriptura certe Christo tribuit utrumque tum alias,
tum quando ipsum ἀρχιερέα vocat: ubi nomine ipso
utrumque exprimit, quod hoc loco corruptor
Ignatii divertit, » vel « divellit » potius. *Id.*

(12) Καὶ μετὰ τοῦτον, τιμῶν χρῆ καὶ βασιλέα.
Vide *Prolegomen.*, cap. 10. *Id.*

(13) Οὕτε γὰρ Θεοῦ τις κρείττων. « Nec enim
rege quisquam præstantior » in versione sua
reddidit Vairlenius; regis nomine, pro Dei, per
incuriam substituto. *Id.*

(14) Ὁ τιμῶν ἐπίσκοπον. Ab Antiocho, in homil.
124 et Damasceno, in *Parallel.* lib. II, cap. 25, cita-
tus habetur hic locus; ut in *Prolegomen.*, cap. 18,

Illius ⁷², *Honora*, inquit. *filii, Deum, et regem* ⁷³. Ego
vero dico: *Honora* quidem Deum, ut omnium aucto-
rem et Dominum: episcopum vero, ut principem sa-
cerdotum, qui imaginem Dei fert; Dei quidem, pro-
pter principatum; Christi vero, propter sacerdotium.
Et post hunc honorare oportet etiam regem. Nec enim
Deo quisquam præstantior est, aut similis in rebus
omnibus; nec episcopo, qui Deo consecratus est
pro totius mundi salute, quidquam majus in Ecclesia
nec inter principes quisquam similis regi, pacem ac
sub æquis legibus tranquillitatem subiectis procu-
ranti. Qui honorat episcopum, a Deo honorabitur;
sicut qui ignominia afficit illum, a Deo punietur ⁷³.
Si enim jure erit pœna dignus, qui adversus reges
insurgit, ut qui resolvat communem quietem; quanto
putatis gravius merebitur supplicium, qui sine epi-
scopo quid volet agere, concordiam rumpens, et
bonum ordinem confundens? Sacerdotium enim est
omnium honorum, quæ in hominibus sunt, apex,
adversus quod qui furit, non hominem ignominia
afficit, sed Deum, et Christum Jesum, primogeni-
tum, quique solus est natura pontifex Patris ⁷⁴.
Omnia igitur vobis decenti ordine perficiantur in
Christo. Laici diaconis subjiciantur; diaconi, pre-
sbyteris; presbyteri, episcopo; episcopus, Christo,
ut ipse Patri. Quemadmodum me recreastis, fra-
tres, et vos recreet Jesus Christus. Absentem me
ac præsentem dilexistis; retribuet vobis Deus, pro-
pter quem hæc in vinculum illius contulistis. Nam
etsi non sum dignus, at magna est animi vertri pro-
pensio. *Qui enim honorat prophetam in nomine pro-
phetæ, mercedem prophetæ accipiet* ⁷⁵. Manifestum

indicatum est. *Id.*

(15) Εἰ γὰρ ὁ βασιλευσὶν ἐπεγειρόμενος. Vide
Prolegomen., cap. 10 et cap. 18, et nota verba illa
Græci codicis: ὡς γε παραλύων τὴν κοινὴν εὐνο-
μίαν, in vetere quoque vulgata Latina versione non
comparere. *Id.*

(16) Καὶ τὴν ὁμόνοιαν διασπῶν, καὶ τὴν εὐτα-
ξίαν συγγέων. Neque ista etiam a vulgato Latino
interprete agnoscuntur. *Id.*

(17) Καὶ μόνον τῆ φύσει τοῦ Πατρὸς ἀρχιερέα.
Vid. *Prolegomen.*, cap. 75. *Id.*

(18) Πάντα οὖν ὑμῶν μετ' εὐταξίας ἐπιτελείσθω
ἐν Χριστῷ. Pro his, noster interpretis habet: « Om-
nia igitur vobis in gratia superabundent; digni
enim estis. » *Id.*

(19) Οἱ λαϊκοί. Hanc vocem (ab interpolatore, et
hic et in *Epistola ad Magnesianos* usurpatam) ne
Ignatii sæculo ignotam fuisse existimem, facit locus
ille Clementis in *Epistola ad Corinthios* (editionis
Junianæ, pag. 33): « Ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος τοῖς λαϊκοῖς
προστάγμασι δέδεται. » Laicus homo præceptis laicis
constringitur. « Ut ad *Apostolicos canones* et *Διατά-
ξεις*, (in quibus sæpiissime vocabulum hoc occurrit)
hic confugere nihil sit necesse. In Tertulliano enim
proximo post Ignatium sæculo, laicorum occurrere
mentionem, nemo est qui ignoret. *Id.*

(20) Καθὼς. Ita codex Nydpruccianus: alii, καθά,
Vulgatus interpretis, « secundum quod. » Noster,
« secundum omnia. » *Id.*

(21) Δι' ὃν ταῦτα εἰς τὸν δέσμιον αὐτοῦ ἐνε-
δειξασθε. Noster interpretis: « propter quem omnia
sustinentes, ipsum adipiscemini. » *Id.*

est quod et qui honorat vincitum Jesu Christi, A
martyrum accipiet mercedem ⁷⁸.

X. Quod Philonem et Caium et Agathopodem, qui
me secuti sunt in verbo Dei, suntque Christi dia-
coni et ministri, ut Christi ministros exceperitis,
bene fecistis, qui et plurimas Deo pro vobis gratias
agunt, quod omnibus modis illos refeceritis. Nihil
vobis non computabitur eorum quæ in illos contu-
liotis. *Det vobis Dominus invenire misericordiam a
Domino in illa die* ⁷⁹. Pro animabus vestris sit spi-
ritus meus, et vincula mea, quæ non fastidistis, nec
erubuistis, quare nec de vobis erubescet perfecta
spes, Jesus Christus.

XI. Precationes vestræ pertigerunt ad Antioche-
norum Ecclesiam, et pacem habet; unde vincetus,
omnes saluto, qui non sum dignus inde esse, cum B
extremus sim eorum; sed Dei voluntate dignus
effectus sum; non juxta conscientiam meam, sed
ex gratia Dei, quam opto perfectam mihi dari, ut
per orationes vestras Deum assequar. Quo itaque
opus vestrum absolutum sit super terram et in
cælo, decet ad Dei honorem Ecclesia vestra eligat
sacrum legatum; ut cum in Syria fuerit, congratu-
letur illis, quod pacem consecuti sint, suamque re-
ceperint magnitudinem, ac restitutum sit illis suum
corpus. Quod dignum mihi visum fuit, illud est, ut
aliquem vestrum mittatis cum epistola; quo una
cum illis glorificet Deum, de tranquillitate quam in
Deo consecuti sunt; et quod commodissimum por-
tum, Christum, obtinuerim per orationes vestras.
Cum perfecti sitis, perfecta et sentite. Cupientibus C
enim vobis bene facere, etiam Deus largiri paratus
est.

XII. Salutat vos charitas fratrum vestrorum qui
sunt in Troade: unde et scribo vobis per Burgum,
quem misistis mecum, una cum Ephesiis fratribus
vestris; is per omnia me refocillavit. Ac utinam

⁷⁸ *Const. ap. v, 1.* ⁷⁹ II Tim. i, 18. ⁸⁰ al. κατὰ θέλημα κατηξιώθην. ⁸¹ al. καὶ ὁ θεὸς ἑτοιμὸς εἰς ⁸² al
συναδέλφοις.

(22) Ὁ τιμῶν δέσμιον Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαρτύ-
ρων λήψεται μισθόν. Ita in *Constitutionib. apostol.*
lib. v, cap. 1, de visitantibus Christi vincetos in
carceribus: τοῦτο ποιησάντων ὑμῶν, μαρτύριον ὑμῶν
λογισθήσεται. « Hoc si feceritis, vobis vice martyrii
habebitur. » USSER.

(23) Οὐδὲν ὑμῶν παραλογισθήσεται. Vet. vulgat.
« Nihil vobis reputabitur ad peccatum. » Anglican.
« Nihil vobis ulique deperibit. » Id.

(24) Ἀντίψυχον ὑμῶν τὸ πνεῦμά μου. Vet.
vulgat. « Pro animabus vestris spiritus meus. » D
Anglican. « Conformis animæ vestræ spiritus meus. »
Vid. not. in *Epist. ad Ephesios*. Id.

(25) Οὐκ ὢν ἄξιος ἐκεῖθεν, ἔσχατος αὐτῶν ὢν.
Vet. vulgat. « Unde (hanc enim vocem ex mss. re-
posuimus) et non sum dignus esse ultimus eorum. »
Anglican. « Non existens dignus inde esse; extre-
mus ipsorum existens. » Unde ita interpungenda
Græca, οὐκ ὢν ἄξιος ἐκεῖθεν (pro ἐκείνων), ἔσχατος
αὐτῶν ὢν. Ἀντιόχειων scilicet. Id.

(26) Κατὰ δὲ θέλημα τοῦ θεοῦ. Ita codex Nyd-
pruccianus consentiente utroque vetere Latino in-
terprete Nam ab Augustano, non solum δὲ, sed
etiam τοῦ θεοῦ, aberat. Id.

(27) Θεοπροσβύτην. Vel Θεοπροσβευτήν potius;
id est, sacrum legatum: ita dictum, quod Antio-

δῆλον ὅτι καὶ ὁ τιμῶν δέσμιον Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαρ-
τύρων λήψεται μισθόν (22).

X. Φίλωνα, καὶ Γάιον, καὶ Ἀγαθόποδα, οἱ ἐπικρο-
λόθησάν μοι εἰς λόγον θεοῦ, διάκονοι Χριστοῦ ὄντες,
καλῶς ἐποιήσατε ὑποδεξάμενοι ὡς διακόνους Χρι-
στοῦ. Οἱ καὶ σφόδρα εὐχαριστοῦσι τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ
ὑμῶν, ὅτι αὐτοὺς ἀνεπαύσατε κατὰ πάντα τρόπον.
Οὐδὲν ὑμῶν παραλογισθήσεται (23) ὢν εἰς αὐτοὺς
ἐποιήσατε. Δόξη ὑμῶν ὁ Κύριος εὐρεῖν ἔλεος παρὰ
Κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Ἀντίψυχον ὑμῶν τὸ
πνεῦμά μου (24), καὶ τὰ δεσμά μου, ἃ οὐχ ὑπερη-
φανήσατε, οὐδὲ ἐπηρεχθένθητε. Διὸ οὐδὲ ὑμᾶς ἐπαισχυν-
θήσεται ἡ τελεία ἐλπίς, Ἰησοῦς ὁ Χριστός.

XI. Αἱ προσευχαί ὑμῶν ἤγγισαν εἰς τὴν Ἀντιο-
χείων Ἐκκλησίαν, καὶ εἰρηνεύεται: ὅθεν δεδεμένος,
πάντας ἀσπάζομαι, οὐκ ὢν ἄξιος ἐκεῖθεν, ἔσχατος
αὐτῶν ὢν (25)· κατὰ δὲ θέλημα τοῦ θεοῦ (26) κατη-
ξιώθην ⁸⁰, οὐκ ἐκ συνειδήσεως ἐμῆς, ἀλλ' ἐκ χάρι-
τος θεοῦ ἦν εὐχομαι τελείαν μοι δοθῆναι, ἵνα ἐν ταῖς
προσευχαῖς ὑμῶν, θεοῦ ἐπιτύχω. Ὅπως οὖν ὑμῶν
τὸ ἔργον τέλειον γένηται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν τῷ
αὐρανῷ, πρέπει εἰς θεοῦ τιμὴν χειροτονῆσαι τὴν
Ἐκκλησίαν ὑμῶν θεοπροσβύτην (27), εἰς τὸ, γενό-
μενον ἐν Συρίᾳ, συγχαρῆναι αὐτοῖς, ὅτι εἰρηνεύουσι,
καὶ ἀπέλαβον τὸ ἴδιον μέγεθος, καὶ ἀποκατεστάθη
αὐτοῖς τὸ ἴδιον σωματίον. Ὁ ἐφάνη μοι ἄξιον, τοῦτο
ἔστιν, ὥστε πέμψαι τινὰ τῶν ὑμετέρων (28) μετ'
ἐπιστολῆς, ἵνα συνδοξάσῃ τὴν κατὰ θεὸν αὐτοῖς γε-
νομένην εὐδίαν, καὶ ὅτι λιμένος εὐδῶμου τετύχηκα,
Χριστοῦ, διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν. Τέλειοι ὄντες,
τέλεια καὶ φρονεῖτε (29). Θέλουσι γὰρ ὑμῶν εὖ πράτ-
τειν, καὶ ἑτοιμός ἐστιν ὁ θεὸς εἰς ⁸¹ τὸ παρασχεῖν (30).

XII. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν
τῶν ἐν Τρωάδι, ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν διὰ Βούργου (31),
ὃν ἀπεστείλατε μετ' ἐμοῦ, ἅμα Ἐφesiaίς ταῖς ἀδελ-
φοῖς ⁸² ὑμῶν ὅς κατὰ πάντα με ἀνέπαυσε. Καὶ ὅρε-

chiam mittendus esset, εἰς τὸ προσθεῦσαι ἐκεῖ θεοῦ
προσβείαν, ut in *Epistola ad Philadelphenos* Ignatius
dixerat. Id.

(28) Πέμψαι τινὰ τῶν ὑμετέρων. Nydpruccianus
codex, ἡμετέρων, non ita recte habet. Anglican.
« mittere aliquem vestrorum, » et Vet. vulgat.
« mittere aliquem vestrum illuc, » ubi, « aliquem
vestrum, » ex Magdalenensi et Petaviano ms. resti-
tuimus. Vide not. in *Polycarpi Epistolam ad Phi-
lippenses*. Id.

(29) Τέλειοι ὄντες, τέλεια καὶ φρονεῖτε. Citatur
in *Maximi Locis communib.*, serm. 2, et in alio
Græco locorum communium libro ms. (in Oxonien-
sis Academiae Bibliotheca publica), cap. 9, ommissa
in utroque καὶ conjunctione. Id.

(30) Θέλουσι γὰρ ὑμῶν εὖ πράττειν, καὶ ἑτοιμός
ἐστιν ὁ θεὸς εἰς τὸ παρασχεῖν. Ibidem quoque et
ista legitur sententia: et utrobique, non conjunctio
solum omittitur, sed παρέχειν etiam legitur pro
παρασχεῖν. Citatur et a Damasceno, in *Parallel.*
lib. 1, cap. 9, « Volentibus nobis bene agere, Deus
ad largiendum promptus est, » ἡμῶν, pro ὑμῶν,
posito. Id.

(31) Βούργου. Anglican. « Burrum » legit. Vid.
not. in *Epist. ad Philadelphens.* Id.

λον πάντες αὐτὸν ἐμιμοῦντο (32), ὄντα ἐξεμπλάριον Θεοῦ διακονίας. Ἀμείψεται αὐτὸν ἡ χάρις (33) τοῦ Κυρίου κατὰ πάντα. Ἀσπάζομαι τὸν ἀξιόθεον ἐπίσκοπον ὑμῶν Πολύκαρπον, καὶ τὸ θεοπρεπὲς πρεσβυτέριον, καὶ τοὺς Χριστοφόρους διακόνους τοὺς συνδούλους μου (34), καὶ τοὺς κατὰ ἄνδρα καὶ κοινῇ πάντας, ἐν ὀνόματι Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς σαρκὸς ⁸³ αὐτοῦ, καὶ τῆς αἱματι, πάθει τε καὶ ἀναστάσει, σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ, ⁸⁴ ἐνότῃ (35) Θεοῦ καὶ ὑμῶν. Χάρις ὑμῖν, ἔλεος, εἰρήνη, ὑπομονή, διὰ πάντοτε ἐν Χριστῷ.

XIII. Ἀσπάζομαι τοὺς οἴκους τῶν ἀδελφῶν μου, σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις, καὶ ἀειπαρθένους καὶ τὰς χήρας (36). Ἐρῶσθε μοι ἐν δυνάμει ⁸⁵ Πνεύματος. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Φίλων ὁ συνδιάκονος, ὢν σὺν ἐμοί. Ἀσπάζομαι τὸν οἶκον Γαυίας ⁸⁷ (37), ἣν εὐχόμαι ἡδρᾶσθαι πίστει καὶ ἀγάπῃ (38) σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ. Ἀσπάζομαι Ἄλκην, τὸ ποθητὸν μοι ὄνομα, καὶ Δάφνον τὸν ἀσύγκριτον (39), καὶ Εὐτεκνον (40), καὶ πάντας κατ' ὄνομα. Ἐρῶσθε ἐν χάριτι Θεοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πεπληρωμένοι Πνεύματος ἁγίου, καὶ σοφίας θείας καὶ ἱερᾶς (41).

A omnes illum imitentur, qui est exemplar divini ministerii. Retribuet illi per omnia gratia Domini. Saluto Deo dignum episcopum vestrum Polycarpum, Deo decorum presbyterium, christiferos diaconos conservos meos, et singillatim ac in universum omnes, in nomine Christi Jesu, et carne ipsius, sanguine, passione, et resurrectione tam corporali quam spirituali, in unitate Dei et vestra. Gratia vobis, misericordia, pax, patientia semper sit, in Christo.

XIII. Saluto familias fratrum meorum, cum uxoribus et liberis; et perpetuo virgines, ac viduas. Valetate mihi in virtute ⁸⁵ Spiritus. Salutatur vos Philocondiaconus, qui mecum est. Saluto Taviam cum domesticis; quam opto solidari fide et charitate corporali atque spirituali. Saluto Alcen desiderabile mihi nomen, et Daphnum incomparabilem, ac Eutecnum, omnesque nominatim. Valetate in gratia Dei ac Domini nostri Jesu Christi, repleti Spiritu sancto, et divina sanctaque sapientia.

(42) ΠΡΟ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΝ

Ἐπίσκοπον Σμύρνης (43).

AD POLYCARPUM

Episcopum Smyrnæ.

Ἰγνάτιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας (44), ὁ καὶ μάρ- U Ignatius episcopus Antiochiæ, qui et martyr Jesu

⁸³ f. τῆ σαρκί. ⁸⁴ f. præpon. ἐν. ⁸⁵ Patris. ⁸⁶ Πατρός. ⁸⁷ f. Ταυίας.

(32) Ὅφελον πάντες αὐτὸν ἐμιμοῦντο. Anglican. « utinam omnes ipsum imitentur. » Vet. vulgat. « Debuerant quidem omnes (eum) imitari, » ac si legisset: « Ὅφελον πάντας αὐτὸν μιμεῖσθαι. » USSER.

(33) Ἀμείψεται αὐτὸν ἡ χάρις. Anglican. « Remuneret ipsum gratia. » Vet. vulgat. « Retribuetur ei gratia » Sic enim habet codex Magdalenensis: ubi editi, « retribuet ei Dominus gratiam. » Id.

(34) Χριστοφόρους διακόνους τοὺς συνδούλους μου. Anglican. « Conservos meos diaconos. » In vulgatis alterius veteris interpretis codicibus, male legitur singulariter: « Christophorus diaconus conservus meus. » Id.

(35) Ἐνότῃ. Ἐν ἐνότῃ, legit uterque vetus Latinus interpres. Id.

(36) Ἀειπαρθένους καὶ τὰς χήρας. Anglican. « virgines vocatas viduas: » ac si, pro καὶ τὰς, legisset κληθείσας. Et paulo post, pro Πνεύματος, idem D « Patris » legit, et vetus vulgatus interpres, « Dei Patris. » Id.

(37) Τὴν οἶκον Γαυίας. Noster interpres habet: « Domum Thaviæ. » Vulgatus editus, « Grænia, » ms. Baliolensis, « Græviæ: » sed Magdalenensis et Petavianus, « Graviæ: » quod nos, ut cum Græco consentiens, relinimus. Est autem « Gaviæ » hic, alius a « Gaio » illo; cujus mentio in hac epistola jam ante facta est: licet pro Gaio illo in Epistola ad Philadelphenos, Gaviæ nomen in quædam exemplaria irrepserit; ut ibi adnotavimus. Id.

(38) Ἀγάπη. Vet. vulgat. « dilectione. » Ita enim ex ms. Magdalenensi et Petaviano restituimus; ubi antea legebatur, « devotione. » Id.

(39) Τὸν ἀσύγκριτον. Vet. vulgat. (ut et noster interpres) « incomparabilem. » Ita enim in utroque illo ms. legimus; non, ut in editis, « spiritua-

lem. » Id.

(40) Εὐτεκνον. Anglican. « Eutecnum, » ut nomen proprium. Vet. Vulgat. « bonum filium. » Id.

(41) Θείας καὶ ἱερᾶς. In Latinis vulgatis et ms. Magdalenensi (sed non in Baliolensi et Petaviano) additur, « Amen. » Id.

(42) De hac ad Polycarpum Epistola, in 2 Prolegomenon nostrorum capite disseruimus; ubi et ipsi P. Halloixio nonnulla in ea fuisse suspecta indicavimus. Illa vero partim inscriptionem, partim ipsum corpus Epistolæ spectant. Ait enim primum « ipsam Epistolæ inscriptionem alienam esse a more S. Ignatii, imo et a modestia. » Ἰγνάτιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ὁ καὶ μάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ. « Ignatius episcopus Antiochiæ, qui et martyr Jesu Christi. » Non enim esse solitum suas epistolas sic inscribere « humillimum et modestissimum Ignatium, » sed simpliciter: « Ignatius, qui et Theophorus. » Deinde, cum aliæ inscriptiones plenæ sint eorum laudibus, ad quos scribit; hanc nullas Polycarpi laudes (qui tamen ex omnibus eas merebatur quam maxime), sed terrorem potius continere, dum ipsum inspicere a Deo magis quam alios inspicere commonet. »

In priorē Epistolæ parte, non arrident illi « monita ipsa, quæ magis decere videantur juvenem episcopum,

(43) Σμύρνης. « De illuminatis, » additur in titulo editionis vulgatæ Latinæ. Id.

(44) Ἰγνάτιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας. Ita et editio vulgata Latina; sed codex Mediceus, et cum eo noster interpres, eodem quo in cæteris epistolis modo: Ἰγνάτιος ὁ καὶ Θεοφόρος. Vide Vossii in hanc inscriptionem notas. Id.

Christi, Polycarpo, Ecclesiae Smyrnaeorum episcopo, imo cuius episcopus Deus Pater et Jesus Christus, plurimam salutem.

I. Suscipiens propositum tuum in Deo, firmatam velut super immobilem petram, summis eveho laudibus, dignus habitus inculpata tua facie, qua utinam fruam in Deo. Obsecro te per gratiam qua in-

⁸⁵ ms. καὶ Κυρίου.

scopum, quam tali aetate et auctoritate, quali tum erat Polycarpus » In posteriore, id est verba primum; « Attendite episcopo, ut et Deus vobis, » et quae sequuntur, « potius subditis convenientia, quam Polycarpo, qui ipse erat episcopus; » deinde, « multa verba barbara, et e Latinis vocabulis deflexa, quae in milites magis quam in alios omnes quadrent. » **B** Ἀρέσκαστε ᾧ στρατεύεσθε, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ὀψώνια κομισέσθε· μή τις ὑμῶν δεσέρτωρ, τὸ βίπτισμα ὑμῶν μινέτω ὡς ἔπλα, ἡ πίστις ὡς περισκεχλαία, ἡ ἀγάπη ὡς ὄρυς, ἡ ὑπομονὴ ὡς πανοπλία, τὰ δεπόσιτα ὑμῶν, τὰ ἔργα ὑμῶν, ἵνα τὰ ἀκασιπτά ὑμῶν ἄξια Θεοῦ κομισέσθε. « Et placete, cui militatis: a quo et stipendia referetis. Nemo vestrum desertor sit. Baptismus vester maneat ut arma, fides ut galea, charitas ut hasta. patientia ut omnis armatura. Deposita vestra, opera vestra sint, ut accepta vestra Deo digna reportetis. » Quae tamen a Vedelio nostro adversus posteriorem epistolae partem sunt objecta, dicat causa (nec sine consueto stomacho) relutare conatur Jesuita. Quamquam, ne nullam ob causam vetus Latinus interpres eam epistolae partem (ut tum in Prolegomenis, cap. 2 et cap. 18 tum in ipsa editione, jam monuimus) repudiasse existimetur; aequiorum lectorum iudicio Vedelianas septem rationes denuo subjiciendas esse putavimus.

« Primo enim Ignatius ad episcopum scribens, cur diceret: « Episcopo obedite? » Anne (ut recte Scultetus ait) oblitus est se ad episcopum scribere? Secundo Omnia haec non Polycarpum sed alios, ad quos orationem convertit, respiciunt: συγκοπιᾶτε ἀλλήλους. Quae admitti deberent, si Ignatius diceret Polycarpo, ut haec referret Smyrnensibus. In antecedentibus verbis id factum erat; nam cum Ignatius mulieres Smyrnenses officii monere vellet, monet Polycarpum ut ea praecepta ipsis exponeret: « Sororibus meis dicite, ut Dominum ament. » Hic autem nihil tale fit. Tertio. Inter alia Smyrnenses, scilicet, hic monentur, ut simul et cubitum eant et surgant; quod sive de quiete mortis et resurrectione spirituali sive de corporali quiete et resurrectione intelligatur, perinde ridiculum est. Quarto. Ratio quam addit ibi etiam inepta est. Inquit: « Simul cubitum ite, et simul surgite, tanquam Dei aëconomi et assessores et ministri. » Ubi quinto hoc ineptum est, quod cum nominet Smyrnenses Dei aëconomos et ministros, eos etiam assessores illius nominet. Dei assessores dici fortasse aliquo modo possunt fideles in altera vita, per allusionem ad locum Evangelii ubi dicuntur apostoli in cœssuri duodecim thronis, ut judicent tribus duodecim (Matth. xix. 18. cum Apocalyps. iii, 21). Sed in hac fideles Dei assessores recte dici posse quis putet? Melius Ignatius ὁ γνήσιος, in *Epist. ad Ephesios* dicit episcopum (necum alios) τῷ Κυρίῳ παραστᾶναι: quod non est assidere Domino, sed astare. Sexto. Corruptor voluit imitari Paulum, Ephes. vi, 18 de armis spiritualibus loquentem; sed quomodo? Paulus volens fideliem virtutum et donorum spiritualium omnium armis simul induere, vocat ea dona omnia simul πανοπλίαν. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ. Hæc πανοπλία complectitur in se diversa arma, quae ibi Paulus enumerat. At

τας Ἰησοῦ Χριστοῦ (45), Πολυκάρπῳ ἐπισκόπῳ Ἐκκλησίας Σμυρναίων, μᾶλλον ἐπισκοπημένῳ ὑπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ 88 Ἰησοῦ Χριστοῦ (46), πλεῖστα χαίρειν (47).

I. Αποδεχόμενος τὴν ἐν Θεῷ (48) σου γνώμην, ἠδρατμένην ὡς ἐπὶ πέτρην ἀκίνητου, ὑπερδουξάξω, καταξιώθεις τοῦ προσώπου σου τοῦ ἀμώμου, οὗ ὀνομαζομένη ἐν Θεῷ. Παρακαλῶ σε ἐν χάριτι ἢ ἐνδεδούσαι (49),

noster ineptus depravator tantum patientiam vocat πανοπλίαν. Quid? anne patientia est tota armatura spiritualis? aut anne patientia est genus virtutum, omnes eas sub se tanquam species continens? Ergone fides, veritas, justitia, verbum Dei sunt species patientiae? Rursus Paulus galeae appellationem tribuit τῷ σωτηρίῳ, at corruptor eam tribuit fidei; cum tamen Paulus Clypei appellationem fidei tribuato. Septimo, ineptia hominis se producit in affectione barbarismorum seu vocum Latinarum, quas manifestum est, hic studio insertas esse insipientissimo. Μή τις ὑμῶν δεσέρτωρ, etc., τὰ δεπόσιτα ὑμῶν, etc., τὰ ἀκασιπτά ὑμῶν, etc. Itane (ut cum Sculteto loquar) Græcæ linguæ radis fuit scriptor Græcus, ut nesciret, quid depositum, quid accipere, quid desertorem sermo Græcus vocet? » **Ussia**

(45) Ὁ καὶ μάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ita quoque *Vetus vulgatus interpres* « Qui et martyr Jesu Christi. » Morti designatos et in custodia detentos, etiam ante agonem consummationis, martyrum appellationem obtinuisse, ex Cypriano notum est. Quia tamen martyrium nondum perpessus est Ignatius, in libris editis loco martyris nomen « testis » Jacobus Faber substituit; quamquam a Polycarpo inscriptionem hanc appositam suspicatur P. Halloixius, « quæ ipsius Ignatii jam martyris laudem et titulum complecteretur; » quæ suspicio illi demum probabitur, qui Polycarpum, Ignatii nomine ἐπιγραφὴν supponentem, τοῦ πρόπροντος oblitum plane fuisse, persuaderi sibi patietur. Adde, quod neque in Græco codice Mediceo neque nostro Latino interprete, verba ista omnino reperiantur. **Idem.**

(46) Ἰησοῦ Χριστοῦ. Codex uterque, Mediceus et Florentinus: Κυρίου Ἰησοῦ Χρ. quamquam Domini nomen in nostro interprete non habeatur. **Idem.**

(47) Μᾶλλον ἐπισκοπήμῳ ὑπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πλεῖστα χαίρειν. Ita et noster interpres (nam a vetere vulgato ista absunt: « Magis autem visitato a Deo Patre et Jesu Christo, plurimum gaudere; » ubi Glossator ipsius (sive is ipse) « sermonis Græci venustatem » notat: quasi diceretur, « visitandi, magis autem visitato, vel, episcopo magis autem episcopato, » quam paronomasiam Vairlenius sic: « Inspectori, imo qui inspectus est potius a Deo; » Vedelius vero ita: « Episcopo, imo qui episcopum potius habet Deum, » exprimentam putavit Cum vero Halloixius obortam hic sibi scribit « multam suspicionem S. Polycarpum ex singulari modestia sustulisse veram inscriptionem suis laudibus plenam, et hanc ejus vice reposuisse, » rationem simul debebat reddere, cur ex inscriptione laudes suas demendas, in *Epistola vero ad Smyrnaeos* suos missa τοῦ ἀξιώθου, et in hac *Epistola θεομακαριστοτάτου* epitheta sibi tributa, sine ulla singularis suæ modestiæ labe, retinenda existimaverit. **Idem.**

(48) Ἐν Θεῷ. « In Deo, » vulgatae versionis ex Baliolensi ms. restituimus; sicut paulo post, ex eodem et reliquis mss. « firmatam, » pro « fundamentam. » **Idem.**

(49) Ἐν χάριτι ἢ ἐνδεδούσαι. Uterque vetus interpres: « In gratia Dei, qua indutus es; » non

προσθεῖναι τῷ δρόμῳ σου, καὶ πάντας παρακαλεῖν ἵνα σώζωνται (50). Ἐκδικεῖ σου τὸν τόπον (51), ἐν πάσῃ ἐπιμελείᾳ σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ (52). Τῆς ἐνώσεως φρόντιζε, ἧς οὐδὲν ἄμεινον (53). Πάντας βάσταζε, ὡς καὶ σε ὁ Κύριος πάντων ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ (54), ὡς περ καὶ ποιεῖς (55) προσευχαῖς σχολάζε ἀδιαλείπτως (56) αἰτεῖν σύνεσιν πλείονα ἧς ἔχεις· γρηγόρει, ἀκοίμητον πνεῦμα (57) κεκτημένος. Τοῖς κατὰ ἄνδρα κατὰ ὁμοίθειαν ⁸⁹ λάλει Θεοῦ (58). Πάντων τὰς νόσους βάσταζε, ὡς τέλειος ἀθλητῆς (59), ὡς καὶ ὁ Κύριος (60) πάντων. Αὐτὸς γάρ, ἐπὶ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἡμῶν ἐδάστασεν. Ὅπου πλείων κόπος, πολὺ κέρδος (61).

II. Καλοὺς μαθητὰς (62) ἐὰν φιλήσῃ, χάρις σοι οὐκ ἔστι· μᾶλλον δὲ τοὺς λοιμοτέρους ἐν πραύτητι ὑπότασσε (63). Ὅ πᾶν τραῦμα τῆ αὐτῆ ἐμπλάστρω θεραπεύεται (64). Τοὺς παροξυσμοὺς (65) ἐμβροχαῖς (66) παῦε. Φρόνιμος γίνου, ὡς ὁ ὄφις, ἐν πᾶσι

⁸⁹ βοήθειαν. ⁹⁰ concordiam. ⁹¹ *Const. ap. II, 25.* ⁹² *Isa. LIII, 4 ; Matth. VIII, 17.*

« inductus, » ut habent vulgati libri editi. Metaphora est, a Paulo, Ephes. IV, 24 ; Coloss III, 12 et alibi, usurpata. USSER.

(50) Σώζωνται. « In Christo, » addit velus vulgatus interpres. Id.

(51) Ἐκδικεῖ σου τὸν τόπον. Antiochum, in 3 homilia, multa hinc desumpsisse et pro suis usurpasse, observavimus ; ut hic : Ὁμοειδίας διόρθωσις γινέσθω παρ' αὐτοῦ, ἐκδικεῖν αὐτοῦ τὸν τόπον. Id.

(52) Ἐν πάσῃ ἐπιμελείᾳ σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ. Ita et noster interpres : cum velus vulgatus tantum habeat, « in omni diligentia spirituali » (quam ipsam extremam quoque vocem ex mss. restituumus), et Antiochus, ἐν πάσῃ ἐπιμελείᾳ πνευματικῇ. Id.

(53) Τῆς ἐνώσεως φρόντιζε, ἧς οὐδὲν ἄμεινον. Antioch. φροντίζεῖν τῆς ἐνώσεως τῶν μελῶν, ἧς οὐδὲν ἄμεινον. Id.

(54) Πάντας βάσταζε, ὡς καὶ σε ὁ Κύριος πάντων ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ. Hæc, et sequentia citantur a Jo. Damasceno, in *Parallel.* lib. II, cap. 25. Apud Antiochum quoque legimus : πάντων ἀνέχεσθαι ἐν ἀγάπῃ, πάντας βαστάζαν, ὡς καὶ αὐτὸν ὁ Κύριος. Id.

(55) Ὅς περ καὶ ποιεῖς. Habetur in nostro interprete ; sed neque in vulgato, neque in Damasceno. Id.

(56) Προσευχαῖς σχολάζε ἀδιαλείπτως. Antioch. Προσεύχεσθαι ὑπὲρ πάντων ἀδιαλείπτως, αἰτεῖν σύνεσιν πνευματικῇ, εἰς τὸ διακρίνειν αὐτὸν τὰ συμφέροντα, γρηγορεῖν, μεριμνᾶν περὶ πάντων. IBID.

(57) Πνεῦμα. Ita et uterque vetus Latinus interpres : licet ὄμμα vel ὄφθαλμὸν Damascenus legisse videatur. Id.

(58) Τοῖς κατὰ ἄνδρα κατὰ ὁμοίθειαν λάλει Θεοῦ. Codex Medicæus rectius : Τοῖς κατ' ἄνδρα κατὰ βοήθειαν Θεοῦ λάλει, licet noster interpres verterit ; « Singulis secundum consuetudinem (ὁμοίθειαν) Dei loquere. » Vet. vulgat. : « Secundum adjutorium (βοήθειαν) Dei loquere. » In Damasceno non habetur. Id.

(59) Πάντων τὰς νόσους βάσταζε, ὡς τέλειος ἀθλητῆς. Antioch. τὰ ἐλαττώματα πάντων καὶ τὰς νόσους βαστάζαν, ὡς τέλειος ἀθλητῆς. IBID.

(60) Ὅς καὶ ὁ Κύριος, usque ad ἐδάστασεν. Desunt in Græco Medicæo codice, Latino nostro interprete et in Damasceno. Imperfecte etiam locus Isaïæ redditus est a Vairlenio eumque secutis Mæstrabo et Vedelio. *Constitut. apostolic.* lib. II, c. 24 : Μιμηταὶ γὰρ ἐστε Χριστοῦ τοῦ Κυρίου· καὶ ὡσαύτως

A datus es, ut ad cursum tuam adjicias, omnesque adhorteris ut salventur. Vindica locum tuum cum omni diligentia, tam corporali, quam spirituali. Unitatis curam habe, qua nihil melius. Omnes porta, ut et te Dominus ; omnes tolera per charitatem, sicut et facis ; precibus vaca perpetuis ; postula intellectum ampliosem, quam habes ; vigila, qui insomnem spiritum possideas. Singulis juxta Dei adjutorium ⁹⁰ loquere. Omnium ægrotationes perfer, ut athleta perfectus ; sicut et omnium Dominus ⁹¹. *Ipse enim, inquit, « infirmitates nostras accepit et ægrotationes nostras portavit ⁹². »* Ubi plus laboris, magnum lucrum est.

B II. Bonos si amaveris discipulos, nulla tibi est gratia ; pestilentiores potius mansuetudine subige. Non omne vulnus eodem emplastro curatur. Vehementiores morbi accessiones, perfusionibus sedâ. Prudens esto sicut serpens, in omnibus ; et simplex

(lege ὡς αὐτὸς) πάντων ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ ξύλον σταυρωθεὶς, ὁ ἕκτομος ὑπὲρ κολάσεως ἕξιόν· αὐτῷ καὶ ἡμᾶς τοῦ λαοῦ τὰς ἀμαρτίας ἐξιδοποιεῖσθαι χάρις. Εἴρηται γὰρ περὶ τοῦ Σταυροῦ ἐν Ἑσάτῃ, ὅτι αὐτὸς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. « Imitatores enim es Iis Christi Domini : ut sicut ille nostra omnium peccata in ligno crucis tulit, crucifixus absque ulla culpa pro iis qui supplicio digni erant ; sic etiam vos populi delicta vobis attribuere, et vestra ducere debeatis. Dicitum est enim de Salvatore nostro apud Isaïam : Hic peccata nostra portat, et pro nobis dolet. » Id.

(61) Ὅπου πλείων κόπος, πολὺ κέρδος. Antioch. Ὅπου γὰρ πλείων κόπος, πολὺ καὶ τὸ κέρδος. Id.

(62) Καλοὺς μαθητὰς. Citatur in Antonii *Melissa*, lib. II, serm. 43. Antioch. Καλοὺς μαθητὰς ἐὰν φιλήσῃ, χάρις αὐτῷ οὐκ ἔστιν. Id.

(63) Μᾶλλον δὲ τοὺς λοιμοτέρους ἐν πραύτητι ὑπότασσε. Cod. Medicæus : μᾶλλον τοὺς λοιμοτέρους ἐν πραύτητι ὑπότασσε. Vet. vulgat. « Magis autem pestiferos subjuga in mansuetudine (sic enim mss. legunt ; non, « mansuetudinem, » ut editi). Anglican. « magis deteriores in mansuetudine subige, » et ἀπειθεστέρους hic, non λοιμοτέρους, legerunt Antiochus, Antonius et Damascenus. Id.

(64) Ὅ πᾶν τραῦμα τῆ αὐτῆ (al. τῷ αὐτῷ) ἐμπλάστρω θεραπεύεται. Sic et apud illos tres. Quo referenda et illa, in *Constitut. apostol.* lib. II, cap. 20 : Ἰατρός ὢν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου, πρόσθε θεραπεύειν κατὰλληλῶν ἐκάστῳ τῶν νοσούντων παντὶ τρόπῳ θεραπεία, ὑγιάζε, σίτους ἀποκαθίστα τῆ Ἐκκλησίᾳ. « Medicus cum sis Ecclesie Domini, adhibe medicinam cuique ægrotantium convenientem : omnibus modis cura, sana, factos sanos redde Ecclesie, » et cap. 41 : Ἐὰν δὲ κοῖλον ᾖ τὸ τραῦμα, ὀρέφον αὐτὸ ἴδει ἐμπλάστρω. « Si vulnus cavum fuerit, emplastro suavi reficito. » Id.

(65) Τοὺς παροξυσμοὺς. Anglican. « exacerbationes. » Vet. vulgat. « acedines ; » « atque vehementias » (explicationis gratia) addidit hic etiam Jacobus Faber. Id.

(66) Ἐμβροχαῖς. Ita codex Nydrupceus, ubi Augustanus ἐν βροχαῖς, ἐν βροχοῖς Damascenus, Antiochus ἐν βροχαῖς, legit. Noster interpres, « in pluviiis » reddidit ; id est « dulcibus et suadentibus eloquiis, » ut Glossator explicat quod in pseudo-Clemente, lib. II *Constitut.* cap. 31, est καταβροχαιν λόγοις παρακλητικοῖς. In vetere vulgato interprete, « embrocho » vel « embrocha » habetur : quod a Jacobo Fabro « fomentum et infusio, » in

perpetuo, ut columba⁹³. Propter hoc ex anima et corpore constitutus es, corporalis et spiritualis; ut ea quæ tibi apparent coram corrigas; quæ autem non videntur, postules ut manifestentur tibi, ne quidquam tibi desit, sed omni dono abundes. Tempus flagitat ut preceris. Sicut enim gubernatori ventus adjumento est; et sicut navi tempestate jactatæ, portus commodi sunt in salutem: ita et tibi precatio, ut Deum assequaris. Invigila tanquam athleta Dei, cujus voluntas est incorruptio et vita æterna; de qua et tu persuasus es. Per omnia vicem animæ tuæ subeam ego, et mea vincula quæ amasti.

III. Qui videntur fide digni esse, et aliena docent, non te perterrefaciant. Sta vero firmus, velut incus quæ percutitur. Magni athletæ est vapulare ac vincere. Maxime autem ob Deum sustinenda nobis sunt omnia; ut et ipse nos perferat in regnum. Plus adjice studio in quo es; contentius curre; temporis occasiones pernosce. Dum hic es, vince; hic enim stadium est; illic vero coronæ. Expecta Christum Filium Dei; intemporalen in tempore; invisibilem

⁹³ Matth. x, 16. ⁹⁴ al. αἴτη. ⁹⁵ desunt in aliis. ⁹⁶ al.

Græco Latino Cyrilli lexico «umectatio vel humectatio» exponitur. Vide notas Vossii. USSER.

(67) Φρόνιμος γίνου ὡς ὁ ὄφις ἐν πᾶσι, καὶ ἀκέραιος εἶσαι, ὡς ἡ περιστέρα. Codex Medicæus: Φρόνιμος γίνου ὡς ὄφις ἐν ἅπασιν, καὶ ἀκέραιος ὡσεὶ περιστέρα, et noster interpres: «Prudens fias ut serpens, in omnibus; et simplex ut columba.» Vet. vulgat.: «Astutus esto ut serpens, et simplex ut columba.» Antiochus: Ἐστω φρόνιμος ἐν πᾶσιν ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιος ὡς αἱ περιστέρας. In Damasceno vero ista omnino non habentur. Id.

(68) Ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος εἶ, σαρκικός καὶ πνευματικός. Codex Medicæus: σαρκικός εἶ καὶ πνευματικός, sine priore membro: quod etiam a nostro prætermittitur interprete. Id.

(69) Ἴνα τὰ φαινόμενά σοι εἰς πρόσωπον ἐπανορθώσης. Vel, ut alii, ἐπανορθώση. At codex Medicæus: Ἴνα τὰ φαινόμενά σου εἰς πρόσωπον κολακεύης: sicut et Anglicanus noster interpres, «ut manifesta in tuam faciem blandiaris;» quomodo apparet legisse et Antiochum: Ἴνα τὰ μὲν φαινόμενα αὐτῶν (al. αὐτῶ) εἰς πρόσωπον κολακεύη. Sed priorem lectionem Damascenus et vetus vulgatus interpres est secutus. Id.

(70) Ἐπανορθώσης. Legebatne aut intelligebat κολάσης, loco κολακεύης? COT.

(71) Αἴτης. Augustan. αἴτη. Nydpruce. αἴτητη. Medicæus et Florentinus: αἴται. Id.

(72) Φανερωθεῖη, Ἴνα μηδέν σοι λείπη. Medicæus: φανερωθῆ. ὅπως μηδενός λείπη. Cum quo et Antiochi illud, Ignatium exprimentis, convenit: Ἴνα μηδενός λείπηται. Id.

(73) Ὁ καιρός ἀπαιτεῖ, etc., usque ad πρὸς τὸ ἐπιτυχεῖν Θεοῦ. Ἡ εὐχὴ πρὸς, quod ex Nydpruciano codice reposuimus, ab Augustano et Florentino aberat. Vetus vulgatus interpres ita locum reddidit: «Tempus deposcit te, tanquam gubernatorem, prosperum ventum (vocem hanc ex mss. restituiimus) petere: et sicut navem periclitantem (accusativum enim hic habent mss., non dativum) portum aptum ad salutem requirere.» Codex Medicæus rectius: Ὁ καιρός ἀπαιτεῖ σε ὡς κυβερνήται ἀνέμους καὶ ὡς χειμαζόμενος λιμένα εἰς τὸ Θεοῦ ἐπιτυχεῖν, et noster interpres similiter, nihil omissis (typographicum enim defectum, quod non animadvertit Vossius, ipsi in erratorum recensione

καὶ ἀκέραιος εἶσαι, ὡς ἡ περιστέρα (67). Διὰ τοῦτο ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος εἶ, σαρκικός καὶ πνευματικός (68), Ἴνα τὰ φαινόμενά σοι εἰς πρόσωπον (69) ἐπανορθώσης (70), τὰ δὲ ἀόρατα αἰτῆς⁹⁴ (71), Ἴνα σοι φανερωθεῖη· Ἴνα μηδέν σοι λείπη (72), καὶ παντός χαρίσματος περισσεύης. Ὁ καιρός ἀπαιτεῖ σε εὐχεσθαι. Ὅσπερ γὰρ κυβερνήτη ἀνεμος συμβάλλεται καὶ ὡς νηὶ χειμαζομένη λιμένες εὐθετοὶ εἰς σωτηρίαν, οὕτω καὶ σοι⁹⁵ ἡ εὐχὴ πρὸς τὸ⁹⁶ ἐπιτυχεῖν Θεοῦ (73). Νῆφε, ὡς Θεοῦ ἀθλητής, οὐ τὸ θέλημα, ἀφορασία, καὶ ζωὴ αἰώνιος (74)· περὶ ἧς καὶ οὐ πέπεισαι. Κατὰ πάντα σοῦ ἀντίφυχος ἐγὼ (75), καὶ τὰ δεσμά μου ἃ ἠγάπησας.

III. Οἱ δοκοῦντες ἀξιοπίστοι εἶναι, καὶ ἑτεροδιδασκαλοῦντες, μὴ σε καταπληροσέσωσαν. Στήθι δὲ ἑδραῖος (76), ὡς ἄκμων τυπτόμενος. Μεγάλου ἐστὶν ἀθλητοῦ, δέρεσθαι, καὶ νικᾶν. Μάλιστα δὲ ἐνεκεν Θεοῦ πάντα ὑπομένειν ἡμᾶς δεῖ, Ἴνα καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἀναμείνη εἰς τὴν βασιλείαν (77). Πλεῖον πρόσθε τῇ σπουδῇ οὐ εἶ (78), συντονώτερον δράμε (79), τοὺς καιροὺς καταμάνθανε. Ὡς ἐνταῦθα εἶ, νίκησον (80). Ὡς γὰρ ἐστὶ τὸ στάδιον, ἐκεῖ δὲ οἱ στέφα-

τοῦ.

supplevimus:) «Tempus expetit te, ut gubernatores ventos, et ut qui in procella est portum a (lege, ad) Deo potiendum;» hoc est (ut idem Vossius recte est interpretatus): «Tempus te expetit, ut gubernatores ventos, et tempestate vexati portus [expetunt], ut fruaris Deo;» quod Antiochus, de suo pluribus additis, ita est imitatus: Ὁ καιρός γὰρ ἀπαιτεῖ αὐτόν, ὡς κυβερνήτην πρὸς τοὺς ἀνέτους, καὶ τὰς τρικυμίας καὶ ζάλας τῶν πνευμάτων μῆς πονηρίας (ita enim ex mss. legendum, non πορνείας) στήναι γενναίως, καὶ ὁδηγεῖν τοὺς χειμαζομένους ἐπὶ τὸν λιμένα τοῦ θελήματος Θεοῦ. Id.

(74) Νῆφε, ὡς Θεοῦ ἀθλητής, οὐ τὸ θέλημα ἀφορασία καὶ ζωὴ αἰώνιος. Vetus vulgatus interpres verus hic legit: «nubem» enim reddidit; pro qua Jacobus Faber «vestem» substituit, totum locum ita resingens: «Sic et te Dei athletam præsta; ut vestem incorruptionis et vitam æternam percipias.» In Medicæo vero codice locus ita legitur: Νῆφε, ὡς Θεοῦ ἀθλητής. Τὸ θέμα ἀφορασία καὶ ζωὴ αἰώνιος. Eodemque modo noster interpres: «Vigila, ut Dei athleta: thema incorruptio, [et] vita æterna,» sive, ut latinus vertit Vossius: «Sobrius esto, ut athleta Dei Depositum est, incorruptio et vita æterna.» Θέμα enim hic est, pecunia, sive sors, quæ ad usuram ponitur: ut cum cl. Salmasio, de Trapezitico fœnore (pag. 563), notavit hic idem. Id.

(75) Κατὰ πάντα σοῦ ἀντίφυχος ἐγὼ. Vossius, ex Medicæo cod. Κατὰ πάντα σοῦ ἀντίφυγον ἐγὼ. Id.

(76) Στήθι δὲ ἑδραῖος. Pro his, in Antonii Mellissa lib. II, serm. 89, habetur tantum, Στήθε. Id.

(77) Ἀναμείνη εἰς τὴν βασιλείαν. Antonius et codex Medicæus, ὑπομείνη· reliqua vero neque in illis, neque in nostro leguntur interprete. Id.

(78) Πλεῖον πρόσθε τῇ σπουδῇ οὐ εἶ. Vet. vulgat. «Plurimum adde ad festinationem.» Codex Medicæus: πλεῖον σπουδαῖος γίνου οὐ εἶ. Noster interpres: «Plus studiosus fias, quam es.» Id.

(79) Συντονώτερον δράμε. Neque in Græco Medicæo, neque in Latino nostro habentur interprete. Id.

(80) Ὡς ἐνταῦθα εἶ, νίκησον. Neque ista vel in Græco Medicæo vel in nostro exstant interprete.

νοι (81). Προσδόκα Χριστόν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ἄχρονον ἐν χρόνῳ τὸν ἀόρατον τῇ φύσει, ὁρατὸν ἐν σαρκί· τὸν ἀψηλάφητον καὶ ἀναφῆ, ὡς ἀπώματον, δι' ἡμᾶς δὲ ἀπτόν καὶ ψηλαφητὸν ἐν σώματι τὸν ἀπαθῆ, ὡς Θεόν, δι' ἡμᾶς δὲ παθητόν, ὡς ἀνθρώπου (82), τὸν κατὰ πάντα τρόπον δι' ἡμᾶς ὑπεμείναντα.

IV. Αἱ χῆραι μὴ ἀμελείσθωσαν. Μετὰ τὸν Κύριον, τὸ αὐτῶν φροντιστὴς ἔσθι. Μηδὲν ἄνευ τῆς γνώμης σου (83) γινέσθω· μηδὲ σὺ ἄνευ Θεοῦ γνώμης τι πράττει, ὅπερ οὐδὲ πράττεις. Εὐστάθει (84). Ποικίλον συναναγωγὰς γινέσθωσαν. Ἐξ ὀνόματος πάντας ζῆται. Δούλους (85) καὶ δούλας μὴ ὑπερηφάνει· ἀλλὰ μηδὲ αὐτοὶ φουσιούσθωσαν, ἀλλ' εἰς δόξαν Θεοῦ πλείον δουλεύετωσαν, ἵνα κρείττονος ἐλευθερίας τύχωσιν ἀπὸ Θεοῦ. Μὴ αἰρέτωσιν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐλευθεροῦσθαι, ἵνα μὴ δοῦλοι εὐρεθῶσιν ἐπιθυμίας (86).

⁹⁷ in Chrysost. Vide Testimon. vet.

Recte vero notat Vedelius, ὡς durationem temporis hic significare: « Dum hic es, » ut in Epistola ad Smyrnæos: « Ὡς ἔτι καιρὸν ἔχομεν εἰς Θεὸν μετανοεῖν, » Dum adhuc tempus habemus ad Deum nos convertendi; » et ad Romanos: « Ὡς ἔτι θυσιαστήριον ἑτοιμὸν ἔστι, » dum adhuc altare paratum est. » USSER.

(81) Ὡδὲ γὰρ ἔστι τὸ σταδίου. ἐκεῖ δὲ οἱ στέφανοι. Hæc item, et a Græco Mediceo, et a nostro absunt interprete. Id.

(82) Προσδόκα Χριστόν, etc., usque ad παθητόν ὡς ἀνθρώπου. Vetus vulgatus interpret, similiter, hisce verbis totam hanc concludens Epistolam: « Exspecta Christum Filium Dei, intemporealem in tempore, invisibilem natura, visibilem in carne: impalpabilem et intactum, ut incorporeum (quæ vox ex mss. hic est restituta); corporeum vero propter nos et contrectabilem; impassibilem ut Deum, passibilem vere propter nos ut hominem. Amen. » Mediceus vero codex, multo brevius: Τὸν ὑπὲρ κείρον προσδόκα, τὸν ἄχρονον, τὸν ἀόρατον, τὸν δι' ἡμᾶς ὁρατὸν, τὸν ἀψηλάφητον, τὸν ἀπαθῆ, τὸν δι' ἡμᾶς παθητόν, ut et noster interpret: « Eum qui supra tempus exspecta, intemporealem, invisibilem, propter nos visibilem; impalpabilem, impassibilem, propter nos passibilem. » Eodem quoque modo, in Epistola ad Ephesios, Servator noster est descriptus: « Ὁ ἀπώματος ἐν σώματι, ὁ ἀπαθῆς ἐν παθητῷ σώματι, ὁ ἀθάνατος ἐν θνητῷ σώματι. » incorporeus in corpore, impatibilis in corpore patibili, immortalis in corpore mortali. » Id.

(83) Μηδὲν ἄνευ τῆς γνώμης σου. Orationis de unico Veteris et Novi Testamenti legislatore, sive auctor sive interpolator (in Romana enim cardinalis Sirlæti, et Basiliensi Jo. Jacobi Beureri editione, ista non habentur), tomo VI Operum Chrysostomi, editionis Etonianæ pag. 643, ita locum hunc laudat: Διὰ τοῦτο γενναίως τις τῶν ἀρχαίων, Ἰγνατίος δὲ τὴν ὄνομα αὐτῷ οὗτος ἱεροσύνη καὶ μαρτυρίῳ διαπρέψας, ἐπιστέλλων τινὶ Ἰσραὴ ἔλεγε· Μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω· μηδὲ σὺ γνώμης ἄνευ Θεοῦ τι πράττει. Ipsius vero Chrysostomi non esse hanc orationem, ad credendum nos ducunt rationes a clarissimo Savilio, in adnotationibus ad eandem, propositæ: ubi et ex Epilogo recto observavit, difficillimis reipublicæ temporibus, et imminentibus exitio Orientalis imperii barbaris nationibus, scriptam eam videri. Ut nihil testimonii istius obstet auctoritas, quominus tam hanc epistolam, quam ejusdem generis reliquas, sub Justiniani primum imperio Ignatii nomine innotuisse sentiamus. Id.

(84) Ὅπερ οὐδὲ πράττεις. Εὐστάθει. Codex Me-

A natura, visibilem in carne; impalpabilem et intactilem, ut incorporeum; propter nos vero in corpore tactilem et palpabilem: impatibilem, at Deum; nostra vero gratia patibilem, ut hominem; qui omnibus modis propter nos toleravit.

IV ⁹⁷. Viduæ non negligentur. Post Dominum tu earum curator esto. Nihil sine tuo arbitrio agatur; nec tu quidquam præter Dei facias voluntatem, quod nec facis. Constans esto. Crebrius celebrentur conventus. Nominatim omnes inquire. Servos et ancillas ne fastidias; sed nec ipsi inflentur fastu; verum ad gloriam Dei plus serviant, ut potiorem libertatem a Deo consequantur. Non malint a communi liberi fieri, ne servi inveniantur cupiditatis.

B

diceus: οὐδὲ πράττεις, εὐστάθης. Hoc est (vertente Vossio): « quod neque facis, constans cum sis; » pro quo noster interpret habet, « quod autem operaris, sit bene stabile. » Id.

(85) Δούλους. Ista usque ad 2 Θεοῦ, citantur in Niconis monachi Pandecte, cap. 5, codd. Reg. 2413, 2423, 2424, cum hoc titulo: Τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου πρὸς Πολύκαρπον ἐπίσκοπον Σμύρνης. cumque duplici varietate, πλείονα, ut in codice Florentino, et τύχῳσι παρὰ Θεοῦ, Obiter emendo titulum epistolæ 249, lib. II S. Nili: Παπίσκῳ, Ὠσκόρῳ, δούλοις. « Papisco, Oscoro, servis, » non Ὠσκορωδοῦλοις. Oscorodulis. Cot.

(86) Ἀλλ' εἰς δόξαν Θεοῦ, etc., usque ad εὐρεθῶσιν ἐπιθυμίας. Pro πλείον, Antiochus et codex Mediceus legit πλέον. Florentinus πλείονα: pro αἰρέτωσιν. Antiochus, Mediceus æque et Florentinus codex, ἐράτωσιν. Nam in Antonii Melissa lib. II, serm. 23, ordine inverso, hunc in modum locus iste citatus reperitur: Οἱ δούλοι μὴ ἐράτωσιν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐλευθεροῦσθαι· ἀλλ' εἰς δόξαν Θεοῦ πλείον δουλεύετωσιν, ἵνα κρείττονος ἐλευθερίας ἀπὸ Θεοῦ τύχωσιν· ubi, quod Antonii interpret reddidit: « Servi non debent rogare ut vulgari more manumittantur; » et Vairdenius, « neque eligant a republica manumitti; » nosterque interpret, « non desiderant a communi liberi fieri; » Jacobus Billius (libro II Sacrar. observat. cap. ult.) magis explicite sic vertit: « Servi ne in animum inducant communibus sumptibus in libertatem vindicari. » « Erant enim (inquit) tum fortasse quidam gentilium servi Christiani, qui importunis precibus efflagitarent, ut communibus Ecclesiæ nummis vel collatiis pecunia in libertatem assererentur. Hos igitur monet Ignatius, ne hoc oneris Ecclesiæ imponant, sed æquo potius animo servile jugum trahant, quo Ecclesia his sufficere queat, qui ope atque auxilio magis opus habeant. » Codex Nydruccianus, omisis prioribus illis, ἀλλ' εἰς δόξαν Θεοῦ πλείον δουλεύετωσιν, sequentia ita exhibet: ἵνα κρείττονος ἐλευθερίας τύχῳσι παρὰ Θεοῦ· Μη αἰρέσθωσαν ἀπὸ τοῦ κυρίου ἐλευθεροῦσθαι, ἵνα μὴ δοῦλοι εὐρεθῶσιν ἐπιθυμίας, acsi a dominorum suorum jugo liberari, servis ne desiderare quidem liceret; contra Apostoli sententiam, I Corinth. VII, 21: *Servus vocatus es? ne sit tibi curæ; sed si potes etiam liber fieri, potius eo utere;* quod cum Joannes Brunnerus animadverteret, a terrestri ad cœlestem Dominum ista transferenda putavit: ut servi, scilicet, non quærent « a servitute Dei liberari. » USSER.

D

V. ⁸⁸ Malas artes fuge; imo vero de his verba ne facile. Sororibus meis dicite, Dominum ament, et maritis contentæ sint carne ac spiritu. Idem et fratribus meis denuntia, in nomine Jesu Christi, diligant conjuges suas, sicut Dominus Ecclesiam ¹. Si quis potest in castitate manere, ad honorem carnis Dominicæ, sine jactantia maneat; si gloriatur, perit. Et si præter episcopum sese ostendet, interiit. Decet vero ut mariti et maritæ, cum episcopi arbitrio conjugium faciant; quo nuptiæ juxta Dominum sicut, non autem juxta cupiditatem. Omnia ad honorem Dei fiant.

VI. Episcopo attendite, ut et Deus vobis. Meam animam libens impendero pro animabus eorum qui episcopo parent, presbyterio, diaconis. Utinam cum illis mihi portio contingat a Deo. Collaborate vobis muluo, una certate, una currite, compatimini, una dormite, una exurgite, ut Dei dispensatores, et assessores, ac ministri. Placete illi cui militatis, a quo et stipendia referetis. Nemo vestrum desertor inveniatur. Baptismus vester maneat, velut arma; fides, ut galea; charitas, ut hasta; patientia, sicut tota armatura. Deposita vestra sint opera vestra:

⁸³ 1. *Const. ap. viii, 32.* ⁸⁹ deest in ms. ¹ Ephes.

(87) Τὰς κακοτεχνίας. « Malas artes, » nostrum interpretem rectius reddidisse quam recentiores, « maleficia, » in notis suis ostendit Vossius. Usser.

(88) Ὁμιλίαν μὴ ποιοῦ. Negativum, μὴ a codice Florentino et Mediceo et nostro interprete, non recte abest. Ib.

(89) Τὰς συμβίους. Desiderantur et ista in Mediceo codice; sed non in reliquis. Ib.

(90) Ἐάν τις δύναιται ἐν ἀγνείᾳ μένειν εἰς τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου, ἐν ἀκαυχησίᾳ μενέτω. Ita etiam citatur hic locus in Antonii *Meliss.* lib. I, serm. 13 Codex Mediceus, εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου τῆς σαρκὸς, legit, atque ita locum intelligendum esse Vossius confirmat: « Si quis potest in castitate carnis permanere, ad honorem Domini, sine jactantia permaneat, » vel, ut noster interpret reddidit, « in ingloriatione Domini maneat; » vocabulo, « Domine, » iterum non ita recte repetito. Ib.

(91) Ἐάν κυχῆται, ἀπόλετο. Non habetur in Antonio. Ib.

(92) Καὶ ἐάν γνωσθῆ πλὴν ἐπισκόπου, ἐφθάρται. Anglican. « et si videri velit plus episcopo, corruptus est. » Non habetur in codice Nydruciano. Pro πλὴν vero, in Antonio et codice Mediceo πλέον legitur. Ib.

(93) Πρέπει δὲ τοῖς γαμοῦσι. De hoc loco consulendus clarissimus Seldenus in *Uxoris Hebraicæ* libro II, cap. 28. Ib.

(94) Γαμοῦσαις. Γαμουμένας, legunt Antonius, codex Mediceus, et noster interpret. Ib.

(95) Ἴνα ὁ γάμος ᾗ κατὰ Κύριον, καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν. Anglican. « ut sit secundum Dominum, et non secundum concupiscentiam. » Anton. Ἴνα ὁ γάμος ᾗ κατὰ Θεόν (quod nomen hic etiam habet codex Mediceus) καὶ μὴ κατ' αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν. « Ut nuptiæ secundum Deum sint, non autem ad turpem concupiscentiam. » Ib.

(96) Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε. Citatur ab Antiocho, in homil. 124. Ib.

(97) Τῶν ὑποτασσόμενων ἐπισκόπῳ, πρεσβυτερίῳ, διακόνοις. Antioch. Τῷ ὑποτασσόμενῳ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέρῳ (al. πρεσβυτερίῳ) τε καὶ δια-

V. Τὰς κακοτεχνίας (87) φεῦγε· μᾶλλον δὲ περὶ τούτων ὁμιλίαν ⁸⁹ μὴ ποιοῦ (88). Ταῖς ἀδελφαῖς μου προσλάλει ἀγαπᾶν τὸν Κύριον, καὶ τοῖς συμβίοις (89) ἀρκεῖσθαι σαρὶ καὶ πνεύματι. Ὁμοίως καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου παράγγελλε, ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀγαπᾶν τὰς συμβίους, ὡς ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐάν τις δύναιται ἐν ἀγνείᾳ μένειν, εἰς τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου, ἐν ἀκαυχησίᾳ μενέτω (90) ἔάν κυχῆται, ἀπόλετο (91). Καὶ ἐάν γνωσθῆ πλὴν τοῦ ἐπισκόπου, ἐφθάρται (92). Πρέπει δὲ τοῖς γαμοῦσι (93) καὶ ταῖς γαμουῦσαις (94), μετὰ ² γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἔνωσιν ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ᾗ κατὰ Κύριον, καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν (95). Πάντα εἰς τιμὴν Θεοῦ γινέσθω.

VI. Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε (96), ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῶν. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσόμενων ἐπισκόπῳ, πρεσβυτερίῳ, διακόνοις (97), Μετ' αὐτῶν μοι τὸ μέρος γένοιτο ἔχειν παρὰ Θεοῦ ³ (98). Συγκοπιᾶτε ἀλλήλοις, συναηλεῖτε, συντρέχετε, συμπάχητε, συγκοιμᾶσθε, συναγαγείσθε ὡς Θεοῦ οἰκονόμοι, καὶ πατέρες, καὶ ὄπτες. Ἀρέσκειτε ᾧ στρατεύεσθε, ἀρ' οὐ καὶ τὰ ὀψώνια κομίσεσθε (99). Μὴ τις ὑμῶν δεσέρτωρ εὑρεθῆ (1). Τὸ βᾶπτισμα ὑμῶν μενέτω, ὡς ὄπλα (2)· ἡ πίστις, ὡς περικερχλαίᾳ ἡ ἀγάπη, ὡς ὄβρι· ἡ ὑπεμονή, ὡς πανοπλία. Τὰ δεπόσιτα (3) ὑμῶν, τὰ ἔργα ὑμῶν, ἵνα τὰ

v, 23. ² ms. πλὴν. ³ ms. Θεῷ.

κόνοις. Cod. Mediceus: Τῶν ὑποτασσόμενων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέρῳ, διακόνοις, et noster interpret: « Cum subjectis episcopo presbyteris, diaconis. » Ib.

(98) Μετ' αὐτῶν μοι τὸ μέρος γένοιτο ἔχειν παρὰ Θεοῦ. Antiochus: Μετ' αὐτῶν μοι τὸ μέρος γένοιτο ἔχειν ἐν Θεῷ. Cod. Mediceus: Καὶ μετ' αὐτῶν μοι τὸ μέρος γένοιτο εἶναι ἐν Θεῷ. Similiterque noster: « Et cum ipsis mihi pars fiat capere in Deo. » Ib.

(99) Κομίσεσθε. Mediceus, κομίζεσθε, et noster, « fertis; » præsentī tempore. Ib.

(1) Δεσέρτωρ εὑρεθῆ. Valentinus Pacæus, ex Augustano codice, nomine et verbo in unam vocem conflatis, δεσέρτωρ εὑρεθῆ edidit: unde novum verbum δεσέρτωρ εὑρεθῆ vel δεσέρτωρ εὑρεθῆ ab aliis est conflatum. Noster interpret, « otiosus inveniatur, » reddidit: et ex Nydruciano codice, διασαλευθῆ, Jo. Brunnerus edidit, indeque totam sententiam latine sic expressit: « Nemo se vestrum totum excuti aut spoliari patiat; » qui error non aliunde natus, quam quod Latinum desertoris vocabulum hic usurpatum ignoraretur: de quo videndus titulus codicis: *De desertoribus*, in quo, « Desertor habetur quisquis belli tempore aberit a signis; » et Pandectarum, *De re militari*, in quo inter emansorem et desertorem a Modestino discrimen illud statuitur: « Emansor est, qui diu vagatus, ad castra regreditur. Desertor est, qui per prolixum tempus vagatus, reducitur. Levius enim (ut ibidem ex Arrio Menandro, additur) delictum emansionis habetur, ut erroris in servis, desertionis gravis, ut in fugitivis. » Ib.

(2) Ὀπλα. Noster interpret, ὄπλα, vel ὄπλον, per « scutum » expressit. Ib.

(3) Τὰ δεπόσιτα. Τὰ δὲ πολεμικά reposuit hic antiquarius, qui Nydrucianum cod. descripsit; Latinam hanc fuisse vocem non intelligens. In Glossario Basilicorum, Δεπόσιτον, παρακαταθήκη, exponitur. Est autem « Depositum (Ulpiano declarante in l. i D. *Depositum*) », quod custodiendum alicui datum est; dictum ex eo, quod ponitur. Præpositio enim

ἀκκεπτα⁴ ὑμῶν, ἀξια Θεοῦ κομίσησθε (4). Μακροθυ-
μαίτε οὖν μετ' ἀλλήλων ἐν πραύτητι (5), καὶ ὁ Θεὸς
μεθ' ὑμῶν. Ὁναίμην ὑμῶν διὰ παντός (6).

VII. Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας
εἰρηναῖα, ὡς ἐδηλώθη μοι⁵, διὰ τῆς προσευχῆς (7)
ὑμῶν, κἀγὼ εὐθυμότερος ἐγενόμην ἐν ἀμεριμνίᾳ (8)
Θεοῦ ἐάν περ διὰ τοῦ παθεῖν Θεοῦ (9) ἐπιτόχω, εἰς τὸ
εὐρεθῆναι με ἐν τῇ αἰτήσῃ ὑμῶν μαθητῆν (10). Πρέ-
πει, Πολύκαρπε θεομακαριτότατε, συμβούλιον ἀγα-
γαῖν θεοπρεπέστατον, καὶ χειροτονῆσαι, εἴ τινα ἀγα-
πητὸν (11) λίαν ἔχετε καὶ ἀκνόν, ὃς (12) δυνήσεται
θεόδωρος (13) καλεῖσθαι τοῦτον καταξιῶσαι πορευ-
θῆναι εἰς Συρίαν, ἵνα πορευθῆς εἰς Συρίαν, δοξάσῃ (14)
ὑμῶν τὴν ἀκνὸν ἀγάπην εἰς δόξαν Θεοῦ (15). Ὁ
Χριστιανὸς ἐξουσίαν ἐαυτοῦ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ Θεῷ σγολ-
λάζει (16). Τοῦτο τὸ ἔργον Θεοῦ ἐστὶ καὶ ὑμῶν, ὅταν
αὐτὸ ἀπερτίσητε (17). Πιστεύω γὰρ τῇ χάριτι ὅτι
ἔργου ἐστὶ εἰς εὐποιάν Θεῷ ἀνήκουσαν. Εἰδὼς ὑμῶν
τὸ σύντομον⁶ (18) τῆς ἀληθείας, δι' ὀλίγον ὑμᾶς
γραμμάτων παρακάλει.

VIII. Ἐπεὶ οὖν πάσαις (19) ταῖς Ἐκκλησίαις οὐκ ἠδου-
νήθην γράψαι, διὰ τὸ ἐξείρητης πλεῖν με ἀπὸ Τρωάδος
εἰς Νεάπολιν, ὡς τὸ⁷ θέλημα προσιτάται, γράψαις (20)
ταῖς ἔμπροσθεν Ἐκκλησίαις, ὡς Θεοῦ γνώμην κεκτη-
μένος (21) εἰς τὸ καὶ αὐτοὺς τοῦτο ποιῆσαι (22)· οἱ

⁴ ms. ἀκκεπτα. ⁵ ms. ἡμῖν. ⁶ al. σύντονον. ⁷ al. τὸ Θεοῦ.

[de] auget [positum : | ut ostendat, totum fidei ejus
commissum, quod ad custodiam rei pertinet. Usser.

(4) ἵνα τὰ ἀκκεπτα ὑμῶν ἀξια Θεοῦ κομίσησθε.
Codex Medicus : ἵνα τὰ ἀκκεπτα ὑμῶν ἀξια κομί-
σησθε. Noster interpret : « ut accepta vestra digna
feratis. » Brunnerus : « ut divino certamine digna
munera reportetis » Nydprucciani enim (quem ille
secutus est) codicis descriptor. Latine vocis hic
positæ ignarus, τὰ ἀθλα ejus loco supposuit. In
utroque autem et depositorum et acceptorum voca-
bulo, allegoriam a re militari petitam continuatam
hic esse existimat Halloixius. « Cum enim milites
(inquit) in expeditionem irent, tum ipsi in civita-
tibus peculia sua castrensia deponebant; quæ re-
versi recipiebant. Illa igitur *deposita* appellabantur
ab eo, qui deponebat; *accipita* autem ab eo, qui ac-
cipiebat. Confectis ergo bellis, illi *deposita* repeto-
bant, hi *accepta* restituebant. » Id.

(5) Μακροθυμαίτε οὖν μετ' ἀλλήλων ἐν πραύ-
τητι. Ita locum hunc citat et Antonius, Melissa,
lib. II, cap. 89. Medicus : Μακροθυμήσατε οὖν μετ'
ἀλλήλων ἐν πραύτητι. Id.

(6) Καὶ ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν. Ὁναίμην ὑμῶν διὰ
παντός. Cod. Medicus ὡς ὁ Θεὸς ὑμῶν. Ὁναίμην, etc.
Antonius vero ὡς ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν διαπαντός. Id.

(7) Διὰ τῆς προσευχῆς. Medicus Διὰ τὴν προσ-
ευχὴν. Id.

(8) Ἐν ἀμεριμνίᾳ. Anglican. « In sollicitudine : »
pro « in insollicitudine, » sive « securitate ; » ut
Vossius reddidit. Id.

(9) Θεοῦ. Florentin. Χριστοῦ. Id.

(10) Ἐν τῇ αἰτήσῃ ὑμῶν μαθητῆν. Medic. Ἐν
τῇ ἀναστάσει ὑμῶν μαθητῆν. Noguea vero intepres
in uno quidem exemplari : « in resurrectione, » in
alio, « in oratione vestri discipulum. » Id.

(11) Εἴ τινα ἀγαπητὸν Medic. Τινὰ δὲ ἀγαπ. Id.

(12) Ὅς. Medic. ὡς, non ita recte. Id.

(13) Θεόδωρος. In *Epistola ad Smyrnæos*, fideles
omnes, in spirituali stadio decurrentes, communi
nemine Θεόδωρος Ignatius appellaverat. Hic autem
id nominis sacro legato ad Antiochenam Ecclesiam

ut accepta vestra, digna Deo reportetis. Longani-
mes itaque estote alter ad alterum in mansuetu-
dine ; et Deus ad vos. Utinam fruatur vobis perpetuo !

VII. Quandoquidem Ecclesia que Antiochie in
Syria est, pacem est nacta, ut mihi significatum
est per orationes vestras ; et ego tranquilliori ani-
mo factus sum, in securitate Dei ; si per passionem
Deum assecutus fuero, ut discipulus inveniar per
petitionem vestram. Decet, in Deo beatissime Poly-
carpe, concilium cogere Deo decentissimum, et
eligere, si quem vehementer dilectum habetis ac
impigrum ; qui poterit divinus appellari cursor ;
hunc honorare profectio in Syriam, ut in Syriam
profectus, glorificet impigram charitatem vestram
ad gloriam Dei. Christianus sui potestatem non
habet, sed Deo vacat. Hoc est opus Dei et vestrum,
quando ipsi perfeceritis. Credo enim gratiæ, quod
parati estis ad beneficentiam Deo congruentem.
Cum scirem vehementer vestrum erga veritatem stu-
dium, brevibus litteris vos cohortatus sum.

VIII. Quoniam ergo omnibus Ecclesiis scribere
nequivi, quod repente a Troade navigaverim Nea-
polim, prout jubet voluntas ; scribes propinquis Ec-
clesiis, ut qui Dei placitum teneas, quo et ipsi idem
faciant ; qui possunt, pedites mittant, alii vero epi-

mittendo specialim est inditum ; qui θεοπρεσβευστής
in *Epistola ad Smyrnæos* (ut in quadam ad eam
nota, monuimus) eam ob causam est nuncupatus.
Unde novum Cursorum in Ecclesia officium com-
mentus est Baronius. ad ann. Chr. 44, § 88, 89.
Id.

(14) Τοῦτον καταξιῶσαι πορευθῆναι εἰς Συρίαν,
ἵνα πορευθῆς εἰς Συρίαν δοξάσῃ etc. Tautologia
hæc, ex codice Mediceo et nostro interprete corri-
genda est, tollendo verba illa, πορευθῆναι εἰς Συ-
ρίαν, omnino superflua. De hoc vero legato, in hac
eadem Epistola, postea sequitur : Ἀσπάζομαι τὸν
μέλλοντα καταξιῶσθαι εἰς Συρίαν πορευέσθαι. Idem.

(15) Θεοῦ. Medic. Χριστοῦ. Id.

(16) Ὁ Χριστιανὸς ἐξουσίαν ἐαυτοῦ οὐκ ἔχει,
ἀλλὰ Θεῷ σγολλάζει. Citatur a Jo. Damasceno hæc
sententia, libro in *Parallelor.* cap. 15, sed non ap-
posito Ignatii nomine. Id.

(17) Ὅταν αὐτὸ ἀπερτίσητε. Anglican. « Quo-
niam ipsi perfecti estis. » Codex Nydpruccianus :
Ὅταν αὐτὸν ἀγαπήσητε. Id.

(18) Εἰδὼς ὑμῶν τὸ σύντομον. Ita codex Nyd-
pruccianus et Florentinus : quod noster interpret,
« Sciens vestrum compendium, » reddidit. Augustanus
vero τὸ σύντονον, i. e. « firmitatem, » legit, ut
et Medicus : Εἰδὼς οὖν ὑμῶν τὸ σύντονον. Id.

(19) Ἐπεὶ οὖν πάσαις, etc. Vid. Prolegomen.
cap. 2. Id.

(20) Ὅς τὸ θέλημα προσιτάται, γράψαις. Codex
Nydpruccianus legit : Ὅς τὸ Θεοῦ θέλημα προσιτά-
σει, γράψαις συ, ac si « Dei voluntas » hic signifi-
caretur : non novum aliquod Trajani mandatum,
de Ignatio Romam quamprimum deducendo, ut
Mæstræus commentus est. Id.

(21) Κεκτημένος. Cod. Nydprucc. κεκτημέναις,
ut referatur, non ad Polycarpum, sed ad Ecclesias :
quæ (ut Brunnero reddere visum fuit) « in divina
magis profecerunt. » Id.

(22) Εἰς τὸ καὶ αὐτοὺς τοῦτο ποιῆσαι. Cod. Me-
dic. εἰς τὸ καὶ αὐτοὺς τὸ αὐτὸ ποιῆσαι, quod noster
interpret reddidit : « idem et ipsos facere, » vel,

stolas, per eos qui a te mittentur; ut in opere æterno glorificeris, quemadmodum dignus es. Saluto omnes nominatim; atque Epitropi uxorem cum tota domo sua ei liberis. Saluto dilectum mihi Attalum. Saluto eum qui dignandus est, ut in Syriam eat. Erit cum illo semper gratia, et cum mittente illum Polycarpo. Opto vos semper valere in Deo nostro Jesu Christo; in quo permanete in unitate Dei et visitatione. Saluto Alcen, desiderabile mihi nomen. Amen. Gratia. Valet in Domino ¹³.

καὶ ἐπισκοπῇ ¹¹ (26). Ἀσπάζομαι Ἀλκην τὸ ποθητὸν Κυρίῳ ¹².

⁸ f. δοξασθῆς. ⁹ ms. ἀξιοὶ ὄντες. ¹⁰ ms. καὶ τόν. ¹¹ al. ἐπισκόπου. ¹² al. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν; ms. ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἴη μεθ' ὑμῶν. ¹³ S. Greg. I. iv, epist. 37; I. interpol. ad Ephes., c. 21.

« in et ipsos facere; » id est, ut Glossator hic adnotat, « scribens ad hunc finem, ut ipsi qui sunt in aliis Ecclesiis faciant opere quod scribis. Et regit (inquit) hæc propositio, in more Græco, hoc totum [ipsos facere.] » Usser.

(23) Ὡς ἀξίος ὢν. Videndum hic monet Jacobus Billius, *Observat. sacr. lib. II, cap. ult.*, « num legendum sit, οὐκ ἀξίος ὢν. Nam hoc genus loquendi Ignatio frequens ac familiare est: illud autem nusquam alibi reperire licet. » At si, ex nostro interprete, in proxime præcedentibus pro δοξασθῆτε legamus δοξασθῆς, ad Polycarpum ista commodissime referri poterunt, non ad Ignatium: « Ut glorificeris æterno opere, ut dignus existens. » Quam ipsam tamen emendationem minime hic necessariam esse Vossius censet. « Locutio enim hæc (inquit) satis solemnis apud Græcos, neque ipsi Ignatio inusitata: ut qui cum alibi, tum etiam in initio *Epistolæ ad Ephesios* dicat: τὸ πολυἀγαπητὸν σου ὄνομα, ἔκτηκτησθε; quod ad verbum, in nostro interprete ita redditum reperi: « multum dilectum tuum nomen, quod possedistis; » hæc etiam glossa ad marginem apposita: « Dicit singulariter [tuum nomen], et continuo pluraliter [possedistis]; insinuans multitudinis in fide et charitate unitatem; » quanquam vulgata tam Græcorum quam Latinorum codicum lectio, quæ non σου sed ὑμῶν ibi exhibet, neutro illo medicamento indigeat. Id.

(24) Εἰς Συρίαν πορεύεσθαι. Mediceus: τοῦ εἰς Συρίαν πορεύεσθαι, ad Antiochenam Ecclesiam visitandam scilicet. Id.

μὲν δυνάμενοι, πεζοὺς πέμψαι· οἱ δὲ, ἐπιστολάς, διὰ τῶν ὑπὸ σοῦ πεμπομένων· ἵνα δοξασθῆτε ⁸ ἐν αἰωνίῳ ἔργῳ, ὡς ἀξίος ὢν ⁹ (23). Ἀσπάζομαι πάντας ἐξ ὀνόματος, καὶ τὴν τοῦ Ἐπιτρόπου σὺν ὕλῃ τῷ οὐκὶν ἀπότῃς, καὶ τῶν τέκνων. Ἀσπάζομαι Ἀτταλον τὸν ¹⁰ ἀγαπητὸν μου. Ἀσπάζομαι τὸν μέλλοντα καταξιῶσθαι εἰς Συρίαν πορεύεσθαι (24). Ἔσται ἡ χάρις μετ' αὐτοῦ διὰ παντός, καὶ τοῦ πέμποντος αὐτὸν Πολυκάρπου. Ἐβρῶσθαι ὑμᾶς διὰ παντός (25) ἐν Θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ εὐχόμεθα, ἐν ᾧ διαμείνατε ἐν ἐνότητι Θεοῦ μοι ὄνομα (27). Ἀμήν. Ἡ χάρις (28). Ἐβρῶσθε ἐν

(25) Καὶ τοῦ πέμποντος αὐτὸν Πολυκάρπου· Ἐβρῶσθαι ὑμᾶς διὰ παντός. Cum διὰ παντός, et immediate præcederet ista verba, et hic deinde sequeretur; qui Mediceum exemplar descripsit, non insolito in causa simili librariis errore, intermedia hæc omnia per incuriam prætermisit, quæ tamen in nostro reperiuntur interprete, qui ex ejusdem exempli codice sua solitus est convertere. Id.

(26) Διαμείνατε ἐν ἐνότητι Θεοῦ καὶ ἐπισκοπῇ. Pro διαμείνατε, in Mediceo codice legitur, διαμείνητε; pro ἐπισκοπῇ, in Augustano ἐπισκόπου. Id.

(27) Τὸ ποθητὸν μοι ὄνομα. Μοι, ex codice Mediceo est expressum: cum μοι, non solum noster interpretes hic legirit, sed etiam idem ipse Mediceus codex in *Ignatii ad Smyrναeos Epistola* (ex qua, totidem verbis, salutatio ista huc est traducta) eodem modo exhibuerit: Ἀσπάζομαι Ἀλκην, τὸ ποθητὸν μοι ὄνομα. Id.

(28) Ἀμήν. Ἡ χάρις. Ista Augustani codicis in Mediceo Græco et nostro Latino interprete omnino non comparent. In Nydrucciano legitur: Ἡ χάρις μετ' ἡμῶν. Ἀμήν. In Florentino: Ἀμήν. Ἡ χάρις [ἴσως, τοῦ Θεοῦ εἴη] μεθ' ὑμῶν Ubi, ut inclusa illa observatio critica e margine in contextum hic irrepsisse; ita et simplex illud ἡ χάρις in aliis, a festinante librario, brevitatis causa videtur fuisse appositum: ut in notissimis et communissime receptis hujusmodi verborum formulis usu venire cernimus, Videnda hic et Prolegomena nostra, cap. 6, eum nota in *Epistolam ad Ephesios*. Id.